

ΠΡΑΣΙΝΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΙΦΝΟ

Έγγραφο προτάσεων που εκπονήθηκε από
ΑΝΕΜΟ ΑΝΑΝΕΩΣΗΣ / WIND OF RENEWAL

στο πλαίσιο του προγράμματος GRAPE
με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Το έργο COSME-GRAPE αξιολογήθηκε, επιλέχθηκε για υποστήριξη και συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του προγράμματος για την ενιαία αγορά (SMP-COSME).

Co-funded by
the European Union

Οι απόψεις που περιλαμβάνονται σε αυτό το έργο και το έγγραφο θέσεων αντικατοπτρίζουν μόνο τους συγγραφείς του εγγράφου, την Wind of Renewal και τους εταίρους του έργου. Δεν δεσμεύουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που χρηματοδοτεί το πρόγραμμα GRAPE - COSME ούτε τον Δήμο Σίφνου που παραλαμβάνει την παρούσα πρόταση και θα τη συζητήσει με την τοπική κοινωνία και το νέο Δημοτικό Συμβούλιο, αν και στελέχη του Δήμου συμμετείχαν στο έργο της διαβούλευσης και της διαμόρφωσής της. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν ευθύνεται για οποιαδήποτε πιθανή χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Ευχαριστούμε τα περισσότερα από εκατοντάδες άτομα, τοπικούς φορείς και ιδρύματα που συμμετείχαν σε συναντήσεις, εργαστήρια διαβούλευσης και υπέβαλαν προτάσεις και σχόλια αυτοπροσώπως και ηλεκτρονικά, συμβάλλοντας ενεργά στη διαμόρφωση αυτής της έκδοσης του Πράσινου Κοινωνικού Σχεδίου Δράσης για το νησί της Σίφνου.

Ευχαριστούμε επίσης το δίκτυο SMILO των μικρών νησιών **για τη συμβολή του με μεθοδολογίες και εργαλεία**, καθώς και το έργο SMILO MED, το οποίο συνέβαλε επίσης στη μεταφορά ορισμένων καλών πρακτικών και ιδεών που ενσωματώθηκαν στο σχέδιο δράσης.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες επίσης στους φίλους από την ομάδα ΦΛΕΑ που ξεκίνησαν το ενδιαφέρον ταξίδι τους στη Σίφνο για να ενημερώσουν και να κινητοποιήσουν αρχικά για θέματα νερού, αλλά με διευρυμένα πλέον ενδιαφέροντα.

Ελπίζουμε ότι η συζήτηση θα συνεχιστεί με βάση αυτό το σχέδιο δράσης, προκειμένου να διαμορφωθεί το τελικό σχέδιο.

Η τελική έκδοση του Σχεδίου Δράσης θα είναι διαθέσιμη σε ηλεκτρονική μορφή μετά τα σχόλια και τις παρατηρήσεις των κατοίκων, των τοπικών φορέων και των ειδικών που θα εκδοθούν από τα τέλη Ιουλίου 2023 έως τα μέσα Σεπτεμβρίου 2023.

Η τελική έκδοση θα δημοσιευθεί **μέχρι το τέλος Οκτωβρίου 2023 και θα** παρουσιαστεί σε μια σειρά εκδηλώσεων που θα διοργανωθούν κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

Copyright ©: το περιεχόμενο αυτού του εγγράφου θέσης διατίθεται με άδεια χρήσης *Creative Common License*, Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και να αναπαράγετε το πλαίσιο αυτού του εγγράφου, αλλά με αναφορά στην πηγή

Φωτογραφίες ©: Άνεμος Ανανέωσης και Νίκος Χρυσόγελος

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή
2. Ανάλυση πλαισίου
3. Το έργο GRAPE - COSME
4. Ανάλυση SWOT για τα δυνατά σημεία, τις αδυναμίες
5. Συμμετοχή του κοινού
6. Πράσινο κοινωνικό σχέδιο δράσης
 - 6.1. Ανάπτυξη μιας ενεργού κλιματικής στρατηγικής
 - 6.1.1. Κίνδυνοι για τη Σίφνο από την κλιματική κρίση
 - Μετριασμός και προσαρμογή στο κλίμα
 - 6.1.2. Νομικό πλαίσιο για τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
 - 6.1.3 Στρατηγική μετριασμού και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή για τη Σίφνο
 - 6.1.4 Διαφοροποίηση της οικονομίας της Σίφνου την εποχή της κλιματικής κρίση
 - 6.1.5. Δημιουργία ενός ανοικτού κλιματικού - οικολογικού εργαστηρίου στη Σίφνο
 - 6.2 Ενεργειακή μετάβαση στη Σίφνο
 - 6.2.1. Η ενεργειακή ταυτότητα
 - 6.2.2. Ενεργειακή ταυτότητα και η υπάρχουσα εμπειρία στη Σίφνο
 - 6.2.3. Δυναμικό για πράσινες θέσεις εργασίας
 - 6.2.4. Καλά παραδείγματα
 - 6.2.5. Χρηματοοικονομικά εργαλεία για το κλίμα και την ενεργειακή μετάβαση

- 6.3. Προστασία του περιβάλλοντος και της περιοχής NATURA 2000 ως βάση για αιφόρο ευημερία
- 6.4. Διαχείριση υδάτινων πόρων - Προστασία, δίκαιη κατανομή, υδάτινες διαδρομές
- 6.5. Διατροφή και κλίμα. Η επίδραση της κλιματικής κρίσης στη γεωργία και η εν δυνάμει συμβολή της γεωργίας στον μετριασμό της κλιματικής κρίσης
- 6.6. Πολιτισμός - νέες ευκαιρίες ανάδειξης του πολιτισμού της Σίφνου
- 6.7. Τοπίο - δομημένο περιβάλλον - αγροτικά κτίσματα
- 6.8. Ξερολιθιές, η ιδιαίτερη σημασία τους
- 6.9. Μεταρρύθμιση του τουριστικού μοντέλου
- 6.10. Οι δυνατότητες και ο ρόλος της κοινωνικής οικονομίας για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της πράσινης μετάβασης για τα νησιά
7. Οι σχετικές δραστηριότητες του Δήμου Σίφνου και του ANEMΟΥ ANANEΩΣΗΣ
8. Δίκτυο SMILO και σήμα βιώσιμου νησιού
9. Αντί επιλόγου - Συμπεράσματα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι : ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: Σχετικά με το έργο GRAPE - COSME

1. Εισαγωγή

Να διαμορφώσουμε συνειδητά και συμμετοχικά το μέλλον της Σίφνου

Τα νησιά μας αλλάζουν ραγδαία. Ειδικά μετά την πανδημία, οι εξελίξεις είναι κατατρεχτικές, όχι μόνο στη Σίφνο, αλλά σε όλα τα νησιά. Μόλις πριν από μερικές δεκαετίες, πολλοί σκεφτόντουσαν και συζητούσαν για τις αλλαγές που θα μπορούσαν να γίνουν στο μέλλον. Σήμερα, οι αλλαγές είναι ραγδαίες, συμβαίνουν και συχνά οι κάτοικοι αδυνατούν να τις διαμορφώσουν. Υπάρχουν πολλοί εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν: το μοντέλο του τουρισμού, οι αγορές, η οικονομία, η κλιματική και οικολογική κρίση, οι αλλαγές στην κυβέρνηση ή στις συμπεριφορές. Πολλοί άνθρωποι αισθάνονται ότι αυτά που συμβαίνουν γύρω τους, δίπλα τους, στο μικρό νησί τους ξεπερνούν, τις παρατηρούν αλλά αισθάνονται ανίκανοι να διαμορφώσουν τις αλλαγές και τις εξελίξεις.

Περισσότερο από ποτέ, είναι απαραίτητο οι κάτοικοι και όσοι αγαπούν τη Σίφνο να συμμετέχουν ενεργά και δυναμικά, προκειμένου να διαμορφώσουν συνειδητά ένα βιώσιμο μέλλον για το νησί.

Το πρώτο σημαντικό είναι να κατανοήσουμε ότι οι αλλαγές δεν οδηγούν αυτόματα σε μονόδρομο.

Υπάρχουν εναλλακτικές προτάσεις, αν και εξωτερικοί παράγοντες παίζουν σημαντικό ρόλο, η τοπική κοινωνία έχει πολλές δυνατότητες να χρησιμοποιήσει εργαλεία και καλές πρακτικές για να κατευθύνει τις αλλαγές εκεί που θέλει.

Υπάρχουν, βέβαια, κάποιες προϋποθέσεις:

- **Ουσιαστικός διάλογος για την επιλογή του μέλλοντος που επιδιώκει η τοπική κοινότητα.** Ο διάλογος αυτός δεν περιορίζεται σε μια ημερίδα ή ακόμη και σε κάποιες εκδηλώσεις ή αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου ή άλλων φορέων. Απαιτεί μια μεθοδολογία συμμετοχικού σχεδιασμού και διαφορετικά εργαλεία διαλόγου, αξιοποιώντας για παράδειγμα συζητήσεις πρόσωπο με πρόσωπο, εργαστήρια διαλόγου, ασκήσεις συμμετοχικού σχεδιασμού, εργαστήρια, ηλεκτρονικές διαβουλεύσεις.
- **Να ξεπεράσουμε την αντίληψη ότι το μέλλον μας εξαρτάται μόνο από άλλους,** π.χ. την κεντρική κυβέρνηση, την αγορά, την οικονομία. Ήδη ορισμένοι πολίτες αισθάνονται ανίσχυροι να επηρεάσουν τις εξελίξεις και στην πραγματικότητα απογοητεύονται και παραιτούνται ή αναθέτουν την "εκπροσώπησή" τους σε

τρίτους. Ίσως για πρώτη φορά αυτό το συναίσθημα είναι τόσο έντονο, που το βλέπουμε σε συζητήσεις και εκδηλώσεις να εκφράζεται ξεκάθαρα, με απόγνωση. Ωστόσο, η ελπίδα βρίσκεται στους πολλούς ανθρώπους, κατοίκους, φίλους ή "εραστές" της Σίφνου που ενδιαφέρονται, συζητούν, συμμετέχουν, είναι ενεργοί στη συνδιαμόρφωση του μέλλοντος της Σίφνου.

- **Μεταφορά καλών πρακτικών, συνεργασίες, δικτύωση** με πανεπιστήμια, κοινωνικές και περιβαλλοντικές οργανώσεις, νησιωτικά δίκτυα, συμμετοχή σε προγράμματα, εκδηλώσεις και δραστηριότητες που δίνουν πολύτιμη εμπειρία, γνώσεις, ιδέες, δυνατότητες και εργαλεία.
- **Αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου, των γνώσεων και των ικανοτήτων που υπάρχουν** όχι μόνο μεταξύ των μόνιμων κατοίκων ή των Σιφνίων που ζουν εκτός του νησιού αλλά και μεταξύ φίλων, νέων κατοίκων με διαφορετική καταγωγή που έχουν αγαπήσει τη Σίφνο ή περιστασιακών επισκεπτών που αισθάνονται λάτρεις του νησιού, θέλουν να παραμείνει με τον φυσικό και πολιτιστικό του πλούτο ανέπαφο.

Άνεμος Ανανέωσης / Άνεμος Ανανέωσης - μια κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση για την προώθηση της κοινωνικής και πράσινης οικονομίας, της καινοτομίας, του βιώσιμου τουρισμού, της ενδυνάμωσης και της κοινωνικής ένταξης, του (δια)πολιτιστικού διαλόγου, της περιβαλλοντικής και κλιματικής δράσης επιδιώκει να συμβάλει στο διάλογο για ένα βιώσιμο μέλλον της Σίφνου. Όχι μόνο λόγω της συμμετοχής ανθρώπων που κατάγονται και αγαπούν τη Σίφνο, αλλά και επειδή η Σίφνος θα μπορούσε να αποτελέσει παράδειγμα συμμετοχικού σχεδιασμού για ένα μοντέλο οικολογικής και κοινωνικής βιωσιμότητας για άλλα νησιά των Κυκλάδων και όχι μόνο.

Ο διάλογος αυτός είναι σήμερα πιο επίκαιρος από ποτέ και οι σχετικές συζητήσεις έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη μαζικότητα σε άλλα νησιά, ενώ χάρη και στο ενδιαφέρον ορισμένων ερευνητών δημοσιογράφων και των μέσων ενημέρωσης λαμβάνουν πλέον χώρα σε κεντρικό και όχι μόνο τοπικό επίπεδο. Με το πρόγραμμα **GRAPE - COSME**, στο πλαίσιο του οποίου διαμορφώνεται το παρόν σχέδιο δράσης, αξιοποιώντας την εμπειρία άλλων μικρών περιφερειών, αλλά και με το πρόγραμμα **SMILO MED** - μεθοδολογικά εργαλεία του οποίου χρησιμοποιούνται τόσο για τον συμμετοχικό σχεδιασμό όσο και για τη μεταφορά καλών πρακτικών από άλλα νησιά - ο Άνεμος Ανανέωσης επιδιώκει να συμβάλει στον σχετικό διάλογο καταθέτοντας προτάσεις και σχέδιο δράσης, στο οποίο έχουν συμπεριληφθεί τα αποτελέσματα του μέχρι τώρα διαλόγου σε τοπικό επίπεδο και το οποίο μπορεί να εμπλουτιστεί και να αξιοποιηθεί κατάλληλα από την τοπική κοινωνία και το δημοτικό συμβούλιο για τη διαμόρφωση ενός τελικού **Σχεδίου Δράσης για την Πράσινη Κοινωνική Βιωσιμότητα της Σίφνου 2030**.

Τι κάνει ο "Άνεμος Ανανέωσης" για την Αειφορία στη Σίφνο

Το παρόν σχέδιο δράσης είναι το προϊόν του προγράμματος που διερευνά το ρόλο της κοινωνικής οικονομίας στην πράσινη μετάβαση των μικρών περιοχών και των νησιών. Ο Άνεμος της Ανανέωσης, ο Δήμος Σίφνου και μια ομάδα μικρών περιοχών και ευρωπαϊκών δικτύων κοινωνικής οικονομίας συμμετέχουν στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα "GRAPE: Local Social Green Action Plans for small and peripheral

places" [με στόχο τη μεταφορά τεχνογνωσίας και την υποστήριξη της ανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας στη Σίφνο και σε άλλες περιοχές σε θέματα βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.](#)

Περιλαμβάνει 4 μικρούς ευρωπαϊκούς δήμους από αγροτικές, ορεινές και νησιωτικές περιοχές: **Malegno** (Ιταλία), **Mirabella Imbaccari** (Ιταλία), **Bonares** (Ισπανία), **Σίφνος** (Ελλάδα). Κάθε δήμος υποστηρίζεται από έναν τοπικό φορέα κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας (ΚΑΛΟ): **Sol.Co Camunia** (Malegno), **Fondazione di Comunità di Messina** (Mirabella Imbaccari), **COOPINTE** (Bonares), **Wind of Renewal / Anemos Ananeosis** (Σίφνος). Αυτές οι τοπικές συμπράξεις υποστηρίζονται περαιτέρω από ένα ευρωπαϊκό δίκτυο, το **REVES** - Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πόλεων και Περιφερειών για την Κοινωνική Οικονομία και το **FAECTA**, το δίκτυο συνεταιρισμών της Ανδαλουσίας. Επικεφαλής αυτής της κοινοπραξίας είναι το **Κοινοτικό Ίδρυμα της Μεσσήνης / Fondazione di Comunità di Messina** (Σικελία, Ιταλία).

Το πρόγραμμα GRAPE είναι συμπληρωματικό ενός άλλου προγράμματος, του SMILO-MED που επικεντρώνεται στην "Αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων της Σίφνου": **Wind of Renewal** και το [διεθνές δίκτυο μικρών νησιών](#) SMILO σε **συνεργασία με το Δήμο Σίφνου** συμμετέχουν σε αυτό. Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος, έχει ξεκινήσει ένας διάλογος για την **αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων του νησιού καθώς και** ένα πρόγραμμα ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και αποκατάστασης του εκτεταμένου δικτύου **ξερολιθικών τοίχων** (πεζούλες) στη Σίφνο. Η δραστηριότητα αναπτύσσεται παράλληλα με παρόμοιες δράσεις σε τρία άλλα μικρά νησιά της Μεσογείου, με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών, στο πλαίσιο του διετούς προγράμματος SMILO-MED. Ορισμένες καλές πρακτικές του SMILO, όπως η Επιτροπή Αειφόρου Διαχείρισης Φυσικών Πόρων Σίφνου και η μεθοδολογία για την απόκτηση του σήματος αειφορίας SMILO, έχουν συμβάλει, μαζί με άλλες εμπειρίες των στελεχών του Ανέμου Ανανέωσης, στον συμμετοχικό σχεδιασμό, στην ανάπτυξη διαλόγου μέσω δομημένων εργαστηρίων για μια σειρά θεμάτων.

Επίσης, ο Άνεμος Ανανέωσης αξιοποιεί την εμπειρία της **ανταλλαγής καλών πρακτικών μεταξύ μικρών νησιών σε θέματα κυκλικής οικονομίας μέσω ενός προγράμματος Erasmus που συντονίζεται από το δίκτυο μικρών νησιών SMILO**. Στόχος του προγράμματος είναι η ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών αλλά και η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ μικρών νησιών σε θέματα βιωσιμότητας. Τέσσερα νησιά βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος αυτού του προγράμματος: Frioul στη Μασσαλία (Γαλλία), Σίφνος στις Κυκλάδες (Ελλάδα), Gozo (Μάλτα) και Pakleni (Κροατία). Η τελευταία συνάντηση του προγράμματος θα πραγματοποιηθεί στη Σίφνο την άνοιξη του 2024.

Πιστεύουμε ότι οι μεγάλες προκλήσεις της εποχής μας απαιτούν νέες προσεγγίσεις που έχουν τις ρίζες τους στις τοπικές κοινότητες, συνεργασίες μεταξύ διαφορετικών φορέων (δήμοι, κοινωνική οικονομία, πανεπιστήμια, κοινωνία των πολιτών, επαγγελματικοί και ερευνητικοί φορείς, δίκτυα), καθώς και οργανωμένα και συστηματικά ανταλλαγή εμπειριών και συνεχή βελτίωση των προσπαθειών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και τη διαμόρφωση ενός πιο βιώσιμου μέλλοντος.

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Η Σίφνος βρίσκεται στο Αιγαίο Πέλαγος και ανήκει στις νοτιοδυτικές Κυκλάδες, σε απόσταση περίπου 75,6 ναυτικών μιλίων από το λιμάνι του Πειραιά. Θεωρείται μικρό έως μεσαίου μεγέθους νησί, καθώς η επιφάνειά της είναι 73,942 τετραγωνικά χιλιόμετρα και η ακτογραμμή της έχει μήκος περίπου 70,5 χιλιόμετρα. Η πρόσβαση στο νησί γίνεται με πλοίο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Οι μόνιμοι κάτοικοι είναι 2.777 σύμφωνα με την απογραφή του 2021 εκ των οποίων το 49,6% είναι γυναίκες και το 50,4% άνδρες. Υπάρχει σταθερή αύξηση του πληθυσμού τις τελευταίες δεκαετίες. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Σίφνου ανέρχεται στο 38,21% του συνολικού πληθυσμού, με το 35,10% (902 πολίτες) να απασχολείται και το 3,11% (80 πολίτες) να είναι άνεργοι.

Η Σίφνος φημίζεται για τα παραδοσιακά χωριά της, όπως το Κάστρο, ο Αρτεμώνας και η Απολλωνία, με κυκλαδίτικη και λιγότερο ή περισσότερο (τοπική) βιοκλιματική αρχιτεκτονική. Η νέα πρωτεύουσα της Σίφνου είναι η Απολλωνία, στο κέντρο του νησιού. Το όνομα της πόλης πιστεύεται ότι προέρχεται από έναν αρχαίο ναό του Απόλλωνα που βρισκόταν στη θέση της εκκλησίας της Παναγίας Γερανοφόρας. Η δεύτερη κύρια πόλη του νησιού είναι ο Αρτεμώνας, ο οποίος πιστεύεται ότι πήρε το όνομά του από έναν αρχαίο ναό της Αρτέμιδος, ο οποίος βρίσκεται στη θέση της εκκλησίας Παναγία Κόχη. Η παλιά πρωτεύουσα της Σίφνου, το Κάστρο, είναι πολύ διάσημη για την αρχιτεκτονική και τα αρχαιολογικά ερείπια της.

Παλαιότερα σημάδια οικιστικής εγκατάστασης που έχουν παρατηρηθεί στις Κυκλάδες χρονολογούνται από τα τέλη της 5ης χιλιετίας π.Χ. Τα αρχαιολογικά ευρήματα δείχνουν ότι το νησί άκμασε και έγινε κέντρο του κυκλαδικού πολιτισμού την 3η χιλιετία π.Χ..

Κατά την αρχαιότητα, το νησί ήταν πολύ πλούσιο, γεγονός που έχει αφήσει πολλά αρχαιολογικά στοιχεία. Οι περισσότεροι ιστορικοί αναφέρουν ότι η Σίφνος κατοικήθηκε αρχικά από Πελασγούς, στη συνέχεια από Φοίνικες, Κάρες και Λέλεγες. Η νεολιθική και η επόμενη πρώιμη εποχή του χαλκού άφησαν πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία ενός ιδιαίτερου πολιτισμού στις Κυκλάδες.

Ο 6ος αιώνας π.Χ. ήταν η εποχή της ευημερίας. Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι οι κάτοικοι της Σίφνου ήταν οι πλουσιότεροι κάτοικοι του νησιού. Χρυσός, ασήμι και μόλυβδος εξορύσσονταν ήδη από την 3η χιλιετία π.Χ. Απόδειξη αυτού είναι ο θησαυρός που έχτισε η Σίφνος στους Δελφούς τον 6ο αιώνα π.Χ., ο οποίος φιλοξενούσε τις προσφορές τους. Τα μεταλλεία καταστράφηκαν από πλημμύρες κατά την αρχαιότητα. Έχουν μείνει πίσω πολλοί -όχι όλοι- εγκαταλελειμμένοι χώροι εξόρυξης.

Μέχρι σήμερα, στη Σίφνο έχουν καταμετρηθεί 55 πύργοι και παρατηρητήρια που χρονολογούνται από τον 6ο έως τον 3ο αιώνα π.Χ.

Η Σίφνος είναι ένα σημαντικό εμπορικό κέντρο των Κυκλάδων, από τις αρχές του 12ου αιώνα. Οι κύριες ασχολίες των κατοίκων του νησιού ήταν η γεωργία, η κτηνοτροφία, η κεραμική και κυρίως η μεταλλουργία.

Πολιτισμός / τέχνη: Η Σίφνος έχει μια ενδιαφέρουσα παρουσία ανθρώπων του πολιτισμού και τέχνης από την αρχαιότητα, όπως ο βασιλικός γιατρός Δίφιλος ο Σιφνιός (προσωπικός γιατρός του βασιλιά της Θράκης, Λυσίμαχου, ο οποίος έγραψε το έργο "Περί των παρουσιάσεων των αρρώστων και των υγιών") ή ο Σίφνιος ποιητής και πρωτοπόρος μουσικός και συνθέτης, γνωστός ως Θεοξενίδης, ο οποίος εισήγαγε τον μουσικολογικό όρο "Σιφνιαζείν" (για να ορίσει ορισμένες σύνθετες μελωδίες με ποικιλία τόνων και εκφραστικότητας). Μετά το Μεσαίωνα, η Σίφνος γνώρισε σημαντική πολιτιστική πρόοδο, Η πλούσια παράδοση στη μουσική, την ποίηση, τις επιστήμες, τη λογοτεχνία και τις τέχνες του νησιού είναι παρούσα μέχρι σήμερα (Παράρτημα II).

Έρευνα: Ο αρχαιολόγος Χρήστος Τσουντας το 1898 και το 1899 έφερε στο φως τάφους και θεμέλια οικισμών του πρωτοκυκλαδικού πολιτισμού στη θέση Ακρωτήρι στον Πλατύ Γιαλό, το Βαθύ και το Καλαμίτσι. Οι τάφοι αυτοί, που χρονολογούνται από το δεύτερο μισό της 3ης χιλιετίας, προσέφεραν σημαντικές πληροφορίες για την εποχή εκείνη. Μέχρι σήμερα υπάρχει αρχαιολογική έρευνα με ενδιαφέρουσες ανακαλύψεις. Η "Ερευνητική Εταιρεία Σίφνου" έχει διοργανώσει στο νησί (1998, 2002, 2006, 2010) τέσσερα Διεθνή Συμπόσια στη Σίφνο, με εκατοντάδες ομιλητές και συνέδρους από όλο τον κόσμο, και με ενδιαφέρουσες επιστημονικές εργασίες και παρουσιάσεις που αφορούν τη Σίφνο (στην αρχαιότητα, τους βυζαντινούς χρόνους, τη Φραγκοκρατία και την Οθωμανική κυριαρχία, και στους νεότερους χρόνους, με έμφαση επίσης στην αρχιτεκτονική του νησιού, τη γεωλογία, την εθνολογία και τη λογοτεχνία).

Τα πρακτικά των συνεδρίων των Συμποσίων έχουν κυκλοφορήσει σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή και αποτελούν σημαντική πηγή πληροφοριών για την ιστορία του νησιού μας.

Το Εθνικό Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών "Δημόκριτος" ξεκίνησε το πρόγραμμα *"ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΤΟΠΟΙ: Μέταλλα: Πολιτιστικά σταυροδρόμια στην ανατολική Μεσόγειο"*. Το έργο επικεντρώνεται στα κυκλαδίτικα νησιά Σίφνος, Σέριφος, Κύθνος στην Ελλάδα και στην Κοινότητα των Ασγάτων στην Κύπρο, περιοχές εξαιρετικής πολιτιστικής και τεχνολογικής κληρονομιάς που διαθέτουν αρχαία μεταλλευτικά και μεταλλουργικά κατάλοιπα που καλύπτουν τα τελευταία 5.000 χρόνια, τα οποία δεν έχουν τύχει της αναγνώρισης που τους αξίζει. Κύριος στόχος είναι η ανάδειξη αυτής της πανευρωπαϊκής κληρονομιάς με βάση το τρίπτυχο "Πολιτισμός-Τουρισμός-Ανάπτυξη". Η κοινοπραξία αποτελείται από το ΕΚΕΦΕ "Δημόκριτος" (Επικεφαλής Εταίρος), την Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων (Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού), το Δήμο Σίφνου, τη Μονάδα Αρχαιολογικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου και την Κοινότητα Ασγάτας.

Εκπαίδευση: Το πρώτο γνωστό σχολείο του νησιού ιδρύθηκε στο Κάστρο στις αρχές του 16ου αιώνα. Έκτοτε, δημοτικά σχολεία, σχολεία ελληνικής γλώσσας, "Γυμνάσιο", σχολεία δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σχολεία θηλέων, σχολεία αγιογραφίας και σχολεία δασκάλων, μεταξύ άλλων, αποτελούν μέρος της πλούσιας εκπαιδευτικής παράδοσης του νησιού. Το πιο διάσημο ήταν το "Σχολείο του Παναγίου Τάφου" (Παναγία Τάφου (από τα μέσα του 16ου αιώνα), γνωστό ως "Παιδεύτριον του Αρχιεπελάγου", το πρώτο εκπαιδευτικό ίδρυμα που προσέφερε δωρεάν τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα και εκτός της ελληνικής περιφέρειας. Η φήμη του ήταν γνωστή για αιώνες. Σπουδαστές έρχονταν από όλη την Ελλάδα, την Κωνσταντινούπολη, τη Μικρά Ασία και τη Μαύρη Θάλασσα για να σπουδάσουν στη σχολή της Σίφνου. Πολλοί απόφοιτοι της σχολής έγιναν δάσκαλοι, λόγιοι, κληρικοί, ιεραπόστολοι, πατριάρχες εκκλησιών. Περισσότεροι από πενήντα Σίφνιοι απόφοιτοι της σχολής έγιναν εκκλησιαστικοί πατριάρχες και μητροπολίτες. Ο διδάσκαλος της Σχολής Νικόλαος Χρυσόγελος (1780-1857) έγινε ο 1^{ος} Υπουργός Παιδείας, ιδρυτής του συστήματος Δημόσιας Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, νομοθέτης και της Διδασκαλίας με τη μέθοδο των ομοτίμων στην Ελλάδα.

Στην Ελλάδα είναι γνωστό το "κύμα των Σιφνίων δασκάλων", των ανθρώπων που τον 19ο και 20ό αιώνα ασχολήθηκαν με την πολιτιστική και εκπαιδευτική ανάπτυξη της χώρας και την προώθηση όλων των πτυχών των "τεχνών και των γραμμάτων": δημοσιογράφοι, καλλιτέχνες, ποιητές, ιστορικοί, ζωγράφοι, δικηγόροι, εκδότες και τυπογράφοι, λαογράφοι, στιχουργοί και νομοθέτες (ένας ευρωβουλευτής, ο Νίκος Π. Χρυσόγελος, 10 βουλευτές και 2 υπουργοί).

Μονοπάτια: Η Σίφνος έχει ένα δίκτυο από μονοπάτια μήκους 200 χιλιομέτρων. Ορισμένες από αυτές τις 19 διαδρομές χρονολογούνται από το 3000 π.Χ.

Μετά από μια μακρά περίοδο συγκρούσεων αντιλήψεων σχετικά με το ρόλο τους σε μια σύγχρονη κοινωνία, από το 2000 ξεκίνησε μια προσπάθεια για τη συντήρηση και αποκατάστασή τους.

Σήμερα, οι ταξιδιώτες μπορούν να ακολουθήσουν τις διαδρομές των αγροτών, των μεταλλωρύχων, των μουλαράδων που μετέφεραν θάμνους και ξύλα για τα αγγειοπλαστεία, των κτηνοτρόφων αλλά και των συμμετεχόντων στα πολλά πανηγύρια που δημιούργησαν ένα από τα παλαιότερα δίκτυα μονοπατιών στον κόσμο. Νέα σήματα μονοπατιών κατευθύνουν τους ταξιδιώτες σε ορυχεία χιλιάδων ή

εκατοντάδων ετών, φυσικούς, γεωργικούς και αρχαιολογικούς χώρους και πολυάριθμες εκκλησίες.

Τοπικά μέσα μαζικής ενημέρωσης: Κυκλοφορούν σήμερα δυο έντυπα, "Τα Σιφνιανά Νέα" και η "Σίφνος", η οποία είναι η παλαιότερη εφημερίδα στην Ελλάδα (σε συνεχή έκδοση από το 1880). Υπάρχουν επίσης τοπικές διαδικτυακές ειδησεογραφικές ιστοσελίδες καθώς και ένας τοπικός ραδιοφωνικός σταθμός. Στο παρελθόν υπήρχε και τηλεοπτικός σταθμός. Πολλοί άνθρωποι δραστηριοποιούνται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Οικονομία: Η γενική δομή της τοπικής οικονομίας βασίζεται στα ίχνη του παρελθόντος (πολιτιστική, αρχαιολογική, φυσική κληρονομιά, γνώση, ανθρώπινη δημιουργικότητα και κτίρια), καθώς και σε μια βάση γνώσεων και πρακτικών βιωσιμότητας που θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση για ένα πιο πράσινο μέλλον.

- Σήμερα ο αριθμός των γεωργών, των εκτροφέν αιγοπροβάτων και των μελισσοκόμων είναι μικρός, αν και η πλειοψηφία του πληθυσμού στις αρχές του 20ού αιώνα ήταν γεωργοί, παραγωγοί κεραμικών κυρίως για τρόφιμα και ποτά. Οι κύριες θέσεις εργασίας σχετίζονταν με μια αλυσίδα αξίας "από το αγρόκτημα στο τραπέζι" (αγρότες, έμποροι, πλοιοκτήτες για τη μεταφορά των τοπικών προϊόντων σε διάφορα μέρη της Ανατολικής Μεσογείου, σεφ και προσωπικό εστιατορίων κ.λπ.)

- Οι κύριοι τομείς της τοπικής οικονομίας σήμερα είναι ο τουρισμός (ενοικιαζόμενα δωμάτια, μικρά ξενοδοχεία, ενοικίαση αυτοκινήτων /μηχανών και ποδηλάτων, πολλά εργαστήρια αγγειοπλαστικής, εστιατόρια και κτηματομεσιτικές δραστηριότητες), οι κατασκευές (οικοδόμοι, μηχανικοί, αρχιτέκτονες), αν και εξακολουθούν να υπάρχουν η γεωργία και οι ζωοτροφές, η αλιεία και ορισμένες υπηρεσίες (δάσκαλοι/εκπαιδευτικοί σε σχολεία, πάροχοι ιδιωτικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών, τεχνικές υπηρεσίες, εταιρείες κατασκευών και ανακύκλωσης, οδηγοί ταξί και λεωφορείων, οργάνωση εκδηλώσεων).

- Ως νησί, η οικονομία της στο παρελθόν ήταν πολύ στενά συνδεδεμένη με άλλα νησιά και παράκτιες - αλλά όχι μόνο - πόλεις όπως τα Χανιά, η Ρόδος, η Χίος, η Πάρος, η Αλεξάνδρεια, η Κωνσταντινούπολη, το Παρίσι, το Λονδίνο, η Οδύσσεια. Υπάρχει ανάγκη σήμερα για μια νέα περιφερειακή οικονομία και κοινές δραστηριότητες με τα γειτονικά νησιά όχι μόνο στον τουρισμό, αλλά και στην ανάπτυξη κοινών κοινωνικών και πράσινων υποδομών.

- Αν και υπάρχει μια παραδοσιακή κουλτούρα συνεργασίας, οι μόνες οργανωμένες δομές συνεργατικής οικονομίας που υπάρχουν σήμερα είναι η Ένωση Αγροτών και Μελισσοκόμων Σίφνου και ο Ενεργειακός Συνεταιρισμός /Κοινότητα Σίφνου ενώ μεταξύ των συλλόγων είναι ο Πολιτιστικός καθώς και ο Σύλλογος Γυναικών ΤΟ ΣΜΑΡΙ.

Σήμερα στη Σίφνο υπάρχουν ευκαιρίες για μια διαφοροποιημένη βιώσιμη οικονομία και κοινωνική - πράσινη καινοτομία, ιδίως στη διαχείριση του περιβάλλοντος και την ευαισθητοποίηση, τον πολιτισμό και την τέχνη, τον πολιτισμό της κουζίνας, τα μονοπάτια και τον ποδηλατικό τουρισμό, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την κυκλική οικονομία, τις υπηρεσίες οικοσυστημάτων και την κατάρτιση στην πράσινη μετάβαση, την επαναχρησιμοποίηση μεταλλευτικών περιοχών για νέες δραστηριότητες (ανοιχτό βιομηχανικό μουσείο, αποθήκευση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές,

ίδρυση ανοιχτού οικολογικού εργαστηρίου, παρατηρητήριο κλίματος κ.λπ. Αυτό θα βοηθήσει το νησί να είναι ανθεκτικό και να αντιμετωπίσει τον αντίκτυπο της κλιματικής κρίσης στο περιβάλλον, την οικονομία και κυρίως στο κυρίαρχο μοντέλο τουρισμού (ήλιος και θάλασσα) και να αναπτύξει μια πιο ανθεκτική και υπεύθυνη οικονομία με βιώσιμη ευημερία για όλους και όλες με βάση ένα πιο πράσινο και κοινωνικό μοντέλο.

1. Η σημερινή κοινωνική - οικονομική - περιβαλλοντική - δημόσια υγεία στη Σίφνο

- Η Σίφνος είναι γνωστό ότι κατοικείται από το 5000 π.Χ.
- Ο τοπικός πληθυσμός έχει αυξηθεί τις τελευταίες δεκαετίες. Οι νέοι επιστρέφουν στη Σίφνο μετά τις σπουδές τους και ένας αριθμός 300-500 μεταναστών (κυρίως από την Αλβανία) εργάζονται στις κατασκευές, τη φροντίδα και τον τουρισμό.
- Υπάρχει σταθερή αύξηση των τουριστών κάθε χρόνο, φτάνοντας τις 130.000 αφίξεις συνολικά το 2022.
- Η Σίφνος φημίζεται για την τοπική γαστρονομία της. Κάθε χρόνο, τον Σεπτέμβριο, ο τοπικός Πολιτιστικός Σύλλογος διοργανώνει το φεστιβάλ γαστρονομίας "Ν. Τσελεμεντές" με τη συμμετοχή εκπροσώπων πολλών άλλων νησιών.
- Παρόλο που η Σίφνος είναι ένα τουριστικό και όχι απομακρυσμένο νησί, λείπει μια αποτελεσματική και καλά οργανωμένη κοινωνική υποδομή. Για παράδειγμα: οι δομές φροντίδας ηλικιωμένων και αναπήρων, οι κοινωνικές υπηρεσίες, τα κοινοτικά συστήματα υγείας, οι υπηρεσίες προστασίας του περιβάλλοντος είναι πολύ αδύναμες ή δεν υπάρχουν καθόλου. Ως εκ τούτου, υπάρχει χώρος για καινοτομία και ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας για την προώθηση της κοινωνικής υποδομής και της πράσινης μετάβασης.
- Υπάρχει αύξηση των ακραίων καιρικών φαινομένων που επηρεάζουν την τοπική γεωργία, τους υδάτινους πόρους, το έδαφος, τις τουριστικές υποδομές, την ευημερία του τοπικού πληθυσμού κ.λπ.
- Η τοπική κοινωνία είναι λίγο - πολύ ευαισθητοποιημένη ως προς το περιβάλλον και συμμετέχει σε διάφορων ειδών δραστηριότητες περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, όπως ο καθαρισμός ακτών και περιοχών, αλλά αυτό δεν είναι αρκετό σε μια εποχή κλιματικής έκτακτης ανάγκης. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για την εκτός ορίων τουριστική / οικιστική ανάπτυξη, επισημαίνοντας ζητήματα που είναι αλληλένδετα, όπως η διαχείριση των υδάτων, η πίεση στην αγροτική γη και στην περιοχή Natura 2000. Φαίνεται ότι η ίδια η τοπική κοινωνία είναι έτοιμη να απαιτήσει μια πιο βιώσιμη ανάπτυξη που θα διασφαλίζει το παρόν και το μέλλον των παιδιών της.
- Παρόλο που όλοι μιλούν για την κλιματική αλλαγή και ο δήμος συμμετέχει σε διάφορα περιβαλλοντικά και κλιματικά δίκτυα (π.χ. Μνημόνιο Συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Αποστολής για τις 100 κλιματικά ουδέτερες και

έξυπνες πόλεις μέχρι το 2030 - υπό αριθ. 1/2023 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Σίφνου ΑΔΑ: 66ΤΟΟ1Τ-3ΠΠ), ο μετριασμός της αλλαγής του κλίματος και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή ελάχιστα περιλαμβάνονται στον σχεδιασμό και προς το παρόν δεν υπάρχει πραγματική κλιματική στρατηγική για την κλιματική ουδετερότητα του νησιού και την προετοιμασία για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή όλων των τομέων που επηρεάζονται από την κλιματική κρίση, όπως ο τουρισμός, οι υδάτινοι πόροι, η φύση, η γεωργία, το έδαφος, η επισιτιστική ασφάλεια, η ενέργεια, η κοινωνική ανθεκτικότητα, η προστασία της παράκτιας ζώνης κ.λπ.

- Υπάρχει έλλειψη κατάλληλης χρηματοδότησης και οι τοπικές αρχές εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη χρηματοδότηση που διατίθεται από τις περιφερειακές ή εθνικές αρχές. Η πράσινη μετάβαση χρειάζεται περισσότερα, ευέλικτα και αποτελεσματικά χρηματοδοτικά εργαλεία για τη γρήγορη και δίκαιη πράσινη κοινωνική μετάβαση που δεν αφήνει κανέναν μόνο του, πίσω.
- Πολύ συχνά χρειάζονται πολλά χρόνια μέχρι ένα σχέδιο να βρει χρηματοδότηση για την υλοποίησή του και αυτό σημαίνει ότι ορισμένα σχέδια είναι ήδη παρωχημένα όταν υλοποιούνται, παρόλο που υπάρχουν νέες προσεγγίσεις ή τεχνολογίες.
- Τα μικρά νησιά όπως η Σίφνος υποφέρουν από έλλειψη τεχνογνωσίας, επαρκούς και καλά εκπαιδευμένου προσωπικού ακόμη και για τα βασικά και ταυτόχρονα πρέπει να ακολουθούν ένα πολύ γραφειοκρατικό πλαίσιο. Ως εκ τούτου, πολύ συχνά, αναγκάζονται να αναθέτουν σε τρίτους τις υπηρεσίες και τη λειτουργία των υποδομών. Ως αντίκτυπος, η Σίφνος δεν είναι σε θέση να καταρτίσει μακροπρόθεσμα και συνεκτικά σχέδια, να ακολουθήσει τις νέες επιστημονικές, πράσινες και κοινωνικές τάσεις και να επικαιροποιήσει τις πολιτικές και τον τεχνικό σχεδιασμό της.

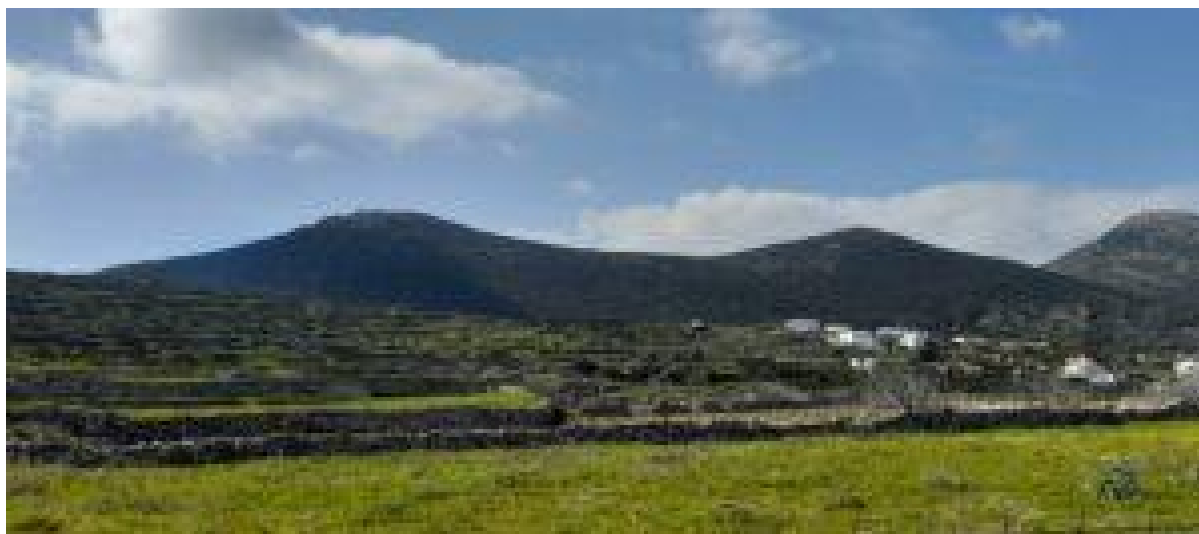

Δημογραφική εξέλιξη

Από την αρχαιότητα η Σίφνος ήταν μια κοινωνία με πολλούς νέους ανθρώπους, συνδεδεμένη με άλλες παραθαλάσσιες περιοχές και μεγάλες πόλεις. Στις αρχές του 20ου^{ου} αιώνα οι κάτοικοι μπορεί να πλησίαζαν τα 7000 άτομα. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο υπήρξε μεταναστευτική κίνηση και μείωση του πληθυσμού. Τις τελευταίες δεκαετίες ο πληθυσμός είναι σταθερός και ελαφρώς αυξημένος. Σύμφωνα με την **τελευταία** (2021) επίσημη απογραφή ο πληθυσμός φαίνεται να είναι 2777

άτομα, στην πραγματικότητα περίπου 3000 άτομα, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών και των αλλοδαπών που ζουν στη Σίφνο μερικούς μήνες του χρόνου.

Έτος	Πληθυσμός
1951	2,773
1981	2,856
2001	2,574
2011	2,625
2021	2,777

3. Σχετικά με το πρόγραμμα COSME - GRAPE

Το έργο GRAPE, "Τοπικά κοινωνικά πράσινα σχέδια δράσης για μικρά και περιφερειακά μέρη", αποσκοπεί στη συνεργασία σε στρατηγικές κοινωνικής και πράσινης ανθεκτικότητας για την προώθηση τοπικών λύσεων σε τοπικά προβλήματα. Συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του προγράμματος για την ενιαία αγορά (SMP-COSME). Ξεκίνησε τον Μάιο του 2022 και θα ολοκληρωθεί τον Οκτώβριο του 2023.

Περιλαμβάνει 4 μικρούς ευρωπαϊκούς δήμους από αγροτικές, ορεινές και νησιωτικές περιοχές: Malegno (Ιταλία), Mirabella Imbaccari (**Ιταλία**), Bonares (Ισπανία), **Σίφνος** (Ελλάδα). Κάθε δήμος υποστηρίζεται από έναν τοπικό φορέα κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας: **Sol.Co Camunia** (Malegno), **Fondazione di Comunità di Messina** (Mirabella Imbaccari), **COOPINTE** (Bonares), **Wind of Renewal** (Σίφνος). Αυτές οι τοπικές συμπράξεις υποστηρίζονται περαιτέρω από ένα ευρωπαϊκό δίκτυο, το **REVES - Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πόλεων και Περιφερειών για την Κοινωνική Οικονομία και το FAECTA**, το δίκτυο συνεταιρισμών της Ανδαλουσίας. Επικεφαλής αυτής της κοινοπραξίας είναι το **Κοινοτικό Ίδρυμα της Μεσσίνας / Fondazione di Comunità di Messina** (Σικελία, Ιταλία).

Το έργο αποσκοπεί στον εντοπισμό και την προώθηση ανθεκτικών στρατηγικών για την αντιμετώπιση των οικονομικών, ενεργειακών και κλιματικών κρίσεων σε τοπικό επίπεδο και στη χάραξη διαδρομών για μια βιώσιμη και δίκαιη πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, αναπτύσσοντας τοπικές λύσεις για τις τοπικές ανάγκες. Στο πλαίσιο αυτό, η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία συμβάλλει στην "εδαφική ανθεκτικότητα" μέσω του πειραματισμού καινοτόμων λύσεων που βασίζονται στην αλληλεγγύη, κινητοποιώντας τους τοπικούς φορείς να συνεργαστούν και να χρησιμοποιήσουν τους πόρους τους για να προσαρμοστούν στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν.

3.1. Τρεις φάσεις του προγράμματος

Το GRAPE αναπτύσσεται σε τρεις φάσεις:

- **Στην πρώτη, οι εταίροι συμμετείχαν σε τρεις αποστολές κοινωνικής οικονομίας (SEM), η πρώτη στη Mirabella (Ιούλιος 2022), στη συνέχεια στη Σίφνο (Σεπτέμβριος 2022) και στις Bonares (Νοέμβριος 2022).** Οι δραστηριότητες αμοιβαίας μάθησης και η ανάλυση περιπτώσεων μελετών/εμπειριών σε τοπικό επίπεδο παρέχουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για μια γόνιμη συνεργασία μεταξύ των εταίρων. Κάθε αποστολή περιλαμβάνει συνεδρίες αφιερωμένες στην παρουσίαση τεχνικών για την κατάρτιση ενός τοπικού σχεδίου δράσης και την ανταλλαγή καλών πρακτικών στις εμπλεκόμενες περιοχές, ώστε να αναπτυχθούν πιθανές συνέργειες μεταξύ των εταίρων και η δυνατότητα αναπαραγωγής μιας συγκεκριμένης καλής πρακτικής σε διαφορετικές περιοχές

- **Στη δεύτερη φάση, οι εταίροι συμμετέχουν στη σύνταξη τοπικών σχεδίων δράσης για την κοινωνική και περιβαλλοντική ανθεκτικότητα για κάθε περιοχή εταίρο.** Το περιεχόμενο των σχεδίων δράσης προέρχεται από προτάσεις που εκπονήθηκαν κατά τη διάρκεια των αποστολών, χρησιμοποιούν συμμετοχικές μεθοδολογίες κατά την εκπόνησή τους προκειμένου να συμμετέχουν τοπικοί φορείς, συμπεριλαμβανομένων των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και των κοινωνικών οργανώσεων των πολιτών.

Η τρίτη και τελική φάση συνίσταται στη συνδημιουργία μιας ψηφιακής εργαλειοθήκης με βάση την εμπειρία που συγκεντρώθηκε κατά τη διάρκεια του έργου και θα λειτουργήσει ως οδηγός για τους μικρούς δήμους που ενδιαφέρονται να αναπαράγουν τη διαδικασία που ακολούθησαν οι εταίροι κατά την από κοινού διαμόρφωση του Τοπικού Σχεδίου Δράσης για την πράσινη και κοινωνική μετάβαση και την προώθηση της ανθεκτικότητας των περιοχών.

4. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

Για κάποιες εβδομάδες υπήρξε τόσο δια ζώσης διαβούλευση όσο και διαδικτυακή συνεργασία για να διαμορφωθεί αυτή η ανάλυση όσο το δυνατόν πιο συμμετοχικά.

Η πρώτη επεξεργασία της **Ανάλυσης SWOT**, βασίστηκε σε στοιχεία που προέκυψαν από

- τη διοργάνωση δύο συνεδρίων, τον Ιούνιο και τον Σεπτέμβριο του 2022, εργαστηρίων και θεματικών συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν με ευθύνη διαφόρων φορέων (μεταξύ των οποίων και του ΑΝΕΜΟΥ ΑΝΑΝΕΩΣΗΣ) καθώς και της "Επιτροπής για την Αειφόρο Διαχείριση των Φυσικών Πόρων της Σίφνου" (έργο SMILO MED),
- παρεμβάσεις και εμπειρίες από προηγούμενες δραστηριότητες στη Σίφνο,

- στοιχεία από έρευνες
- την πρόσφατη καταγραφή τοπικών ποικιλιών και σπόρων (Φεβρουάριος 2023) καθώς και
- παρατηρήσεις και προτάσεις κατοίκων του νησιού.

Τα δυνατά και αδύνατα σημεία της ανάλυσης SWOT αφορούν κυρίως το εσωτερικό περιβάλλον της Σίφνου και της κοινωνίας της (π.χ. φύση, ανθρωπογενές απόθεμα, πολιτισμός, ανθρώπινο κεφάλαιο, κοινωνική οργάνωση, ικανότητες προσωπικού και στελεχών, ιδιότητες και χαρακτηριστικά της τοπικής κοινωνίας, οικονομικές δυνατότητες, συνοχή, παράδοση, επαφή με τις εξελίξεις και την καινοτομία κ.λπ.) Αντίθετα, οι ευκαιρίες και οι απειλές αντανακλούν παράγοντες του ευρύτερου περιβάλλοντος - φυσικού, κοινωνικού, οικονομικού, διοικητικού και πολιτικού, τους οποίους η Σίφνος θα πρέπει να εντοπίσει, να λάβει υπόψη της, να δει την προσαρμογή της στα νέα δεδομένα και να υιοθετήσει στόχους που να ανταποκρίνονται σε αυτές τις σημερινές και μελλοντικές προκλήσεις.

Με αφορμή τα δύο προγράμματα (GRAPE - COSME και SMILO MED), για σχεδόν ένα χρόνο, συναντιόμασταν κάθε μήνα και συζητούσαμε ένα σημαντικό για τη Σίφνο θέμα.

Καταγράψαμε την υπάρχουσα εμπειρία, τις καλές πρακτικές, αναζητήσαμε μορφές οργάνωσης και νέες προτάσεις προκειμένου να διαμορφώσουμε το Πράσινο Κοινωνικό Σχέδιο Δράσης που θα προταθεί στο Δημοτικό Συμβούλιο για να διαμορφώσει μια μακροπρόθεσμη στρατηγική της κοινωνίας της Σίφνου. Η ανάλυση SWOT και το Σχέδιο Δράσης χρησιμοποιεί μεταξύ άλλων

Τα αποτελέσματα από

- 3 συνέδρια για τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, τη γεωργία, τις συνέργειες προστιθέμενης αξίας στα τοπικά προϊόντα
- 3 εργαστήρια για την κοινωνική οικονομία, τα θέματα νερού, τη φύση και τη βιοποικιλότητα,

καθώς και

- καταγραφής αναμνήσεων για τη βιώσιμη τοπική γεωργία,
- πολλές συζητήσεις με άτομα (για να συζητηθούν συγκεκριμένα ζητήματα όπως οι ελλείπουσες κοινωνικές υποδομές, η τοπική γεωργία και οι δυνατότητές της, οι τοπικοί σπόροι, τα ζητήματα νερού, τα θαλάσσια ζητήματα - αλιεία, τοπίο)
- μια σειρά από υπάρχουσες μελέτες και εκθέσεις

Υπήρξαν επίσης εκτεταμένες διαβουλεύσεις και σχόλια σχετικά με ένα πρώτο σχέδιο στο google drive.

Περισσότερες λεπτομέρειες στο Κεφάλαιο 5: Συμμετοχή του κοινού.

Η ανάλυση SWOT και το σχέδιο δράσης μπορούν να βοηθήσουν άλλα νησιά με παρόμοια χαρακτηριστικά στο Αιγαίο και σε άλλες γεωγραφικές περιοχές, ιδίως μέσω του δικτύου SMILO.

Τα πλεονεκτήματα της Σίφνου

Φυσικό περιβάλλον - φυσικοί πόροι

- Το φυσικό περιβάλλον βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση, με εξαίρεση την καταστροφή των αλυκών στις παράκτιες περιοχές. Υπάρχει ανάγκη για τη διατήρηση ακόμα μικρών υγροτόπων σε χαράδρες, φυσικές πηγές (στις περισσότερες έχουν σταματήσει να τρέχουν νερά).
- Μια από τις πιο καλοδιατηρημένες περιοχές NATURA 2000 στα νησιά με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όπως κέδρους juniperus - juniperus αλλά και άλλα σημαντικά και κάποια ενδημικά είδη.
- Ισχυρή κατανόηση, στο παρελθόν, της ανάγκης για συνετή διαχείριση του νερού και δίκαιη κατανομή του, ώστε να είναι αρκετό για όλους και επαρκές για τη φύση.
- Στο παρελθόν, αναπτύχθηκε ένα δίκτυο πηγών, πηγαδιών, δεξαμενών, στερνών, γούρνων που βρίσκονταν κυρίως κατά μήκος των μονοπατιών, τα οποία με συλλογική ευφυΐα συνδύασαν τις υπάρχουσες φυσικές πηγές με συμπληρωματικές ανθρώπινες κατασκευές, διαμορφώνοντας ένα δίκτυο πηγών νερού και αφήνοντας πίσω μια εξαιρετική αλλά άτυπη χαρτογράφηση των υδάτινων πόρων.
- Οι πηγές που παρείχαν πόσιμο νερό καλής ποιότητας προστατεύονταν από πιθανή ρύπανση ή καταστροφή.
- Το σημαντικό έργο του βιολογικού καθαρισμού των λυμάτων των κεντρικών οικισμών της Σίφνου βρίσκεται σε εξέλιξη

Ανθρωπογενές περιβάλλον

- Το δομημένο περιβάλλον και οι ανθρώπινες αρχιτεκτονικές συνδέονται αρμονικά με το φυσικό περιβάλλον, "βελτιώνουν" το φυσικό περιβάλλον
- Στο παρελθόν, η Σίφνος κάλυπτε το 100% των αναγκών της από τον άνεμο, τη βροχή και τον ήλιο.
- Όλα τα σπίτια και τα κτίρια διέθεταν δεξαμενές και στέρνες βρόχινου νερού, ενώ η επαναχρησιμοποίηση του νερού για άλλες χρήσεις ήταν μέρος της καθημερινής συμπεριφοράς των ανθρώπων.
- Εκτός από τους ανεμόμυλους, υπήρχαν, πριν από μερικές δεκαετίες, 4-5 νερόμυλοι, ίσως και περισσότεροι.
- Το δίκτυο ξερολιθιών μήκους 2-3000 χλμ που παίζει σημαντικό ρόλο στη γεωργία, στη διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους, στον εμπλουτισμό των υπόγειων νερών και στη δημιουργία μικρών βιοτόπων / οικοσυστημάτων εξακολουθεί να βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση.
- Στον αγώνα για το κλίμα, η διατήρηση των ξηρολιθικών πετρωμάτων είναι ένα χρήσιμο εργαλείο που μπορεί να συμβάλει στη στρατηγική και τις πρακτικές προσαρμογής.
- Συντηρούνται ως επί το πλείστον σε καλή κατάσταση, περίπου 100 χλμ. σηματοδοτημένων μονοπατιών και επίσης περίπου 100 χλμ. μη σηματοδοτημένων μονοπατιών
- Μεγάλος αριθμός επισκεπτών / περιπατητών την άνοιξη και το φθινόπωρο

Γεωργική δραστηριότητα - τοπίο

- Ενδιαφέρον τοπίο που έχει διάφορα χαρακτηριστικά σοφής ανθρώπινης παρέμβασης / δημιουργίας

- Μια πρώτη καταγραφή 1200 γεωργικών κτιρίων κοντά σε μονοπάτια και δρόμους με ιδιαίτερη αξία
- Το ενδιαφέρον πολλών Σιφνιτών - όχι μόνο αγροτών στο επάγγελμα - αυξάνεται για τη διατήρηση και την καλλιέργεια τοπικών ποικιλιών - σπόρων.
- Συνεντεύξεις και συλλογή σπόρων από καλλιέργειες που υπήρχαν στο παρελθόν, οι οποίες είναι αρκετά προσαρμοσμένες στις ξερικές συνθήκες και στα νέα κλιματικά δεδομένα των περιορισμένων βροχοπτώσεων.
- Πολύ λίγα ζώα σήμερα που μπορεί να ανήκουν σε παλαιότερες φυλές ζώων, κάτι που πρέπει να διερευνηθεί σε βάθος.
- Υπάρχει μια ισχυρή "κουλτούρα τοπικής κουζίνας", αλλά στο παρελθόν αυτή βασιζόταν στην αναπτυγμένη γεωργική δραστηριότητα και μάλιστα με τοπικές ποικιλίες.
- Νέες πρωτοβουλίες που συνδυάζουν τη γεωργική παραγωγή με εκπαιδευτικές και ενημερωτικές υπηρεσίες για τους τουρίστες.
- Ο Αγροτικός και Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός θεωρεί ότι υπάρχουν σημαντικές προοπτικές για τον αγροτικό τομέα της περιοχής, αν βασιστούν σε ένα νέο "μοντέλο" .
- Η προώθηση της βιολογικής γεωργίας έχει χαρακτηριστεί ως βασική προτεραιότητα για τον Αγροτικό και Μελισσοκομικό Συνεταιρισμό Σίφνου.

Κοινωνικά χαρακτηριστικά - κοινωνική συνοχή - πνεύμα συνεργασίας - οικονομία

- Κοινωνική συνείδηση και ευαισθησία σημαντικού αριθμού κατοίκων και ισχυρές μνήμες συνεργατικής οργάνωσης της τοπικής κοινότητας μέσω άτυπων δομών.
- Χαμηλό ποσοστό ανεργίας, ιδίως διαρθρωτικής ανεργίας
- Χαμηλός μέσος όρος ηλικίας των κατοίκων, νέοι άνδρες και γυναίκες παραμένουν στο νησί ή επιστρέφουν
- Ενδιαφέρον για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κυρίως την ηλιακή. Διοργάνωση πολλών εκδηλώσεων και συζητήσεων στο παρελθόν σχετικά με το πώς θα γίνει η Σίφνος ένα πράσινο νησί
- Πολλά προγράμματα εθελοντικής εργασίας και περιβαλλοντικής δράσης.
- Ορισμένα προγράμματα υλοποιούνται με τη συμμετοχή της Σίφνου (STARS4Water, GRAPE, SMILO, Erasmus, Horizon κ.λπ.)
- Μια πλούσια πολιτιστική κληρονομιά
- Η Σίφνος είναι ένα ολόκληρο αρχαιολογικό μνημείο, από μια πολύπλοκη γεωλογική δομή
- Η Σίφνος περιλαμβάνεται στην ευρωπαϊκή πρωτοβουλία "Καθαρά Νησιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης".

Αδυναμίες της Σίφνου

Πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα

- Δεν υπάρχει συνολικό σχέδιο για την καταγραφή και προστασία των πηγών νερού, η έμφαση δίνεται κυρίως στα τεχνικά έργα και την αφαλάτωση, τα οποία είναι χρήσιμα αλλά δεν μπορούν να επεκτείνονται συνεχώς. Περιορισμένη παρέμβαση σε θέματα διαχείρισης της ζήτησης
- Πολλά πηγάδια είναι μολυσμένα και γενικά υπάρχουν λύματα που εισέρχονται στα υπόγεια ύδατα.

- Ένα Ειδικό Σχέδιο Περιβαλλοντικής Μελέτης για την περιοχή NATURA της Σίφνου δόθηκε στη δημοσιότητα και βρίσκεται ακόμη σε διαβούλευση, αλλά επιτρέπει την κατασκευή εντός της περιοχής τουριστικών μονάδων έως 150 κλινών και εστιατορίων έως 100 τετραγωνικών μέτρων.

Πιέσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον

- Μέχρι σήμερα δεν υπάρχει σχέδιο χωροταξικής και οικιστικής οργάνωσης. Η έλλειψη χρήσεων γης αποτελεί σήμερα τον μεγαλύτερο κίνδυνο λόγω της ραγδαίας ζήτησης γης για τουρισμό, ξενοδοχεία, airbnb και εξοχικές κατοικίες, ιδιαίτερα μετά την πανδημία και τις αλλαγές που προκάλεσε.
- Παρόλο που η κατασκευή του δικτύου αποχέτευσης στα χωριά προχωράει, η τοποθεσία και το μοντέλο επεξεργασίας λυμάτων δεν έχουν οριστικοποιηθεί.
- Τον τελευταίο καιρό έχει καταγραφεί μεγάλη οικοδομική δραστηριότητα, η οποία τροποποιεί σημαντικά το αγροτικό τοπίο και την κλίμακα που χαρακτήριζε το νησί.
- Παρατηρείται προοδευτική εγκατάλειψη και κατάρρευση των τοίχων από ξερολιθιά, με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο κίνδυνος διάβρωσης του εδάφους και να μην υπάρχει άμυνα απέναντι σε ακραία καιρικά φαινόμενα.
- Λίγοι άνθρωποι γνωρίζουν σήμερα πώς χτίζονται και αποκαθίστανται οι ξερολιθικοί τοίχοι

Μεγάλα προβλήματα για τους γεωργούς/κτηνοτρόφους - περιορισμένη γεωργική δραστηριότητα σήμερα - ορισμένες τοπικές ποικιλίες χάνονται για πάντα

- Ο τουρισμός και οι κατασκευές τείνουν να μονοπωλήσουν την οικονομική ζωή της Σίφνου εις βάρος άλλων δραστηριοτήτων που υπήρχαν ή μπορεί να υπάρξουν
- Σήμερα στον πρωτογενή τομέα δεν υπάρχει έντονη δραστηριότητα
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των προϊόντων για τρόφιμα και ζωοτροφές είναι εισαγόμενα είδη.
- Πολλοί από τους τοπικούς σπόρους και ποικιλίες είναι πιθανό να έχουν πλέον εξαφανιστεί και να μην μπορούν να καλλιεργηθούν.
- Οι υπηρεσίες του σχετικά μικρού Δήμου δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις σημερινές προκλήσεις και να συμβάλουν στον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό για τη βιωσιμότητα, την ανθεκτικότητα, την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση της Σίφνου.
- Δεν υπάρχουν ανεπτυγμένες τοπικές δομές κοινωνικής οικονομίας
- Η εφαρμογή της ενεργειακής πρότασης δεν έχει ακόμη αρχίσει λόγω των νομοθετικών και γραφειοκρατικών εμποδίων που πρέπει να ξεπεραστούν, καθώς και των αντιρρήσεων για το ίδιο το σχέδιο.

Απειλές

Η κλιματική και οικολογική κρίση

- Η κλιματική κρίση αποτελεί τη μεγαλύτερη απειλή για τα νησιά, δεδομένου ότι η περιοχή μας θεωρείται πλέον ζώνη όπου η ένταση της κλιματικής κρίσης έχει αυξηθεί κατά 20% σε σύγκριση με τη γενική μέση παγκόσμια αύξηση της θερμοκρασίας. Ήδη έχουν καταγραφεί: αύξηση της μέσης θερμοκρασίας, παρατεταμένοι καύσωνες, έντονα και συχνότερα ακραία καιρικά φαινόμενα, μείωση ως γενικότερη τάση αλλά μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα πιο έντονες βροχοπτώσεις, άνοδος της στάθμης της θάλασσας, τσουνάμι λόγω αλλαγών στη θερμοκρασία. Είδη από εντελώς διαφορετικά θαλάσσια οικοσυστήματα εμφανίζονται ήδη στη θάλασσα της Σίφνου και μπορεί να αλλάξουν εντελώς τα είδη που υπάρχουν σήμερα.
- Η εγκατάλειψη και η κατάρρευση των ξερολιθιών (αναβαθμίδων) αποτελεί απειλή για τη γονιμότητα του εδάφους και τη βιοποικιλότητα και αυξάνει την έκθεση σε κινδύνους από ακραία καιρικά φαινόμενα.
- Οι ξερολιθιές / αναβαθμίδες ως φυσικό - ανθρωπογενές σύστημα κατά των ακραίων φαινομένων δεν εντάσσονται σήμερα στις ευρωπαϊκές προτάσεις που υπάρχουν για την ενίσχυση των μηχανισμών άμυνας - προσαρμογής στο κλίμα
- Παρατηρούνται ραγδαίες αλλαγές στη θαλάσσια ποικιλότητα, καθώς νέα χωροκατακτητικά είδη είναι πλέον παρόντα στα θαλάσσια οικοσυστήματα γύρω από το νησί και οι αλιείς αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα.
- Η έλλειψη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου διαχείρισης των υδάτων επιδεινώνει το πρόβλημα των υδάτων

Οικονομικοί κίνδυνοι

- Η μεγάλη εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από τον τουρισμό (προϊόντα και υπηρεσίες) και η εισαγωγή σχεδόν όλων των αγαθών (τρόφιμα, συσκευές, έπιπλα) εγκυμονούν κινδύνους για την οικονομία και την κοινωνία (κατάρρευση της τοπικής οικονομίας, επισιτιστική ανασφάλεια, απώλεια θέσεων εργασίας και εισοδήματος για πολλούς ανθρώπους, αύξηση των τιμών) σε περίπτωση νέας οικονομικής κρίσης και κρίσης πόρων, συνέχισης του πολέμου στην Ουκρανία, νέας κρίσης υγείας και κυρίως μπροστά σε μια πιθανή κλιματική έκτακτη ανάγκη / κρίση.

Κίνδυνοι για το ιδιαίτερο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον της Σίφνου από εξωτερικούς παράγοντες

- Η πίεση στους φυσικούς πόρους και τον χαρακτήρα του νησιού αυξάνεται από ένα κύμα απόκτησης γης, οικισμών εκτός σχεδίου, απεριόριστης τουριστικής επέκτασης
- Έχουν δρομολογηθεί αλλά δεν έχουν ολοκληρωθεί το Ειδικό Περιβαλλοντικό Σχέδιο, το σχέδιο χωροταξικής και οικιστικής οργάνωσης, οι χρήσεις γης και η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη για την περιοχή NATURA, ο επανακαθορισμός των ορίων των οικισμών και ο συνολικός σχεδιασμός - χαρακτηρισμός και η κύρωση του δημοτικού δικτύου. Μέχρι όμως να ολοκληρωθούν και να εφαρμοστούν θα υπάρχει ένα κενό τουλάχιστον 3-5 ετών και στο μεσοδιάστημα υπάρχει κίνδυνος για μεγάλη ανατροπή των ισορροπιών και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της Σίφνου

Οργανωτικά - διοικητικά εμπόδια - εκπαίδευση - κοινωνική συνοχή / συνεκτικότητα

- Η αξιοποίηση υφιστάμενων ή μελλοντικών εργαλείων που θα βοηθήσουν στη μετάβαση σε ένα νέο βιώσιμο, πράσινο και κλιματικά ουδέτερο οικονομικό μοντέλο απαιτεί τόσο κατάλληλες υποστηρικτικές πολιτικές όσο και ανθρώπινο δυναμικό που δεν υπάρχει στη Σίφνο.
- Το μοντέλο της επίσημης εκπαίδευσης και κατάρτισης που υπάρχει σήμερα αποτυγχάνει να μεταφέρει στις νέες γενιές τον πλούτο και τη σοφία των προηγούμενων κοινωνιών της Σίφνου και δεν επιτρέπει την εύκολη ανταλλαγή καλών πρακτικών και εμπειριών.
- Η απληστία ορισμένων επιχειρηματιών και η άγνοια ενός σημαντικού αριθμού πολιτών μπορεί να καθυστερήσει ή ακόμη και να ματαιώσει ορισμένα αναγκαία έργα.
- Η κοινωνική οικονομία στην Ελλάδα αντιμετωπίζει σημαντικά εμπόδια και έλλειψη σαφώς υποστηρικτικών μηχανισμών.
- Έλλειψη οργανωμένων δράσεων και πρωτοβουλιών από τους τοπικούς φορείς σε θέματα ευαισθητοποίησης των πολιτών της τοπικής κοινωνίας σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά, την κατανόηση της σημασίας της και τη διασύνδεσή της με τη διατήρηση του τοπίου και της βιοποικιλότητας του νησιού

Ευκαιρίες

Οι ευκαιρίες που προκύπτουν από την πράσινη στροφή για την αντιμετώπιση της κλιματικής, οικολογικής και επισιτιστικής κρίσης

- Η κλιματική κρίση οδηγεί σε αλλαγές στην οικονομία, σε στροφή προς πιο πράσινες και βασισμένες στη φύση λύσεις. Η Σίφνος έχει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης μιας οικονομίας πρότυπο που συνδυάζει σοφία του παρελθόντος με σύγχρονη οικολογική γνώση, λύσεων με βάση της φύση, οικολογική και κλιματική έρευνα κ.ά.
- Οι πολίτες αναζητούν ποιοτικά και υγιεινά τρόφιμα, τοπικά προϊόντα, γευστικές εμπειρίες, ειδικά τρόφιμα με βάση τα φυσικά / φυτικά προϊόντα.
- Η σοφία του παρελθόντος μπορεί να συνδυαστεί με τη σύγχρονη γνώση για να διαμορφώσουμε ένα βιώσιμο, ανθεκτικό μέλλον.
- Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική και η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία έχουν ως κύριους στόχους τον περιβαλλοντικό / ψηφιακό μετασχηματισμό. Υπάρχουν επίσης πολλά άλλα προγράμματα όπως το LIFE, το Erasmus, το HORIZON, το EUKI που μπορούν να υποστηρίξουν την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση της Σίφνου, αν δημιουργηθεί μια υποστηρικτική δομή.
- Οι φιλοπεριβαλλοντικές επενδύσεις ευνοούνται στον πυλώνα II της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής καθώς και με την ενσωμάτωση της "Πράσινης Συμφωνίας" που προβλέπει ότι το 37% των συνολικών πόρων θα πρέπει να κατευθύνεται προς πράσινες και τις κλιματικές κατευθύνσεις.
- Η τοπική κοινότητα μπορεί να επιλέξει συνειδητά και οργανωμένα να προσελκύσει πιο βιώσιμα μοντέλα τουρισμού. Η δημιουργία ενός "**Γεωπάρκου Σίφνου**" για την ανάδειξη - σε παγκόσμιο επίπεδο- του γεωλογικού, φυσικού και πολιτιστικού πλούτου του νησιού, θα εμπλουτίσει το τουριστικό προϊόν.

Δράσεις και έργα για την αξιοποίηση, προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής / φυσικής κληρονομιάς, θα συμβάλλουν ταυτόχρονα στην ελεγχόμενη και περιορισμένη τουριστική ανάπτυξη του νησιού

- Η αναβάθμιση και η προστασία των γεωαρχαιολογικών και αρχαιομεταλλουργικών χώρων, καθώς και η προβολή αυτής της ιδιαίτερης πολιτιστικής κληρονομιάς στο ευρύτερο κοινό, προσφέρει ευκαιρίες για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ιδίως μέσω συνεργατικών μορφών οργάνωσης κυρίως στον τομέα της προβολής και των ξεναγήσεων.

Από τη σοφία του παρελθόντος προς ένα σύγχρονο, πράσινο, βιώσιμο μέλλον

- Η Σίφνος μπορεί να μάθει από άλλα νησιά αλλά και από το δικό της παρελθόν
- Μια σειρά από προγράμματα και δραστηριότητες που υποστηρίζονται από ευρωπαϊκά κονδύλια μπορούν να συμβάλουν στην αξιοποίηση της Σίφνου ως ανοικτού οικολογικού εργαστηρίου.
- Οι ζημιές που έχουν προκληθεί στο οικιστικό και φυσικό περιβάλλον της Σίφνου από αυθαίρετες παρεμβάσεις είναι προς το παρόν σχετικά μικρές, αν τις συγκρίνει κανείς με ό,τι έχει συμβεί σε άλλες περιοχές.
- Υπάρχουν πολλοί ευρωπαϊκοί οργανισμοί και δίκτυα συνεργασίας, ερευνητικά κέντρα και φίλοι της Σίφνου που μπορούν να βοηθήσουν τη Σίφνο με την εμπειρία και τις γνώσεις τους να επιτύχει τους στόχους της για μια βιώσιμη ευημερία.

Από το πνεύμα της συνεργασίας προς τις σύγχρονες δομές της κοινωνικής οικονομίας

- Η έντονη παρουσία στο παρελθόν του πνεύματος συνεργασίας και αλληλοβοήθειας μπορεί να αποτελέσει τη βάση για σύγχρονα μοντέλα ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής, της αλληλοβοήθειας και της επίλυσης των προβλημάτων που υπάρχουν σε θέματα κοινωνικής υποδομής.
- Αν και η έννοια της επίσημης κοινωνικής οικονομίας δεν είναι γνωστή στη Σίφνο, όπως και σε άλλες παρόμοιες περιοχές, η συνεργασία με άλλα ευρωπαϊκά δίκτυα (π.χ. μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων όπως το SMILO και το GRAPE) μπορεί να βοηθήσει στη μεταφορά εμπειριών και καλών πρακτικών.
- Η ευρωπαϊκή πολιτική δίνει μεγάλη έμφαση στη στήριξη της κοινωνικής οικονομίας, με το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία
- Στην Ελλάδα, η διαμόρφωση ενός σχεδίου δράσης για την κοινωνική οικονομία, με βάση τις ευρωπαϊκές υποχρεώσεις, έχει ξεκινήσει σε επίπεδο υπουργείου.
- Το **Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία** δίνει επίσης έμφαση στην πρόσβαση της κοινωνικής οικονομίας σε χρηματοδοτικά εργαλεία, τα οποία θα βοηθήσουν στη στήριξη της κοινωνικής οικονομίας και σε τοπικό επίπεδο, επομένως και στη Σίφνο.
- Τα ευρωπαϊκά δίκτυα κοινωνικής οικονομίας (REScoop.eu, REVES, Social Economy Europe, DIESIS Network) και το δίκτυο μικρών νησιών SMILO, δίκτυα στα οποία ο Άνεμος της Ανανέωσης είναι ενεργό μέλος, θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ρόλο στην ανάπτυξη κοινών έργων στα οποία η Σίφνος μπορεί να συμμετάσχει

για να καλύψει τις ανάγκες της για την προώθηση των πράσινων, κοινωνικών και ψηφιακών μεταβάσεων που απαιτούνται για την κοινωνία. Η νέα ΚΑΠ και η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία έχουν ως κύριους στόχους τον περιβαλλοντικό/ψηφιακό μετασχηματισμό. Υπάρχουν επίσης πολλά ακόμη προγράμματα όπως το LIFE, το Erasmus, το HORIZON, το EUKI που μπορούν να βοηθήσουν την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση της Σίφνου αν δημιουργηθεί μια υποστηρικτική δομή (κοινωνικής οικονομίας).

(Λεπτομερής ανάλυση SWOT ως ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι)

5. Συμμετοχή του κοινού - Ο οδικός χάρτης μιας συμμετοχικής διαδικασίας

Για να καταστήσουμε το σχέδιο δράσης όσο το δυνατόν πιο συμμετοχικό, αναπτύξαμε μια στρατηγική που βασίζεται στις ακόλουθες δραστηριότητες:

1. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η διάδοση των δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκαν σε τοπικό επίπεδο και των σχετικών αποτελεσμάτων, χρησιμοποιήθηκαν **οι δύο ιστοσελίδες του Ανέμου της Ανανέωσης** www.anemosananeosis.gr και bestpractices.anemosananeosis.gr καθώς και λογαριασμοί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (του συνεταιρισμού καθώς και προσωπικοί) με την παρουσίαση του έργου και των ευκαιριών για τη Σίφνο. Έχουμε επίσης στείλει μια σειρά από ηλεκτρονικά ενημερωτικά δελτία, στην ελληνική γλώσσα, σε αρκετούς κατοίκους της περιοχής και σε συνολικά περισσότερους από 3500 συνδρομητές, πολλοί από τους οποίους προέρχονται από νησιά. Έχουμε επίσης δημοσιεύσει μια σειρά άρθρων και επακόλουθων πρακτικών συναντήσεων, συνεδρίων και εργαστηρίων.
2. Το σημαντικότερο και αποτελεσματικότερο εργαλείο για τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ενός σχεδίου δράσης είναι η **άμεση επικοινωνία** με τους κατοίκους, τις οργανώσεις και τους φορείς που θεωρούνται σχετικοί ή βασικοί φορείς.
3. Οργανώσαμε επίσης πολλές **επιτόπιες εκδηλώσεις, συνέδρια, εργαστήρια, συζητήσεις, συνεντεύξεις**, όχι μόνο για να ενημερώσουμε τους πολίτες για το έργο, αλλά και για να τους δώσουμε το λόγο να εκφράσουν τις απόψεις και τις προτάσεις τους και να νιώσουν ότι αποτελούν μέρος του έργου.

Η συμμετοχή των κατοίκων της περιοχής στη σύνταξη του σχεδίου δράσης εξασφαλίζει τη συνοχή των αποτελεσμάτων του έργου με τις ανάγκες και τις προσδοκίες των ομάδων-στόχων.

Οι δημόσιες εκδηλώσεις και άλλα γεγονότα που οργανώσαμε σε συνεργασία με διάφορες ομάδες και πρόσωπα και με την μεθοδολογία της "Επιτροπής για την Αειφόρο Διαχείριση των Φυσικών Πόρων της Σίφνου" (έργο SMILO MED) στα οποία συμμετείχαν πολλοί άνθρωποι και οργανώσεις είναι:

- **Δύο συνέδρια για τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων** (Ιούνιος και Σεπτέμβριος 2022).
- **Ένα εργαστήριο για την κοινωνική οικονομία** (Σεπτέμβριος 2022 με τη συμμετοχή εκπροσώπων από ευρωπαϊκά δίκτυα αλλά και από μικρούς δήμους της Ισπανίας και της Ιταλίας), εταίρους του έργου GRAPE
- **Ημερίδα και συζητήσεις για την περιοχή NATURA της Σίφνου** (Δεκέμβριος 2022). Περισσότερα από 30 άτομα συμμετείχαν στις συζητήσεις.
- **Ημερίδα με θέμα "Ιστορίες για το νερό στη Σίφνο - από το μέρος σε ένα βιώσιμο μέλλον"** (Ιανουάριος 2023).
- Έχουμε επίσης έρθει σε επαφή με **πολλούς ανθρώπους ξεχωριστά για να συζητήσουμε μαζί τους συγκεκριμένα θέματα** όπως οι ελλείπουσες κοινωνικές υποδομές, η τοπική γεωργία και οι δυνατότητές της, οι τοπικοί σπόροι, τα θέματα νερού κ.λπ.
- Για τη σύνταξη της **ανάλυσης SWOT υπήρχε** ένα κείμενο που αναρτήθηκε - πέρα από δια ζώσης συζητήσεις - και στο google drive, όπου οι άνθρωποι που είχαν προσκληθεί και ήθελαν να συμμετάσχουν, έκαναν σχόλια και παρατηρήσεις. Η τελική έκδοση ήταν μια σύνθεση όλων των απόψεων και προτάσεων. Στη συνέχεια το κείμενο δημοσιεύτηκε για επιπλέον σχόλια.
- Από τις 24 έως τις 27.2.2023 μαζί με τον Ροϊκό Θανόπουλο είχαμε μια πολύ ενδιαφέρουσα εμπειρία **συστηματικής καταγραφής της μνήμης μιας βιώσιμης τοπικής γεωργίας και των τοπικών ποικιλιών/ειδών που καλλιεργούνταν στη Σίφνο**, αλλά και, κυρίως, της συλλογής δειγμάτων τοπικών σπόρων, φυτών και δέντρων που καλλιεργούνται ακόμη και σήμερα. Είναι εντυπωσιακό και καταγράφουμε όλα αυτά τα πράγματα και τις συζητήσεις. Είναι χρήσιμο όχι μόνο ως μνήμη και πολιτιστικό υλικό αλλά και ως βάση για μια δυναμική αναγέννηση της γεωργίας στη Σίφνο. Η δραστηριότητα αυτή σχεδιάστηκε από τον Άνεμο Ανάνεωσης, την Επιτροπή Αειφόρου Διαχείρισης Φυσικών Πόρων Σίφνου και τον Νίκο Χρυσόγελο στο πλαίσιο του **προγράμματος SMILO MED και GRAPE**, εδώ και καιρό.
- Η ημερίδα **"Συνέργειες προστιθέμενης αξίας στα τοπικά προϊόντα - Προτάσεις για βιώσιμη ανάπτυξη"**, που διοργάνωσε στις 26 Φεβρουαρίου 2023 ο Δήμος Σίφνου, προσέφερε μερικές ενδιαφέρουσες προτάσεις για τη γεωργία, τις συνέργειες και τους σπόρους τοπικών ποικιλιών: "Συνέργειες προστιθέμενης αξίας σε τοπικά προϊόντα - Προτάσεις για βιώσιμη ανάπτυξη - Γεωργία - Κτηνοτροφία - Αλιεία - Μελισσοκομία - Μεταποίηση". Στην ημερίδα συμμετείχαν πολλοί Σιφνιοί και Σιφνιές, μεταξύ των οποίων αγρότες και κτηνοτρόφοι, οι οποίοι πήραν το λόγο και εξέφρασαν τα προβλήματα και τις προτάσεις τους. Μίλησαν οι προσκεκλημένοι: **Στέλιος Βογιατζής**, Γενικός Γραμματέας της [Πανελλήνιας Ένωσης Νέων Αγροτών](#), αιγοπροβατοτρόφος, για τα "προβλήματα και τις ευκαιρίες της βιώσιμης

κτηνοτροφίας", **Γιάννης Σάρρος**, αρχισυντάκτης, δημοσιογράφος της εφημερίδας "[Εξοχή Χώρα](#)" για το "ρόλο της αγροτοσυνέργειας στην τοπική κοινωνία", **Γιώργος Ζακυνθινός**, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής με θέμα "Τοπικά προϊόντα, προτάσεις προώθησης και προστιθέμενης αξίας", **Ροίκος Θανόπουλος**, γεωπόνος - ερευνητής, με θέμα "Ο ρόλος της καλλιέργειας τοπικών ποικιλιών και σπόρων για τη γεωργία στα νησιά", **Νίκος Χρυσόγελος**, πρόεδρος της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης "[Άνεμος Ανανέωσης](#)" με θέμα "Τι είδους γεωργία στη Σίφνο την εποχή της κλιματικής, οικολογικής και διατροφικής κρίσης".

Μετά από κάθε εργαστήριο δημοσιεύσαμε ένα follow up. Έχουμε επίσης έρθει σε επαφή με πολλούς ιδιώτες, ιδίως αγρότες και αλιείς, για να συζητήσουμε μαζί τους ειδικά θέματα.

Οι προτάσεις που έγιναν τόσο στο πλαίσιο των συνεδρίων και των εργαστηρίων όσο και σε επικοινωνία με πολλούς τοπικούς επαγγελματίες (αλιείς για τη θαλάσσια ποικιλότητα, αγρότες στο πλαίσιο της καταγραφής τοπικών σπόρων και ποικιλιών, επιχειρηματίες από τον τουρισμό) ενσωματώνονται επίσης στο Πράσινο Κοινωνικό Σχέδιο Δράσης για τη Σίφνο.

4. Η διαδικασία εμπλοκής των ενδιαφερομένων μερών κατά τη διάρκεια του διαλόγου - Οργανώσεις που συμμετείχαν σε τουλάχιστον μία συνάντηση, εργαστήριο, συνέδριο, προσωπικές συζητήσεις, σύνταξη ανάλυσης SWOT για να καταστεί η διαδικασία του σχεδίου δράσης όσο το δυνατόν πιο συμμετοχική:

- Τοπικές αρχές: ο αντιδήμαρχος, ο πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου, πολλοί σύμβουλοι, 2 πρώην δήμαρχοι και ένα μέλος του Περιφερειακού Συμβουλίου Νοτίου Αιγαίου.
- Άνεμος της Ανανέωσης και άλλα μέλη της Επιτροπής για την Αειφόρο Διαχείριση των Φυσικών Πόρων της Σίφνου
- Αγροτικός και μελισσοκομικός συνεταιρισμός, ο πρόεδρος του συνεταιρισμού και οι τοπικοί αγρότες
- Μέλη του Πολιτιστικού Συλλόγου Σίφνου
- Ο πρόεδρος και τα μέλη του Πολιτιστικού Κέντρου Σίφνου
- Μέλη της Ένωσης Γυναικών Σίφνου ΤΟ ΣΜΑΡΙ
- Μέλη της Ένωσης τοπικών επιχειρηματιών και της Ένωσης τουριστικών επιχειρήσεων - Ενοικιαζόμενα δωμάτια
- Εκπαιδευτικοί
- Φοιτητές
- Κάτοικοι διαφορετικής καταγωγής
- Σίφνιοι που ζουν εκτός νησιού, π.χ. στην Αθήνα
- Εμπειρογνώμονες, π.χ. αρχιτέκτονες, μηχανικοί, καθηγητές που είναι φίλοι της Σίφνου ή συνδέονται με τους ντόπιους, καθώς και ορισμένοι ερευνητές και περιβαλλοντικές και πολιτιστικές οργανώσεις που υποστηρίζουν έργα που σχετίζονται με διάφορα θέματα της νησιωτικής ζωής.

Όπως πρότεινε ένας νεαρός φοιτητής κατά τη διάρκεια μιας συνάντησης, "πρέπει να εργαστούμε συστηματικά για την προσέλκυση περισσότερων νέων ανθρώπων και ιδιαίτερα ατόμων που ενδιαφέρονται να εργαστούν ως επαγγελματίες που δεν σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό".

Υπάρχουν πολλοί νέοι που συζητούν τα ζητήματα και τις πιθανές λύσεις, αλλά θα πρέπει να αναλάβουν την πρωτοβουλία και να αποτελέσουν κινητήρια δύναμη για τις αλλαγές που απαιτούνται. Αυτό το σχέδιο δράσης θα παραδοθεί και σε πολλούς νέους και νέες.

5. Παράδοση του πρώτου σχεδίου δράσης σε πολλούς τοπικούς φορείς και άτομα για συστάσεις και σχόλια τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 2023, ζητώντας τους να αξιολογήσουν, να σχολιάσουν και να συμβάλουν στην οριστικοποίηση του σχεδίου δράσης πριν από τη λήψη απόφασης από το Δημοτικό Συμβούλιο.

6. Δημοσίευση άρθρων σε τοπικά μέσα ενημέρωσης τον Αύγουστο, τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο

7. Ανοικτή δημόσια παρουσίαση του 2ου σχεδίου δράσης τον Οκτώβριο (Στην Ελλάδα έχουμε τοπικές εκλογές τον Οκτώβριο. Το νέο Δημοτικό Συμβούλιο θα αναλάβει καθήκοντα τον Ιανουάριο του 2024)

8. Ζητώντας από το νέο Δημοτικό Συμβούλιο να λάβει απόφαση για το Σχέδιο Δράσης τον Φεβρουάριο του 2024

6. ΠΡΑΣΙΝΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ για τη Σίφνο

Ευκαιρίες για βιώσιμη οικονομία με βάση τον πολιτισμό, τον αργό και βιώσιμο τουρισμό, την τέχνη, την οικολογία, την καινοτομία, την αναγεννητική γεωργία, την προστασία του κλίματος.

Ένα βασικό ζήτημα για την πράσινη μετάβαση της Σίφνου είναι η ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων στο σημερινό μοντέλο ανάπτυξης που θα δώσουν στους ντόπιους το εισόδημα που χρειάζονται όχι από την υπερεκμετάλλευση της φύσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά από ένα νέο παράδειγμα, μια νέα οικονομία που θα προστατεύει μακροπρόθεσμα τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, θα εστιάζει στην πράσινη και κοινωνική καινοτομία και θα δίνει έμφαση σε λύσεις βασισμένες στη φύση που γεφυρώνουν την υπάρχουσα τοπική παραδοσιακή εμπειρία, τις αξίες και τη γνώση με τη νέα οικολογική και κοινωνική επιστημονική, πολιτιστική και τεχνολογική γνώση, θα επωφελούνται από καλές πρακτικές άλλων παρόμοιων περιοχών και θα κάνουν χρήση των κατάλληλων χρηματοδοτικών εργαλείων για τη μετάβαση χωρίς να αφήνουν κανέναν και καμία πίσω.

6.1. Ανάπτυξη μιας ενεργού στρατηγικής για το κλίμα που στοχεύει σε

- **μείωση της συμμετοχής της Σίφνου στην κλιματική αλλαγή (μετριασμός)**
- **κλιματικά ουδέτερη οικονομία**
- **Ενεργειακή μετάβαση της Σίφνου σε ένα μοντέλο χωρίς ορυκτά καύσιμα (100% πράσινη ενέργεια, υψηλή ενεργειακή αποτελεσματικότητα σε όλους τους τομείς)**
- **προσαρμογή του νησιού στα νέα κλιματικά δεδομένα και πολυεπίπεδη ενίσχυση της άμυνάς του - ανθεκτικότητα - απέναντι στα ακραία καιρικά φαινόμενα.**

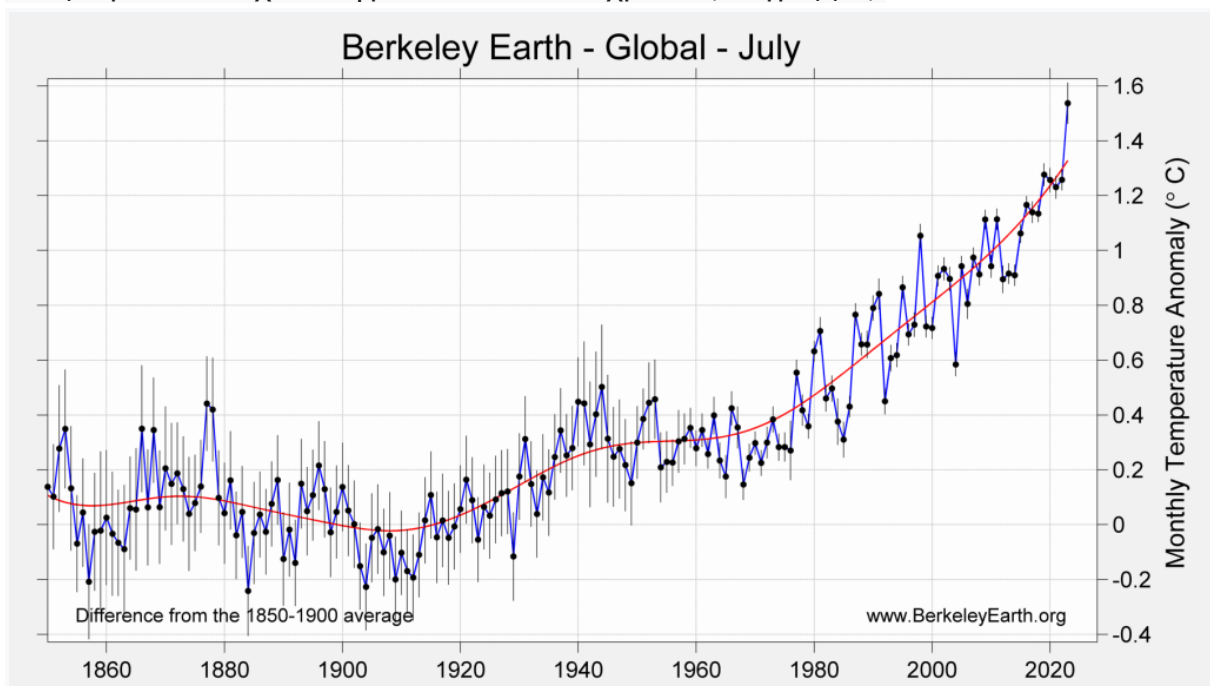
Η κλιματική κρίση εντείνεται. Όχι σχέδια για το κλίμα μόνο στα χαρτιά και στα συρτάρια

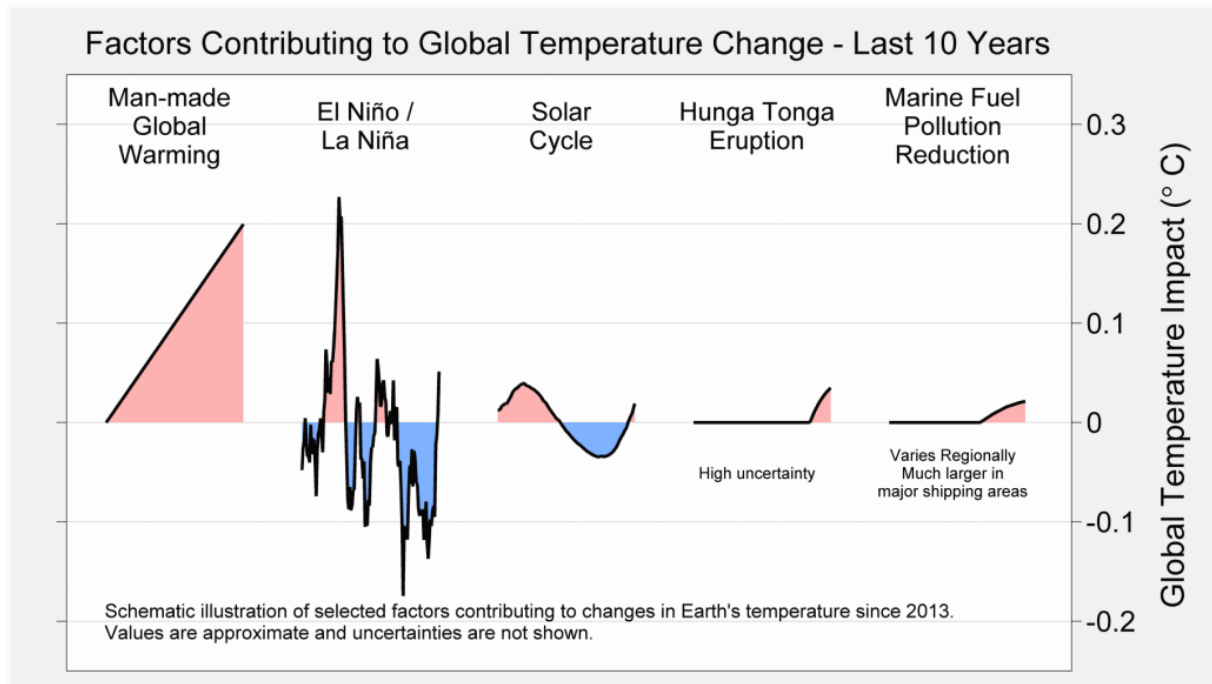
Η θερμοκρασία του πλανήτη ανεβαίνει πολύ πιο γρήγορα από το αναμενόμενο τις τελευταίες δεκαετίες, ιδιαίτερα μετά το 1960, αν και η υπερθέρμανση του πλανήτη λόγω

αύξησης της συγκέντρωσης των λεγόμενων “αερίων του θερμοκηπίου” είχε προβλεφθεί ήδη από αρκετούς επιστήμονες δεκαετίες πριν ή και από την αρχή της βιομηχανικής επανάστασης. Ήδη το 2020 είχε καταγραφεί μια αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη κατά $+1,1^{\circ}\text{C}$.

Ο Ιούλιος 2023 ήταν παγκοσμίως ο πιο ζεστός Ιούλιος και ο θερμότερος μήνας από τότε που ξεκίνησαν μετρήσεις το 1850. Το προηγούμενο ρεκόρ για το θερμότερο μήνα καταρρίφθηκε με μεγάλη διαφορά. Τόσο η ξηρά όσο και η θάλασσα μεμονωμένα σημείωσαν επίσης νέα ρεκόρ τον θερμότερο Ιούλιο, με τον ωκεανό - συμπεριλαμβανομένης της Μεσογείου) να παρουσιάζει ιδιαίτερα μεγάλη άνοδο της θερμοκρασίας σε σχέση με το προηγούμενο ρεκόρ (αναλυτικότερα για τη Μεσόγειο πιο κάτω)..

Η συνδυασμένη επίδραση της υπερθέρμανσης του πλανήτη τα τελευταία χρόνια και της ενίσχυσης του Ελ Νίνιο βοήθησαν κυρίως στη δημιουργία αυτού του ρεκόρ τον Ιούλιο 2023, με πολύ μικρότερη επίδραση της έκρηξης του ηφαιστείου Hunga Tonga (λόγω της ελευθέρωσης στην ατμόσφαιρα 150.000.000 τόνων υδρατμών), του ηλιακού κύκλου και της μείωσης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από τα πλοία ως αποτέλεσμα των μέτρων που έχουν ληφθεί τα τελευταία χρόνια (διάγραμμα).

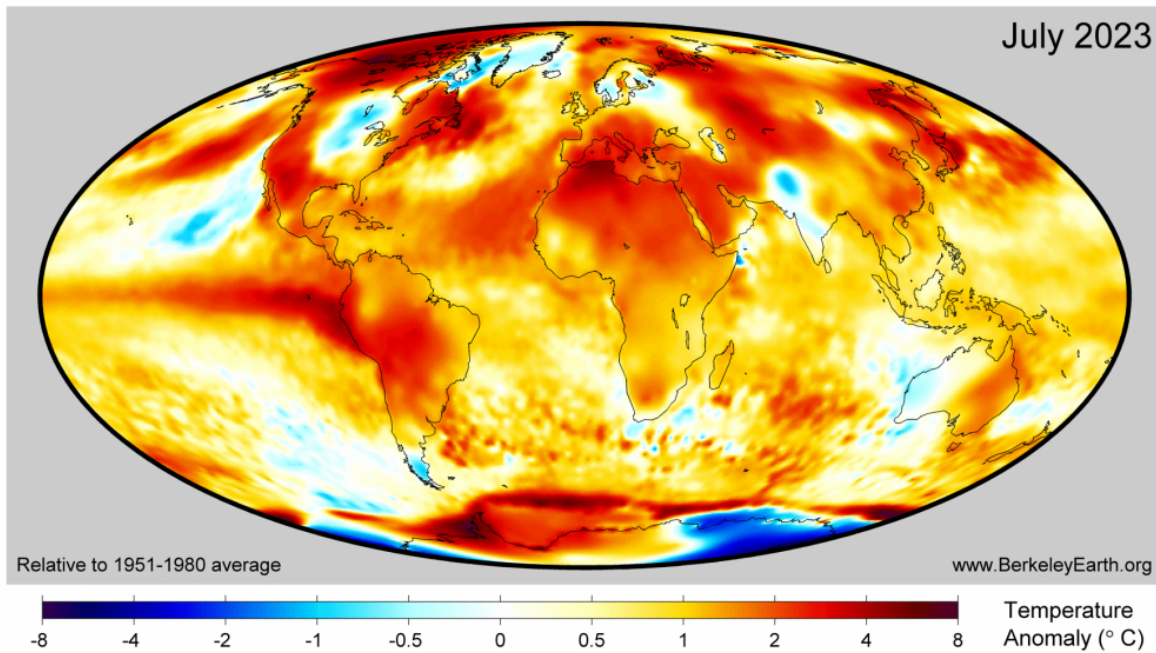

Η λεκάνη της Μεσογείου έχει χαρακτηριστεί ως μία από τις δύο περιοχές που ανταποκρίνονται περισσότερο στην κλιματική αλλαγή σε παγκόσμιο επίπεδο (IPCC, UNEP / MAP). Ήδη η πέμπτη έκθεση αξιολόγησης της IPCC θεωρεί την περιοχή ως "ιδιαίτερα ευάλωτη στην κλιματική αλλαγή", αναφέροντας επίσης ότι "θα υποστεί πολλαπλές πιέσεις και συστημικές αποτυχίες λόγω των κλιματικών αλλαγών".

Η 6η έκθεση της IPCC κρούει τον κώδωνα του κινδύνου επισημαίνοντας ότι "ή θα δράσουμε τώρα για την προστασία του κλίματος ή δεν θα έχουμε ποτέ πια στο μέλλον μια τέτοια δυνατότητα".

Ακόμα και με τα πιο φιλόδοξα σενάρια μετριασμού - μείωσης των αερίων που αλλάζουν το κλίμα οι κίνδυνοι από δυσμενείς κλιματικές επιπτώσεις παραμένουν, λόγω της ήδη "κλειδωμένης" κλιματικής αλλαγής, της αλλαγής που προκαλείται ως αποτέλεσμα των εκπομπών του παρελθόντος. Δηλαδή αν σήμερα μηδενίζαμε τις εκπομπές των αερίων που αλλάζουν το κλίμα, οι επιπτώσεις από την κλιματική κρίση θα συνέχιζαν για χιλιάδες χρόνια ως αποτέλεσμα των αλλαγών που έχουν συντελεστεί ήδη στη σύνθεση των κρίσιμων αερίων στην ατμόσφαιρα μέχρι τώρα. Στο διάγραμμα φαίνεται ότι η περιοχή της Μεσογείου παρουσιάζει δυσανάλογη αύξηση της μέσης θερμοκρασίας σε σύγκριση με άλλες περιοχές του πλανήτη (κόκκινο χρώμα).

Η κλιματική κρίση αποτελεί τη μεγαλύτερη απειλή για τα νησιά. Η περιοχή της Μεσογείου όπου βρίσκονται τα νησιά μας και μεταξύ αυτών η Σίφνος θεωρείται πλέον ζώνη όπου η ένταση της κλιματικής κρίσης έχει αυξηθεί κατά 20% παραπάνω σε σύγκριση με τη γενική μέση παγκόσμια αύξηση της θερμοκρασίας.

Μεταξύ άλλων, αναμένονται περισσότερες ημέρες καύσωνα ανά έτος, πιο έντονα και πιο συχνά ακραία καιρικά φαινόμενα, μείωση των βροχοπτώσεων, αυξημένος κίνδυνος διάβρωσης στην παράκτια ζώνη και στα εδάφη.

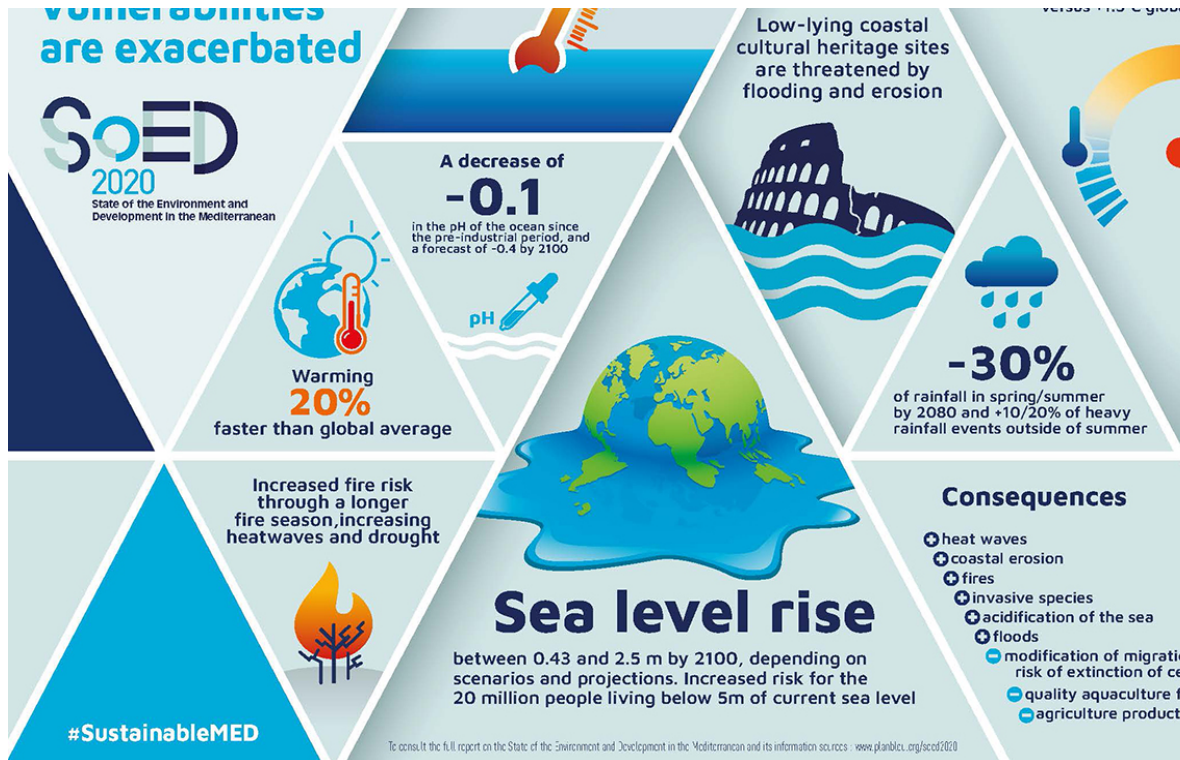
Ανεξάρτητα από το πώς και πόσο συμβάλλει η Σίφνος στην κλιματική αλλαγή, θα επηρεαστεί από ακραία καιρικά φαινόμενα που δεν έχει προκαλέσει.

Απέναντι στα ακραία φαινόμενα δεν μπορούν να σταθούν οι σημερινές - αδύναμες έτσι κι αλλιώς - περιβαλλοντικές, τεχνικές και κοινωνικές υποδομές της Σίφνου. Εκτός και αν η τοπική κοινωνία τις ενισχύσει και αναπτυχθούν νέες λύσεις που θα αντέχουν στις πολυεπίπεδες κρίσεις του μέλλοντος (περιβαλλοντική, οικονομική, κοινωνική και οργανωτική ανθεκτικότητα απέναντι στις κρίσεις) και υπάρξει σοβαρή στρατηγική προσαρμογής.

Η σημερινή κατάσταση του κλίματος στην Ανατολική Μεσόγειο

Το Πρόγραμμα του ΟΗΕ για το Περιβάλλον - Μεσογειακό Σχέδιο Δράσης (UNEP - MAP) προειδοποιεί ότι η Μεσόγειος είναι ένα hotspot της κλιματικής αλλαγής όπου οι ευπάθειες επιδεινώνονται:

- Η περιοχή της Μεσογείου θερμαίνεται 20% ταχύτερα από τον παγκόσμιο μέσο όρο.
- Η κλιματική κρίση θα επηρεάσει τη ζωή 510 εκατομμυρίων ανθρώπων
- Οι συχνότεροι και εντονότεροι καύσωνες αποτελούν υψηλό κίνδυνο για τη φύση, τη βιοποικιλότητα, τα δάση, τους ανθρώπους και την οικονομία.

Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής σε διάφορους τομείς

Η υπερθέρμανση είναι μόνο μία από τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης στη ζωή μας.

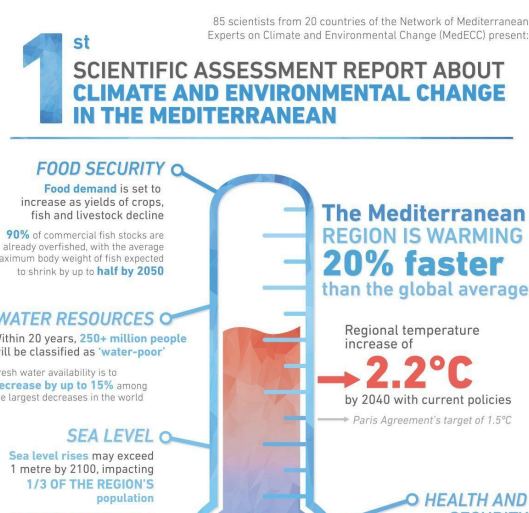
Οι επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης θα ασκήσουν πρόσθετη πίεση στα ήδη επιβαρυσμένα οικοσυστήματα και στις ευάλωτες οικονομίες και κοινωνίες.

- Οι παράκτιες ζώνες αντιμετωπίζουν αυξημένους κινδύνους καταστροφών, συμπεριλαμβανομένης της **διάβρωσης των εδαφών κι ακτών** καθώς και των **πλημμυρών**, της **αλάτωσης των δέλτα των ποταμών και των υδροφόρων οριζόντων** που στηρίζουν την επισιτιστική ασφάλεια και τα μέσα διαβίωσης.
- Η θερμοκρασία του νερού αναμένεται να **αυξηθεί κατά 1,8°C έως 3,5°C έως το 2100, με εστίες υπερθέρμανσης στην Ισπανία και στην Ανατολική Μεσόγειο**. Η Ανατολική Μεσόγειος είναι ένα από τα μέρη στον κόσμο που θερμαίνεται ταχύτερα λόγω της κλιματικής αλλαγής. Και έτσι οι συνθήκες που επικρατούν στην Ανατολική Μεσόγειο είναι πλέον ιδανικές για πολλά είδη από άλλες θερμές θάλασσες. Η εκτίμηση ήταν ότι η θερμοκρασία στη Μεσόγειο Θάλασσα θα **φτάσει τους +3,5 °C μέχρι το 2100, αλλά αυτή η εκτίμηση σήμερα φαίνεται πολύ αισιόδοξη**. Ήδη το 2023 σημειώθηκε ρεκόρ υψηλής θερμοκρασίας 28,4 °C
- Η υπερθέρμανση του πλανήτη κατά 2°C θα **μειώσει τις βροχοπτώσεις κατά περίπου 10 έως 15%**. Μια αύξηση από 2°C έως 4°C θα μειώσει τις βροχοπτώσεις έως και 30% στη Νότια και ΝοτιοΑνατολική Ευρώπη. Άλλες εκτιμήσεις όπως του MIT [υπολογίζουν τη μείωση των βροχοπτώσεων στη Μεσόγειο κατά 40%](#) τη χειμερινή περίοδο. Γενικά όλα τα μοντέλα δείχνουν μείωση των βροχοπτώσεων από 10-60%. Αυτή η τάση στην περιοχή της Μεσογείου ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα της συμβολής δύο διαφορετικών επιπτώσεων ενός υπερθερμαινόμενου κλίματος: μια

αλλαγή στη δυναμική της κυκλοφορίας των ανέμων στην ανώτερη ατμόσφαιρα - με τρόπο που δημιουργεί μια περιοχή υψηλού βαρομετρικού πάνω από τη Μεσόγειο - και μια μείωση της διαφοράς θερμοκρασίας μεταξύ ξηράς και θάλασσας που επηρεάζει την κίνηση των ανέμων. Κανένας παράγοντας από μόνος του δεν θα ήταν αρκετός για να εξηγήσει την ανώμαλη μείωση της βροχόπτωσης, αλλά σε συνδυασμό τα δύο φαινόμενα μπορούν να εξηγήσουν πλήρως τη μοναδική τάση ξήρανσης που παρατηρείται στα μοντέλα που αφορούν τη Μεσόγειο.

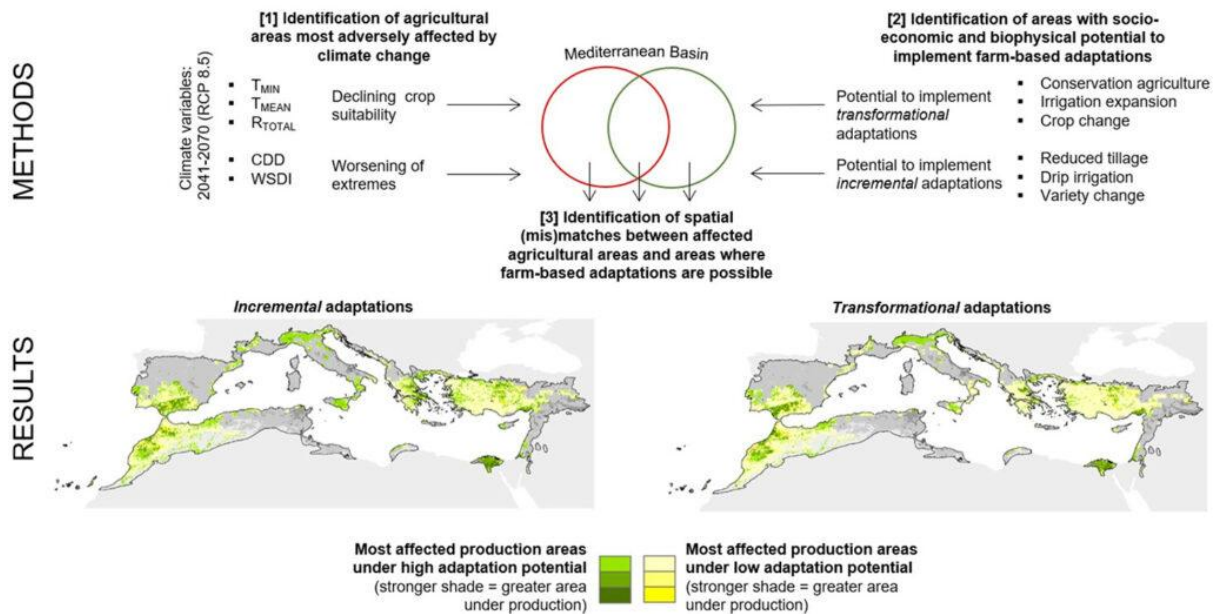
- **Μέχρι το 2050, η ζήτηση νερού αναμένεται να διπλασιαστεί ή και να τριπλασιαστεί.** Σε πολλά μέρη όμως - ιδιαίτερα τουριστικές περιοχές όπως η Σίφνος - η ζήτηση έχει και 10πλασιαστεί μέσα σε 2 δεκαετίες. Το πρόβλημα του νερού επιδεινώνεται ως αποτέλεσμα της έλλειψης ολοκληρωμένου και μακροπρόθεσμου σχεδιασμού σε πολλές περιοχές και νησιά.
- **Η βιοποικιλότητα (όχι μόνο τα δάση) βρίσκεται ήδη υπό μεγάλη πίεση. Η πανίδα και η χλωρίδα κινδυνεύουν.** Ορισμένα είδη δεν μπορούν να μετακινηθούν σε άλλες περιοχές και κινδυνεύουν με εξαφάνιση. Υπάρχει ανάγκη για καλύτερη παρακολούθηση των αλλαγών που συμβαίνουν.
- **Η θαλάσσια ποικιλομορφία αλλάζει ήδη. Περισσότερα από 900-1200 είδη ψαριών, καρκινοειδών και φυκών έχουν εισβάλει στη Μεσόγειο Θάλασσα τα τελευταία χρόνια λόγω της κλιματικής αλλαγής και άλλων περιβαλλοντικών πιέσεων.** Η εισροή έχει αυξηθεί σημαντικά από τότε που η Αίγυπτος διπλασίασε τη χωρητικότητα της Διώρυγας του Σουέζ το 2015 με το άνοιγμα της "Νέας Διώρυγας του Σουέζ". Ορισμένα από αυτά τα είδη μπορούν να αποτελέσουν σημαντική απειλή για την τοπική θαλάσσια ζωή και τις οικονομικές δραστηριότητες, όπως η αλιεία. **Τα νέα είδη έχουν προκαλέσει "δραματική αναδιάρθρωση" του οικοσυστήματος, θέτοντας σε κίνδυνο διάφορα τοπικά είδη και εξαλείφοντας τα ντόπια μύδια, τις γαρίδες και τα κόκκινα μπαρμπούνια.** Τα κύματα τοξικών μεδουσών προκαλούν ζημιές στις παράκτιες υποδομές και τρομάζουν τους παραθεριστές και τους τουρίστες. Καθώς τα χωροκατακτητικά ψάρια και καρκινοειδή ενισχύονται από την αύξηση της θερμοκρασίας του νερού και εξαπλώνονται γρήγορα προς τις ευρωπαϊκές ακτές, απαιτείται επείγουσα δράση για την ελαχιστοποίηση των μακροπρόθεσμων επιπτώσεών τους.

Οι περιοχές που εκτίθενται στις πιο ακραίες κλιματικές συνθήκες είναι επίσης αυτές με τις μικρότερες δυνατότητες προσαρμογής στις νέες κλιματικές συνθήκες, όπως σε σχέση με την ζήτηση νερού σε εποχή μείωσης των βροχοπτώσεων ή την γεωργική παραγωγή σε μια εποχή αύξησης της θερμοκρασίας και της ξηρασίας, ενώ έχουν και χαμηλότερη πρόσβαση σε πληροφόρηση, εργαλεία προσαρμογής και κατάλληλες αγορές.

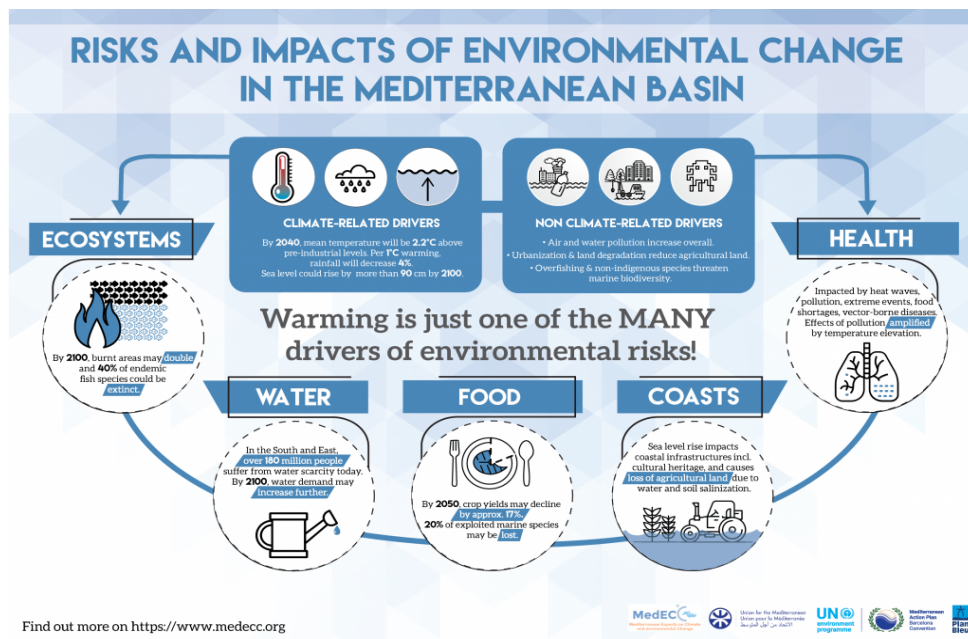

Σύμφωνα με μια [πρόσφατη επιστημονική μελέτη](#) ΣΤΙΣ περισσότερες περιφέρειες της Μεσογείου, υπάρχει περισσότερο από 50% αναντιστοιχία μεταξύ των αναγκών προσαρμογής και των δυνατοτήτων προσαρμογής.

Potential for land and water management adaptations in Mediterranean croplands under climate change

Το πιο κάτω [infographic του MedECC](#) παρουσιάζει τα κύρια αποτελέσματα της **Πρώτης Μεσογειακής Έκθεσης Αξιολόγησης (MAR1)** που δημοσιεύτηκε τον Νοέμβριο του 2020. Παρουσιάζει μια γενική επισκόπηση των παραγόντων και των επιπτώσεων της κλιματικής και περιβαλλοντικής αλλαγής στην περιοχή της Μεσογείου.

6.1.1. Κίνδυνοι για τη Σίφνο από την κλιματική κρίση

Ο μεγαλύτερος και πιο σταθερά αυξανόμενος κίνδυνος για την ευημερία της σιφνέικης κοινωνίας σχετίζεται μακροπρόθεσμα με την κλιματική έκτακτη ανάγκη / κρίση.

Η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας στην Αν. Μεσόγειο δημιουργεί σημαντικά προβλήματα στην καθημερινή ζωή, την εργασία (ιδιαίτερα σε εξωτερικά επαγγέλματα)

και στην υγεία των κατοίκων όσο και στην κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού αλλά και ενός υπερβολικού αριθμού επισκεπτών την καλοκαιρινή περίοδο. Η αλλαγή των ανέμων και η πιθανή μείωση των μελτεμιών που δροσίζουν τα νησιά καθώς και ακραία καιρικά φαινόμενα (ανεμοστρόβιλοι, υδροστρόβιλοι, καταιγίδες, τσουνάμι) είναι πιθανόν να πλήττουν τα νησιά με αυξανόμενη συχνότητα και ένταση.

Οι εισαγωγές σχεδόν όλων των αγαθών (τρόφιμα, συσκευές, έπιπλα) ενέχουν ήδη κινδύνους για την οικονομία και την κοινωνία (όπως πιθανή κατάρρευση της τοπικής οικονομίας, επισιτιστική ανασφάλεια, απώλεια θέσεων εργασίας και εισοδήματος για πολλούς ανθρώπους, αύξηση των τιμών) λόγω κλιματικής κρίσης, πολύ περισσότερο σε συνδυασμό με κάποια νέα οικονομική κρίση και κρίση πρόσβασης σε πρώτες ύλες, είδη διατροφής και φυσικούς πόρους αναγκαίους για καταναλωτικά προϊόντα, συνέχιση του πολέμου στην Ουκρανία, νέα υγειονομική κρίση. Ο τουρισμός και οι κατασκευές τείνουν να μονοπωλούν την οικονομική ζωή της Σίφνου εις βάρος άλλων δραστηριοτήτων που υπήρχαν ή μπορούν να υπάρξουν με σωστό σχεδιασμό. Το σημερινό τουριστικό μοντέλο αποτελεί την κύρια κινητήρια δύναμη για την οικονομία αλλά ταυτόχρονα και για τη συρρίκνωση άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων (γεωργία, κτηνοτροφία) και την απώλεια ευκαιριών σε πράσινους και κοινωνικούς τομείς που έχουν μεγάλη σημασία για το μέλλον.

Ο κίνδυνος είναι μια πιθανή κρίση ή και κατάρρευση του τουρισμού λόγω της αυξημένης έντασης και συχνότητας των ακραίων καύσωνων κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, σε συνδυασμό με ζητήματα λειψυδρίας και ανυπαρξίας των κατάλληλων κοινωνικών και περιβαλλοντικών υποδομών.

Ο αναπροσανατολισμός των πολιτών από διακοπές στη θάλασσα και τον ήλιο, προς διακοπές σε πιο δροσερά μέρη, πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη στα σχέδια για το μέλλον της τοπικής οικονομίας σε 10 - 20 - 30 χρόνια, κάτι που εξάλλου ήδη κάνουν άλλες κοινωνίες καλύτερα οργανωμένες. Το θέμα τίθεται πλέον στο επίκεντρο των τουριστικών φορέων, πχ ο Νορβηγικός Οργανισμός Τουρισμού, Γραφεία Ταξιδιών, Ερευνητικά κέντρα.

Η τοπική οικονομία είναι πολύ ευάλωτη καθώς εξαρτάται πλήρως από τον τουρισμό και οποιαδήποτε ριζική αλλαγή των συνθηκών θα μπορούσε να έχει μεγάλο αντίκτυπο στη ζωή και την οικονομία της Σίφνου.

Η κλιματική κρίση έχει επιδεινώσει ήδη τα υπάρχοντα προβλήματα **διαχείρισης των υδάτων, διάβρωσης του εδάφους** και των **ακτών**. Προσθέτει όμως και νέα που δεν έχουν ακόμα συνειδητοποιηθεί:

- Στη Σίφνο οι ψαράδες αλιεύουν πολλά χωροκατακτητικά είδη, όπως το **Lagocephalus Sceleratus**, ένα εξαιρετικά δηλητηριώδες οστέινο ψάρι που είναι ευρέως γνωστό ως **λαγοκέφαλος** ή αργυρομάγουλο, το **λεοντόψαρο**, το τροπικό **αγριόσαλπα ή γερμανός**, τα οποία έχουν καταστρέψει τα δάση φυκιών στην ανατολική Μεσόγειο Θάλασσα και αποτελούν μεγάλη απειλή για ολόκληρη τη λεκάνη της Μεσογείου, εάν η εξάπλωσή τους συνεχίσει να επεκτείνεται καθώς το κλίμα θερμαίνεται. Η τοξική τσούχτρα είναι επίσης παρούσα από περίοδο σε περίοδο. Υπάρχουν επίσης αναφορές για παρουσίαση νέων ειδών αχινών.

Μια συστηματική παρακολούθηση των αλλαγών στη βιοποικιλότητα στην ξηρά και τη θάλασσα είναι πλέον απαραίτητη για την διαμόρφωση και συνεχή επικαιροποίηση μιας κλιματικής στρατηγικής.

Φωτο από το Φάρο Σίφνο: οι τοπικοί ψαράδες πιάνουν πλέον στα δίκτυα τους πολλά ψάρια "γερμανούς" αλλά και άλλα είδη εισβολείς (λιονταρόψαρα, λαγοκέφαλους κ.ά.)

6.1.2. Νομικό πλαίσιο για τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Μετά από μια μακρά περίοδο μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Ευρώπη, η οικονομική ανάκαμψη από τα λουκέτα του Covid-19 οδήγησε σε αύξηση των εκπομπών, ιδίως στους τομείς των μεταφορών, της βιομηχανίας, του τουρισμού και του ενεργειακού εφοδιασμού, σύμφωνα με στοιχεία που παρουσιάστηκαν στην έκθεση του ΕΟΠ "[Τάσεις και Προβλέψεις στην Ευρώπη 2022](#)".

Οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι η **κατανάλωση ενέργειας αυξήθηκε το 2021 τόσο στην πρωτογενή όσο και στην τελική κατανάλωση ενέργειας, κατά 6% και 5% αντίστοιχα, σε σύγκριση με το 2020**. Η πρωτογενής κατανάλωση ενέργειας μετρά τη ζήτηση ενέργειας, ενώ η τελική κατανάλωση ενέργειας αναφέρεται σε αυτό που πραγματικά χρησιμοποιούν οι τελικοί χρήστες. Αυτή η αύξηση της χρήσης ενέργειας μπορεί να αποδοθεί σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική ανάκαμψη.

Τα επόμενα χρόνια, θα πρέπει να **διατηρηθούν οι σημαντικές μειώσεις των εκπομπών χρόνο με το χρόνο για να επιτευχθεί ουδετερότητα ως προς το κλίμα το 2040**. Με τον **ευρωπαϊκό νόμο για το κλίμα**, ο στόχος μείωσης για το 2030 αυξήθηκε σε τουλάχιστον **55% καθαρή μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2030**, σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990.

Για να επιτευχθεί ο στόχος του 2030 για 55% καθαρή μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, οι εκπομπές θα πρέπει να μειωθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο κατά 134 εκατομμύρια τόνους διοξειδίου του άνθρακα (MtCO₂ eq) ετησίως κατά μέσο όρο από τα εκτιμώμενα επίπεδα του 2021. Αυτό είναι **υπερδιπλάσιο της μέσης ετήσιας μείωσης που επιτεύχθηκε μεταξύ 1990 και 2020**.

Όλοι οι τομείς και όλες οι περιοχές, ακόμα και οι πιο μικρές όπως η Σίφνος, πρέπει να εντείνουν σημαντικά τις προσπάθειές τους για τον μετριασμό / μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Επιπλέον, πρέπει να αυξηθεί η **απομάκρυνση CO₂ από την ατμόσφαιρα** μέσω της βιώσιμης χρήσης της γης, της αλλαγής χρήσης γης προς όφελος του οικοσυστήματος, της αποκατάστασης της φύσης στις πόλεις, στην ύπαιθρο (περιλαμβάνοντας και τα νησιά) καθώς και της δασοκομίας.

Ιδιαίτερα για τα νησιά όπως η Σίφνος εργαλεία για μείωση της περιεκτικότητας της ατμόσφαιρας σε αέρια που αλλάζουν το κλίμα συμβατά με επιμερους ευρωπαϊκές στρατηγικές (που αναλύονται πιο κάτω) πέρα από την ενεργειακή μετάβαση σε ένα μοντέλο χωρίς ορυκτά καύσιμα είναι αυτά που σχετίζονται με τη φύση και τη γεωργία:

- **η προστασία και διατήρηση της φύσης**, ιδιαίτερα της περιοχής NATURA 2000 (στρατηγική για τη βιοποικιλότητα, Κανονισμός για Αποκατάσταση της Φύσης)
- **η προστασία της υγείας του εδάφους** (soil strategy, Κοινή Αγροτική Πολιτική)
- **η αναγεννητική γεωργία και ιδιαίτερα η ενίσχυση της καλλιέργειας της ελιάς** για απορρόφηση από την καλλιέργεια με σωστές πρακτικές διοξειδίου του άνθρακα και άλλων αερίων.

Ταυτόχρονα, σε ενεργειακό επίπεδο, η **χρήση ενέργειας** θα πρέπει να μειωθεί σημαντικά τα επόμενα χρόνια - ο πρόσφατα προτεινόμενος στόχος για το 2030 στο πλαίσιο της REPower EU απαιτεί **υπερδιπλασιασμό της ετήσιας εξοικονόμησης** ενέργειας κατά την περίοδο 2022-2030 και για να επιτευχθεί δεν αρκεί αυτό να συμβεί σε ευρωπαϊκό ή εθνικό επίπεδο αλλά και σε κάθε τόπο.

Το ίδιο ισχύει και για **τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας**: από το 2005, το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας στην Ευρώπη αυξάνεται κατά μέσο όρο κατά τουλάχιστον 0,8 ποσοστιαίες μονάδες κάθε χρόνο. Ο αριθμός αυτός θα πρέπει να αυξηθεί κατά 3 φορές, σε 2,5 ποσοστιαίες μονάδες ετησίως ή περισσότερο προς το 2030, προκειμένου να επιτευχθεί ο αυξημένος στόχος του 45% για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που προτείνεται στο REPowerEU (όχι πολύ επαρκής αν θέλουμε να διατηρήσουμε την αύξηση της θερμοκρασίας κάτω από τους 1,5° C).

6.1.3. Στρατηγική μετριασμού και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή για τη Σίφνο

Φυσικά η Σίφνος είναι ένα μικρό νησί και η συμβολή της στην κλιματική κρίση είναι πολύ μικρή, αλλά καθώς όλες οι περιοχές, οι τομείς και οι άνθρωποι πρέπει να συμβάλλουν στην προστασία του κλίματος, η Σίφνος πρέπει να εκπληρώσει το δικό της ρόλο και να **συμβάλλει στον μετριασμό / περιορισμό της κλιματικής κρίσης**.

Παρόλο που πολλές εκδηλώσεις και συζητήσεις για θέματα κλίματος οργανώθηκαν στη Σίφνο τόσο στο παρελθόν όσο και στο πλαίσιο των προγραμμάτων GRAPE COSME και SMILO MED, υπάρχει επείγουσα ανάγκη για την έναρξη μιας **συγκροτημένης και συνεχόμενης διαδικασίας με πλήρη συμμετοχή της τοπικής κοινότητας και των διαφόρων φορέων, και όχι μόνο στο πλαίσιο ενός έργου, που θα οδηγήσει σε μια πραγματική τοπική στρατηγική για τον μετριασμό των επιπτώσεων στο**

κλίμα (σε όποιο βαθμό αναλογεί στη Σίφνο). Μια στρατηγική που θα υλοποιείται ευλαβικά και θα έχει την πλήρη υποστήριξη της τοπικής κοινωνίας, όλων των φορέων και των αρχών και θα αφορά όλους τους τομείς (κτίρια, μεταφορές, γεωργία, ενέργεια, φύση).

Ταυτόχρονα, η τοπική κοινότητα πρέπει να αναπτύξει μια αποτελεσματική **στρατηγική και πρακτικές προσαρμογής της κοινωνίας στα νέα κλιματικά δεδομένα**, καθώς είναι προφανές ότι η Μεσόγειος είναι ένα κλιματικό hot spot και οι επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης στην περιοχή είναι ήδη πολύ βίαιες και θα επηρεάσουν όχι **μόνο το περιβάλλον και τα οικοσυστήματα αλλά και όλες τις εκφράσεις της ζωής μας, την οικονομία και όλους τους τομείς κοινωνικής δραστηριότητας** (νερό, έδαφος, υγεία, τουρισμός, παραγωγή τροφίμων, κοινωνικές υποδομές κ.λπ.).

Οι πολιτικές και τα μέτρα προσαρμογής θα πρέπει να **αντιμετωπίζουν ένα ευρύ φάσμα πιθανών κινδύνων που σχετίζονται με το κλίμα** και είναι πολύ σημαντικοί:

- Υψηλές θερμοκρασίες ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες.
- Λειψυδρία, μείωση βροχοπτώσεων (και) τον χειμώνα.
- Πολύ μικρό χρονικό διάστημα καταρρακτώδεις βροχές που μπορεί να προκαλέσουν μεγάλες καταστροφές (όπως έγινε το 2003).
- Διάβρωση εδάφους και ακτών μέχρι και φαινόμενα ανεμοστρόβιλου, υδροστρόβιλου και τσουνάμι λόγω της διαφοράς θερμοκρασιών (τσουνάμι έχει βιώσει η Σίφνος το 1956 αλλά λόγω σεισμού, αλλά τότε οι συνθήκες στην παράκτια ζώνη ήταν εντελώς διαφορετικές).
- Επίδραση στις καλλιέργειες και τα είδη, λόγω υψηλών θερμοκρασιών και μεγαλύτερης έλλειψης νερού.
- Αύξηση του κινδύνου πυρκαγιών, ανεξαρτήτως της αιτίας έναρξης (ανθρώπινο λάθος ή και σπινθήρες από καλώδια / μετασχηματιστές του δικτύου ή πτώση κεραυνών. Το θετικό είναι ότι δεν διασχίζουν την περιοχή NATURA δίκτυο καλωδίων ρεύματος, κάτι που μειώνει τους κινδύνους πυρκαγιάς λόγω παρόμοιας αιτίας στην περιοχή)
- Αλλαγές στο νησιωτικό οικοσύστημα, ιδιαίτερα σε είδη που είναι ριζωμένα,
- Μακροχρόνια, άνοδος της στάθμης της θάλασσας και εισβολή θαλάσσιου νερού
- Πιο έντονη εισβολή ειδών στο θαλάσσιο οικοσύστημα (ψάρια, οστρακοειδή, πλαγκτόν, αχινοί) και στην ξηρά αλλά και σημαντικές αλλαγές των ειδών που ζουν στο βυθό λόγω πολλαπλών επιδράσεων ως αποτέλεσμα της κλιματικής κρίσης (νέα είδη εισβολείς - ξενικά, αλλοιώσεις λόγω υψηλής θερμοκρασίας της θάλασσας) σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες που προκαλούν αλλαγές (αγκυροβόλια σκαφών που ήδη έχουν επηρεάσει παράκτιες θαλάσσιες περιοχές)

Μια ιδιαίτερα κατηγορία κινδύνων αφορούν πιθανές **επιπτώσεις στην υγεία και στις αδύναμες έτσι κι αλλιώς ιατρικές και κοινωνικές υποδομές καθώς και την ικανότητά τους να μπορούν να ανταποκριθούν σε πιέσεις και κρίσεις (ανθεκτικότητα κοινωνικών δομών)**. Οι κίνδυνοι για την υγεία συνδέονται με τους εξής παράγοντες:

- Παρατεταμένη έκθεση σε υψηλές θερμοκρασίες (καύσωνες) που ξεπερνούν τις ανθρώπινες αντοχές και πλήττουν ιδιαίτερα ηλικιωμένα και

ευάλωτα άτομα. Παρόλο ότι στα νησιά οι συνθήκες από άποψη θερμοκρασιών διαφέρουν κάποιους βαθμούς σε σχέση με τις θερμοκρασίες στις πόλεις (την αντίστοιχη περίοδο) πχ ενώ οι θερμοκρασίες στην πόλη μπορεί να είναι 38-45 βαθμούς Κελσίου, στα νησιά η θερμοκρασία μπορεί να είναι 2-5 βαθμούς χαμηλότερη), ήδη παρατηρείται το φαινόμενο της δυσφορίας στις υψηλές θερμοκρασίες που καταγράφηκαν το καλοκαίρι 2023. Χρειάζεται να λάβουμε υπόψη ότι είναι πιθανό η κλιματική κρίση να έχει μακροχρόνια επίδραση και στους ανέμους και φαινόμενα όπως τα μελέμια που δρόσιζαν τόσο την ξηρά όσο και τη θάλασσα. Πρόσφατη επιστημονική μελέτη καταγράφει 61.000 επιπλέον θανάτους το καλοκαίρι 2022 στην Ευρώπη λόγω υψηλών θερμοκρασιών, με την Ελλάδα να καταλαμβάνει μια από τις πρώτες θέσεις.

- **Μετακίνηση προς την εύκρατη ζώνη τροπικών ασθενειών και εντόμων φορέων τροπικών ασθενειών** (κίτρινος πυρετός, κουνούπι του Νείλου, χολέρα) και νέων ασθενειών (όπως covid -19 και νέες ζωνόσοι που μπορούν να μεταδίδονται μέσω μετακινήσεων, τουρισμού κ.ά)

Με δεδομένο ότι δεν υπάρχει κάποια σχετική προετοιμασία στην Σίφνο για παρόμοια περιστατικά - μαζικά περιστατικά θερμοπληξίας, απότομη επιδείνωση της υγείας ατόμων που ήδη αντιμετωπίζουν προβλήματα, νέες ασθένειες που μπορεί να εμφανιστούν μέσω της μετακίνησης πληθυσμών - η διάσταση “κλιματική κρίση, ζητήματα υγείας, υποδομές υγείας και κοινωνικής οργάνωσης” πρέπει να αποτελέσει μια σημαντική διάσταση του σχεδιασμού για τη βιωσιμότητα της Σίφνου την επόμενη δεκαετία και μετά. Αφορά το επίπεδο της πρόληψης, της παρακολούθησης και εκπαίδευσης προσωπικού για εντοπισμό παρόμοιων περιστατικών (ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, ενοικιαζόμενα δωμάτια, εθελοντές κ.ά) όσο και έγκαιρης αντίδρασης και παροχής βοήθειας.

Κίνδυνοι πυρκαγιών, επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην οικονομία

Πολύ συχνά, οι αντιδράσεις στις πιέσεις και τους κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα περιορίζονται σε βραχυπρόθεσμα και χωρίς συνοχή και συνέχεια τοπικά μέτρα έκτακτης ανάγκης. Ως εκ τούτου, υπάρχει ανάγκη για την οικοδόμηση μακροχρόνιας **περιβαλλοντικής, κοινωνικής και οικονομικής ανθεκτικότητας έναντι των κλιματικών κρίσεων σε τοπικό επίπεδο με σχεδιασμό και εφαρμογή στρατηγικών, πολιτικών και πρακτικών που είναι προληπτικές, μακροπρόθεσμες και ολοκληρωμένες.**

6.1.4. Διαφοροποίηση της οικονομίας της Σίφνου την εποχή της κλιματικής κρίσης

Η κλιματική κρίση αλλάζει άμεσα και έμμεσα τα πάντα και στην οικονομία. Οι τελευταίες πυρκαγιές στη Ρόδο και την Κέρκυρα προκαλούν συναγερμό για το τι θα μπορούσαμε να βιώσουμε στο μέλλον και ωθούν σε μια νέα στρατηγική και δράση για την προσαρμογή. Η κλιματική κρίση δεν ευθύνεται για την έναρξη των πυρκαγιών, αλλά οι κλιματικές συνθήκες θα επηρεάσουν το μέγεθος και τη συχνότητα των ακραίων καιρικών φαινομένων, τη λειψυδρία (μία από τις αιτίες για περισσότερες και πιο έντονες πυρκαγιές, καύσωνες κ.λπ.).

Το ταξίδι πολλών ανθρώπων μπορεί να επηρεαστεί όχι μόνο από παράγοντες που σχετίζονται με την κλιματική κρίση άμεσα (πχ καύσωνες και άλλα ακραία καιρικά φαινόμενα) αλλά και έμμεσα (πχ πυρκαγιές ακόμα και μακριά από τον τόπο προορισμού).

Η στροφή από τη μη βιώσιμη ανάπτυξη που οδηγεί στην ευπάθεια προς μια πιο βιώσιμη κατεύθυνση είναι ζήτημα επιβίωσης.

Η διαφοροποίηση της οικονομίας θα πρέπει να αποτελεί μέρος μιας ισορροπημένης στρατηγικής για την προσαρμογή της Σίφνου στην κλιματική αλλαγή. Χρειάζεται μια σειρά από βαθιές αλλαγές:

- **Μετασχηματισμός του σημερινού μοντέλου τουρισμού.** Είναι πιθανό ότι ο θερινός τουρισμός θα είναι σύντομα πολύ ασταθής - ίσως είναι ήδη - και μια κοινωνία που εξαρτάται από αυτό το μοντέλο τουρισμού θα είναι πολύ ευάλωτη, θα διακινδυνεύσει τα πάντα σε περίπτωση μαζικής κατάρρευσής του, όχι μόνο για ένα - δύο χρόνια (όπως κατά τη διάρκεια πανδημίας) αλλά μακροπρόθεσμα. Η εμπειρία της Ρόδου και της Κέρκυρας μετά τις πυρκαγιές το καλοκαίρι του 2023 πρέπει να μελετηθεί σε βάθος. Είναι η κορυφή του παγόβουνου. Οι καύσωνες και οι πυρκαγιές έχουν σοβαρό αντίκτυπο στην απόφαση για ένα Με δεδομένο ότι δεν υπάρχει καμία σχετική προετοιμασία για παρόμοια περιστατικά, πχ θερμοπληξίες, επιδείνωση της υγείας ατόμων που ήδη αντιμετωπίζουν προβλήματα, η διάσταση αυτή πρέπει να αποτελέσει μια σημαντική διάσταση του σχεδιασμού για τη βιωσιμότητα της Σίφνου την επόμενη δεκαετία και μετά

- **Προετοιμάστε την τοπική κοινωνία για "δροσερό" τουρισμό** και όχι για τουρισμό κατά τη διάρκεια των θερμών καλοκαιριών. Αυτό δεν είναι εύκολο ζήτημα, καθώς η περίοδος διακοπών, οι υποδομές, ακόμη και η κουλτούρα και ο τρόπος σκέψης τόσο των ταξιδιωτών όσο και των μεσογειακών προορισμών που τους φιλοξενούν είναι σήμερα προσανατολισμένοι προς τον "ήλιο και τη θάλασσα" και όχι προς τη "δροσιά και την περιβαλλοντική - πολιτιστική ανακάλυψη".

Ο ανοιξιάτικος και ο φθινοπωρινός τουρισμός είναι πιο ασφαλής αυτή τη στιγμή για ένα νέο σχεδιασμό του τομέα λαμβάνοντας υπόψη την δραματική αλλαγή του κλίματος. Η Σίφνος έχει κάποιες καλές ευκαιρίες για τέτοιου είδους τουρισμό, όπως η ύπαρξη μονοπατιών, μια πολύτιμη περιοχή Natura 2000, πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και μια ακόμη υπάρχουσα γεωργική δραστηριότητα που θα μπορούσε να συνδυαστεί με ένα κατεξοχήν φθινοπωρινό/ανοιξιάτικο τουρισμό, τον αγροτουρισμό.

Σε κάθε περίπτωση, η αύξηση της θερμοκρασίας γενικά καθώς και κατά τις θερινές περιόδους θα αυξήσει επίσης τη **ζήτηση ενέργειας και νερού**. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να προετοιμαστούμε στο πλαίσιο μιας στρατηγικής προσαρμογής από σήμερα και να προσπαθήσουμε να λύσουμε όχι μόνο τα επείγοντα, τρέχοντα προβλήματα αλλά και αυτά, τα πολύ σοβαρά, που θα αντιμετωπίζουμε με αυξανόμενη ένταση τα επόμενα χρόνια. Ο σχεδιασμός για την ενέργεια και το νερό θα πρέπει να αφορά ένα βάθος τουλάχιστον 20ετίας και να εξετάζει διάφορα σενάρια αναγκών και διαχείρισης της ζήτησης.

6.1.5. Δημιουργία ενός ανοικτού κλιματικού - οικολογικού εργαστηρίου στη Σίφνο σε συνεργασία με την επιστημονική κοινότητα

Προτείνουμε τη δημιουργία ενός ανοιχτού εργαστηρίου παρακολούθησης, συγκέντρωσης επιστημονικών στοιχείων, συμβουλευτικής, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για το κλίμα - ένα κλιματικό και οικολογικό εργαστήριο με έδρα τη Σίφνο με σκοπό:

- να παρακολουθεί στενά την εξέλιξη της κλιματικής κρίσης στη Σίφνο (ως μέρος της εξέλιξης στην Ανατολική Μεσόγειο), ενημερώνοντας την τοπική κοινωνία, επικαιροποιώντας την πολιτική μετριασμού/προστασίας του κλίματος (όσον αφορά την συνεισφορά της Σίφνου) και κυρίως την πολιτική προσαρμογής, ευαισθητοποιώντας την τοπική κοινωνία, προτείνοντας νέα μέτρα προς λήψη, προωθώντας την ανθεκτικότητα της κοινωνίας και της οικονομίας,

- να παρακολουθεί/παρατηρεί τις αλλαγές στα χερσαία και θαλάσσια οικοσυστήματα.

Σύνδεση του οικολογικού - κλιματικού εργαστηρίου με την ευρωπαϊκή ερευνητική κοινότητα και παρόμοια παρατητήρια καθώς και των τοπικών αλιέων με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών για τα Ξενικά Είδη.

Τα κρίσιμα θέματα μιας πολιτικής μετριασμού της κλιματικής κρίσης και προσαρμογής

Μια στρατηγική μετριασμού της κλιματικής κρίσης / προστασίας του κλίματος και προσαρμογής της Σίφνου στα νέα δεδομένα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής θέματα:

- Συνεργασίες και συμμετοχή σε δίκτυα συνεργασίας.** Η συνεργασία και οι συνέργειες με άλλες παρόμοιες περιοχές και νησιά είναι πολύ σημαντικές, καθώς οι ανθρωπίνους και οικονομικούς πόρους και η τεχνογνωσία είναι περιορισμένοι. Για παράδειγμα η συνεργασία και η ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών για τη **διατήρηση των ξερολιθιών είναι ένα χρήσιμο και μοναδικό εργαλείο** που μπορεί να συμβάλει στη στρατηγική και τις πρακτικές άμυνας κατά των ακραίων καιρικών φαινομένων (προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή), τα οποία γίνονται όλο και πιο συχνά στην περιοχή λόγω της κλιματικής κρίσης. Υπάρχουν πολλά νησιά και περιοχές που δίνουν πολύ μεγάλη σημασία στην διατήρηση των ξερολιθιών. Η Σίφνος μπορεί να μάθει και να επωφεληθεί από παρόμοιες καλές πρακτικές.

- **Παρατήρηση των επιπτώσεων της κλιματικής και οικολογικής κρίσης σε τοπικό επίπεδο (π.χ. αύξηση της θερμοκρασίας, αλλαγές στην αντίληψη των μεταβολών της θερμοκρασίας από τα οικοσυστήματα αλλά και το ανθρώπινο σώμα, επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα, θαλάσσια είδη κ.λπ.)**

- **Τοπική, βιώσιμη, ανθεκτική, ολοκληρωμένη, κυκλική πολιτική τροφίμων στη Σίφνο.** Η γεωργία στην εποχή της κλιματικής κρίσης, τοπικοί σπόροι, ποικιλίες, κουζίνα, επισιτιστική ασφάλεια - ανθεκτική γεωργία

- Προστασία του εδάφους / αναγεννητική γεωργία

- Μακροχρόνια συντήρηση ξερολιθιάς

- Νερό για την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον

- Φύση και χερσαία και θαλάσσια βιοποικιλότητα - Προστασία, παρακολούθηση

- Πρόληψη, έγκαιρη αντιμετώπιση και καταπολέμηση πυρκαγιών και άλλων κινδύνων
- Βελτίωση της πολιτικής προστασίας απέναντι σε ακραία καιρικά φαινόμενα
- Καινοτομία για την ενίσχυση της τοπικής υγείας και ανθεκτικότητας, ανάπτυξη νέων κοινωνικών υποδομών
- Δημιουργία νέων δομών, επανεκπαίδευση και επανακατάρτιση υπαρχόντων επαγγελματιών, νέα νέοι ρόλοι κρίσιμων επαγγελματιών (αλιείς, γεωργοί, κτηνοτρόφοι) για την προστασία του φυσικού χερσαίου και θαλάσσιου περιβάλλοντος σε συνδυασμό με μια νέα ανθεκτική και βιώσιμη οικονομία και κοινωνία

Για την ελληνική πραγματικότητα, όπου ο σχεδιασμός μέχρι την υλοποίηση χρειάζονται πάνω από 20 χρόνια, υπάρχουν μεγάλοι κίνδυνοι να μείνει η Σίφνος χωρίς σχέδιο μπροστά στα μεγάλα προβλήματα που συνδέονται με την κλιματική κρίση, χωρίς να έχει προετοιμαστεί εγκαίρως για τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης

6.2. Ενεργειακή μετάβαση στη Σίφνο

Στροφή από την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας με βάση τα ορυκτά καύσιμα προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση για όλους τους τομείς (κατοικία, τουρισμός, κινητικότητα, ναυτιλία). Δημιουργία ενός νέου παραδείγματος για νησιωτικά κτίρια με μηδενικές εκπομπές που συνδυάζει την παραδοσιακή σοφία και τις σύγχρονες οικολογικές γνώσεις και τεχνικές.

Υπάρχει ανάγκη για κατάλληλες και καινοτόμες λύσεις για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, προσαρμοσμένες στο ιδιαίτερο νησιωτικό περιβάλλον (π.χ. καλλιτεχνική διαμόρφωση φωτοβολταϊκών και υβριδικών συστημάτων, ηλιακοί θερμοσίφωνες, αναστήλωση και ένταξη ανεμόμυλοι σε ένα σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον, μετατροπή παλαιών ανεμόμυλων ώστε να παράγουν ηλεκτρική ενέργεια κλπ).

Υπάρχει ανάγκη για έρευνα σχετικά με το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι εγκαταλελειμμένοι χώροι εξόρυξης μεταλλευμάτων στη Σίφνο τόσο στην παραγωγή (πχ γεωθερμία) όσο και αποθήκευση ανανεώσιμης ενέργειας.

6.2.1. Η ενεργειακή ταυτότητα της Σίφνου

Η Σίφνος δεν είναι δια-συνδεδεμένη ηλεκτρικά με την ηπειρωτική χώρα ούτε με άλλα γειτονικά νησιά. Επί του παρόντος, η ηλεκτρική ενέργεια στο νησί παράγεται κυρίως από ένα **εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με ντίζελ** που ανήκει στην Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ).

Όπως και για τα περισσότερα νησιά, η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας χαρακτηρίζεται από μεγάλες εποχιακές διακυμάνσεις. Η αιχμή εμφανίζεται κατά τη διάρκεια της υψηλής τουριστικής περιόδου τον **Ιούλιο και τον Αύγουστο**.

Η ετήσια ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας στη Σίφνο ανέρχεται σε περίπου **17,5 GWh**.

Το 2018, η συνολική ζήτηση καυσίμων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο νησί ήταν πάνω από **4 εκατομμύρια λίτρα ορυκτών καυσίμων**. **Υπάρχει επιπλέον κατανάλωση** ορυκτών καυσίμων για τη θέρμανση, τις μεταφορές, τις διάφορες

κατηγορίες οχημάτων (λεωφορεία, ταξί, ΙΧ, ενοικιαζόμενα, αγροτικά οχήματα, πλοία, τουριστικά και τα τοπικά αλιευτικά και σκάφη αναψυχής).

Το κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας στα νησιά είναι υψηλότερο από ό,τι στην ηπειρωτική χώρα. Προκειμένου να διατηρηθούν οι τιμές του ηλεκτρικού ρεύματος προσιτές για τους νησιώτες, η ελληνική κυβέρνηση έθεσε εδώ και δεκαετίες σε εφαρμογή έναν μηχανισμό που επιδοτεί - άμεσα και μέσω των αυξημένων τιμών που πληρώνουν οι καταναλωτές της υπόλοιπης χώρας - τη διαφορά του κόστους παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στο νησί και του κόστους παραγωγής του στην ηπειρωτική χώρα.

Το 2015, με τιμές πετρελαίου γύρω στα 30 δολάρια/βαρέλι (περίπου 27 ευρώ), το κόστος παραγωγής του σταθμού ηλεκτροπαραγωγής στη Σίφνο ήταν της τάξης των 300 ευρώ ανά MWh, αλλά χάρη στις επιδοτήσεις, μόνο 180 ευρώ ανά MWh χρεώθηκαν στους καταναλωτές ηλεκτρικής ενέργειας στο νησί.

Το 2019, η ΔΕΗ εγκατέστησε στο νησί δύο ανεμογεννήτριες συνολικής ισχύος 1,26 MW.

Επιπλέον, η Σίφνος μετρά περίπου 335 kW φωτοβολταϊκών πάνελ που κατανέμονται σε ένα ηλιακό πάρκο εγκατεστημένο από τη ΔΕΗ (50 kW), 25 οικιακές και δύο μικρές εμπορικές εγκαταστάσεις.

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι η μόνη λύση για τον μετριασμό της κλιματικής κρίσης, τη μείωση του κόστους παραγωγής ενέργειας και του κόστους για τους καταναλωτές (νοικοκυριά και επιχειρήσεις, κυρίως τουριστικές).

6.2.2. Ενεργειακή μετάβαση στη Σίφνο και η υπάρχουσα εμπειρία

Στο παρελθόν, η Σίφνος κάλυπτε το 100% των αναγκών της από τον άνεμο και τον ήλιο και χρησιμοποιούσε τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας που ήταν διαθέσιμες μέσω των πολλών ανεμόμυλων και 5-6 νερόμυλων, των πλοίων με πανιά και ορισμένων μύλων για την άντληση νερού από πηγάδια.

Ως αποτέλεσμα της διοργάνωσης πολλών εκδηλώσεων και συζητήσεων στο παρελθόν σχετικά με το πώς η Σίφνος μπορεί να μετατραπεί σε ένα πράσινο νησί, υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κυρίως την ηλιακή ενέργεια, μεταξύ των κατοίκων.

Στο παρελθόν είχε εκπονηθεί μια μελέτη για την "Κλιματική και Ενεργειακή Μετάβαση στη Σίφνο", το οποίο όμως ποτέ δεν εφαρμόστηκε ή δεν ελήφθη υπόψη, τουλάχιστον με τρόπο που να προετοιμάζει τις αναγκαίες αλλαγές, να επαναπροσανατολίσει τις πολιτικές και τις πρακτικές στο νησί και να μετατρέπει τη Σίφνο σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία και κοινωνία, ανθεκτική στη νέα κλιματική εποχή. Δεν είναι εύκολο έργο, αλλά είναι εφικτό.

Στη Σίφνο **δημιουργήθηκε το 2012 μια Ενεργειακή Κοινότητα** (με τη συμμετοχή του Δήμου Σίφνου), η οποία υπέβαλε το 2016 πρόταση στη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας για έναν υβριδικό αιολικό και υδροηλεκτρικό σταθμό ισχύος 8 MW, συμπεριλαμβανομένου ενός συστήματος αποθήκευσης ενέργειας με βάση το θαλασσινό νερό. Το σχέδιο δεν αδειοδοτήθηκε για το 2ο στάδιο (έλαβε μόνο την πρώτη άδεια παραγωγής) και η πρόταση δεν υλοποιήθηκε τελικά για διάφορους λόγους.

Προκειμένου να υποστηρίξει το νησί στην ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής απαλλαγής από τον άνθρακα, η ΕΕ συμπεριέλαβε τη Σίφνο στα 88 νησιά της πρωτοβουλίας "Καθαρή ενέργεια για τα νησιά της ΕΕ" και η Γραμματεία της συνεργάζεται με τη Σίφνο για την εκπόνηση ενός προγράμματος για τη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια σε όλο το νησί.

Υπάρχει επίσης ενδιαφέρον από την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ενεργειακών Συνεταιρισμών REScoop (www.rescoop.eu) για την παροχή βοήθειας στη διαδικασία της ενεργειακής μετάβασης στη Σίφνο.

Σε κάθε περίπτωση, μαθαίνοντας από τη θετική εμπειρία αλλά και από τις αποτυχίες, η ιδέα ενός νησιού καθαρής ενέργειας (100% ανανεώσιμη ενέργεια) είναι ζωντανή.

Υπάρχουν νέες προτάσεις:

- **Προσαρμογή του προηγούμενου ενεργειακού σχεδίου**, το οποίο εκπονήθηκε από την Ενεργειακή Κοινότητα Σίφνου, στη νέα πραγματικότητα (διασύνδεση της Σίφνου με το ηλεκτρικό δίκτυο, δημοκρατική συζήτηση του νέου σχεδίου κ.λπ.), σε συνδυασμό με αναβαθμισμένα προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας και κτίρια μηδενικών εκπομπών (μηδενική κατανάλωση ενέργειας από ορυκτά καύσιμα).

- **Δημιουργία Ενεργειακού Εργαστηρίου στη Σίφνο σε συνεργασία με Πανεπιστήμια, την ευρωπαϊκή ομοσπονδία ενεργειακών συνεταιρισμών REScoop.eu και άλλους συνεταιρισμούς (π.χ. Άνεμος Ανανέωσης / Wind of Renewal)** με έμφαση στη βιοκλιματική αρχιτεκτονική, στους ανεμόμυλους μικρής κλίμακας, στη μετατροπή των παραδοσιακών ιστιοφόρων ανεμόμυλων σε συστήματα παραγωγής ενέργειας, σε καινοτόμα μικρότερα έργα και σε πιο προσαρμοσμένα συστήματα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε συνδυασμό με block chain και κατάλληλες τεχνολογίες ΤΠΕ, σε τεχνολογίες ηλιακής ενέργειας και υδρογόνου κατάλληλες για νησιά, σε έργα εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης, στην τέχνη και τις ΑΠΕ στα νησιά κ.λπ.

Η πλούσια παράδοση της τοπικής αρχιτεκτονικής που είναι πολύ κοντά στη βιοκλιματική αρχιτεκτονική μπορεί να αξιοποιηθεί και είναι μια ευκαιρία να γίνει το νησί κέντρο επίδειξης και εκπαίδευσης για τη βιοκλιματική αρχιτεκτονική / κτίρια μηδενικών εκπομπών.

- **Επεξεργασία της ιδέας δημιουργίας ενός ανοιχτού μουσείου για τις τεχνολογίες που χρησιμοποιήθηκαν στο παρελθόν στο νησί** με επίκεντρο τους ανεμόμυλους και νερόμυλους, τα ορυχεία, τα ιστιοφόρα, την παραγωγή ρούχων (αργαλειοί), τους πετρόχτιστους πύργους και τις ξερολιθιές, το χτίσιμο των παραδοσιακών κτιρίων, τα εργαστήρια αγγειοπλαστικής κ.λπ.

6.2.3. Δυναμικό για πράσινες θέσεις εργασίας

- στην προστασία του κλίματος
- στην προσαρμογή,
- στην περιβαλλοντική παρακολούθηση και
- στην πράσινη μετάβαση στα μικρά νησιά

Υπάρχουν τεράστιες δυνατότητες για τη δημιουργία διαφοροποιημένων θέσεων εργασίας - εκτός από τον τουρισμό - στο νησί όσον αφορά την προστασία του κλίματος, την παρακολούθηση της υγείας των νησιωτικών οικοσυστημάτων, την έρευνα και την υλοποίηση της πράσινης κοινωνικής μετάβασης στα μικρά νησιά.

6.2.4. Καλά παραδείγματα

Καλά παραδείγματα από την εταιρική σχέση GRAPE

Δήμοι, έργα ενεργειακής απόδοσης και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

Οι δήμοι Mirabella Imbaccari, Bonares και Malegno αναπτύσσουν έργα με στόχο να καταστήσουν τον δημόσιο τομέα πιο πράσινο και πιο αποδοτικό. Ηλιακοί συλλέκτες εγκαταστάθηκαν σε κτίρια που ανήκουν στη δημόσια διοίκηση, προκειμένου να αυξηθεί η αυτοπαραγωγή ενέργειας (Mirabella, Bonares). Τέτοια κτίρια μονώθηκαν για να εξασφαλιστεί υψηλότερη ενεργειακή απόδοση, χρησιμοποιώντας μαλλί προβάτου, το οποίο διαφορετικά απορρίπτεται ως απόβλητο (Malegno). Η τεχνολογία LED χρησιμοποιήθηκε για τον φωτισμό των δημόσιων χώρων για μεγαλύτερη αποδοτικότητα και χαμηλότερη κατανάλωση (Bonares).

Κοινότητα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας Messina

Το **Fondazione Me.S.S.S.In.A / Messina Community Foundation** δημιούργησε μια "κοινότητα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας", δημιουργώντας εξοικονόμηση χρημάτων για τις οικογένειες-μέλη με ισχυρότερο αντίκτυπο στα περιθωριοποιημένα άτομα χάρη στο "δικαιότερο" σύστημα διανομής και τιμολόγησης ηλεκτρικής ενέργειας με βάση κοινωνικά κριτήρια, μειώνοντας έτσι τόσο τη φτώχεια όσο και την ανισότητα.

Το Ίδρυμα δημιούργησε την "κοινότητα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας" στα οικολογικά κτίρια που κατασκεύασε μετά την κατεδάφιση μιας τοπικής παραγκούπολης. Η κοινότητα είναι σε θέση να παράγει, να χρησιμοποιεί και να αποθηκεύει ηλιακή ενέργεια. Δεδομένης της παρουσίας περιθωριοποιημένων ατόμων μεταξύ των δικαιούχων, σχεδιάστηκε ένας ειδικός αλγόριθμος διανομής και τιμολόγησης της ηλεκτρικής ενέργειας για τη διαχείριση της κοινότητας: βασίζεται σε κοινωνικά κριτήρια, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικές προτεραιότητες των χρηστών, αντιμετωπίζοντας τόσο την ενεργειακή φτώχεια όσο και τις ανισότητες.

Το Κοινοτικό Ίδρυμα της Μεσσήνης προωθεί την κοινωνική δικαιοσύνη και την οικονομική και ανθρώπινη ανάπτυξη σχεδιάζοντας, χρηματοδοτώντας, πειραματιζόμενο με νέα κοινωνικο-οικονομικά παραδείγματα, υπερβαίνοντας τη λογική της φιλανθρωπίας.

Πρόταση για τη δημιουργία μιας ενεργειακής κοινότητας στην κοινοπραξία Solco Camunia

Η ιδέα της προώθησης των Ενεργειακών Κοινοτήτων με τη χρήση της ευρείας παρουσίας των "καταστημάτων εγγύτητας" και των Κέντρων Κοινότητας επικεντρώνεται σε αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό, εμπλέκοντας διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς, όπως το ίδιο το κατάστημα, την ενορία, τον δήμο και τα παρακείμενα σπίτια. Είναι σημαντικό να θεωρηθεί αυτή η διαδικασία ως δυναμική και συνεχώς εξελισσόμενη. Προτείνεται **ειδική εκπαίδευση** του διαχειριστή του καταστήματος εγγύτητας ή του κοινοτικού κέντρου, ώστε να καταστεί ενεργός

υποστηρικτής της πρωτοβουλίας, συνεργασία με μια **Εταιρεία Ενεργειακών Υπηρεσιών** (EsCo), χαρτογράφηση της ενεργειακής κατανάλωσης των δημόσιων κτιρίων, δημιουργία ενός μοντέλου οικονομικής βιωσιμότητας και διερεύνηση των δυνατοτήτων τοπικής υβριδοποίησης με άλλες πηγές ενέργειας, όπως βιομάζα, υδροηλεκτρική ενέργεια, ανεμόμυλους, αξιολογώντας επίσης την οικονομική τους σκοπιμότητα, αναζήτηση κατάλληλων συστημάτων αποθήκευσης ενέργειας και ενσωμάτωσή τους στο δίκτυο. Στην κοινοπραξία Solco Camunia, η οποία στεγάζει τοπικά καταστήματα, συμμετέχουν σήμερα έξι κοινότητες, οι οποίες χωρίζονται σε τρεις στη μεσαία κοιλάδα και τρεις στην άνω κοιλάδα.

Η ιδέα των Ενεργειακών Κοινοτήτων έχει ήδη αναπτυχθεί ως μοντέλο αλλού, αλλά όχι στην Κοιλάδα, όπου θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί μια καλά ριζωμένη νοοτροπία, την εμπειρία άλλων.

Καλό παράδειγμα από τα μέλη του SMILO

Ο ενεργειακός συνεταιρισμός του νησιού Culatra

Στο πλαίσιο της γενικής συνέλευσης της SMILO, ο Άνεμος Ανανέωσης επισκέφθηκε το μικρό νησί Cularta, στην Πορτογαλία και είδε από κοντά τον **ενεργειακό συνεταιρισμό Culatra**. Ο ενεργειακός συνεταιρισμός ιδρύθηκε στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας Culatra 2030, για τη βιώσιμη ανάπτυξη του νησιού. Το σχέδιο αυτό καλύπτει όλες τις κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες του νησιού. Ο κύριος στόχος του έργου αυτού αποσκοπεί στη διατήρηση της ταυτότητας της Culatra ως ενεργειακά ανεξάρτητου αλιευτικού οικισμού και στην κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της κατά 100% από ανανεώσιμες πηγές. Η τοπική πρωτοβουλία για τη δημιουργία ενεργειακών συνεταιρισμών από τους νέους και τις νέες του νησιού υποστηρίχθηκε από τους φορείς του νησιού, την ομάδα Culatra2030, συμπεριλαμβανομένης της Associação de Moradores da Ilha da Culatra (AMIC), του Πανεπιστημίου του Algarve, της Make it Better Association και της Comissão de Coordenação e Desenvolvimento Regional do Algarve (CCDR).

Ο ενεργειακός συνεταιρισμός είναι ένας συλλογικός φορέας διαχείρισης της αυτοκατανάλωσης, ο οποίος διαχειρίζεται όλες τις μονάδες παραγωγής ενέργειας με φωτοβολταϊκά (π.χ. στη βεράντα του κοινωνικού κέντρου, στα δύο στέγαστρα στο λιμάνι του νησιού κ.λπ.). Μεριμνά για τις ανάγκες της κοινότητας, καθώς και για την προώθηση πιλοτικών έργων για την αποθήκευση και τον διαμοιρασμό ενέργειας. Ένα φωτοβολταϊκό σύστημα έχει εγκατασταθεί στην οροφή του κοινοτικού κέντρου. Επίσης, ο συνεταιρισμός έχει στη διάθεσή του ένα σκάφος με φωτοβολταϊκά για τη μεταφορά των ψαριών από το νησί Culatra στην πόλη Faro.

Η επένδυση πραγματοποιήθηκε μέσα σε 2,5 χρόνια και σήμερα καλύπτει ένα μεγάλο μέρος των ενεργειακών αναγκών του νησιού, με στόχο να φτάσει σύντομα στο 100%, ενώ έχουν επίσης εγκατασταθεί μπαταρίες αποθήκευσης. Η επένδυση αναμένεται να αποπληρωθεί εντός 7,5 ετών.

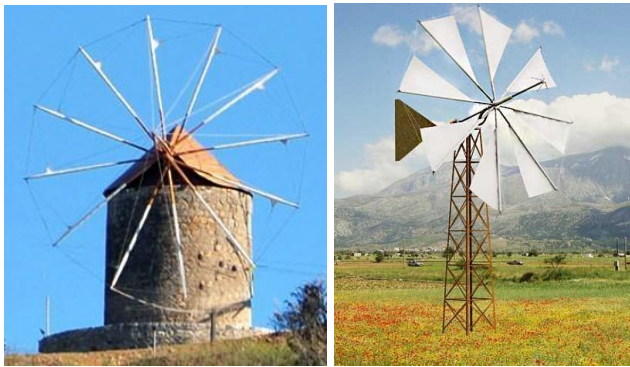
Εργαστήρια και έργα που επικεντρώνονται στη μετασκευή των παραδοσιακών ελληνικών ανεμόμυλων για την παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας

Υπάρχουν πολυάριθμα πιλοτικά έργα που ασχολούνται με τη μετασκευή των παραδοσιακών ελληνικών ανεμόμυλων για την παραγωγή Ανανεώσιμης Ενέργειας, όπως

- στο **νησί της Πάτμου** (ένας από τους 3 ανεμόμυλους είναι σε θέση να παράγει ηλεκτρική ενέργεια από την αιολική ενέργεια μετά την αντικατάσταση της μολόπετρας από μια γεννήτρια και την εγκατάσταση μιας μεταλλικής δοκού κύλισης με μηχανικό φρένο για τον υδροτροχό),

- [Ανεμούργος](#), από τον καθηγητή Dim. Χριστάκη

- Πιλοτικό πρόγραμμα από τον Dieter Schwechten, καθηγητή, Πανεπιστήμιο Εφαρμοσμένων Επιστημών Konstanz, Γερμανία.

Άνεμος Ανανέωσης / Η εμπειρία και οι πρακτικές του Ανέμου Ανανέωσης σχετικά με τη δράση για το κλίμα και την ενεργειακή μετάβαση

Ο Άνεμος Ανανέωσης δραστηριοποιείται πολύ έντονα στη δράση για το κλίμα, την εκπαίδευση για το κλίμα, την ενεργειακή μετάβαση, ιδίως στον τουρισμό.

Ένα από τα εμβληματικά του έργα είναι το πρόγραμμα **"ΣΧΟΛΕΙΑ ΑΝΟΙΧΤΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ Αθήνα - Βερολίνο"** που χρηματοδοτήθηκε από την **"Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία για το Κλίμα"** (ΕΥΚΙ). Ο κύριος στόχος αυτού του προγράμματος δεν ήταν μόνο η μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος των σχολικών κτιρίων, αλλά και η ευαισθητοποίηση και η γνώση των μαθητών / καθηγητών / γονέων στο θέμα της εξοικονόμησης ενέργειας και της οικολογίας. Το πρόγραμμα αυτό χρησιμοποίησε την υπάρχουσα εμπειρία, όπως αυτή προκύπτει από περιβαλλοντικά εκπαιδευτικά προγράμματα τόσο στην Ελλάδα όσο και στη Γερμανία. Προώθησε επίσης μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση

- Ιδρύματα και φορείς με διαφορετική εμπειρία και ρόλο, από τις δύο χώρες, συνεργάστηκαν στο πρόγραμμα, προσθέτοντας τη δική τους τεχνογνωσία: Ο Δήμος Αθηναίων ως συντονιστής, η κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση "Άνεμος Ανανέωσης", το Γερμανικό Ανεξάρτητο Ινστιτούτο για περιβαλλοντικά θέματα (UFU) και η Γερμανική Πρωτοβουλία Πολιτών "Respect for Greece".
- Έμπειροι Γερμανοί και Έλληνες εμπειρογνώμονες σε θέματα κλίματος και εκπαίδευσης εκπαίδευσαν 20 εκπαιδευτές, οι οποίοι στη συνέχεια εκπαίδευσαν 200 εκπαιδευτικούς, από τους οποίους οι 197 ανέλαβαν ενεργό ρόλο στο σχολείο τους. Συνολικά 72 σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υποστήριξαν τους μαθητές τους σε αυτό το πρόγραμμα και ανάρτησαν τις απαραίτητες "μαρτυρίες" σε μια ψηφιακή πλατφόρμα που ονομάζεται "moodle". Η πλατφόρμα αυτή είναι προσβάσιμη σε όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας που θέλουν να υλοποιήσουν παρόμοιες δράσεις στο μέλλον.
- Η εκπαιδευτική κοινότητα υποστηρίχθηκε για ολόκληρο το σχολικό έτος 2018-2019 με μεθοδολογικές, εκπαιδευτικές πληροφορίες και εργαλεία. Επιπλέον, τους δόθηκαν "ενεργειακές βαλίτσες/ εργαλειοθήκες" προκειμένου να εφαρμόσουν τις γνώσεις που απέκτησαν στην πράξη. Πιο συγκεκριμένα, αυτές οι "ενεργειακές βαλίτσες" περιλάμβαναν εργαλεία μέτρησης, παρατήρησης και πειραματισμού,

συνδυάζοντας έτσι διαφορετικά εργαλεία περιβαλλοντικής / κλιματικής εκπαίδευσης.

- Οι μαθητές ενημερώθηκαν, ευαισθητοποιήθηκαν και μετατράπηκαν σε ενεργούς ερευνητές, εκπλήσοντας όλους τους συμμετέχοντες για τη δέσμευση και το ενδιαφέρον τους. Το έργο τους αποτυπώθηκε τόσο σε αφίσες όσο και σε πλούσιο υλικό που αναρτήθηκε στην ψηφιακή πλατφόρμα moodle.
- Οι μαθητές, οι εκπαιδευτικοί και η σχολική μονάδα τους συμμετείχαν σε μια σχετική έρευνα που αξιολόγησε την εφαρμογή και συνέταξε, με καλές πρακτικές και προτάσεις, το τελικό σχέδιο δράσης του προγράμματος για παρεμβάσεις στο σχολείο τους.
- Το πρόγραμμα αποτέλεσε ένα χρήσιμο εργαλείο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την ένταξη όλων των μαθητών, Ελλήνων και εκείνων με μεταναστευτικό και προσφυγικό υπόβαθρο, προσφέροντας διαφορετικούς ρόλους και καθήκοντα σε όλους τους μαθητές με βάση τα ενδιαφέροντα, τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους, ενισχύοντας την προσέγγιση της οικοδόμησης της κοινότητας.

Ο αντίκτυπος του προγράμματος όχι μόνο στην εκπαιδευτική αλλά και στην ευρύτερη κοινότητα, αποτέλεσε παρακαταθήκη για μελλοντικές δράσεις και προγράμματα:

- Ένας **δικτυακός τόπος** με όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και το εκπαιδευτικό υλικό που είναι γενικά χρήσιμο για το πρόγραμμα (<http://athensecoschools.gr>).
- Ένας **εκπαιδευτικός οδηγός** σχετικά με την εξοικονόμηση ενέργειας και την κλιματική αλλαγή αποτέλεσε μέρος της κατάρτισης των μαθητών.
- Ένα καλά οργανωμένο **σχέδιο δράσης** για τον Δήμο Αθηναίων, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλα τα σχολεία του.
- Μια **έρευνα** για την εφαρμογή του προγράμματος σε άλλα σχολεία.
- **15 εκπαιδευτικές βαλίτσες** με τον απαραίτητο εξοπλισμό που δανείστηκαν από σχολεία, για τη μέτρηση της ενέργειας, της φωτεινότητας κ.λπ.
- Μια **ψηφιακή πλατφόρμα moodle** στην οποία όλα τα συμμετέχοντα σχολεία ανάρτησαν τις εργασίες τους. Στο μέλλον, η πλατφόρμα αυτή θα συντηρείται και θα εμπλουτίζεται με τις εργασίες άλλων σχολείων (<http://athensecoschools.gr/moodle/>).

Άλλες δραστηριότητες για το κλίμα και την ενέργεια περιλαμβάνουν:

- Εγκατάσταση στην οροφή του ξενώνα Welcommon **20 ηλιακών συλλεκτών για την παραγωγή ζεστού νερού** χρήσης και **αλλαγή των παλαιών 2400 λαμπτήρων με νέα φώτα LED**, μειώνοντας την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας έως και 50% και την κατανάλωση πετρελαίου έως και 56%. Σχέδιο μετατροπής του Ξενώνα σε κέντρο επίδειξης βιώσιμου κλιματικά ουδέτερου τουρισμού και σε κτίριο σχεδόν μηδενικών εκπομπών, σε κέντρο κατάρτισης για την ενεργειακή μετάβαση και την προστασία του κλίματος σε συνεργασία με διάφορους οργανισμούς, ερευνητικά κέντρα, ενεργειακούς συνεταιρισμούς, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

- **Πρόγραμμα EUKI-YESClima**: Σε συνεργασία με Γερμανούς και Ισπανούς εταίρους, εκπαίδευση 11 Ελλήνων νέων εμπειρογνομόνων σε θέματα κλίματος και ενεργειακής απόδοσης, ενεργειακών επιθεωρήσεων και παρεμβάσεων (επιστημονικά - τεχνικά και οικονομικά θέματα, νομοθεσία και επιχειρηματικότητα).

- Συνεργασία της ANEMΟΥ ANANEΩΣΗΣ, του INZEB και του Heinrich Böll Stiftung για την εκπόνηση εγγράφου πολιτικής με θέμα: "Ενεργειακή φτώχεια στην Ελλάδα:

Προτάσεις κοινωνικής πράσινης καινοτομίας για την αντιμετώπιση του φαινομένου"

- **Πράσινη κοινωνική καινοτομία για τη νεολαία**, ένα σχέδιο του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης που υποστηρίζεται από το Erasmus+

- **Πράσινη Νέα Συμφωνία και χρηματοδότηση, κατάρτιση τοπικών αρχών, ενδιαφερόμενων φορέων**: πολλές δραστηριότητες, σεμινάρια, κατάρτιση τοπικών και περιφερειακών φορέων για την ανάπτυξη και εφαρμογή συμμετοχικών μεθοδολογιών, σχεδιασμού και εφαρμογής με βάση τα οραματικά σχήματα CLLD και μοντέλα για την ανάπτυξη στρατηγικών, πολιτικών και μέτρων για το πράσινο, τη συνοχή και την ένταξη. Μια σειρά δραστηριοτήτων με στόχο την ενίσχυση των ικανοτήτων των κοινωνικών, επαγγελματικών και περιφερειακών φορέων, καθώς και των τοπικών αρχών για την εφαρμογή σχεδίων πράσινης και κοινωνικής καινοτομίας, πράσινης μετάβασης και την πλήρη αξιοποίηση των εθνικών και ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών ευκαιριών.

6.2.5. Χρηματοδοτικά εργαλεία για την υποστήριξη του μετριασμού του κλίματος και της προσαρμογής σε αυτό, καθώς και της ενεργειακής μετάβασης:

1. Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και REPower EU. Για την επίτευξη των στόχων που θέτει η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, η Επιτροπή έχει δεσμευτεί να κινητοποιήσει τουλάχιστον 1 τρισεκατομμύριο ευρώ σε **βιώσιμες επενδύσεις κατά την** επόμενη δεκαετία. Το 30% του πολυετούς προϋπολογισμού της ΕΕ (2021-2028) και του μέσου της ΕΕ **επόμενης γενιάς (NGEU)** για την ανάκαμψη από την πανδημία COVID-19, έχει διατεθεί για πράσινες επενδύσεις. Οι χώρες της ΕΕ πρέπει να αφιερώνουν **τουλάχιστον το 37% της χρηματοδότησης που λαμβάνουν στο πλαίσιο της διευκόλυνσης ανάκαμψης και ανθεκτικότητας ύψους 672,5 δισ. ευρώ** (περίπου 32 δισ. ευρώ για την Ελλάδα) σε επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις που υποστηρίζουν τους κλιματικούς στόχους. Όλες οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις που θα χρηματοδοτηθούν με αυτόν τον τρόπο δεν πρέπει να βλάπτουν σημαντικά τους περιβαλλοντικούς στόχους της ΕΕ.

2. Πρόγραμμα LIFE για το περιβάλλον και τη δράση για το κλίμα

3. Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας για το Κλίμα (EUKI). Πρόκειται για ένα χρηματοδοτικό εργαλείο του γερμανικού Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομικών Υποθέσεων και Δράσης για το Κλίμα (BMWK) με σκοπό τη βελτίωση της συνεργασίας για τη δράση για το κλίμα στην Ευρώπη. Υποστηρίζει επιλεγμένα έργα που προωθούν τη διασυνοριακή δράση για το κλίμα στην Ευρώπη. Χρηματοδότηση μεταξύ 120.000 και 1 εκατομμυρίου ευρώ χορηγείται ανά έργο, μετά από πανευρωπαϊκή πρόσκληση για ιδέες έργων.

4. Ο ΕΟΠ χρηματοδοτεί έργα σε 15 χώρες της Ευρώπης, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, που αφορούν την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την ανάπτυξη επιχειρήσεων, την καινοτομία και την έρευνα. Δικαιούχοι είναι ΜΚΟ, τοπικές αρχές κ.λπ.

5. Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα (SCF): Στόχος του SCF είναι να βοηθήσει τα ευάλωτα νοικοκυριά, τις πολύ μικρές επιχειρήσεις και τους χρήστες των μεταφορών να αντιμετωπίσουν το πρόσθετο κόστος που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν όταν η οδηγία της ΕΕ για το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών (ETS) αναθεωρηθεί ώστε να

καλύπτει αυτούς τους δύο τομείς. Το SCF αναμένεται να παράσχει έως και 65 δισ. ευρώ σε χρηματοδότηση της ΕΕ κατά την περίοδο 2026-2032, κυρίως μέσω πιστωτικών μορίων ETS στους τομείς των κτιρίων και των οδικών μεταφορών. Τέθηκε σε ισχύ στις 5 Ιουνίου 2023.

6. Το PAMEx Local Investment Finance Facility (PLIFF): Πρόκειται για έναν χρηματοδοτικό μηχανισμό που δημιουργήθηκε υπό την ομπρέλα της πρωτοβουλίας με τίτλο "PAMEx: Η Μεσόγειος: μια πρότυπη θάλασσα μέχρι το 2030". Το PLIFF θεσπίστηκε για να υποστηρίξει τη μετάφραση των στόχων της PAMEx σε πρόοδο στον τομέα, σύμφωνα με τους στόχους του συστήματος της Σύμβασης UNEP/MAP-Barcelona και άλλων σχετικών περιφερειακών και παγκόσμιων δεσμεύσεων που έχουν αναλάβει οι μεσογειακές χώρες.

7. Το Ίδρυμα Καταλυτικής Χρηματοδότησης: Είναι ένα μη κερδοσκοπικό ίδρυμα, θερμοκοιτίδα και πάροχος τεχνικής βοήθειας, με έδρα την Ελβετία, που εργάζεται για ένα είδος χρηματοδότησης που επιδιώκει να δημιουργεί θετικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις εκτός από την παραγωγή οικονομικών αποδόσεων. Αποστολή του είναι η επιτάχυνση του σχεδιασμού και της ανάπτυξης χρηματοδοτικών μέσων για βιώσιμες υποδομές σε υποεθνικό επίπεδο.

8. Πρόγραμμα "Παγκόσμιες προκλήσεις, τοπικές λύσεις". Σκοπός του είναι να υποστηρίξει τα κοινοτικά ιδρύματα και τις τοπικές κοινότητες σε όλη την Ευρώπη για την αντιμετώπιση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, να υποστηρίξει τις τοπικές δραστηριότητες που αφορούν τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και να συλλέξει καλές πρακτικές, να οργανώσει ευρωπαϊκή εκπαιδευτική εκστρατεία που δείχνει ότι τα θέματα και τα έργα που σχετίζονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης υπάρχουν σε κάθε κοινότητα και διδάσκει πώς να τα αντιμετωπίσει, να διευκολύνει το ευρωπαϊκό δίκτυο κοινοτικών ιδρυμάτων που ασχολούνται με τη δημιουργία διαφόρων δραστηριοτήτων που αφορούν τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, καθώς και τα ταμεία που χρηματοδοτούνται από δωρητές - έργα που υλοποιούνται από κοινού με έναν τοπικό εταίρο, τα οποία επικεντρώνονται κυρίως σε ένα κύριο θέμα που σχετίζεται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και περιορίζονται γεωγραφικά σε μία ή λίγες χώρες.

9. Πράσινα ομόλογα

10. Καμπάνιες χρηματοδότησης από το πλήθος

6.3. Προστασία του περιβάλλοντος και της περιοχής NATURA 2000 ως βάση για βιώσιμη ευημερία για το μέλλον και για όλους

Το φυσικό περιβάλλον βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση στη Σίφνο (για ορισμένους μέτρια σε σχέση με το παρελθόν, για άλλους πολύ καλή ή και εξαιρετική), με εξαίρεση κυρίως την καταστροφή των αλυκών στις παράκτιες περιοχές. Υπάρχει όμως τα τελευταία 2-3 χρόνια μια μεγάλη πίεση στο νησιωτικό περιβάλλον λόγω της μεγάλης δόμησης πλέον και του υπερτουρισμού.

Απαιτείται ένα ολοκληρωμένο σχέδιο που περιλαμβάνει την Περιοχή NATURA, τις παραλίες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους (πχ αμμόλοφοι, παράκτια βλάστηση), αλυκές που έχουν επιβιώσει, πηγάδια, μικροί υγρότοποι σε χαράδρες, φυσικές πηγές (οι περισσότερες έχουν σταματήσει να τρέχουν νερά).

Η Σίφνος είναι μια από τις πιο καλά διατηρημένες περιοχές NATURA 2000 στα νησιά με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όπως κέδρους *juniperus - juniperus* αλλά και άλλα σημαντικά και κάποια ενδημικά είδη.

“Πρέπει να διατηρήσουμε την περιοχή NATURA μακροπρόθεσμα, να παραδώσουμε την περιοχή και τη Σίφνο στις επόμενες γενιές όπως την παραλάβαμε εμείς, και ακόμη καλύτερα. Για το σκοπό αυτό, είναι απαραίτητο να δημιουργήσουμε και να στηρίξουμε με γνώση, ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους, δομές και ένα φορέα διαχείρισης και προστασίας της περιοχής που θα μπορεί να υλοποιήσει το σχεδιασμό σε βάθος χρόνου, θα συμβάλλει στην πρόληψη καταστροφών, θα φροντίζει επίσης για τους πόρους, ενώ θα συνεργάζεται με φορείς, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, την τοπική

κοινωνία" (από τα συμπεράσματα της διαβούλευσης για το μέλλον της περιοχής NATURA 2000)

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και η μακροπρόθεσμη βιώσιμη διαχείρισή του θα μπορούσε να προσφέρει ευκαιρίες για βιώσιμες οικονομικές δραστηριότητες και τη δημιουργία πράσινων θέσεων εργασίας.

Προτεραιότητα είναι η **ανάπτυξη μιας μακροπρόθεσμης και ολοκληρωμένης στρατηγικής για το φυσικό περιβάλλον της Σίφνου, ιδίως για την περιοχή NATURA 2000 και την τοπική βιοποικιλότητα. Μέρος αυτής θα μπορούσε επίσης να είναι η γενετική ποικιλομορφία, οι τοπικοί σπόροι και τα είδη και το πώς η αναγέννηση της γεωργίας σε μια εποχή κλιματικής κρίσης μπορεί να συμβάλει στην αποκατάσταση της φύσης και στην προστασία των μικρών οικοσυστημάτων από τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης.**

Η τοπική/παραδοσιακή "οικολογική" σοφία θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για μια σύγχρονη βιώσιμη, κλιματικά ουδέτερη οικονομία και την ευημερία του πληθυσμού.

Με βάση τη συμμετοχή του κοινού και τον ανοιχτό διάλογο, ο Άνεμος Ανανέωσης παρουσίασε μια πρόταση για μια βιώσιμη διαχείριση της περιοχής NATURA 2000 που θα προσφέρει οφέλη σε ολόκληρη την κοινότητα αλλά και στους ιδιοκτήτες ιδιωτικών εκτάσεων στην περιοχή, ώστε να υποστηρίξουν μακροπρόθεσμα την προστασία της περιοχής αντί να πιέζουν για την καταστροφή της.

Οι προτάσεις αυτές συγκροτούν μια υλική βάση για την ευημερία ολόκληρου του νησιού, για την ενίσχυση της γεωργίας με οικολογικές μεθόδους, για την οργάνωση οικολογικών περιηγήσεων των επισκεπτών, για την ύπαρξη ενός ειδικού σήματος της περιοχής που θα δώσει συγκριτικά πλεονεκτήματα στα προϊόντα της περιοχής.

6.3.1. Η σημασία και η αξία της περιοχής NATURA 2000 για το περιβάλλον και τη βιώσιμη ευημερία της Σίφνου

Η περιοχή NATURA 2000 της Σίφνου εκτείνεται σε 20.919 στρέμματα, εκ των οποίων το 9,9% της περιοχής είναι θαλάσσια περιοχή. Είναι προστατευόμενη και ανήκει στο ευρωπαϊκό δίκτυο των αντίστοιχων περιοχών. Κατατάσσεται στην κατηγορία SAC - "Ειδικές Ζώνες Διατήρησης" ειδών και τύπων οικοτόπων, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 92/43/ΕΟΚ. Κωδικός **GR4220008** και αναφέρεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο ως "ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΔΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ". Με άλλα λόγια, είναι πολύ σημαντική όχι μόνο για τη Σίφνο αλλά και για ολόκληρη την Ευρώπη.

Η περιοχή NATURA της Σίφνου φιλοξενεί σύμφωνα με τις αρχικές μελέτες χαρακτηρισμού της **39 είδη πουλιών, 19 σπάνια, κυρίως ενδημικά, είδη ζώων και φυτών**. Μεταξύ αυτών είναι το προστατευόμενο είδος κέδρου **juniperus-juniperus** ("φίδα", στη σιφνέικη γλώσσα), εξαιρετικά σπάνιο πλέον ειδικά στα νησιά, δάση χαρουπιάς, σχίνα αλλά και σημαντικές για τα θαλάσσια είδη περιοχές με Ποσειδωνία. Πρόσφατες έρευνες εντόπισαν ακόμη και ένα είδος **άγριας τουλίπας Fritillaria obliqua subsp. Tuntasia**, το οποίο υπάρχει μόνο στη Σίφνο και ίσως σε κάποια άλλα κυκλαδίτικα νησιά. Υπάρχει ανάγκη να συνεχιστεί με πιο συστηματικό τρόπο η μελέτη της οικολογικής αξίας της περιοχής αλλά και των αλλαγών που συντελούνται, μεταξύ

άλλων λόγω της κλιματικής κρίσης, στη χλωρίδα και πανίδα της περιοχής (Δες πρόταση για ανοιχτό κλιματικό - οικολογικό εργαστήριο).

Πρόκειται για μια περιοχή με θαυμάσια ισορροπία, εδώ και χιλιάδες χρόνια, μεταξύ της φύσης και των ανθρώπων, χάρη στη σοφία των προηγούμενων γενεών, των ανθρώπων της Σίφνου που ήταν μέρος της φύσης και όχι εχθροί της. Αυτή η ισορροπημένη σχέση μεταξύ ανθρώπου και φύσης μας επέτρεψε να έχουμε σήμερα ένα τόπο με μοναδικά για νησί δάση και δέντρα, περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας, μικρούς αλλά πλούσιους βιότοπους, μια αξέχαστη παράδοση γεωργίας με τοπικά είδη σε αρμονία με τη φύση. Αλλά και εξαιρετικές ανθρώπινες δημιουργίες, μονοπάτια, ξερολιθιές, εκκλησίες, αγροτικά κτίρια, πανηγύρια και σημαντικές αρχαιολογικές δημιουργίες, μέρος μιας άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η περιοχή NATURA είναι επίσης πολύ σημαντική για τους υδατικούς πόρους ολόκληρης της Σίφνου και την προστασία του νησιού από ακραία καιρικά φαινόμενα.

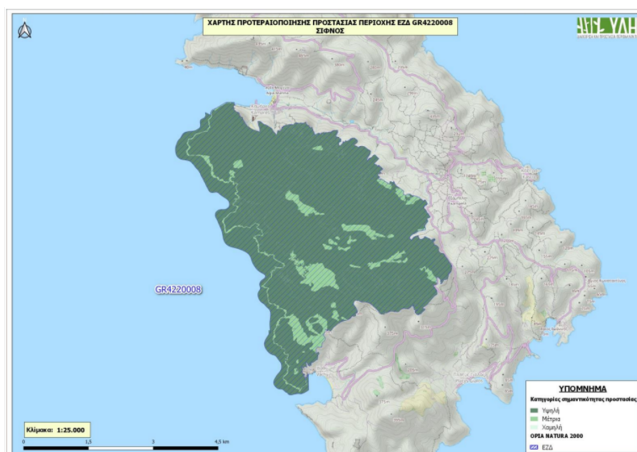
Το φυσικό και αγροτικό τοπίο σε άριστη κατάσταση, είναι κάτι στο οποίο επενδύουν τώρα πολλές περιοχές (π.χ. Τοσκάνη, Ελβετία, Τυρόλο κ.λπ.) αλλά και αποτελεί μέρος της στρατηγικής για προστασία του κλίματος και της προσαρμογής στα νέα κλιματικά δεδομένα όπως αναλύονται σε άλλα κεφάλαια.

6.3.2. Δυνατότητα οικολογικής βιωσιμότητας / Προτάσεις για την περιοχή

Η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη που εκπονείται επί του παρόντος θα οδηγήσει στην έκδοση Προεδρικού Διατάγματος για τις χρήσεις γης στην περιοχή.

Η νομοθεσία - άρθρο 44 του νόμου 4685/2020 - προβλέπει διαφορετικό καθεστώς χρήσεων γης σε κάθε περιοχή ανάλογα με τη ζώνη στην οποία ανήκει:

- (α) Απόλυτη ζώνη προστασίας της φύσης,
- (β) Ζώνη προστασίας της φύσης (ΖΕΠ),
- (γ) Περιοχή διαχείρισης οικοτόπων και ειδών και

(δ) Περιοχή βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων. Η πρώτη μορφή της μελέτης προβλέπει διαφορετικές ζώνες.

Αλλά αυτό δεν έχει νόημα για μια τόσο μικρή περιοχή σε ένα μικρό νησί όπως η Σίφνος. Διαφορετικές ζώνες σημαίνουν διαφορετικούς βαθμούς προστασίας. Για παράδειγμα, αν παραμείνουν όπως προτείνεται στη μελέτη, στο μεγαλύτερο μέρος της

περιοχής θα μπορούσαν να κατασκευαστούν ξενοδοχεία μέχρι 150 κλινών, εστιατόρια μέχρι 100 τ.μ. και εγκαταστάσεις ηλεκτρισμού, νερού και τηλεπικοινωνιών. Ωστόσο, αν προστατευθεί ένα πολύ μικρό μέρος - δηλαδή μόνο 200-300 στρέμματα μέσα σε αυτή την πολύ σημαντική αλλά περιορισμένη έκτασης περιοχή και σε όλη την υπόλοιπη περιοχή επιτραπούν αυτές οι δραστηριότητες και οι πολύ μεγάλες υποδομές, είναι

αδύνατο να διατηρηθεί η φυσική αξία της περιοχής. Είναι κατά ανολογία να κρατήσουμε μερικές νησίδες δάσους μέσα σε μια περιοχή που θα αλλάξει χαρακτήρα στην πραγματικότητα. Η ύπαρξη εξάλλου δικτύων καλωδίων σκουπιδιών, δρόμων θα αυξήσει τους κινδύνους πυρκαγιάς στην περιοχή.

Μπορούμε να έχουμε τουριστικές υποδομές, υπό προϋποθέσεις και κανόνες, εκτός της περιοχής, κυρίως σε χωριά και ήδη δομημένες περιοχές. Η περιοχή θα καταστραφεί αν τη μετατρέψουμε σταδιακά σε "τουριστικό χωριό" και θα δούμε τις επιπτώσεις σε όλο το νησί, σε όλη την κοινωνία. Όσοι έρχονται σήμερα να απολαύσουν τη φυσική ομορφιά της Σίφνου, τον πολιτισμό και τα μονοπάτια της, δεν θα έχουν λόγο να την επισκέπτονται. Δεν υπάρχει καμία ανάγκη να εγκατασταθούν σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και δίκτυα ηλεκτρισμού μέσα σε αυτή την περιοχή.

Η επιλογή ζωνών με διαφορετικά καθεστώτα προστασίας και χρήσεων γης έχει νόημα μόνο σε πολύ μεγάλες περιοχές. Στην περίπτωση του NATURA της Σίφνου, όπως προκύπτει από την αρχική αξιολόγηση για την ένταξή του στο ευρωπαϊκό δίκτυο καθώς και από την τρέχουσα Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη, ολόκληρη η περιοχή - η οποία ωστόσο είναι πολύ μικρή - έχει μεγάλη οικολογική αξία.

Ως εκ τούτου, η πρότασή μας και η απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου είναι να οριοθετηθεί ολόκληρη η περιοχή ως **(β) Ζώνη Προστασίας της Φύσης με βάση τα κριτήρια αξιολόγησης που ήδη υπάρχουν**. Κατά συνέπεια, οι χρήσεις θα είναι αυτές που θα διατηρούν και δεν θα καταστρέφουν την περιοχή. Με άλλα λόγια, θα αποκλειστεί η κατασκευή ξενοδοχείων, μεγάλων εστιατορίων, ενεργειακών μονάδων, δικτύων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας κ.λπ. Πρέπει επίσης να προστατεύσουμε τη θαλάσσια περιοχή της περιοχής αυτής από δραστηριότητες που θα την υποβαθμίσουν.

Ποιες δραστηριότητες επιτρέπονται σε μια τέτοια ζώνη;

Δεν είναι αλήθεια ότι ο χαρακτηρισμός αυτός δεν επιτρέπει την ανθρώπινη δραστηριότητα στην περιοχή αυτή. Αντίθετα, θα επιτραπεί:

- ελεγχόμενη βόσκηση,
- γεωργικές δραστηριότητες με τη χρήση οικολογικών-παραδοσιακών μεθόδων καλλιέργειας,
- τη συλλογή φυτών και βοτάνων,
- μελισσοκομία,
- πεζοπορικές διαδρομές και ξεναγήσεις επισκεπτών,
- έργα για τη στήριξη του εδάφους, και
- τη συντήρηση των υφιστάμενων ναών,
- συντήρηση τοίχων από ξηρολιθοδομή και γεωργικών κατασκευών,
- τις αρχαιολογικές ανασκαφές και την προβολή των ευρημάτων,
- οικολογική και επιστημονική έρευνα.

Δραστηριότητες που, όταν σχεδιάζονται σωστά και εκτελούνται υπεύθυνα (π.χ. σωστή και όχι ανεξέλεγκτη βόσκηση, ξεναγήσεις, συντήρηση κ.λπ.) θα **διατηρήσουν την περιοχή μακροπρόθεσμα** και θα **προσφέρουν εισόδημα τόσο στους ιδιοκτήτες των κτημάτων της περιοχής όσο και σε ολόκληρη τη Σίφνο**.

Εκτός από τη σημασία της περιοχής για τη φύση, το νερό και την πολιτική προστασία, η περιοχή αποτελεί πόλο έλξης για όσους τουρίστες ενδιαφέρονται για μονοπάτια, φυσικές περιοχές (οικολογικός τουρισμός), πολιτισμό, τέχνη (φωτογραφία, ζωγραφική, θέατρο στη φύση), άσκηση στη φύση και θεραπευτική πεζοπορία κ.λπ. Πρόκειται για ένα μοντέλο τουρισμού της Σίφνου για το σήμερα και το μέλλον, καθώς οι επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης θα αλλάξουν τον τουρισμό στην Ανατολική Μεσόγειο και θα ωθήσουν σε φθινοπωρινό και ανοιξιάτικο τουρισμό μακριά από τον καλοκαιρινό τουρισμό με ήλιο και θάλασσα. Ακόμα και αυτού του είδους ο τουρισμός θα πρέπει να λάβει υπόψη του, βέβαια, τις αντοχές του νησιού όσον αφορά τον αριθμό των επισκεπτών σε κάθε σεζόν, τη φέρουσα ικανότητα του νησιού και της περιοχής. **Η περιοχή, λοιπόν, θα συνεχίσει να αποτελεί βασική πηγή εισοδήματος και απασχόλησης για όλους τους κατοίκους της Σίφνου, ίσως με καλύτερη οργάνωση και διαχείρισή - προστασία της μπορεί να αποτελέσει ακόμα πιο σημαντική πηγή εισοδημάτων για όλο το νησί στο μέλλον.**

Η περιοχή αυτή αποτελεί επίσης μια μοναδική άμυνα -μαζί με τους ξερολιθικούς τοίχους γενικά- ενάντια στους κινδύνους της κλιματικής κρίσης, η οποία επιδεινώνεται και θα έχει επιπτώσεις σε όλο τον πλανήτη, φυσικά στη Σίφνο και σε αυτή την περιοχή. Η υποβάθμιση της περιοχής και η καταστροφή της φυσικής άμυνας που δημιουργούν τα δέντρα, οι θάμνοι, οι φυσικοί φράχτες, οι αναβαθμίδες / πεζούλες / ξερολιθιές και το χώμα που μπορεί ακόμα να απορροφήσει το νερό, θα αφήσει τη Σίφνο εκτεθειμένη στη διάβρωση και σε μεγάλες φυσικές καταστροφές, όπως αυτές που ζήσαμε το 2003, πλημμύρες, καταστροφή υποδομών, χιλιάδες τόνοι λάσπης.

6.3.3. Πώς μπορεί να αναπτυχθεί μια πιο σταθερή, βιώσιμη οικονομία που θα ωφελήσει τόσο τους ιδιοκτήτες των κτημάτων της περιοχής όσο και ολόκληρη τη Σίφνο;

Σήμερα παράγονται σημαντικά έσοδα για ολόκληρη τη Σίφνο ακριβώς λόγω της ύπαρξης αυτής της περιοχής. Η διατήρηση της περιοχής σε καλή κατάσταση καθώς

και ο πολιτιστικός και αρχιτεκτονικός πλούτος της Σίφνου προσελκύουν χιλιάδες ανθρώπους που διαμένουν σε ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια σε όλο το υπόλοιπο νησί, όπου βέβαια πρέπει να υπάρχει ένα όριο λαμβάνοντας υπόψη τη φέρουσα - οικολογική ικανότητα. Η προστασία και η ανάδειξή της θα συμβάλει στη μεγέθυνση του οικονομικού οφέλους για ολόκληρη τη Σίφνο.

(α) Μια συνετή και οικολογική γεωργία, η οποία προέρχεται από το παρελθόν και είναι ζητούμενο για το μέλλον: Τα προϊόντα οικολογικής-παραδοσιακής γεωργίας και μελισσοκομίας από την περιοχή, με τοπικά είδη (σπόρους και δέντρα) και πρακτικές φιλικές προς το περιβάλλον, χωρίς χημικά, μπορούν να έχουν υψηλή διατροφική αξία και καλύτερη τιμή. Ωστόσο, υπάρχει ανάγκη για:

- **βοήθεια με γνώσεις, προγράμματα και υποστηρικτικά εργαλεία προς τους αγρότες**, τους μελισσοκόμους, τους κτηνοτρόφους και ιδιαίτερα τους νέους και τον Αγροτικό και Μελισσοκομικό Συνεταιρισμό για να αναπτύξουν μια τέτοια γεωργία, μελισσοκομία και κτηνοτροφία, σε γεωργική γη που ήδη υπάρχει στην περιοχή, έτσι ώστε να εφαρμόζονται συγκεκριμένα κριτήρια για τη δραστηριότητά τους, συμβατά με τη σημασία και την προστασία της περιοχής. Οι δραστηριότητες μπορούν να επωφεληθούν από τη σχετική χρηματοδότηση πολλών ευρωπαϊκών προγραμμάτων, της ΚΑΠ 2021-2027 και του ΕΣΠΑ 2021-2027.

- **να δημιουργηθεί ένα σύστημα απονομής ειδικής σήμανσης για προϊόντα που παράγονται με βιώσιμες πρακτικές εντός της περιοχής NATURA και άλλα συστήματα προαγωγής** (παρόμοια με αυτά που χρησιμοποιούνται για παράδειγμα στο Abruzzo), έτσι ώστε οι παραγωγοί να γνωρίζουν ποιες ποσότητες μπορούν να πουλήσουν απευθείας στους καταναλωτές και να έχουν τα χρήματα που χρειάζονται για τη δραστηριότητά τους.

(β) Ο συνδυασμός της γεωργίας και των οργανωμένων επισκέψεων τόσο σε φυσικές περιοχές όσο και σε αγροκτήματα με τοπικούς σπόρους και οικολογικές πρακτικές μπορεί να αποτελέσει πηγή νέων επαγγελμάτων και συμπληρωματικού εισοδήματος. Οι οργανωμένες επισκέψεις, τα προγράμματα εθελοντισμού, η γεωργία που υποστηρίζεται από την κοινότητα, οι αναβαθμισμένες ξεναγήσεις μέσω των μονοπατιών στην οικολογική, πολιτιστική και αρχαιολογική αξία της περιοχής και σε επισκέψιμα αγροκτήματα, με αυστηρούς κανόνες και τοπικούς, εκπαιδευμένους οδηγούς, μπορούν να δημιουργήσουν εισόδημα και θέσεις εργασίας για:

- ντόπιους που κατέχουν κτήματα

- καθοδήγηση, φύλαξη, προστασία, αποκατάσταση και μακροπρόθεσμη διαχείριση της περιοχής, όπως γίνεται σε περιοχές με σχετική παράδοση.

(γ) ολόκληρη η περιοχή, να λειτουργήσει ως ανοιχτό κλιματικό και οικολογικό εργαστήριο: Σήμερα αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο η αξία των "λύσεων που βασίζονται στη φύση". Αυτές βασίζονται σε παραδοσιακές πρακτικές, όπως αυτές που γνωρίσαμε στη Σίφνο, και συναντώνται σήμερα με τη σύγχρονη επιστημονική γνώση και την οικολογική συνείδηση. Ολόκληρη η περιοχή θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί ως ένα **ανοιχτό οικολογικό εργαστήριο για τη μελέτη και την απόκτηση**

εμπειριών σχετικά με τις λειτουργίες της φύσης και τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζεται από την κλιματική κρίση.

Οι αρχαιολογικές ανασκαφές που διεξάγονται στην περιοχή θα μπορούσαν να παράσχουν σημαντικές πληροφορίες για τις ανθρώπινες δραστηριότητες εκεί και την αλληλεπίδραση με το περιβάλλον στο πέρασμα του χρόνου, καθώς και για τις κλιματολογικές συνθήκες, προσελκύοντας επισκέπτες και ερευνητές στο μέλλον.

(δ) Τα αγροτικά κτίσματα (αλώνια, αλώνια, στέρνες, μάντρες) θα μπορούσαν να προσφέρουν σημαντικές γνώσεις για μια αρχιτεκτονική για το μέλλον, ενώ η γνωριμία και η μελέτη τους θα είχε επίσης σημαντικά οικονομικά έσοδα από επισκέπτες, φοιτητές, ερευνητές, ακαδημαϊκές ομάδες και ευρωπαϊκά προγράμματα. Αν και στο παρελθόν έχουν καταγραφεί 1200 αγροτικά κτίσματα, πρέπει να επικαιροποιήσουμε την καταγραφή και να δημιουργήσουμε μια βάση δεδομένων με όλα τα αγροτικά κτίσματα, τη σημασία τους, την κατάστασή τους, τους τύπους και τα ιστορικά/πολιτιστικά στοιχεία. Το ίδιο ισχύει και για τις πολλές υπάρχουσες στην περιοχή πηγές, γούρνες και καλές πρακτικές διαχείρισης νερού και να τις συμπεριλάβουμε σε μια βάση δεδομένων για όλο το νησί. Όλα αυτά δημιουργούν μια οικονομία που υποστηρίζει τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων.

(ε) Τέχνη στη φύση, περιβαλλοντική εκπαίδευση στη φύση: Η εκπαίδευση για την αειφορία / περιβαλλοντική εκπαίδευση στη φύση αποτελεί ολοένα και περισσότερο βασική κατεύθυνση για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ιδίως στις χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης. Η Σίφνος με αυτή τη μοναδική φυσική περιοχή για ένα μικρό νησί θα μπορούσε να αποτελέσει κέντρο **συναντήσεων και αλληλεπίδρασης μαθητών, εκπαιδευτικών, τοπικών φορέων, ακαδημαϊκών και υποστηρικτικών οργανώσεων.** Πολλά ευρωπαϊκά προγράμματα (όπως το Erasmus) θα μπορούσαν να υποστηρίξουν, σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό, τέτοιες συνεργασίες. Το ίδιο ισχύει και για τα σύγχρονα καλλιτεχνικά κινήματα (ζωγραφική, μουσική, φωτογραφία, θέατρο κ.λπ.).

Υπάρχουν ανθρώπινο δυναμικό και οργανισμοί που έχουν αναπτύξει παρόμοιες δραστηριότητες στη Σίφνο, ώστε να αποτελέσουν τη βάση για την ενίσχυση και ανάπτυξη παρόμοιων τάσεων.

Μακροπρόθεσμη επένδυση προς όφελος ολόκληρης της κοινωνίας της Σίφνου

Ως κοινωνία πρέπει τώρα να στοχεύσουμε σε μια **οικονομία προστασίας της φύσης και όχι σε μια οικονομία που καταστρέφει το φυσικό πλούτο, την υλική βάση για την ευημερία μιας κοινωνίας.** Η επικέντρωση μόνο στο βραχυπρόθεσμο κέρδος, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το περιβάλλον και το κλίμα ή ενάντια στο περιβάλλον και το κλίμα, μπορεί να οδηγήσει σε κατάρρευση της οικονομίας και της βιωσιμότητας μεσοπρόθεσμα.

Μια τέτοια οικονομική προοπτική για την περιοχή, η οποία σε τελική ανάλυση αφορά ολόκληρη τη Σίφνο, είναι μια **μακροπρόθεσμη επένδυση** στη διατήρηση των τοπικών χαρακτηριστικών και αξιών της Σίφνου που θα επιτρέψει τη βιώσιμη ευημερία της κοινωνίας, σε μια καλή συνύπαρξη ανθρώπων και φύσης στο νησί. Όπως συμβαίνει εδώ και τόσους αιώνες και αποτελεί, μαζί με τον πολιτισμό μας, έναν πόρο και μια κληρονομιά για την οποία μπορούμε να είμαστε υπερήφανοι.

Χρηματοοικονομικά εργαλεία

Μια σειρά από ευρωπαϊκά, εθνικά και τοπικά προγράμματα χρηματοδότησης θα μπορούσαν να υποστηρίξουν την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου προστασίας και βιώσιμης διαχείρισης της περιοχής NATURA 2000.

Τοπικοί πόροι

- Μέρος του **ειδικού τέλους διαμονής που καταβάλλουν οι τουρίστες** θα πρέπει να πηγαίνει ως αντάλλαγμα για δραστηριότητες στην περιοχή, όπως αποκατάσταση μονοπατιών, ξερολιθικών τοίχων, πυροπροστασία, φύλαξη κ.λπ.

Εθνικά προγράμματα

- Πράσινο Ταμείο, και ίσως από το Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα, το Ταμείο για τη Δίκαιη Μετάβαση και άλλα προγράμματα στο μέλλον.

Ευρωπαϊκοί πόροι

Ένα μεγάλο ποσοστό των ευρωπαϊκών κονδυλίων στοχεύει στην προστασία του κλίματος και της φύσης και στην πράσινη μετάβαση. Προτείνουμε, λοιπόν, να αναπτυχθούν και να διεκδικηθούν τα κατάλληλα χρηματοδοτικά και οικονομικά εργαλεία για την προστασία και τη διαχείριση της περιοχής (και) στο πλαίσιο της στρατηγικής για προστασία του κλίματος και της προσαρμογής / άμυνας απέναντι σε ακραία καιρικά φαινόμενα αφού πράγματι παίζει ένα παρόμοιο ρόλο- κάτι που δεν γίνεται σήμερα:

- **Ευρωπαϊκά κονδύλια που είναι στη διάθεση της κεντρικής και περιφερειακής διοίκησης** ακριβώς για τον σκοπό αυτό (Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ΕΣΠΑ 2021-2027, Κοινή Αγροτική Πολιτική, Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2021-2027 κ.λπ.)

- **Τα ευρωπαϊκά κονδύλια που θα αναζητήσει η Σίφνος απευθείας από ευρωπαϊκά προγράμματα**, με την υποστήριξη διαφόρων φορέων, HORIZON, LIFE+, Erasmus+

- **Δωρεές** για την υποστήριξη διαφόρων δράσεων προστασίας και διαχείρισης (μονοπάτια, ξερολιθιές, φροντίδα οικοσυστημάτων κ.λπ.) στο γενικό πλαίσιο της πράσινης οικονομίας της περιοχής.

Μεταρρυθμίσεις στο φορολογικό καθεστώς

Η φορολογία πρέπει να αναγνωρίζει ότι η περιοχή και τα ακίνητα ανήκουν στην προστασία της φύσης και ως εκ τούτου θα πρέπει να έχουν πολύ χαμηλή φορολογία, τουλάχιστον όχι φορολόγηση ως οικόπεδα τουριστικής ζώνης. Από την άλλη πλευρά, οι ιδιοκτήτες θα πρέπει να υποστηρίζονται σήμερα ώστε να λειτουργούν ως φύλακες της φύσης, ως φροντιστές της φύσης, να παίζουν ρόλο στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, των μονοπατιών, των ξερολιθιών, του τοπίου και των μοναδικών οικοσυστημάτων.

Πρέπει να ζητήσουμε μια συνεκτική φορολογική μεταρρύθμιση, παροχές και φοροαπαλλαγές, όπως μειωμένο ή μηδενικό φόρο ακίνητης περιουσίας (ΕΝΦΙΑ) και μειωμένο φόρο μεταβίβασης για ακίνητα που βρίσκονται σε όλη την περιοχή, επιβραβεύοντας την προστασία και τη διατήρηση της φύσης, του τοπίου και των πολιτιστικών χαρακτηριστικών του.

Με ποιο ανθρώπινο-κοινωνικό κεφάλαιο μπορούμε να υποστηρίξουμε μια τέτοια επιλογή;

Τα τελευταία χρόνια, μια σειρά από προγράμματα, δράσεις και πρωτοβουλίες αναλήφθηκαν στη Σίφνο από οργανώσεις που στοχεύουν στην προστασία και την ανάδειξη αυτού του μοναδικού και ανεκτίμητου φυσικού και πολιτιστικού πλούτου:

- Πολλές οικολογικές και εθελοντικές δράσεις που οργανώθηκαν από το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS στο παρελθόν - μεταξύ των οποίων διεθνείς συναντήσεις, πρόγραμμα για την περιοχή NATURA, ενημερωτικά και περιβαλλοντικά παιχνίδια για το οικοσύστημα της παραλίας των Καμαρών, καθώς και εκπαίδευση στην τοπική παραδοσιακή αρχιτεκτονική και κατασκευή του μικρού κέντρου ενημέρωσης για την περιοχή NATURA στην αρχή του μονοπατιού προς τον Προφήτη Ηλία.
- Δράσεις σήμανσης και προβολής μονοπατιών από διάφορους φορείς που μετέτρεψαν τη Σίφνο σε σημαντικό προορισμό για πεζοπορικές διαδρομές
- Ευρωπαϊκά προγράμματα όπως το GRAPE και το SMILO MED στα οποία συμμετέχουν ο Δήμος και ο Άνεμος της Ανάνεωσης
- Το πρόγραμμα STARTS4WATER
- Το πρόγραμμα Horizon Metal Trails
- Η δημιουργία της ΦΛΕΑΣ και πολλά άλλα

που μεταφέρουν καλές πρακτικές και γνώσεις, μεθοδολογίες από άλλα νησιά και μικρές περιοχές και δημιουργούν δίκτυα συνεργασίας που θα βοηθήσουν στην προώθηση και προστασία όλου αυτού του πλούτου που διατηρούμε ακόμη και στη δημιουργία μιας υπεύθυνης και ευημερούσας οικονομίας στη Σίφνο.

Μπορούμε επίσης να επωφεληθούμε από την υποστήριξη που εκφράζουν τα **δίκτυα κοινωνικής οικονομίας** (αξιοποιώντας την εμπειρία του ευρωπαϊκού προγράμματος **GRAPE** στο οποίο συμμετέχουν ο Δήμος Σίφνου και ο Άνεμος Ανάνεωσης) καθώς και τα μικρά νησιά, μέσω του **δικτύου SMILO** και του **ειδικού σήματος βιώσιμων νησιών που απονέμεται με δομημένη μεθοδολογία από το SMILO**.

Εμπόδια:

- **Πιέσεις για τον περιορισμό της προστασίας, ιδίως υπέρ παρεμβάσεων που θα διασπάσουν την ενότητα του χώρου.** Η περιοχή είναι σήμερα σχετικά ανέγγιχτη, αλλά αν γίνει δεκτό το σχέδιο που προτείνει η ΕΠΜ για ξενοδοχεία και εστιατόρια εντός της περιοχής, το οποίο θα σημάνει επίσης τη διάνοιξη δρόμων, δικτύων ηλεκτροδότησης και ύδρευσης, την ανάγκη για αποκομιδή απορριμμάτων και μεγάλο αριθμό μετακινήσεων, ο χαρακτήρας της περιοχής θα αλλοιωθεί πλήρως, όπως συμβαίνει και σε άλλες περιοχές, για παράδειγμα στην περιοχή της Πουλάτης.

- Η απουσία κατάλληλων χρηματοδοτικών και οικονομικών εργαλείων για αντιστάθμιση αυξάνει τις πιέσεις από τους ιδιοκτήτες των κτημάτων της περιοχής για την αλλαγή του χαρακτήρα της
- Η συγκεντρωτική διαχείριση των περιοχών NATURA, όπως έγινε με τη νομοθεσία, αφήνει στην πραγματικότητα παρόμοιες περιοχές χωρίς διαχείριση και εργαλεία διαχείρισης. Στην πραγματικότητα, η περιοχή χρειάζεται διαχείριση και ένα σύστημα διαχείρισης, με τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας, και όχι μόνο προστασία με νομοθετικά εργαλεία που στην πραγματικότητα μένει μόνο στα χαρτιά.

6.3.4. Καλά παραδείγματα - Εμπειρία της Σίφνου στην προστασία της φύσης

Οι ζημιές που έχουν προκληθεί στο φυσικό περιβάλλον της Σίφνου είναι προς το παρόν σχετικά μικρές, αν τις συγκρίνει κανείς με ό,τι έχει συμβεί σε άλλες περιοχές που βιώνουν σήμερα τις συνέπειες της εκτεταμένης διάβρωσης, του υπερτουρισμού, της υπερβολικής δόμησης και της υποβάθμισης των φυσικών τους πόρων.

Η ισχυρή κατανόηση στο παρελθόν της ανάγκης για συνετή διαχείριση της φύσης, για ζωή σε αρμονία με το περιβάλλον και ως μέρος της φύσης, για δίκαιη κατανομή του νερού, ώστε να φτάνει σε όλους και να επαρκεί για τη φύση, εξακολουθεί να είναι ζωντανή στην κοινωνία. Φυσικά υπάρχει ανάγκη για περισσότερη ευαισθητοποίηση και κατάρτιση, διάχυση της σύγχρονης οικολογικής γνώσης και δημιουργία νέων θεσμών, όπως το ανοικτό οικολογικό - κλιματικό εργαστήριο, ο φορέας διαχείρισης και παρακολούθησης της περιοχής Natura, η ανάπτυξη κατάλληλων χρηματο-οικονομικών εργαλείων κ.λπ.

Μεγάλος αριθμός επισκεπτών/περιπατητών υψηλού πολιτιστικού επιπέδου έρχονται να περπατήσουν την άνοιξη και το φθινόπωρο εκτός καλοκαιρινής περιόδου και υπάρχουν ήδη ντόπιοι που τους καθοδηγούν. Αυτοί οι επισκέπτες έρχονται για να γνωρίσουν ένα ενδιαφέρον φυσικό και αγροτικό τοπίο και αποτελούν κινητήρια δύναμη για την προστασία της περιοχής αυτής.

Στο παρελθόν υπήρχε ένα ανεπτυγμένο δίκτυο πηγών, δεξαμενών, πηγαδιών που βρίσκονταν κατά μήκος των μονοπατιών που διέσχιζαν επίσης την περιοχή Natura (θα μπορούσαμε επίσης να το ονομάσουμε "δίκτυο μονοπατιών νερού"), το οποίο με συλλογική ευφυΐα συνδύαζε τις υπάρχουσες φυσικές πηγές με συμπληρωματικές ανθρώπινες κατασκευές, αποτελώντας μια εξαιρετική χαρτογράφηση των υδάτινων πόρων. Μπορούμε να αποκαταστήσουμε και να αναζωογονήσουμε όλο αυτό το δίκτυο.

Ως εκ τούτου, μπορούμε να βασιστούμε σε μια υπάρχουσα κουλτούρα και εμπειρία. **Η Σίφνος μπορεί να μάθει από το παρελθόν της πώς μπορεί να συμβάλει σήμερα στην προστασία του περιβάλλοντος**, της βιοποικιλότητας και της γενετικής ποικιλότητας.

6.3.5. Καλά παραδείγματα από άλλες περιοχές:

Υπάρχει ανάγκη να αναπαραχθούν καλές πρακτικές από άλλα νησιά και μικρές περιοχές στη Σίφνο αλλά και η Σίφνος μπορεί να συμβάλει στην διάδοση καλών πρακτικών της - κάτι που συμβαίνει τώρα μέσω των τριών προγραμμάτων GRAPE, SMILO και Erasmus+. Οι ανταλλαγές αυτές εμπειριών και καλών πρακτικών είναι ιδιαίτερα σημαντικές και προσφέρουν σημαντικές γνώσεις.

Abruzzo, Ιταλία

Το Αμπρούτσο είναι μια περιοχή της Νότιας Ιταλίας. Σχεδόν το ήμισυ της επικράτειας της περιοχής (10.763 τετραγωνικά χιλιόμετρα και 1,3 εκατομμύρια κάτοικοι) προστατεύεται από εθνικά πάρκα και καταφύγια. Μέχρι πριν από μερικές δεκαετίες, το Αμπρούτσο ήταν μια καθυστερημένη περιοχή, αλλά από τη δεκαετία του 1950, το Αμπρούτσο παρουσιάζει σταθερή οικονομική ανάπτυξη. Το 1951, το κατά κεφαλήν εισόδημα ή ΑΕΠ ήταν 53% του αντίστοιχου της Βόρειας Ιταλίας. Το χάσμα έχει έκτοτε μειωθεί και το 1994 ήταν 76%. Η περιοχή έφτασε το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Νότιας Ιταλίας μέσω του υψηλότερου ρυθμού ανάπτυξης από κάθε άλλη περιοχή της Ιταλίας. Το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 9,3% το 2020. Το 2011 η οικονομική ανάπτυξη του Abruzzo ήταν +2,3%, το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των περιφερειών της Νότιας Ιταλίας.

Η γεωργία, που βασίζεται σε μικρές εκμεταλλεύσεις, έχει εκσυγχρονιστεί και παράγει προϊόντα υψηλής ποιότητας. Οι παραγωγοί, κυρίως μικρής κλίμακας, δραστηριοποιούνται στον τομέα του κρασιού, των δημητριακών, των ζαχαρότευτλων, των πατατών, των ελιών, των λαχανικών, των φρούτων και των γαλακτοκομικών προϊόντων. Η προστασία του περιβάλλοντος και ένα οικονομικό μοντέλο που βασίζεται σε αυτό βρίσκονται πίσω από την άνθηση της οικονομίας.

6.4. Ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτων:

Για πολλούς αιώνες, υπήρχε μια ισχυρή κατανόηση της ανάγκης για συνετή διαχείριση του νερού και δίκαιο διαμοιρασμό του, ώστε να είναι επαρκές για όλους και αρκετό για τη φύση.

Τις τελευταίες δεκαετίες, όμως, παρόλο που έχουν αλλάξει πολλά (καταναλωτικά πρότυπα, σχέση με το νερό, αύξηση της κατανάλωσης νερού, εκτίναξη του θερινού τουρισμού, ρύπανση των πηγών κ.λπ.), **δεν υπάρχει ένα συνολικό σχέδιο για την ολοκληρωμένη διαχείριση του νερού, που να ξεκινά από την καταγραφή και την προστασία των πηγών νερού μέχρι την επεξεργασία των γκρίζων νερών και των λυμάτων και να επηρεάζει την κατανάλωση του νερού.** Η έμφαση δίνεται κυρίως στα τεχνικά έργα και την ασφαλίωση- πολλά τμήματα του δικτύου προστέθηκαν στο σύστημα χωρίς καμία ολιστική στρατηγική προσέγγιση, κυρίως ως αποτέλεσμα διαφόρων έργων, τα οποία ήταν χρήσιμα αλλά στο τέλος οδήγησαν σε αποσπασματική διαχείριση και σε ένα δίκτυο με πολλά προβλήματα. Η παρέμβαση σε θέματα διαχείρισης της ζήτησης είναι περιορισμένη, παρά την υπάρχουσα νομοθεσία. Για παράδειγμα:

- συνεχίζουν πολλοί να κατασκευάζουν πισίνες ή να μετατρέπουν δεξαμενές σε πισίνες - ανεξαρτήτως αν το νερό για πισίνες προέρχεται από δημόσιες πηγές ή ιδιωτικές αφαιρούν νερό από τον ίδιο υδροφόρο ορίζοντα
- φυτεύονται φυτά ή και δέντρα που δεν έχουν σχέση με το ξερικό μεσογειακό περιβάλλον του νησιού, που απαιτούν τεράστιες ποσότητες νερού (διαπιστώνεται πλέον ακόμα και ποτιστικό γκαζόν και συστήματα ποτίσμάτος του). Μάλιστα στη γύρη που συλλέγουν οι μέλισσες, αναλύσεις δείχνουν πλέον την σημαντική παρουσία σε αυτή και φυτών που δεν υπήρχαν στο νησί,
- διαπιστώνεται μια αστική συμπεριφορά στη χρήση νερού (πλύσιμο αυτοκινήτων με λάστιχο, χρήση του λάστιχου για να καθαριστούν οι αυλές, σημαντική κατανάλωση νερού στα τουριστικά καταλύματα κ.ά.)

Οι αποφάσεις του δήμου ακολουθούν την αυξημένη ζήτηση χωρίς να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν / διαχειριστούν και να μειώσουν τη ζήτηση αυτή.

6.4.1. Τα προβλήματα διαχείρισης του νερού και αύξησης της ζήτησης

Σήμερα υπάρχουν ως συνέπεια πολλά κρίσιμα προβλήματα:

- δεν υπάρχει δυνατότητα παροχή καλής ποιότητας νερού - αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο όλοι οι άνθρωποι (ντόπιοι και τουρίστες) πίνουν εμφιαλωμένο νερό, ξοδεύουν πολλά χρήματα και παράγουν πολλά πλαστικά απόβλητα, ενώ ακόμα και φίλτρα νερού αντιμετωπίζουν σε πολλές περιπτώσεις προβλήματα από την παρουσία χρώματος, ενώσεων σιδήρου κ.ά. Το πρόβλημα πρόσβασης

σε νερό για δευτερεύουσες χρήσεις είναι κάπως πιο περιορισμένο για όσους διαθέτουν στέρνες και δεξαμενές

- κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού οι αρχές δεν είναι σε θέση να παρέχουν όλη την ημέρα νερό ακόμη και για δευτερεύουσα χρήση (πλύσιμο, μαγείρεμα),
- αν και το σημαντικό έργο του βιολογικού καθαρισμού των λυμάτων των κεντρικών οικισμών της Σίφνου βρίσκεται σε εξέλιξη, προκειμένου να μειωθεί η ρύπανση των υπόγειων υδάτων από λύματα και βόθρους, προς το παρόν δεν υπάρχει τελικός προγραμματισμός σχετικά με τη μέθοδο επεξεργασίας (υπάρχουν προτάσεις για συνήθεις μεθόδους αλλά και για καινοτόμες μεθόδους που βασίζονται σε συστήματα που βασίζονται στη φύση) και τον τόπο εγκατάστασης της εγκατάστασης επεξεργασίας
- η κατανάλωση νερού αυξάνεται συνεχώς, και, ιδίως κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού με την υψηλή ζήτηση, υπερβαίνει κατά πολύ τη φέρουσα ικανότητα της Σίφνου,
- η αφαλάτωση είναι πλέον η κύρια πηγή νερού, με το ενεργειακό και οικονομικό κόστος να αυξάνονται επίσης σημαντικά.
- η κλιματική κρίση στην περιοχή συνεπάγεται μείωση των βροχοπτώσεων τον χειμώνα και ίσως πιο έντονες βροχοπτώσεις σε σύντομο χρονικό διάστημα. Κάτω από αυτές τις συνθήκες,
- ο υδροφόρος ορίζοντας εμπλουτίζεται λιγότερο κι αυξάνεται ο κίνδυνος υπαλμύρωσης των υπόγειων υδροφορέων, την ίδια στιγμή που ο κίνδυνος πλημμυρών και καταστροφών όπως αυτό που συνέβη το 2003 αυξάνεται
- πολλά πηγάδια έχουν μολυνθεί και γενικά υπάρχουν λύματα που εισέρχονται στα υπόγεια ύδατα.

6.4.2. Προτάσεις για μια ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων

Σήμερα υπάρχει ανάγκη για μια **ολιστική/ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτων**, ανάπτυξη συνεκτικών λύσεων για μια ολοκληρωμένη βιώσιμη τοπική παραγωγή, διαχείριση και χρήση των υδάτων, **όχι μόνο σε βάση "έργου και εργολαβίας"**.

- Η διαχείριση του νερού δεν είναι μόνο ένα τεχνικό πρόβλημα, η στρατηγική για το νερό θα πρέπει να έχει συνεκτικές οικολογικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις. Πολλοί συνειδητοποιούν πλέον ότι απαιτείται αλλαγή συμπεριφοράς, λαμβάνοντας υπόψη πόσο σοφή ήταν η κατανάλωση νερού στο παρελθόν.
- **Μείωση της σπατάλης νερού που οφείλεται στο δίκτυο:** Είναι ανάγκη να αντιμετωπιστούν - στο πλαίσιο ενός πιο συνεκτικού σχεδίου - η **συντήρηση του προβληματικού συστήματος διανομής, οι διαρροές νερού**
- **Κεντρικό ζήτημα είναι μια επιστημονική αντιμετώπιση της ανάμειξης και σε ποια έκταση του νερού από γεωτρήσεις και του αφαλατωμένου νερού,**
- **Απαιτείται ολοκληρωμένη στρατηγική που σε πρώτη φάση θα σταματήσει την ανεξέλεγκτη σήμερα αύξηση της κατανάλωσης νερού, με τη χρήση διαφορετικών εργαλείων (οικονομικών, τεχνικών, ευαισθητοποίησης, καλών παραδειγμάτων, υλοποίησης προγραμμάτων) και στη συνέχεια ίσως πετύχει μεγαλύτερη εξοικονόμηση και επανάχρηση νερού, ιδιαίτερα των γκρίζων νερών σε τουριστικές επιχειρήσεις και ενοικιαζόμενα καταλύματα**

- Υπάρχει ένα έργο σε εξέλιξη σχετικά με τους τηλεμετρητές που θα βοηθήσουν στην παρακολούθηση και τη συλλογή δεδομένων, αλλά υπάρχει ανάγκη και για συγκεκριμένους στόχους στη διαχείριση της ζήτησης.
- Η αποκατάσταση των δεξαμενών και των στερνών νερού για κάθε κτίριο αλλά και για τις δημόσιες δραστηριότητες πρέπει να υποστηρίζεται από τεχνική ομάδα, εκπαίδευση και παρακολούθηση του υφιστάμενου δικτύου δεξαμενών σε ένα σύστημα ηλεκτρονικής καταγραφής (ώστε μεταξύ άλλων να μην αλλάζει και η χρήση τους) και ολοκληρωμένη ενθάρρυνσης για τη συλλογή και κατανάλωση βρόχινου νερού.
- Υπάρχει επίσης ανάγκη για μείωση της εισαγωγής νερού που γίνεται σήμερα μέσω της κατανάλωσης νερού σε εκατομμύρια πλαστικά μπουκάλια και της παραγωγής βουκών πλαστικών αποβλήτων. Η βελτίωση της ποιότητας του πόσιμου νερού θα έχει σημαντικό θετικό αντίκτυπο τόσο στο περιβάλλον (όγκος πλαστικών απορριμμάτων) όσο και στα οικονομικά νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

6.4.3. Καλές πρακτικές - Εμπειρία στη Σίφνο για τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων

Τα τελευταία χρόνια διεξάγεται δημόσια συζήτηση για μια νέα κουλτούρα νερού και ένα μοντέλο διαχείρισης του νερού, που επικεντρώνεται περισσότερο στη μείωση της ζήτησης, αντί να προσπαθεί να λύσει τα προβλήματα που προκύπτουν από την αυξανόμενη ζήτηση, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τη σοφή παραδοσιακή χρήση και κατανομή του νερού στη Σίφνο στο παρελθόν.

Όλα τα σπίτια και τα κτίρια διέθεταν στέρνες και δεξαμενές βρόχινου νερού, ενώ η επαναχρησιμοποίηση του νερού για άλλες χρήσεις ήταν μέρος της καθημερινής συμπεριφοράς των ανθρώπων.

Η ανάγκη συλλογής του βρόχινου νερού καθόριζε επίσης τον τρόπο κατασκευής των σπιτιών και των οικισμών.

Στο παρελθόν υπήρχε ένα ανεπτυγμένο δίκτυο πηγών, δεξαμενών, πηγαδιών, γουρνών που βρίσκονταν κυρίως κατά μήκος των μονοπατιών (θα μπορούσαμε να το ονομάσουμε και "δίκτυο υδάτινων μονοπατιών"), το οποίο με "συλλογική ευφυΐα" συνδύαζε τις υπάρχουσες φυσικές πηγές με συμπληρωματικές ανθρώπινες κατασκευές, διαμορφώνοντας ένα εξαιρετικό δίκτυο νερού αλλά και μια άτυπη εξαιρετική χαρτογράφηση των βασικών σημείων υδατικών πόρων.

Οι πηγές που παρείχαν καλής ποιότητας πόσιμο νερό προστατεύονταν από πιθανή ρύπανση ή καταστροφή.

6.5. Στρατηγική Τροφίμων - Γεωργίας:

Γεωργία: επισιτιστική ασφάλεια, βιωσιμότητα, κυκλική οικονομία, τοπικοί σπόροι και είδη, γαστρονομία, συνέργειες και δίκτυα συνεργασίας

Νησιά όπως η Σίφνος είχαν διατροφική αυτάρκεια στις αρχές του 20ου αιώνα και μάλιστα εξήγαγαν πολλά είδη, όπως βαμβάκι (ξηρό), φρούτα, κριθάρι, σουσάμι, σταφύλια κ.λπ. *Πολλές από τις συνθήκες τους, ιδίως οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, έχουν αλλάξει. Πώς μπορούμε να δημιουργήσουμε νέες οικονομικές, κοινωνικές και υποστηρικτικές συνθήκες για την επιστροφή της σύγχρονης, οικολογικής και αναγεννητικής γεωργίας που θα συμβάλει στην επισιτιστική ασφάλεια της Σίφνου;*

Ο τουρισμός συμβάλλει στα εισοδήματα των νησιών (και όχι μόνο), αλλά έχει αυξήσει κατακόρυφα τις εισαγωγές, συμπεριλαμβανομένων των τροφίμων και των φρούτων, και σε πολλές περιπτώσεις έχει οδηγήσει στην εγκατάλειψη της γεωργικής δραστηριότητας.

Πώς μπορεί να ανασυγκροτηθεί η γεωργία και να στηριχθούν οι αγρότες σε μικρά νησιά όπως η Σίφνος; Τι είδους γεωργία μπορεί να υπάρξει σε μια εποχή κλιματικής και επισιτιστικής κρίσης; Συνέργειες ή ανταγωνισμός με τον τουρισμό και τη μαζική αλλαγή χρήσης γης στα νησιά; Τι ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν οι συνεργασίες και οι συνέργειες σε τοπικό και ευρύτερο επίπεδο; Γιατί να στραφούμε ξανά στην καλλιέργεια τοπικών ειδών και ποικιλιών; Πώς οι νέοι αγρότες θα ασχοληθούν με την γεωργία σε μια εποχή που η γεωργία συρρικνώνεται τοπικά στην ΕΕ και οι αγρότες γερνούν;

6.5.1. Οι κίνδυνοι για την διατροφική ασφάλεια

Η πανδημία COVID-19, η άνοδος των τιμών των τροφίμων, ο αυξανόμενος ανταγωνισμός μεταξύ χωρών και αγρο-βιομηχανικών επιχειρήσεων για κατοχή μεγάλων εκτάσεων γης για να καλυφθούν διατροφικές ανάγκες μεγάλων πληθυσμών

(Κίνα, ΗΠΑ, ΕΕ, Ινδία, Αφρική), ο ανταγωνισμός μεταξύ διαφορετικών χρήσεων γης (τουριστικές και βιομηχανικές εγκαταστάσεις, αεροδρόμια, αυτοκινητόδρομοι, καλλιέργειες για βιομηχανική κτηνοτροφία ή καύσιμα από τη μία, γεωργία για διατροφή από την άλλη), ο πόλεμος στην Ουκρανία, η καταστροφή μεγάλου μέρους των καλλιεργειών λόγω ξηρασίας και υψηλών θερμοκρασιών σε πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων στην Ισπανία, μας υπενθυμίζουν τους κινδύνους στην τροφική αλυσίδα και την υψηλή εξάρτηση από την εισαγωγή τροφίμων. Ο τουρισμός αυξάνει την εισαγωγή αγαθών - μεταξύ άλλων τροφίμων - και μειώνει την αγροτική δραστηριότητα, καθώς μεταξύ άλλων (πχ αλλαγή χρήσεων γης) ανεβάζει την τιμή της γης (ακίνητα, τουρισμός) και κάνει τη γη πολύ ακριβή για να ασκείται γεωργική δραστηριότητα. Η κλιματική κρίση αποτελεί τον πιο μακροπρόθεσμο κίνδυνο μελλοντικής κατάρρευσης των τροφικών αλυσίδων.

6.5.2. Όραμα: τοπικές ποικιλίες και σπόροι - νέα διατροφική κουλτούρα για μια δυναμική αναγέννηση της γεωργίας στη Σίφνο

Η Σίφνος θα μπορούσε να αποτελέσει ένα νησί-ναυαρχίδα για μια νέα βιώσιμη γεωργία και μια νέα διατροφική κουλτούρα βασισμένη στην παραδοσιακή/μεσογειακή κουζίνα και στις νέες τάσεις στην κουλτούρα τροφίμων και κουζίνας, που συνδέονται με τα τοπικά προϊόντα και τους τοπικούς σπόρους και είδη.

- Να βρεθεί ο τρόπος για να καταστεί η παραγωγή τροφίμων (επίσης οικονομικά/οικονομικά) βιώσιμη και ανθεκτική.
- Διατήρηση της επισιτιστικής ασφάλειας και σε περιόδους κρίσης.
- Η συνεργασία με πανεπιστήμια, οργανισμούς, επαγγελματίες και αγρότες μπορεί να δημιουργήσει μια πλατφόρμα γνώσης για τη βιώσιμη γεωργία, την κατάρτιση, τη σύγχρονη υγιεινή και γευστική διατροφική κουλτούρα.
- Η Σίφνος θα μπορούσε επίσης να μετατραπεί σε κέντρο μη τυπικής εκπαίδευσης και δια βίου κατάρτισης για τη βιώσιμη γεωργία και την υγιεινή, βιώσιμη, μεσογειακή κουζίνα.
- Η Σίφνος μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη δικτύωση και συνεργασία με άλλα μικρά - μεσαία νησιά και περιοχές μέσω δικτύων όπως το SMILO, το GRAPE κ.λπ. για την προώθηση της βιώσιμης και ανθεκτικής γεωργίας και κουζίνας.

6.5.3. Προτεινόμενες συγκεκριμένες δραστηριότητες προτεραιότητας:

- Καθορισμός και ιεράρχηση δράσεων για τη διατήρηση της αγροβιοποικιλότητας του νησιού με παράλληλη ενίσχυση της ανθεκτικότητας απέναντι στον κίνδυνο διάβρωσης του εδάφους.
- Σχέδιο δράσης για τη διατήρηση και ενίσχυση του αναβαθμισμένου γεωργικού συστήματος του νησιού που θα αποτελέσει τη βάση για την αναζωογόνηση της γεωργίας
- Ενίσχυση της γνώσης σε τοπικό επίπεδο για τη σύνδεση της αγροτικής ποικιλομορφίας, της αγροδιατροφής και μιας νέας διατροφικής κουλτούρας με νέα μοντέλα βιώσιμου τουρισμού (αργό φαγητό - slow food, βιώσιμη γεωργία, αργός τουρισμός - slow tourism).

- **Ευκαιρίες προκύπτουν για τη γεωργία μέσω της αξιοποίησης των τοπικών γνώσεων και καλών πρακτικών**, της διάσωσης, της καταγραφής και της επέκτασης της χρήσης τοπικών σπόρων και ποικιλιών, που έχει ξεκινήσει
- **Ενίσχυση συνεργειών και συνεργασιών** μεταξύ αγροτών, αγροτών και Δήμου, αγροτών και καταναλωτών, αγροτών και τουριστικού τομέα, αγροτών και ερευνητικών και ακαδημαϊκών φορέων, τοπικών φορέων και Δήμου και άλλων δικτύων π.χ. μικρά νησιά (δικτύωση και σήμανση SMILO), κοινωνική οικονομία (π.χ. μέσω του δικτύου REVES), αργό φαγητό, πράσινα δίκτυα και επιχειρήσεις (π.χ. μέσω του Κοινωνικού Συνεταιριστικού Άνεμος Ανανέωσης), εναλλακτικές μορφές τουρισμού (μονοπάτια, οικότουρισμός). Η υπάρχουσα δικτύωση και η ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ των εταίρων και των μελών του GRAPE και του SMILO είναι πολύ σημαντική για την ενίσχυση των ευκαιριών και της γνώσης για την εφαρμογή του Πράσινου Κοινωνικού Σχεδίου Δράσης.

Εμπόδια:

- Δεν υπάρχουν πια πολλοί αγρότες, συρρικνούμενη γεωργία,,
- οι πλούσιες γνώσεις για τη βιώσιμη γεωργία που υπήρχαν χάνονται σταδιακά,
- πιέσεις από τον μαζικό τουρισμό και τις μαζικές αγορές γης, δραματική αλλαγή της χρήσης γης,
- μικρό μέγεθος ιδιοκτησίας γης, πολύ ακριβή γη για ενοικίαση, έλλειψη καλλιεργήσιμης γης,
- δεν υπάρχει κατάλληλη υποστήριξη και συμβουλευτική προς τους αγρότες, δεν υπάρχει σχεδόν καθόλου έρευνα για τη γεωργία στα νησιά,
- έλλειψη υδάτινων πόρων,
- υψηλό κόστος παραγωγής και μεταφοράς γεωργικών προϊόντων,
- χαμηλότερες τιμές για τα εισαγόμενα τρόφιμα,
- υψηλή ανισορροπία εισαγωγών - εξαγωγών τροφίμων,
- υψηλή εξάρτηση (98%) από τις εισαγωγές τροφίμων και ζώων
- έκθεση σε επισιτιστικές κρίσεις,
- αύξηση του κόστους ζωής,
- πιθανή εξαφάνιση ορισμένων τοπικών σπόρων

Είναι λοιπόν ένα τέτοιο "όραμα" και σχέδιο δράσης ρεαλιστικό;

Όπως συζητήθηκε κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων, των διασκέψεων και της ανάλυσης SWOT, η ενίσχυση της τεχνογνωσίας και της γνώσης, η βελτίωση της δικτύωσης και η δημιουργία μακροπρόθεσμων συνεργασιών, οι συνέργειες, η χρήση των αποτελεσμάτων των διαφόρων έργων καθώς και των ολοκληρωμένη αξιοποίηση εναπομεινάντων τοπικών ποικιλιών αποτελούν μέρος της απάντησης για την τόνωση της γεωργίας και της δραστηριότητας των γεωργών σε μια εποχή κλιματικής και διατροφικής κρίσης.

Πώς μπορούμε να δημιουργήσουμε τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τις ικανότητες, τις κοινωνικές, οικονομικές και γενικότερες υποστηρικτικές συνθήκες για την (επ)ανεργοποίηση μιας σύγχρονης, οικολογικής και αναγεννητικής γεωργίας που θα συμβάλει στην επισιτιστική ασφάλεια της Σίφνου, θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και εισόδημα για τους ντόπιους και ταυτόχρονα θα παίξει το ρόλο της στην προσαρμογή στο κλίμα και στην αποκατάσταση της φύσης;

Οικονομία: (το κόστος της γης είναι πολύ υψηλό για τις γεωργικές δραστηριότητες και το εισόδημα από τα αγροτικά προϊόντα δεν μπορεί να προσφέρει ένα δίκαιο εισόδημα στους αγρότες) και ένα υποστηρικτικό πλαίσιο. Υπάρχουν δύο παράλληλοι δρόμοι για την αναζωογόνηση της γεωργίας:

- **Καλλιέργεια γης από ντόπιους μόνο για δική τους, μικρής κλίμακας κατανάλωση**, κάτι που συμβαίνει σε μια κάποια έκταση, αλλά υπάρχει ο κίνδυνος απώλειας πολύτιμης επαγγελματικής εμπειρίας και γνώσης που υπάρχει μεταξύ των παραδοσιακών αγροτών. Μια τέτοια γεωργία μεμονωμένων ατόμων προσφέρει ένα μικρό εισόδημα/αποφυγή εξόδων για τα νοικοκυριά, στην πραγματικότητα όχι κάτι σημαντικό. Οι περισσότεροι από τους ανθρώπους που την ασκούν σήμερα υποστηρίζουν ότι ο κύριος λόγος για τη δική τους παραγωγή είναι η ποιότητα των προϊόντων και η επισιτιστική ασφάλεια και όχι κάποιο πρόσθετο εισόδημα. Υπάρχει ανάγκη εκπαίδευσης αυτών των ανθρώπων σε βιώσιμες πρακτικές και χρήση τοπικών σπόρων, ποικιλιών, ακόμη και τοπικών ξηρικών ειδών για τον κήπο ή το χτήμα τους αντί για εισαγόμενους σπόρους ή είδη που εξαρτώνται από το νερό (ειδικά στους κήπους των κατοικιών),

- **Θέσπιση ενός τοπικού υποστηρικτικού ρυθμιστικού / κανονιστικού και χρηματοδοτικού πλαισίου** για μια βιώσιμη γεωργία με πολυεπίπεδους στόχους: παραγωγή τροφίμων, αποκατάσταση της φύσης, διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους και των μικρών οικοσυστημάτων, προστασία από πυρκαγιές και πλημμύρες, αναγέννηση εγκαταλελειμμένων εκτάσεων, νέα προϊόντα για ειδικές δίαιτες και ανάγκες, προϊόντα υψηλής διατροφικής αξίας. Η χρήση ευρωπαϊκών εργαλείων και καλών εμπειριών θα είναι πολύ χρήσιμη προς αυτή την κατεύθυνση.

Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει ανάγκη για συνέργειες μεταξύ γεωργίας, (αγρο)τουρισμού, σύνδεσης της γεωργίας με τον αειφόρο τουρισμό και μια φιλική προς το κλίμα διατροφική κουλτούρα, δια βίου κατάρτιση όχι μόνο για τη γεωργία αλλά και για τις πολιτικές μετριασμού και προσαρμογής στο κλίμα και την κυκλική οικονομία, τη βιοποικιλότητα και τις στρατηγικές αποκατάστασης της φύσης. **Ο σύγχρονος αγρότης θα αναλάβει νέους (και περισσότερους, όχι μόνο έναν) ρόλους και ευθύνες, επομένως μέρος του εισοδήματός του θα προκύπτει από αυτά τα καθήκοντα και τους ρόλους, επιπλέον αυτών που προσφέρει ήδη η ΚΑΠ στους μικρούς αγρότες και η πώληση προϊόντων μπορεί να συμβάλει σε αυτό.**

6.5.4. Κλιματική κρίση και ο ρόλος της γεωργίας και ιδιαίτερα της καλλιέργειας ελιάς στη μείωση της έντασής της

Η γεωργία πλήττεται ήδη από την κλιματική κρίση. Η μεγάλη εξάρτηση των ελαιόδεντρων αλλά και όλων των άλλων ειδών από τις κλιματικές συνθήκες τα καθιστά ευ

άλωτα στην κλιματική αλλαγή. Μεγάλη καταστροφή της ελαιοκαλλιέργειας προκλήθηκε για παράδειγμα το 2022 και μάλλον θα συνεχιστεί και το 2023 στην Ισπανία, επιβεβαιώνοντας τις εκτιμήσεις ότι η κλιματική κρίση θα πλήξει η κλιματική κρίση θα επηρεάσει την ανθοφορία, την καρπώδεση, την ποσότητα και την ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος (ελιές και λάδι).

Όμως η βιώσιμη και οικολογική γεωργία μεταξύ άλλων και η ελαιοκαλλιέργεια που είναι ακόμα ζωντανή στη Σίφνο μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην μείωση των αερίων που αλλάζουν το κλίμα.

Αυτό μπορεί να γίνει με την

- Αναζωογόνηση της βιώσιμης οικολογικής, παραδοσιακής χωρίς χημικά, γεωργίας, ιδιαίτερα μέσω της καλλιέργειας ελιάς.
- Προστασία της γονιμότητας του εδάφους (μεταξύ άλλων και με την προστασία των θρεπτικών συστατικών - κυκλική οικονομία και
- με την διατήρηση των ξερολιθιών (αναλυτικά στο σχετικό κεφάλαιο).

Η ανακαμψη της καλλιέργειας της ελιάς μπορεί να συμβάλλει όχι μόνο στην παραγωγή ελιών και λαδιού αλλά και στην απορρόφηση διοξειδίου του άνθρακα και να αποδειχθεί ευεργετική στην προστασία του περιβάλλοντος (προστασία από τη διάβρωση, συγκράτηση εδαφών) και του κλίματος (μετριασμός της κλιματικής αλλαγής). Η ελιά είναι δέντρο με τη μεγάλη ικανότητα απορρόφησης διοξειδίου του άνθρακα. από την ατμόσφαιρα, ενός αερίου που ευθύνεται για την κλιματική αλλαγή. Υπό προϋποθέσεις η παραγωγή ενός λίτρου ελαιολάδου δεσμεύει 10,64 κιλά διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) από την ατμόσφαιρα.

Το Διεθνές Συμβούλιο Ελαιολάδου (IOC) εκτιμά ότι η παγκόσμια ελαιοκαλλιέργεια, η οποία καλύπτει 10.500.000 εκτάρια γης, μπορεί να δεσμεύσει 47.000.000 τόνους διοξειδίου του άνθρακα ετησίως, που ισοδυναμεί σε εκπομπές τουλάχιστον 7 εκατομμυρίων ανθρώπων. Ένα εκτάριο ελαιώνα μπορεί δηλαδή να δεσμεύει κατά μέσον όρον 4,47 τόνους διοξειδίου του άνθρακα ετησίως. Προϋπόθεση είναι βέβαια να ακολουθούνται μέθοδοι παραδοσιακής, οικολογικής καλλιέργειας της ελιάς που συμβάλλει στην απορρόφηση του διοξειδίου του άνθρακα μέσω της φωτοσύνθεσης και της απορρόφησης από το υγιές έδαφος. Αντιθέτως, η ελαιοκαλλιέργεια με χημικά λιπάσματα και φυτοφάρμακα και η μηχανική συγκομιδή συμβάλλουν στην κλιματική κρίση με τις εκπομπές αερίων.

Η Σίφνος θα μπορεί να μετατραπεί σε ένα πεδίο εφαρμογής μεθόδων αναγεννητικής γεωργίας και αύξησης της δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα μέσω βελτιωμένων πρακτικών οικολογικής καλλιέργειας, κλαδέματος, θρέψης, κυκλικής οικονομίας, επανάχρησης αποβλήτων από ελαιουργεία, περιορισμό της διάβρωσης, οικολογικών μεθόδων αντιμετώπισης των ζιζανίων κ.ά.

Για την προστασία του εδάφους και της γονιμότητάς του από τη διάβρωση και άλλα ακραία καιρικά φαινόμενα που συνδέονται με το κλίμα αλλά και τη συνεισφορά του υγιούς εδάφους και της τοπικής γεωργίας γενικότερα στην προστασία του κλίματος και πώς θα μπορούσε να συμβάλλει η Σίφνος σε αυτή την κατεύθυνση, απαιτούνται

- περισσότερη έρευνα,
- καλύτερη γνώση των τοπικών συνθηκών και λύσεων και
- συγκεκριμένο τοπικό σχέδιο διαχείρισης.

Σε συνεργασία με ερευνητικά κέντρα, η (επανα)καλλιέργεια των τοπικών σπόρων και ειδών θα μπορούσε να προσφέρει επιστημονική γνώση σχετικά με τις δυνατότητες προσαρμογής των ειδών αυτών στις νέες κλιματικές συνθήκες.

Κατάρτιση / Εκπαίδευση: Μεταξύ άλλων, υπάρχει ανάγκη για συνεχή αύξηση των δεξιοτήτων, των ικανοτήτων και των γνώσεων των αγροτών και άλλων ενδιαφερομένων όχι μόνο για τη γεωργία αλλά και για να είναι σε θέση να διαδραματίσουν τους άλλους ρόλους που περιγράφονται. Θα ήταν χρήσιμο αν αυτό εστιάζονταν και στους μαθητές στα σχολεία. Υπάρχουν επίσης προτάσεις για σεμινάρια και προγράμματα δια βίου κατάρτισης μαζί με τον Αγροτικό και Μελισσοκομικό Συνεταιρισμό και τον Πολιτιστικό Σύλλογο) για μια ανθεκτική, οικολογική και αναγεννητική γεωργία στη Σίφνο. Το Erasmus και άλλα προγράμματα μπορούν επίσης να υποστηρίξουν προγράμματα εθελοντισμού, ανταλλαγής καλών πρακτικών, προετοιμασίας εκπαιδευτικού υλικού και προγραμμάτων σπουδών.

6.5.5. Υπάρχουσα εμπειρία

Υπήρξε εμπειρία στη Σίφνο:

Στο παρελθόν το νησί ανέπτυξε ένα εξελιγμένο και "οικολογικό" μοντέλο γεωργίας. Υπάρχει επίσης μια ισχυρή "κουλτούρα της τοπικής κουζίνας", αλλά στο παρελθόν αυτή βασιζόταν στην αναπτυγμένη γεωργική δραστηριότητα και στις τοπικές ποικιλίες.

Η γεωργία αυτή βασιζόταν σε:

- ένταση εργασίας (κυρίως σε οικογενειακή βάση),
- καλλιέργεια τοπικών ποικιλιών και ειδών, προσαρμοσμένων στο τοπικό περιβάλλον και κλίμα, ενώ οι περισσότερες καλλιέργειες ήταν ξηρικές, και μόνο κοντά σε νερό (ρεματιές, πηγάδια, "ποτάμια") υπήρχαν αρδευτικές καλλιέργειες,
- σοφή πρακτική διατήρησης της γονιμότητας του εδάφους με την εναλλαγή καλλιεργειών και την αμειψισπορά,
- συνέργειες μεταξύ γεωργίας και κτηνοτροφίας, αυτό που σήμερα θα ονομάζαμε κυκλική οικονομία,
- συντήρηση του εκτεταμένου δικτύου ξερολιθιών,
- - ένα δίκαιο σύστημα προστασίας και διανομής του νερού,
- μέσα στα χωράφια παρέμεναν τμήματα μικρών οικοσυστημάτων που συνέβαλαν στη διατήρηση των φυσικών εχθρών των καλλιεργειών.

6.5.6. Κινητήρια δύναμη για την πράσινη κοινωνική μετάβαση στη γεωργία:

Το φεστιβάλ κυκλαδικής γαστρονομίας Ν. Τσελεμεντές που πραγματοποιείται κάθε χρόνο στη Σίφνο θα μπορούσε να αποτελέσει μια καλή γέφυρα που θα συνδυάζει την καλλιέργεια τοπικών ειδών και την προώθηση της τοπικής κουζίνας που βασίζεται σε αυτά τα είδη.

Ο ρόλος του μικρού και αδύναμου Αγροτικού και Μελισσοκομικού Συνεταιρισμού και οι συνέργειες και η συνεργασία με άλλους παρόμοιους συνεταιρισμούς στην Ελλάδα και

σε άλλα μικρά νησιά και περιοχές μπορούν να αποτελέσουν καθοριστικούς παράγοντες για την αναζωογόνηση της γεωργίας και της επισιτιστικής ασφάλειας της Σίφνου. Οι προτάσεις που έχουν διατυπωθεί προς αυτή την κατεύθυνση.

Ο Αγροτικός και Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός πιστεύει ότι υπάρχουν σημαντικές προοπτικές για τον αγροτικό τομέα της περιοχής, αν αυτές βασιστούν σε ένα νέο "μοντέλο" καλλιεργειών, με στροφή στα ποιοτικά αγροτικά προϊόντα, αφού αυτό είναι το συγκριτικό πλεονέκτημα λόγω της μικρής καλλιεργήσιμης έκτασης που διαθέτουν οι παραγωγοί, αλλά και της χρήσης τοπικών ποικιλιών. Επίσης, η κτηνοτροφία της Σίφνου έχει αρκετές δυνατότητες ανάπτυξης, λόγω της θέσης των τοπικών τυροκομικών προϊόντων στην αγορά (υψηλή ζήτηση), ενώ η μελισσοκομία, η οινοποιία και η αλιεία παρουσιάζουν σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης, υποστηρίζει ο συνεταιρισμός.

- **Η ανάπτυξη των θερμοκηπιακών καλλιεργειών, η στήριξη της καλλιέργειας πρώιμων και μεσοπρώιμων λαχανικών, η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, η καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών, η επέκταση των δένδρωδών και αρωματικών φυτών, καθώς και η προώθηση των βιολογικών καλλιεργειών, έχουν καθοριστεί ως βασικές προτεραιότητες για τον Αγροτικό και Μελισσοκομικό Συνεταιρισμό Σίφνου.**
- **Υπάρχουν δυνατότητες μέσω συνεργασιών και συνεργειών για την υποστήριξη των γεωργών με τη δημιουργία ενός αποθετηρίου τοπικών σπόρων και ποικιλιών, πιστοποιήσεων (π.χ. μανούρα και τοπικά προϊόντα), σήμανσης προϊόντων ιδιαίτερης αξίας (π.χ. από την περιοχή NATURA ή βιολογικά προϊόντα που χρησιμοποιούν τοπικούς σπόρους και ποικιλίες).**
- **Σημαντική είναι η βοήθεια μέσω συνεργασιών με δίκτυα όπως το SLOW FOOD και η συμπερίληψη τοπικών ποικιλιών και τοπικών γεύσεων στην "Κιβωτό των Γεύσεων", η οποία περιλαμβάνει σήμερα περισσότερα από 5500 τοπικά είδη και γεύσεις.**
- **Μετά την ημερίδα για τις συνέργειες στη γεωργία, πραγματοποιήθηκε συνάντηση εργασίας μεταξύ της Δημάρχου Σίφνου Μαρίας Νάνταλη, του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής Παναγιώτη Καλδή και της Αντιπρύτανη Κλειώς Σγουροπούλου για τη σύναψη προγραμματικής σύμβασης συνεργασίας με κύριο αντικείμενο τη δημιουργία και υποστήριξη **θερμοκοιτίδας επιχειρηματικότητας στην AGRONUTRITION.****

Κοινωνικές συνθήκες: Αν και σήμερα υπάρχουν πολύ λίγοι αγρότες, πολλοί κάτοικοι της περιοχής καλλιεργούν τη γη για τις ανάγκες τους. Υπάρχει αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη διατήρηση και την καλλιέργεια τοπικών ποικιλιών - σπόρων που κάποτε έπαιζαν σημαντικό ρόλο στη γεωργική και οικονομική δραστηριότητα του νησιού.

- **Η προώθηση δραστηριοτήτων για ολόκληρη την τοπική διατροφική αλυσίδα (καλλιέργεια, επεξεργασία, έρευνα, νέα προϊόντα υψηλής αξίας, κουλούρα κουζίνας, δικτύωση, κατάρτιση, ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών μεταξύ παρόμοιων περιοχών, συνεργατικά σχήματα), μπορεί να συμβάλει στις τοπικές βιώσιμες γεωργικές πρακτικές και την επισιτιστική ασφάλεια, να αυξήσει τον αριθμό των ανθρώπων που ενδιαφέρονται για τη γεωργική δραστηριότητα για τον εαυτό τους αλλά και ως εργασία. Υπάρχουν 2-3 πρωτοβουλίες αγροτών στη Σίφνο που συνδυάζουν τη γεωργία με επισκέψεις σε αγροκτήματα, κατάρτιση και**

αγροτουρισμό. Ο συνδυασμός του πρωτογενούς τομέα παραγωγής με τον δευτερογενή και τριτογενή τομέα, τον πολιτισμό και την τοπική γαστρονομία μπορεί να ενισχύσει σημαντικά την τοπική οικονομία, το εμπόριο και τις τοπικές επιχειρήσεις, εμπλουτίζοντας παράλληλα την τουριστική ταυτότητα της Σίφνου.

Νέα γνώση - ένα πρόσφατο καλό παράδειγμα στη Σίφνο: Στο πλαίσιο των έργων SMILO MED και GRAPE - COSME ξεκίνησε μια πιλοτική προσπάθεια καταγραφής και συλλογής τοπικών σπόρων και ειδών. Τον Φεβρουάριο του 2023 οργανώθηκε μια σημαντική επιστημονική εργασία για την καταγραφή και συλλογή σπόρων και τοπικών ποικιλιών της Σίφνου, καθώς και για τη συλλογή μαρτυριών και αναμνήσεων από τη γεωργική δραστηριότητα στη Σίφνο.

Τα δείγματα που θα συλλεχθούν θα αναλυθούν και θα αξιολογηθούν και θα αποτελέσουν υλικό για την **Εθνική Τράπεζα Σπόρων Θεσσαλονίκης**. Στο μέλλον, το αξιολογημένο υλικό θα δοθεί σε ενδιαφερόμενους για να συνεχίσουν την καλλιέργειά τους στη Σίφνο.

Η **έρευνα** που διεξήχθη από τον ειδικό ερευνητή Ροϊκό Θανόπουλο σε συνεργασία με τον Άνεμο Ανανέωσης και τον Νίκο Χρυσόγελο επικεντρώθηκε σε **συνεντεύξεις και συλλογή σπόρων, ενώ καταγράφηκαν διάφορα είδη σπόρων καλλιεργειών που φαίνεται να καλλιεργούνται ακόμη** από μεμονωμένους αγρότες ή για οικιακή χρήση (σιτάρι, λαθούρι, άφκος, φασόλια, ξερά καρπούζια, πεπόνια, σουσάμι κ.λπ.), καθώς και πολλές τοπικές ποικιλίες δέντρων (ροδιές, συκιές, μπουρνέλια, αχλαδιές, αμυγδαλιές, βυσσινιές κ.ά.) και φυτών (αμπέλια). Δεν έχουν βρεθεί ακόμη σπόροι από καλλιέργειες που υπήρχαν στο παρελθόν, όπως 3 είδη βαμβακιού (κριθάρι κ.λπ.). Ο Νίκος Χρυσόγελος κατέγραψε επίσης **προφορικές μαρτυρίες** για την καλλιέργεια των ειδών και τις γεωργικές πρακτικές γενικότερα στη Σίφνο.

Νέα έρευνα: Φυσικά υπάρχει ανάγκη για περισσότερη έρευνα. Η επιστημονική διερεύνηση της υφιστάμενης καλλιεργητικής εμπειρίας καθώς και των τοπικών σπόρων και ποικιλιών που διατηρούνται και συνεχίζουν να καλλιεργούνται στη Σίφνο γίνεται ολοένα και πιο επιτακτική.

Σκοπός της έρευνας αυτής είναι η διάσωση των σιφνέικων ποικιλιών σε μια κρίσιμη εποχή που ο γεωργικός τομέας δοκιμάζεται και αντιμετωπίζουμε μια σειρά από προκλήσεις, όπως η επισιτιστική ασφάλεια, η κλιματική κρίση και οι αλλαγές στο μοντέλο διατροφής.

Η καταγραφή, η μακροπρόθεσμη διατήρηση - καλλιέργεια και η προώθησή τους αποτελεί **ευκαιρία για μια γεωργία με μέλλον στη Σίφνο**, αλλά και στο πλαίσιο μιας **ολοκληρωμένης στρατηγικής για την πράσινη μετάβαση της σιφνέικης οικονομίας**. Είναι επίσης μια ευκαιρία **για νέες θέσεις εργασίας ανθρώπων με υψηλή μόρφωση στην έρευνα**, αξιοποιώντας την προσφορά του Ιδρύματος Ευγενίδου να στηρίξει την έρευνα αυτή με 2 υποτροφίες.

Στο μέλλον, το αξιολογημένο υλικό από το πιλοτικό σχέδιο συλλογής τοπικών σπόρων και ποικιλιών θα παρασχεθεί στους ενδιαφερόμενους για τη συνέχιση της καλλιέργειάς τους στη Σίφνο. Τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας και της καταγραφής είναι πολύ ενθαρρυντικά. Μετά από επισκέψεις σε **6 χωριά, συλλέχθηκαν 39 δείγματα**, μεταξύ των οποίων το **λαθούρι** από το οποίο φτιάχνουν τη **σιφνέικη φάβα**, το μαυρομάτικο φασόλι (που είναι καστανόμαυρο), το **περίφημο ρεβίθι**, το σπάνιο **σουσάμι** και το

μοναδικό, ίσως σε όλη την Ελλάδα, το **άφκο**, ένα κτηνοτροφικό φυτό του οποίου η καλλιέργεια έχει πρόσφατα εγκαταλειφθεί. Ανάλογος πλούτος υπάρχει και στα οπωροφόρα δέντρα (π.χ. συκιές) και στα αμπέλια.

Η επιστολή του Ρόικου Θανόπουλου προς το Δήμο Σίφνου μετά την επίσκεψη και την έρευνα στη Σίφνο [εδώ](#).

Προς το παρόν υπάρχουν πολύ λίγα ζώα που πιθανώς ανήκουν σε παλαιότερες φυλές ζώων, κάτι που πρέπει να διερευνηθεί σε βάθος. Πριν από μερικά χρόνια, η "ΑΜΑΛΘΕΑ" κατέγραψε έναν πολύ μικρό αριθμό αγελάδων που πιθανόν να ανήκουν στην εξαφανισμένη φυλή της αγελάδας της Κέας. Ωστόσο, δεν έχει προχωρήσει καμία επιστημονική έρευνα για να διαπιστωθεί αν πρόκειται πράγματι για απομεινάρι αυτής της τοπικής φυλής. Το ίδιο πρέπει να γίνει και με τις κατσίκες και τα άλλα ζώα.

Γιατί οι τοπικοί σπόροι και τα είδη είναι σημαντικά σήμερα για τη γεωργία και το κλίμα; Οι περισσότερες καλλιέργειες στη Σίφνο ήταν ξηρικές και μόνο στις περιοχές με νερό καλλιεργούσαν αρδευόμενα είδη. Ως εκ τούτου υπάρχουν σπόροι και ποικιλίες που είναι αρκετά προσαρμοσμένες στις ξηρικές συνθήκες και στα νέα κλιματικά δεδομένα των περιορισμένων βροχοπτώσεων. Οι τοπικοί σπόροι και ποικιλίες είναι μια καλύτερη απάντηση σε ένα πρόβλημα παρασίτων ή σε μια παγκόσμια κρίση καλλιεργειών π.χ. δημητριακών.

Λόγω της μοναδικής τους ποιότητας, της πιθανής καλύτερης ανθεκτικότητάς τους στις επερχόμενες κλιματικές αλλαγές και της καλύτερης ανταπόκρισής τους στις νέες διατροφικές μας επιλογές, η χρήση τους στις οικογενειακές κουζίνες καθώς και στον τομέα της εστίασης και του τουρισμού μπορεί να ενισχυθεί σημαντικά. Αλλά και η επιστημονική καταγραφή θα βοηθήσει τους αγρότες και όποιον άλλο θέλει να καλλιεργήσει (ξανά) τοπικούς σπόρους και ποικιλίες, που είναι πιο ποιοτικοί, ανθεκτικοί, προσαρμοσμένοι στο τοπικό περιβάλλον και ενισχύουν την αυτονομία έναντι των υβριδίων, που παράγουν μεγάλες αγροτοβιομηχανίες και δεν είναι απαραίτητα κατάλληλα για καλλιέργεια σε μέρη όπως η Σίφνος.

Περισσότερο συντονισμένες εργασίες στο μέλλον

Η προσπάθεια θα συνεχιστεί και θα υποβληθούν προτάσεις για την περαιτέρω ενίσχυση της διατήρησης και χρήσης των επιζώντων τοπικών ποικιλιών και σπόρων, της εκπαίδευσης, της συνεργασίας μεταξύ των γεωργών, της δημιουργίας ενός αποθετηρίου τοπικών σπόρων και ποικιλιών.

Από τη δράση αυτή προέκυψαν τέσσερις κύριες προτάσεις, οι οποίες συνάδουν με το προτεινόμενο σχέδιο δράσης για τη γεωργία και τις τοπικές ποικιλίες:

- **Συλλογή τοπικών καλλιεργούμενων σπόρων και ποικιλιών**, διατήρησή τους στην Εθνική Τράπεζα Σπόρων, καθώς και καταγραφή της προφορικής γνώσης από τις τοπικές παραδοσιακές καλλιέργειες.
- Σε μεταγενέστερο στάδιο **μελέτες για τα τοπικά καλλιεργήσιμα είδη**, για την ενίσχυση της γνώσης της καλλιέργειας με τοπικά είδη και σπόρους και τη σύνδεση με ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα.
- **Δημοτική αποθήκη σπόρων**, με ευθύνη του Δήμου και σε συνεργασία με τον Αγροτικό και Μελισσοκομικό Συνεταιρισμό και **άλλους φορείς του νησιού, προκειμένου να φυλάσσονται οι σιφνέικες ποικιλίες και οι σπόροι τους να**

δωρίζονται, ώστε οι Σιφνιοί και οι Σιφνιώτισσες, που επιθυμούν να καλλιεργήσουν τοπικές ποικιλίες, να μπορούν να βρουν λίγους σπόρους για να ξεκινήσουν.

- **Δημοτικός ή/και συνεταιριστικός γεωργικός κήπος** όπου θα φυτευτούν/εμβολιαστούν όλες οι τοπικές ποικιλίες φρούτων και αμπέλου της Σιφνίας. Έτσι, οι ποικιλίες θα μπορούν να διασωθούν, να μελετηθούν και να γίνουν γνωστές από τους Σιφνιώτες και τις Σιφνιώτισσες καθώς και από τους τουρίστες.

Εκπαίδευση/εκπαίδευση:

Οι γνώσεις που καταγράφονται και οι σπόροι που συλλέγονται θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση για την κατάρτιση και την προσέλκυση νέων ανθρώπων στη γεωργία. Την επόμενη σχολική χρονιά το σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα αναπτύξει ένα πρόγραμμα για την καλλιέργεια τοπικών σπόρων όπως το σουσάμι.) Παράλληλα, δύο νέοι καλλιτέχνες. Εκπαιδευτικοί ενδιαφέρονται να χρησιμοποιήσουν αυτή τη γνώση και να την εντάξουν στα καλλιτεχνικά/εκπαιδευτικά τους έργα.

Χρειαζόμαστε καλά σχεδιασμένα εκπαιδευτικά και δια βίου προγράμματα κατάρτισης, έτσι ώστε οι ντόπιοι να αυξήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους (upskilling, reskilling) σχετικά με μια βιώσιμη και φιλική προς το κλίμα γεωργία, καθώς και σχετικά με νέους ρόλους και ευθύνες, ευκαιρίες.

6.5.6. Καλά παραδείγματα από τους εταίρους του GRAPE:

Bonares: Η πόλη Μποναρές, μια κοινότητα περίπου 6000 κατοίκων στην Ανδαλουσία της Ισπανίας, συμμετέχει στο πρόγραμμα GRAPE και φιλοξένησε την 3η Αποστολή Κοινωνικής Οικονομίας. Μία από τις πτυχές είναι το **συνεταιριστικό πνεύμα που χαρακτηρίζει ολόκληρη την τοπική κοινότητα και το οποίο έχει δώσει ζωή σε αρκετούς συνεταιρισμούς που δραστηριοποιούνται πλέον σε πολλούς οικονομικούς τομείς** (γεωργία, μεταφορές, εκπαίδευση):

H COOPINTE είναι ένας δευτεροβάθμιος συνεταιρισμός με περισσότερα από 20 χρόνια εμπειρίας: ιδρύθηκε από τον Δήμο Bonares μαζί με άλλους τοπικούς φορείς για να υποστηρίξει τις δραστηριότητες των μελών του και, ως εκ τούτου, δημιουργεί τοπική υπεύθυνη ανάπτυξη.

Το δίκτυο **FAECTA** δημιουργήθηκε από τους συνεταιρισμούς της Ανδαλουσίας και δείχνει τις βαθιές **ρίζες του τομέα της συνεργασίας στην περιοχή της Ανδαλουσίας**, αποτελώντας έτσι έναν από τους πιο ανεπτυγμένους συνεταιριστικούς τομείς σε εθνικό επίπεδο.

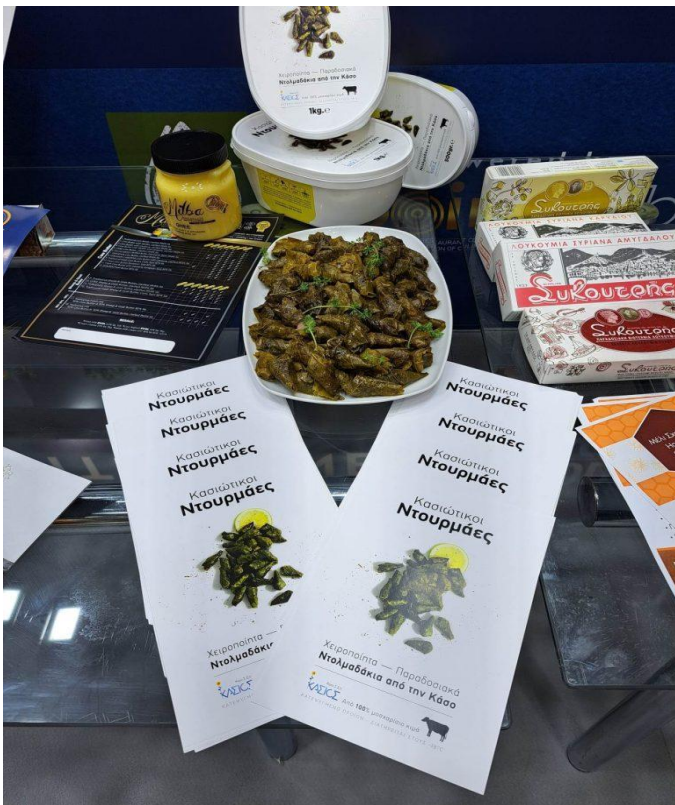
Οι αρχές που εμπνέουν τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις μπορούν να συνοψιστούν ως εξής: προτεραιότητα στους ανθρώπους έναντι του οικονομικού κέρδους, κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη και συμμετοχή στην ανάπτυξη της κοινότητας. **Το συνεργατικό πνεύμα αναδύεται σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, όχι μόνο στο επιχειρηματικό πλαίσιο.**

Malegno: Προσπαθώντας να επινοήσει λύσεις για ένα υγιές και βιώσιμο αγροδιατροφικό σύστημα, ο Δήμος του Malegno ξεκίνησε την ανάκτηση εγκαταλελειμμένων πλέον εκτάσεων που κάποτε καλλιεργούνταν με αμπέλια, προκειμένου να προστατεύσει το έδαφος από την υδρογεωλογική αστάθεια και να προωθήσει την κοινωνική οικονομία με τη συμμετοχή ενός αγροτικού συνεταιρισμού. που θα καλλιεργεί ελιές και σταφύλια.

KASSIOS KOINSEP

Ο κύριος λόγος για τη δημιουργία της "[ΚΑΣΣΙΟΣ ΚΟΙΝΣΕΠ](#)" ήταν αφενός η δημιουργία θέσεων εργασίας μέσα από δράσεις που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του μικρού νησιού της Κάσου και αφετέρου η στήριξη του Δήμου σε δράσεις για τις οποίες υπάρχει η βούληση του Δήμου να τις υλοποιήσει, αλλά λόγω έλλειψης προσωπικού ή λόγω αδυναμίας πρόσληψης προσωπικού δεν είναι δυνατή η υλοποίησή τους. "ΚΑΣΣΙΟΣ ΚΟΙΝΣΕΠ": στοχεύει στην προώθηση του τοπικού και συλλογικού συμφέροντος, στην προώθηση της απασχόλησης, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στην τοπική ή περιφερειακή ανάπτυξη.

Δύο από τα προγράμματά της είναι η παραγωγή και παράδοση σε εστιατόρια τοπικών προϊόντων διατροφής, όπως οι "ντουρμάδες", καθώς και η συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών στο νησί.

6.6. Πολιτισμός - νέες ευκαιρίες ανάδειξης του πολιτισμού της Σίφνου

Η Σίφνος φημίζεται για την πλούσια πολιτιστική της ζωή και τους πολλούς συγγραφείς, ποιητές, καλλιτέχνες, τα ειδικά τοπικά φεστιβάλ κ.λπ. Είναι γνωστή ως το "νησί των ποιητών και του πολιτισμού". Κάθε χρόνο το νησί διοργανώνει δεκάδες πολιτιστικές εκδηλώσεις συνεχίζοντας την παράδοσή του στη λογοτεχνία, τις τέχνες και τον πολιτισμό γενικότερα, από την ποίηση στην καθημερινή ζωή και τις τοπικές θρησκευτικές τελετές με μουσική και φαγητό για όλους μέχρι τα μουσικά εργαστήρια, τα μαθήματα τέχνης, τις εκθέσεις και το θέατρο. Οι εξέχουσες προσωπικότητες της λογοτεχνίας, της ιστορίας, της ζωγραφικής, της ποίησης έχουν εμπνευστεί από το νησί και το έχουν αναδείξει.

6.6.1. Η πολιτιστική βάση της Σίφνου

Κεραμικά / Αγγειοπλαστική: Η πλούσια φλέβα πηλού του νησιού, ο ηλιόλουστος καιρός και η δημιουργικότητα έχουν καταστήσει τη Σίφνο κέντρο της κεραμικής στο Αιγαίο, με μοναδικά αγγεία, πιθάρια και γλάστρες που αποτελούν "σήμα κατατεθέν" του νησιού. Υπάρχουν και άλλα χαρακτηριστικά της σιφνέικης καθημερινότητας, όπως τασάκια, "τσουκάλια", μαγειρικά και δοχεία φαγητού, "μαστέλο", "φουφούδες", φάροι (είδος καμινάδας) κ.λπ. Στο νησί υπήρχαν συνολικά 107 εργαστήρια αγγειοπλαστικής. Ο τουρισμός έχει αναζωογονήσει την παραγωγή κεραμικών και υπάρχουν ορισμένα σχέδια που συνδυάζουν τη δημιουργικότητα και τις τουριστικές εκθέσεις.

Παλιά μεταλλευτική κληρονομιά-αρχαιολογικοί χώροι: Από τις αρχαιολογικές ανασκαφές υπολογίζεται ότι η μεταλλουργία στη Σίφνο άνθισε κατά την 3^η χιλιετία π.Χ.. Η Σίφνος ήταν ένα από τα πλουσιότερα μέρη του αρχαίου κόσμου κατά την αρχαϊκή και την πρώιμη κλασική περίοδο, χάρη στα μεταλλεία χρυσού και αργύρου και την ανάπτυξη της κεραμικής τέχνης. Το όνομα της "Παναγίας της Χρυσοπηγής", απηχεί τη φήμη τους ακόμη και σήμερα. Ενδεικτικά, οι Σιφνιοί ήταν οι πρώτοι που έκοψαν χρυσά νομίσματα και οι πρώτοι που χάραξαν και τις δύο όψεις των νομισμάτων. Επίσης, χαρακτηριστικό δείγμα της ακμής του νησιού είναι η ανακατασκευή, το 525 π.Χ., του γνωστού "Θησαυρού της Σίφνου" στο Ιερό των Δελφών. Σε μεταγενέστερες περιόδους, το πλήθος των αρχαίων Πύργων - με κορυφαίο παράδειγμα τον Λευκό Πύργο - που χρονολογούνται από την ύστερη κλασική και ελληνιστική περίοδο και είναι χτισμένοι κοντά σε ορυχεία, θεωρήθηκαν οχυρωματικές κατασκευές, που σχετίζονται με αυτά.

Η πανευρωπαϊκή σημασία - αλλά ελάχιστα γνωστή μέχρι σήμερα - αρχαιολογική / πολιτιστική κληρονομιά της Σίφνου αυξάνει την δυνατότητα ανάδειξης και προβολής του νησιού. Οι εγκαταλελειμμένες περιοχές εξόρυξης προσφέρουν ευκαιρίες για καινοτομία και βιώσιμη οικονομία, π.χ. αποθήκευση ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές, επισκέψεις βιώσιμου τουρισμού, ανοιχτό βιομηχανικό μουσείο, εκπαίδευση και έρευνα.

Το πρόγραμμα "ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΤΟΠΟΙ: Πολιτιστικές διασταυρώσεις στην Ανατολική Μεσόγειο" (πρόγραμμα EU Interreg V-A Ελλάδα - Κύπρος 2014-2020) ρίχνει φως στην πανευρωπαϊκή πολιτιστική σημασία επιλεγμένων περιοχών της Σίφνου, συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας κοινής στρατηγικής για τον τουρισμό και αυξάνει την ικανότητα προώθησης και ανάδειξης περιοχών φυσικής και πολιτιστικής σημασίας.

Το ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΤΟΠΟΙ υιοθετεί μια πολυεπίπεδη προσέγγιση που συνδυάζει διαφορετικές τάσεις τόσο στην τουριστική ανάπτυξη όσο και στην προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα άμεσα αποτελέσματα του έργου περιλαμβάνουν τη διατήρηση, αναβάθμιση και προστασία των σημαντικών γεω-αρχαιολογικών και αρχαιο-μεταλλουργικών χώρων, όπου υλοποιείται το έργο, καθώς και την προβολή αυτής της ιδιαίτερης πολιτιστικής κληρονομιάς στο ευρύτερο κοινό.

Σε οικονομική βάση, αναμένονται άμεσα και μακροπρόθεσμα θετικά αποτελέσματα, μέσω της δημιουργίας πρόσθετων πηγών εσόδων, που προκύπτουν από την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, τη βελτίωση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος και την αύξηση των διανυκτερεύσεων, καθώς και από τις νέες ευκαιρίες απασχόλησης για τον τοπικό πληθυσμό, τους επιχειρηματίες και τις συναφείς επιχειρήσεις σε κάθε περιοχή.

Το ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΤΟΠΟΙ υλοποιείται από το Εργαστήριο Παλαιοπεριβάλλοντος και Μελετών Αρχαίου Μετάλλου του Εθνικού Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών (ΕΚΕΦΕ) "Δημόκριτος", την Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων και το Δήμο Σίφνου, οι οποίοι μοιράζονται μια μακρά ιστορία συνεργασίας, καθώς και από τη Μονάδα Αρχαιολογικών Ερευνών (ΜΑΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου και την Κοινότητα Ασγάτας (Επαρχία Λεμεσού).

Το νησί της Σίφνου, εκτός από την πλούσια αρχαιολογική και πολιτιστική του ιστορία, χαρακτηρίζεται από πολύπλοκη γεωλογική δομή με τη συμμετοχή αρχαίων πετρωμάτων, ηλικίας εκατομμυρίων ετών, καθώς και ιζηματογενών αποθέσεων που δημιουργούνται ακόμη και σήμερα, θυμίζοντας ένα ενεργό γεωλογικό εργαστήριο. Οι σχηματισμοί από τους οποίους δομείται, η χαρακτηριστική γεωμορφολογική του κατασκευή, η ποικιλία των ορυκτών που περιέχει, με κύριο κεφάλαιο τον άργυρο και το χρυσό, που αξιοποιούνται από την αρχαιότητα πριν από χιλιετίες, τα ιδιαίτερα σημαντικά -και ενίοτε σπάνια- ορυκτά που φιλοξενεί, καθώς και οι "ζωντανές" μαρτυρίες - δείγματα της σύγχρονης εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου, συνθέτουν ένα γεωλογικό-τεχνολογικό "μωσαϊκό", το οποίο σε συνδυασμό με την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά του νησιού, συγκεντρώνει όλες τις προδιαγραφές για την ένταξη του στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της UNESCO.

6.6.2. Ευκαιρίες και δυνατότητες για ανανεωμένη πολιτιστική ανάδειξη της Σίφνου

Πέρα από την πλούσια πολιτιστική διαδρομή της Σίφνου που έχει αναδειχθεί σε σημαντικό βαθμό, υπάρχουν και άλλες πλευρές του πολιτισμού της που δεν έχουν αναδειχθεί και μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για την ανανέωση του πολιτιστικού χαρακτήρα της:

- Το έργο ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΤΟΠΟΙ υιοθετεί μια πολυεπίπεδη προσέγγιση, συμβιβάζοντας τις διαφορετικές προτεραιότητες που θέτει η ανάγκη για τουριστική ανάπτυξη από τη μία πλευρά και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς μιας περιοχής από την άλλη. Το έργο στοχεύει επίσης στην προώθηση των επιλεγμένων περιοχών, χρησιμοποιώντας σύγχρονες τεχνολογίες (τρισεδιάστατη απεικόνιση, πλατφόρμα Web-GIS), νέες μορφές επικοινωνίας (μέσα κοινωνικής δικτύωσης, εφαρμογές για κινητά τηλέφωνα), εμπλέκοντας επίσης τη συν-συμμετοχή των τοπικών φορέων.

- Το νησί της Σίφνου είναι ένα ενεργό γεωλογικό εργαστήριο, το οποίο, σε συνδυασμό με την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά του νησιού, πληροί όλες τις προϋποθέσεις για την ένταξή του στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της UNESCO. Έτσι, οι δράσεις θα πρέπει να κατευθύνονται προς την κατεύθυνση του **χαρακτηρισμού του νησιού ως Γεωπάρκο**.
- **Η εκπόνηση ενός σχεδίου διαχείρισης και ενός σχεδίου δράσης με στόχο τη γεωλογική, φυσική και πολιτιστική κληρονομιά του νησιού (ως αδιαχώριστο σύνολο) και η εφαρμογή των δράσεων διαχείρισης.** Επιπλέον, κρίνεται αναγκαία η επέκταση ενός στοχευμένου σχεδίου δράσης/διαχείρισης για την πολιτιστική κληρονομιά της Σίφνου, που βρίσκεται εντός των περιοχών του δικτύου Natura 2000. Στόχος του θα πρέπει να είναι η προώθηση και ενίσχυση της ολοκληρωμένης διαχείρισης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού, με έμφαση στην προστασία των πολιτιστικών τοπίων που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του δικτύου Natura 2000 (το οποίο περιλαμβάνει αρκετές περιοχές του νησιού) και στη δημιουργία σαφούς αντίληψης στην τοπική κοινωνία για το πώς η πολιτιστική κληρονομιά διαμορφώνει το φυσικό περιβάλλον και το αντίστροφο.
- Επιπλέον, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για τη **δημιουργία του πλαισίου μιας νέας πολιτικής, η οποία θα συνδέει τον πολιτισμό με το περιβάλλον και θα στοχεύει συγκεκριμένα:**
 - α) τον μετριασμό των αλλοιώσεων του τοπίου (συμπεριλαμβανομένων των ξερολιθιών της Σίφνου) και την προστασία τους ως κοινά πολιτιστικά/περιβαλλοντικά αγαθά,
 - β) τη διαμόρφωση συνεργασιών μεταξύ ομάδων πολιτών και τοπικών φορέων για την προστασία και διαχείριση των πολιτιστικών τοπίων,
 - γ) την ανάπτυξη νέων βιώσιμων πρακτικών, συγχρηματοδοτούμενων από ευρωπαϊκούς/άλλους διεθνείς οργανισμούς, ώστε να εξελιχθούν σε αυτοσυντηρούμενες και τελικά κερδοφόρες πρακτικές, οικονομικά, περιβαλλοντικά και πολιτιστικά, και
 - δ) την ανάδειξη των δυνατοτήτων για ατομική και κοινωνική ευημερία.
- **Η ενίσχυση μιας διασυνοριακής προσέγγισης του πολιτιστικού τουρισμού της Σίφνου και η ανάπτυξη μιας "κουλτούρας" συνεργασίας και ανοιχτότητας** μεταξύ των τοπικών φορέων, καθώς και η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών με άλλες περιοχές εντός και εκτός των ελληνικών συνόρων.
- Επιπλέον, θα πρέπει να αναληφθούν πρωτοβουλίες για τη **δημιουργία μιας ξεχωριστής ταυτότητας (destination branding) για τη Σίφνο, με έμφαση στη γεωλογική-ορυκτολογική πολιτιστική κληρονομιά της**, η οποία θα μπορούσε να συμβάλει στη συμμετρική και βιώσιμη ανάπτυξή της. Αυτή η δημιουργία μιας μοναδικής ταυτότητας θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα του νησιού, αναδεικνύοντας την ιδιαιτερότητά του σε σχέση με άλλες περιοχές με παρόμοιες στρατηγικές επιδιώξεις. Αυτό θα αποτελέσει μια διαχρονική δράση που θα λειτουργήσει ως πολλαπλασιαστής της αναγνωρισιμότητας της Σίφνου, συμβάλλοντας σε μελλοντικές δράσεις προβολής και μάρκετινγκ σε εθνικό και διεθνές επίπεδο στο πλαίσιο όμως της φέρουσας ικανότητας του νησιού.
- Ο Δήμος Σίφνου έχει επιδείξει πρόσφατα αξιοσημείωτη αποτελεσματικότητα σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τη δημιουργία τουριστικών πεζοπορικών διαδρομών και τη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού. Έχει επίσης υποστηρίξει ερευνητικές δραστηριότητες που διεξάγονται από ελληνικά και ξένα επιστημονικά ιδρύματα εντός της δικαιοδοσίας του. Δεδομένων αυτών των εμπειριών και των διοικητικών δομών και του προσωπικού που διαθέτει, η **ενεργός συμμετοχή του Δήμου** στην υλοποίηση σχετικών δράσεων είναι απαραίτητη.

Εμπόδια:

- Μέχρι σήμερα, δεν έχει καθιερωθεί μια πολυδιάστατη προσέγγιση ικανή να συμβιβάσει τις διαφορετικές τάσεις τόσο της τουριστικής ανάπτυξης όσο και της ανάγκης προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού.
- Ο Δήμος Σίφνου πρέπει να ενισχυθεί με προσωπικό και πόρους για να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα των διαφόρων έργων υποδομής που δημιουργήθηκαν μέσω προηγούμενων αναπτυξιακών και ερευνητικών προσπάθειών στο νησί. Ορισμένα παραδείγματα περιλαμβάνουν πεζοπορικές γεωδιαδρομές, το Κέντρο Ανάδειξης της Φυσικής και Γεωμεταλλουργικής Κληρονομιάς της Σίφνου και εκθέσεις γεωλογικών ορυκτών.

6.6.3. Καλά παραδείγματα από άλλες περιοχές

Γεωπάрко Λέσβου

Το Γεωπάрко Λέσβου περιλαμβάνει ολόκληρο το νησί της Λέσβου και αναγνωρίστηκε από την UNESCO τον Σεπτέμβριο του 2012. Το Γεωπάрко αναδεικνύει τα στοιχεία της γεωλογικής, φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και προσφέρει στους επισκέπτες του σημαντικά μουσεία και επισκέψιμους χώρους, ποικιλία εναλλακτικών δραστηριοτήτων, πρωτότυπα εκπαιδευτικά προγράμματα, θαλάσσιες και αγροτουριστικές δραστηριότητες και προσφέρει πεζοπορία στα μονοπάτια που περπάτησαν ο Αριστοτέλης και ο Θεόφραστος.

6.7. Τοπίο - δομημένο περιβάλλον και τοπική αρχιτεκτονική

Η Σίφνος είναι διάσημη και γνωστή για τα παραδοσιακά χωριά της, ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα καλά προσαρμοσμένο στο τοπικό περιβάλλον και κλίμα. Αλλά είναι επίσης πολύ σημαντικό, αν και όχι τόσο γνωστό, ένα δίκτυο ξερολιθιών μήκους 2-3000 χιλιομέτρων και περίπου 200 χιλιόμετρα μονοπατιών, προϊόν της υπομονετικής και εκπληκτικής εργασίας χιλιάδων ανθρώπων επί αιώνες.

Πραγματικός θησαυρός είναι επίσης η τοπική αρχιτεκτονική των αγροτικών κτισμάτων, των οικισμών, των δεξαμενών σε αρμονία με το φυσικό και αγροτικό περιβάλλον.

Όλα αυτά συνθέτουν το μοναδικό τοπίο της Σίφνου.

Ξερολιθιές / αναβαθμίδες: που παίζουν σημαντικό ρόλο στη γεωργία, εξακολουθούν να βρίσκονται σε σχετικά καλή κατάσταση. Η τέχνη της ξερολιθιάς έχει ενταχθεί στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας της UNESCO.

Ο ρόλος τους είναι φυσικά σημαντικός για τη γονιμότητα του εδάφους, το υπόγειο νερό, τη βιοποικιλότητα και τα μικρά οικοσυστήματα.

Χρειάζεται τώρα περισσότερη έρευνα για το ρόλο τους ως εργαλείο άμυνας απέναντι σε ακραία καιρικά φαινόμενα, πλημμύρες, διάβρωση, ανεμοστρόβιλοι άμμου και νερού.

Μονοπάτια/ διαδρομές: Διατηρούνται ως επί το πλείστον σε καλή κατάσταση, περίπου 100 χιλιόμετρα σηματοδοτημένα μονοπάτια και επίσης περίπου 100 χιλιόμετρα μη σηματοδοτημένα μονοπάτια. Μεγάλος αριθμός επισκεπτών/περιπατητών υψηλού πολιτιστικού επιπέδου επισκέπτεται τη Σίφνο την άνοιξη και το φθινόπωρο εκτός καλοκαιρινής περιόδου.

Θα μπορούσαμε να ενισχύσουμε την οικολογική και πολιτιστική καθοδήγηση - οικοτουρισμό, καθώς πολλά μονοπάτια διασχίζουν την περιοχή NATURA 2000 και πολλά από αυτά είναι "μονοπάτια νερού".

Τοπική αρχιτεκτονική: Το δομημένο περιβάλλον και οι ανθρώπινες παρεμβάσεις συνδέθηκαν αρμονικά με το φυσικό περιβάλλον, "βελτίωσαν" το φυσικό περιβάλλον (π.χ. ξερολιθιές, αγροτικά κτίσματα, οικισμοί, δεξαμενές-γέφυρες). Η Σίφνος είναι γνωστή για την τοπική παραδοσιακή βιοκλιματική αρχιτεκτονική της. Αυστριακές και

γερμανικές ακαδημίες αρχιτεκτονικής μελετούν τα παραδοσιακά χωριά και κτίρια. Αυτή η τοπική αρχιτεκτονική θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για μια σύγχρονη στροφή προς το πρότυπο της αρχιτεκτονικής μηδενικών εκπομπών και της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής, καθώς και για μελέτες, σεμινάρια, επαγγελματική και δια βίου εκπαίδευση.

6.7.1. Μοναδικό τοπίο: Μια μεγάλη αξία και ένας πλούτος ως τέτοιος

Το ίδιο το τοπίο έχει μεγάλη αξία, πολιτιστική, αισθητική, οικολογική και οικονομική. Ένα τέτοιο μοναδικό αγροτικό και φυσικό τοπίο απλώνεται στη Σίφνο από την Πουλάτη μέχρι την Παναγία του Βουνού και τον Πλατύ Γιαλό, από τον Φάρο μέχρι το Βαθύ και την Χερρόνησο. Διαμορφώθηκε σε απόλυτη αρμονία με τη φύση χάρη στη δουλειά χιλιάδων ανθρώπων επί πολλούς αιώνες. Δεν ήταν αποτέλεσμα εγκατάλειψης αλλά, αντίθετα, ενεργής ανθρώπινης παρέμβασης.

Το τοπίο της Σίφνου είναι πλούσιο σε αγροτικά κτίρια που συνόδευσαν και εξυπηρετούσαν τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Τέτοια κτίσματα είναι αγροτικές κατοικίες στην ύπαιθρο, στάβλοι, αλώνια, πατητήρια, ελαιοτριβεία, ασβεστοκάμινοι, ανεμόμυλοι, νερόμυλοι, αλώνια, μονοπάτια, ξερολιθιές, "χαβούζες", στέρνες, ανεμοφράκτες, πύργοι, περιστεριώνες, πηγάδια, βρύσες-πηγές κ.ά.

Για αιώνες, η ανθρώπινη παρέμβαση στο χώρο ήταν ενσωματωμένη στο περιβάλλον και αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος του, χρησιμοποιώντας με σύνεση τους φυσικούς πόρους, διατηρώντας τους μακροπρόθεσμα (βλέπε υπολείμματα νερόμυλων, ξερολιθιές για τη συγκράτηση του εδάφους και τη διατήρηση της γονιμότητάς του, αμειψισπορά και κυκλική οικονομία, ότι πιο "σύγχρονο" στη γεωργία για την ανανέωση των απαραίτητων θρεπτικών συστατικών του εδάφους). Οι άνθρωποι ήξεραν να συνεργάζονται με τη φύση, κρατούσαν τους δρόμους ανοιχτούς για να περνάει το νερό.

Το νησιωτικό τοπίο της Σίφνου περιλαμβάνει όχι μόνο παραδοσιακούς οικισμούς και ανέγγιχτη φύση, φυτά και ποικιλία δέντρων, αλλά και χαρακτηριστικά σοφής ανθρώπινης παρέμβασης και δημιουργίας του παρελθόντος, απομεινάρια μιας σημαντικής γεωργικής δραστηριότητας του παρελθόντος καθώς και γνώση, πολιτισμό, μνήμες και εικόνες, όλη την άυλη κληρονομιά που περιέχουν.

6.7.2. Προτάσεις για την προστασία του τοπίου και την ανάδειξη του ως εργαλείου οικονομικής βιωσιμότητας και ευημερίας όλων

- **Σύνταξη και θέση σε εφαρμογή ενός έκτακτου πλαισίου τοπικής ρύθμισης για τις χρήσεις γης και τη φέρουσα ικανότητα** της Σίφνου, με βάση τις υπάρχουσες αποφάσεις του ΣΤΕ μέχρι να υπάρξει εθνικό νομικό πλαίσιο. Αυτό είναι το μόνο εργαλείο για να επιβραδυνθεί η ραγδαία καταστροφή του τοπίου. Φυσικά χρειάζεται πολιτική βούληση και στήριξη από την τοπική κοινωνία.
- Το πρωταρχικό έργο της καταγραφής των γεωργικών κτιρίων θα μπορούσε να αποτελέσει μια **καλή βάση για ένα τοπικό μητρώο** όλων των ανθρώπινων δημιουργιών στη Σίφνο, χρησιμοποιώντας επίσης την ψηφιακή τεχνολογία, προσφέροντας πληροφορίες σχετικά με την κατάστασή τους και την ιστορία τους, καθώς και των ανθρώπων που τα έχτισαν και τα συντηρούν.
- Ένα τέτοιο **μητρώο γεωργικών κτιρίων στη Σίφνο** θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει τη βάση για τη δημιουργία μιας **πλατφόρμας γνώσης** (κτίρια, άνθρωποι, καλές πρακτικές, επιστημονικές εργασίες) και να βοηθήσει τους ανθρώπους να μάθουν περισσότερα για το πώς μπορούμε να προστατεύσουμε αυτά τα ανθρώπινα δημιουργήματα μακροπρόθεσμα, να συνδέσουμε ανθρώπους, ιστορίες και εμπειρίες.
- Αυτό το δίκτυο κτιρίων θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει τη βάση για "εναλλακτικό" τουρισμό και πηγή εισοδήματος (προσφέροντας αμοιβή) για τους ιδιοκτήτες τους, ώστε να έχουν τα μέσα να τα συντηρούν, να τα προστατεύουν και να τα διατηρούν μακροπρόθεσμα, αντί να τα πωλούν.
- Η Σίφνος μπορεί να συμμετάσχει σε διάφορα δίκτυα μικρών περιοχών και νησιών, όπως το SMILO, και να αποκτήσει καλές πρακτικές και εμπειρία, συνεργαζόμενη με άλλα ελληνικά, μεσογειακά και ευρωπαϊκά νησιά για την προστασία του τοπίου και τη βιώσιμη διαχείριση.

6.7.3. Κίνδυνοι για τη Σίφνο και το τοπίο της

- **Μέχρι σήμερα, δεν υπάρχει κανένα σχέδιο χωροταξικής και οικιστικής οργάνωσης, με αποτέλεσμα - αυθαίρετα και σε κάθε περίπτωση χωρίς σχεδιασμό και κατάλληλες άδειες - να γίνονται διανοίξεις δρόμων ακόμη και στην περιοχή NATURA 2000.**

- Σε αντίθεση με ό,τι επικρατεί σε πολλές άλλες χώρες, η χώρα και τα νησιά όπως η Σίφνος δεν έχουν χρήσεις γης που να εξασφαλίζουν μια ισορροπημένη και βιώσιμη ανάπτυξη.
- Οι δήμοι (πιστεύουν ότι) δεν διαθέτουν τα κατάλληλα εργαλεία για την προστασία της τοπικής κοινωνίας και την εξουσία να μπορούν να καθορίσουν την οικιστική και χωρική οργάνωση ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα.
- Η έλλειψη ρυθμίσεων για τη χρήση γης αποτελεί επί του παρόντος τον μεγαλύτερο κίνδυνο λόγω της ραγδαίας ζήτησης γης για τουριστικές δραστηριότητες και εξοχικές κατοικίες, ιδίως μετά την πανδημία και τις αλλαγές που προκάλεσε. Στην καλύτερη περίπτωση θα υπάρξουν κάποια αποτελέσματα όσον αφορά τη ρύθμιση των χρήσεων γης και τα πολεοδομικά σχέδια τα επόμενα 3-5 χρόνια, αλλά ο κίνδυνος είναι ότι η ρύθμιση αυτή θα γίνει πολύ αργά.
- Αυτό το τοπίο και ο χώρος στη Σίφνο και σε πολλά άλλα μικρά νησιά κινδυνεύουν να αλλοιωθούν εντελώς μέσα στα επόμενα χρόνια, όχι μέσα στους επόμενους αιώνες. Οι αλλαγές θα έρθουν λόγω των δραματικών επιπτώσεων της εντεινόμενης κλιματικής κρίσης, αλλά πολύ πιο γρήγορα, λόγω της απουσίας ενός εφαρμοσμένου κανονισμού/πλαισίου για την προστασία του τοπίου, μέτρων και μιας αποτελεσματικής φέρουσας-οικολογικής ικανότητας του νησιού.
- Ειδικά από το COVID-19 και μετά παρατηρείται ένα κύμα τουριστικών κατασκευών στη Σίφνο, ακόμη και σε αγροτικές και πολιτιστικά σημαντικές περιοχές (π.χ. Πουλάτι).
- Ο τοπικός πληθυσμός θα μπορούσε να στραφεί σχεδόν εξ ολοκλήρου στον τουρισμό, θεωρώντας όλες τις προηγούμενες ασχολίες του αναχρονιστικές ή ταπεινές. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η ζωή έχει διευκολυνθεί από τον τουρισμό, δεν έχει δοθεί η αξία που αξίζει στο τοπίο, στη γη, στο χώμα και σε όλα αυτά τα κτίρια που διευκόλυναν τη ζωή των κατοίκων του νησιού όλα αυτά τα χρόνια και τους βοήθησαν να επιβιώσουν.

6.7.4. Εμπόδια στην προστασία του μοναδικού τοπίου

- **Η εγκατάλειψη της γεωργικής γης και των δραστηριοτήτων** που σχετίζονται με αυτήν όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια με την ταυτόχρονη ανάπτυξη του τουρισμού έχει οδηγήσει σε άγνοια, απασχίωση και ερημοποίηση της υπαίθρου.
- **Οι νεοεισερχόμενοι αγνοούν την τοπική ιστορία και σοφία.**
- **Τώρα η γεωργική γη μαζί με τα κτίρια που την περιβάλλουν πωλούνται σε νέους επενδυτές, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι μακροπρόθεσμες συνέπειες.** Η γεωργική γη αλλοιώνεται συνεχώς με κτίρια που δεν συνάδουν με την κλίμακα του τοπίου, ούτε καν με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική.
- **Συνεχώς "εμφανίζονται" νέες κατασκευές με πισίνες και κήπους που δεν ταιριάζουν στο κυκλαδίτικο τοπίο με το μεσογειακού τύπου οικοσύστημα.**
- **Δυστυχώς, δεν έχει γίνει κατανοητή η υψηλή αξία του τοπίου** που αποτελείται από μονοπάτια, αγροτικά κτίσματα και ξερολιθιές, το οποίο ολοένα και περισσότερο αλλοιώνεται.

6.7.5. Καλά παραδείγματα - Υπάρχουσα εμπειρία στη Σίφνο

Καταγράφηκε μια πρώτη καταγραφή 1200 αγροτικών κτιρίων κοντά σε μονοπάτια και δρόμους με ιδιαίτερη αξία (γεωργικές αποθήκες - αχυρώνες / θεμωνιές, αλώνια, στέρνες, πηγάδια, ανεμόμυλοι κ.λπ.). Το 2009, σε συνεργασία με την Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού και τη Νομαρχία Κυκλάδων, πραγματοποιήθηκε καταγραφή όλων αυτών των κτισμάτων που βρίσκονται στα μονοπάτια, με σκοπό την αναγνώριση, ανάδειξη και αξιοποίησή τους.

6.7.6. Καλά παραδείγματα από άλλες περιοχές:

Στην Ανάφη, η καταγραφή των φουρνόσπιτων που πραγματοποιήθηκε οδήγησε στη δημιουργία Προεδρικού Διατάγματος για την προστασία, τη διατήρηση και την ανάδειξή τους.

6.8. Η ιδιαίτερη σημασία της ξερολιθιάς

Οι τοίχοι από ξερολιθιά είναι μια τεχνική που τώρα αποκαλούμε "λύσεις βασισμένες στη φύση".

Η οικολογική, οικονομική και πολιτιστική σημασία των ξερολιθικών τοίχων είναι ιδιαίτερα σημαντική σήμερα:

- Για την καλλιέργεια των εδαφών, χάρη στη δημιουργία επίπεδων αγρών, γνωστών ως "αναβαθμίδες",

- Ως μνημείο του άυλου παγκόσμιου ανθρώπινου πολιτισμού. Όλο αυτό το θαυμάσιο δίκτυο δεν είναι μόνο πέτρες αλλά και γνώση και μαεστρία, στο πλαίσιο αυτού που σήμερα αποκαλούμε "λύσεις βασισμένες στη φύση" ή πράσινες υποδομές. Στην πραγματικότητα, έχει πλέον αναγνωριστεί ως μέρος του αντιπροσωπευτικού καταλόγου της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας (UNESCO)

- Για τη συγκράτηση του νερού της βροχής και τον εμπλουτισμό των υπόγειων αποθεμάτων

- Για προστασία από τη διάβρωση από τον άνεμο και τη βροχή

- Ως άμυνα κατά των ακραίων καιρικών φαινομένων που προκαλούνται από την εντεινόμενη κλιματική κρίση.

Οι τοίχοι από ξερολιθιά έχουν τεράστια αξία που σταδιακά απαξιώνεται. Αυτό το μοναδικό ανθρώπινο κατασκεύασμα σε ένα μικρό νησί θα απαιτούσε πολλά δισεκατομμύρια ευρώ για να (ξανα)χτιστεί. Αν σήμερα η αποκατάσταση **100 μέτρων ξερολιθιών (ξερολιθικών τοίχων) μπορεί να κοστίσει έως και 10.000 ευρώ**, ακόμη και αν υπήρχε αυτό το ανθρώπινο δυναμικό για τέτοιου είδους έργα μεγάλης κλίμακας, θα χρειαζόνταν περισσότερα από **300.000.000 ευρώ για να επισκευαστεί το υφιστάμενο μήκος ξερολιθιάς μία φορά, επί τόπου**. Και όμως, οι εργασίες αυτές γίνονταν συνεχώς από τους ίδιους τους αγρότες, χωρίς να διαθέτουν ανάλογους πόρους.

Ωστόσο, η κατασκευή αυτών των ξερολιθιών από την αρχή θα ήταν ένα φαραωνικό έργο. Είναι άλλο πράγμα η επισκευή των ξερολιθιών όπου πέφτουν και άλλο η προσπάθεια (ανα)κατασκευής τους από την αρχή.

Αν δεν υπήρχαν οι τοίχοι από ξερολιθιά, θα έπρεπε να τους εφεύρουμε στα νησιά για λόγους άμυνας έναντι των ακραίων καιρικών φαινομένων. Ωστόσο, για να χτιστεί αυτό το "σιφνέικο τείχος" από το μηδέν (κάτι ανάλογο με το Σινικό Τείχος, τηρουμένων των αναλογιών) θα απαιτούνταν τεράστιοι πόροι και ανθρώπινη εργασία χιλιάδων ανθρώπων για πολλά χρόνια.

Εάν αυτό το μοναδικό "μνημείο" και η άμυνα κατά των επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης εξαφανιστεί, ίσως χρειαστούν περισσότερα από **300 δισεκατομμύρια ευρώ μόνο στη Σίφνο** για να ξαναχτιστεί αυτό το δίκτυο ξηράς πέτρας χωρίς συνδετικό υλικό (ξερολιθιάς) που κληρονομήσαμε σήμερα.

6.8.1. Οι ξερολιθιές στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας

Οι ξερολιθιές δεν είναι μόνο πέτρα, αλλά και γνώση, εμπειρία και πολιτισμός. Αυτό αναγνωρίζεται πλέον σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Για το λόγο αυτό οι ξερολιθιές (πεζούλες) και η γνώση που περιέχουν - η οποία αποτελεί επίσης τοπικό πλούτο - έχουν εγγραφεί στον **Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας**.

Η Διακυβερνητική Επιτροπή της UNESCO, μετά από πρόταση της Κροατίας, της Κύπρου, της Γαλλίας, της Ελλάδας, της Ιταλίας, της Σλοβενίας, της Ισπανίας και της Ελβετίας, εγγράφει τις γνώσεις και τις τεχνικές κατασκευής τοίχων από ξερολιθιά στον **Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας**.

Η [απόφαση](#) αναφέρει: "Οι κατασκευές αυτές μαρτυρούν τις μεθόδους και τις πρακτικές που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι από την προϊστορία έως σήμερα για να οργανώσουν τον χώρο διαβίωσης και εργασίας τους, βελτιστοποιώντας τους τοπικούς φυσικούς και ανθρώπινους πόρους".

Η απόφαση αναγνωρίζει τον οικολογικό ρόλο των ξερολιθιών: "Παίζουν ζωτικό ρόλο στην πρόληψη κατολισθήσεων, πλημμυρών και χιονοστιβάδων και στην καταπολέμηση της διάβρωσης του εδάφους και της ερημοποίησης, ενισχύοντας τη βιοποικιλότητα και δημιουργώντας κατάλληλες συνθήκες μικροκλίματος για τη γεωργία. Οι φορείς και οι επαγγελματίες περιλαμβάνουν τις αγροτικές κοινότητες όπου το στοιχείο είναι βαθιά ριζωμένο, καθώς και τους επαγγελματίες της κατασκευαστικής βιομηχανίας. Οι κατασκευές από ξερολιθοδομή γίνονται πάντα σε απόλυτη αρμονία με το περιβάλλον και η τεχνική αυτή αποτελεί παράδειγμα αρμονικής σχέσης μεταξύ ανθρώπου και φύσης. Η πρακτική διαδίδεται κυρίως μέσω της πρακτικής εφαρμογής προσαρμοσμένης στις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε τόπου".

"Η τέχνη των ξερολιθιών συνδυάζει μια ευρέως διαδεδομένη τεχνική με τον σεβασμό στις τοπικές συνθήκες και την αποκλειστική χρήση τοπικών δομικών υλικών. Προωθώντας τον κοινό χαρακτήρα της παραδοσιακής τεχνογνωσίας, η πρακτική αυτή απορρέει από την ανάγκη να καθαριστεί η γη για γεωργικούς σκοπούς και να χρησιμοποιηθούν πέτρες για την κατασκευή δομών υψηλής λειτουργικότητας. **Οι πτυχές αυτές καταδεικνύουν τον θεμελιώδη ρόλο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στη δημιουργία και τη διατήρηση του περιβάλλοντος διαβίωσης.** Η ευρεία διάδοση της πρακτικής και το υψηλό επίπεδο προστασίας των μνημείων από ξερολιθιά θα συμβάλει σημαντικά στην προώθηση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς εν γένει. Θα αναπτυχθούν οι υφιστάμενες συνέργειες μεταξύ των κοινοτήτων και των συνεργαζόμενων οργανισμών, αναδεικνύοντας τους δεσμούς και τις κοινές αξίες των επαγγελματιών".

Η τέχνη της οικοδόμησης ξηρών πέτρινων τοίχων:

"Ο χτίστης της ξερολιθιάς (ξερολιθοπλάστης) χορεύει, κινείται δεξιά - αριστερά αρμονικά, εντοπίζει τη σωστή πέτρα, την πιάνει και την τοποθετεί στη σωστή θέση, δεν την πετσοκόβει, την προσαρμόζει" **Νίκος Κακάκης**

6.8.2. Πρόταση δράσης για τις ξερολιθιάς

Οι τοίχοι από ξερολιθιά, αυτή η λύση που βασίζεται στη φύση, η οποία προσφέρει δωρεάν οικολογικές υπηρεσίες χάρη στην εργασία χιλιάδων ανθρώπων στο παρελθόν, χρειάζονται μακροχρόνια συντήρηση και σε πολλές περιπτώσεις, όπου έχουν πέσει, αποκατάσταση.

Προκειμένου να διατηρηθεί μακροπρόθεσμα ολόκληρο αυτό το δίκτυο ξερολιθικών τοίχων - δεδομένου ότι η **γεωργία και οι αγρότες που συντηρούσαν όλες αυτές τις υπέροχες κατασκευές** έχουν εξαφανιστεί σε σημαντικό βαθμό, πρέπει να βρούμε

ρεαλιστικούς τρόπους για τη διατήρησή τους, ενσωματώνοντάς τους στη νέα οικονομική πραγματικότητα και αναγνωρίζοντας τη σημασία τους για την αποτελεσματική άμυνά μας κατά της διάβρωσης και των επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης.

Παρουσίαση και ανάπτυξη λύσεων που βασίζονται στη φύση και ενίσχυση της τοπικής τεχνογνωσίας (κατάρτιση).

Οι ξηρολιθικοί τοίχοι πρέπει να αναγνωριστούν ως λύση που βασίζεται στη φύση στο πλαίσιο της στρατηγικής για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, καθώς και ως βασικό στοιχείο της στρατηγικής της γεωργικής πολιτικής "από το χωράφι στο πιάτο, της στρατηγικής για υγιές έδαφος καθώς και του "Κανονισμού για την Αποκατάσταση της Φύσης".

Σε άλλες περιοχές **το κύριο μέσο προστασίας απέναντι στην κλιματική αλλαγή είναι τα δάση, στα νησιά μας είναι οι ξερολιθιές.** Αν όλο αυτό το δίκτυο καταρρεύσει, θα είμαστε εκτεθειμένοι σε μεγάλους κινδύνους, τους οποίους σήμερα δεν υπολογίζουμε, αλλά τους βλέπουμε γύρω μας.

Επίσης, τα νησιά θα ερημώσουν, καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις τα εδάφη είναι επικλινή και ο άνεμος και η βροχή μπορούν να προκαλέσουν μεγάλη διάβρωση.

Υπήρχε εμπειρία:

- Ο Άνεμος της Ανανέωσης έχει ξεκινήσει σε συνεργασία με τον Δήμο Σίφνου και το νησιωτικό δίκτυο SMILO, ένα **πιλοτικό πρόγραμμα ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και αποκατάστασης του δικτύου ξερολιθιών** (πεζούλες) στη Σίφνο.
- **Αξιοποιούμε την εμπειρία άλλων νησιών και αναζητούμε νέα συλλογική γνώση**, ανταλλαγή καλών πρακτικών, σύγχρονα εργαλεία για την καταγραφή, ανάδειξη και διατήρηση αυτής της πολιτιστικά, οικονομικά, οικολογικά και κλιματικά σημαντικής δημιουργίας.

Σχεδιασμός

- **Εκτός από τις συζητήσεις, θα οργανώσουμε τον Οκτώβριο του 2023 (23-26 Οκτωβρίου) ένα εργαστήριο με πρακτική επίδειξη και συζητήσεις για τις τεχνικές κατασκευής και αποκατάστασης της ξερολιθιάς που ακολουθούνται στη Σίφνο αλλά και σε άλλα νησιά** για την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων. Προκαλούμε Σιφνιούς τεχνίτες για να μας δείξουν το πώς αποκαθίσταται μια ξερολιθιά ή πώς χτίζεται. Επιθυμούμε επίσης τη συμμετοχή και ανθρώπων από άλλα νησιά, ενώ έχουμε προσκαλέσει και εκπροσώπους του δικτύου SMILO. Παράλληλα, θα καταγράψουμε αυτές τις τεχνικές και γνώσεις ώστε να μεταφερθούν και να μην χαθούν. Στόχος μας είναι να συμμετάσχουν πρωτοβουλίες πολιτών από άλλα νησιά, ώστε να δημιουργηθεί ένα πρώτο δίκτυο στις Κυκλάδες που θα συνδεθεί με άλλα νησιά μέσω του διεθνούς δικτύου SMILO.
- **Αναζητούμε και ανταλλάσσουμε πληροφορίες για χρηματοδοτικά εργαλεία** που θα καταστήσουν τη στροφή προς την πράσινη κοινωνική βιωσιμότητα της Σίφνου βιώσιμη, συμπεριλαμβανομένης της μακροπρόθεσμης συντήρησης των

ξερολιθιών ως μέρος της στρατηγικής για την προστασία των τοπικών μικρο-οικοσυστημάτων και της στρατηγικής προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.

6.8.2. Εμπόδια στην προσπάθεια διατήρησης των ξερολιθιών μακροχρόνια

- Σήμερα δεν υπάρχουν πια οι πολλοί αγρότες που δημιούργησαν και συντήρησαν αυτό το υπέροχο δίκτυο.
- Η γνώση της συντήρησης και της αποκατάστασής τους, ακόμη και μεταξύ των τεχνιτών, χάνεται σταδιακά.
- Το κόστος αποκατάστασης των τοίχων από ξηρόλιθο είναι υψηλό και πολλοί άνθρωποι δεν μπορούν να διαθέσουν τους πόρους για τη συντήρηση των τοίχων από ξηρόλιθο.

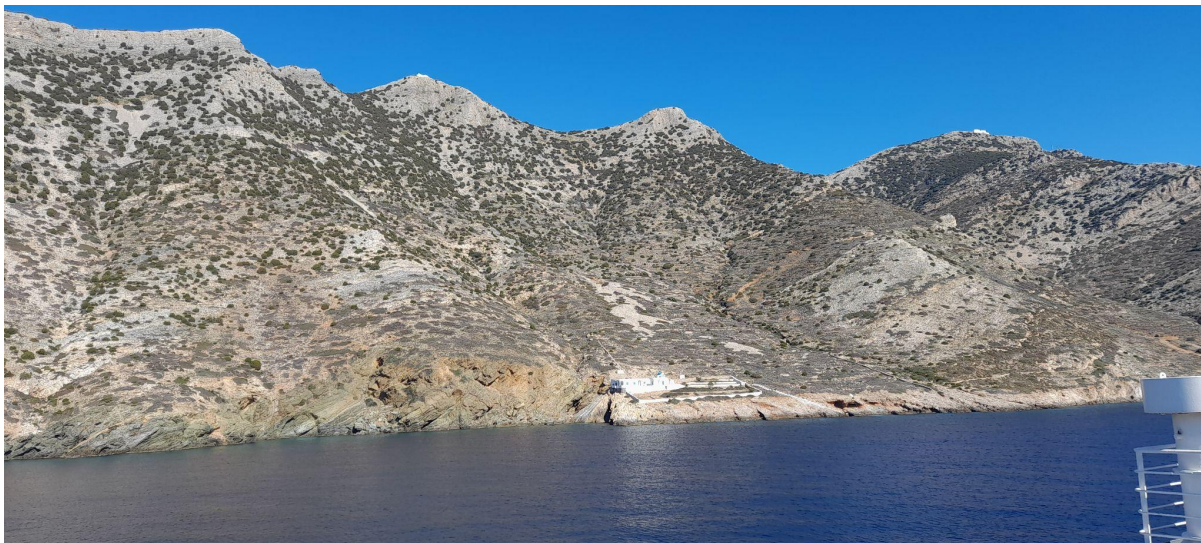
6.8.3. Καλά παραδείγματα από άλλες περιοχές:

-Το **Μητάτο Αμοργού**: έχει ήδη διοργανώσει με μεγάλη επιτυχία δύο εργαστήρια ξερολιθιάς με θέμα την "Αμοργιανή χειροτεχνία", όπου νέοι μαθητές, άμεσα ή έμμεσα ενδιαφερόμενοι, μαθητεύουν δίπλα σε παραδοσιακούς τεχνίτες προκειμένου να εμπλακούν άμεσα στη διαδικασία αποκατάστασης ενός ξερολιθικού τοίχου. Παράλληλα, πραγματοποιείται καθαρισμός και συντήρηση του δικτύου μονοπατιών, προστασία και επαναχρησιμοποίηση των ξερολιθικών αναβαθμίδων, Ενίσχυση της τοπικής οικοτεχνίας και δημιουργία επισκέψιμων χώρων πρωτογενούς παραγωγής, ενίσχυση της τοπικής παραγωγής και των τοπικών προϊόντων, καταγραφή της προφορικής παράδοσης και των τοπωνυμίων κ.ά.

-**Αμπασάδα**: λειτουργεί τοπικά στην Τήνο, αλλά στοχεύει στην ευαισθητοποίηση όλων των νησιών των Κυκλάδων με τα ίδια χαρακτηριστικά. Έχει ήδη οργανώσει ημερίδα για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με τα αγροτικά κτίρια που κοσμούν το αγροτικό τοπίο και έχουν κτιστεί με ξερολιθιά, καθώς και τους αμέτρητους ξερολιθικούς τοίχους που τα περιβάλλουν. Έχουν επίσης οργανωθεί πεζοπορίες πεδίου προκειμένου να έρθουν οι πολίτες σε άμεση επαφή με το τοπίο και την αποκατάσταση των ξερολιθικών τοίχων που έχουν υποστεί ζημιές.

-**Μπατίκι**: ιδρύθηκε στην Τήνο και επιθυμεί να καλύψει τοπικές και ευρύτερες κοινωνικές ανάγκες μέσω της παραγωγής προϊόντων και της παροχής υπηρεσιών που αποσκοπούν στη συμφιλίωση παραγωγής και κατανάλωσης. Ταυτόχρονα, ελπίζει στην εναρμόνιση της προσφοράς και της ζήτησης και στην ανάπτυξη ενός νέου τύπου κοινωνικών σχέσεων που βασίζονται στη συλλογικότητα και την ισότητα και όχι στον ανταγωνισμό. Διοργανώνει περιπάτους για παιδιά προκειμένου να έρθουν πιο κοντά στο πολιτιστικό τους περιβάλλον.

-**Μπουλούκι**: είναι ένα περιοδεύον εργαστήριο για τις παραδοσιακές τεχνικές δόμησης στην Ελλάδα. Έχει πραγματοποιήσει δεκάδες πολυήμερα βιωματικά εργαστήρια στην Ελλάδα (Φράστα-Κεντρικά Τζουμέρκα Ηπείρου, Καβουροπόταμος Πάρου Κυκλάδων, Θηρασιά Κυκλάδων, Βωβούσα-Ζαγόρι Ηπείρου, Πλάκα-Τζουμέρκα Ηπείρου, Αρίστη-Ζαγόρι Ηπείρου, Μελισσουργοί και Πράμαντα-Τζουμέρκα Ηπείρου) για υλικά, μεθοδολογία κατασκευής, μέθοδο συντήρησης ξερολιθικών τοίχων, μικροφράγματα, καλντερίμια κλπ.

6.9. Μεταρρύθμιση του τουριστικού μοντέλου / Ανάπτυξη ενός πιο ανθεκτικού βιώσιμου τουρισμού και άλλων τοπικών μη εποχικών δραστηριοτήτων

6.9.1. Επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης στον τουρισμό

Η κλιματική κρίση ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στον τουρισμό της Μεσογείου. Οι καύσωνες, οι πυρκαγιές, τα προβλήματα νερού είναι πιθανό να καταστήσουν τα τουριστικά ταξίδια όλο και πιο αβέβαια. Ήδη σε πολλές περιπτώσεις παρατηρούνται ακυρώσεις κρατήσεων από τουρίστες το 2023 ή κρατήσεις που γίνονται την τελευταία στιγμή λόγω της αβεβαιότητας.

Μετά τις μεγάλες πυρκαγιές του Ιουλίου 2023 στη Ρόδο, την Κέρκυρα και τη Μαγνησία, παρατηρήθηκαν σημαντικές ακυρώσεις επισκεπτών όχι μόνο στις περιοχές όπου ξέσπασαν οι μεγάλες πυρκαγιές αλλά και σε πολλές άλλες περιοχές.

Οι καύσωνες και οι παρατεταμένες περιόδους υψηλών θερμοκρασιών επηρεάζουν επίσης πολλούς τουρίστες που δεν είναι εξοικειωμένοι με αυτές τις θερμοκρασίες να αλλάξουν προορισμό ή να ακυρώσουν το ταξίδι τους σε θερμές περιοχές. Οι ηλικιωμένοι επηρεάζονται πιο αρνητικά από τις ακραίες καιρικές συνθήκες.

6.9.2. Φέρουσα ικανότητα και τουρισμός

Αν και υπήρξε μελέτη της φέρουσας ικανότητας της Σίφνου που συντάχθηκε από την Ελληνική Εταιρεία Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Περιβάλλοντος το 2014, δεν γίνεται καμία χρήση της.

Με αποφάσεις του, το Συμβούλιο της Επικρατείας καθόρισε στη νομολογία του την έννοια της **φέρουσας ικανότητας**, ιδίως των μικρών νησιών όπως η Σίφνος, επιβάλλοντας τον απόλυτο σεβασμό της, δεδομένου ότι αποτελεί **βασικό συστατικό στοιχείο της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης**.

"Η οικιστική ανάπτυξη των μικρών νησιών δεν μπορεί να παραβιάζει τη φέρουσα ικανότητά τους ως παραδοσιακά ανθρωπογενή συστήματα και ευαίσθητα

οικοσυστήματα. Ως εκ τούτου, οι οικιστικές πιέσεις για την απόκτηση πρώτης και δεύτερης κατοικίας πρέπει, κατ' αρχήν, να απορροφηθούν εντός του υφιστάμενου δικτύου οικισμών και εφόσον δεν έχει υπερβεί τα όρια της φέρουσας ικανότητάς τους. Εφόσον δεν έχει εξαντληθεί η φέρουσα ικανότητα των υφιστάμενων οικισμών, δεν επιτρέπεται η δημιουργία νέων οικισμών οποιουδήποτε τύπου (πρώτης ή δεύτερης κατοικίας). Εάν η φέρουσα ικανότητα έχει εξαντληθεί, πρέπει να εξεταστεί εάν, ενόψει της εξέλιξης του τοπικού δημογραφικού συστήματος και βάσει ειδικής και εμπειριστατωμένης μελέτης, υπάρχουν ακόμη περιθώρια επέκτασης των υφιστάμενων οικισμών. Στην περίπτωση αυτή, η απορρόφηση των οικιστικών πιέσεων γίνεται με το θεσμό της επέκτασης, όπου αυτό είναι επιτρεπτό, αποκλειόμενης, σε κάθε περίπτωση, της δημιουργίας νέων οικισμών με το θεσμό των συνεταιρισμών ή του ιδιωτικού πολεοδομικού σχεδιασμού".

Η φέρουσα ικανότητα της Σίφνου - με βάση το σημερινό μοντέλο τουρισμού "ήλιος και θάλασσα", έχει ξεπεραστεί, κυρίως όσον αφορά την αναλογία μόνιμων κατοίκων / επισκεπτών κατά την περίοδο των μαζικών αφίξεων τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, τη δόμηση, τη χωρητικότητα που μπορεί να αντέξει η Σίφνος σε αυτοκίνητα καθώς και τη ζήτηση νερού. Επίσης, οι εισαγωγές τροφίμων έχουν εκτοξευθεί και το ισοζύγιο εισαγωγών-εξαγωγών (εξάγονται κυρίως τυριά και ψάρια) είναι αρνητικό, με τα στοιχεία να δείχνουν (2014) έλλειμμα περίπου 800 τόννων, το οποίο πιθανότατα θα έχει αυξηθεί κατά πολύ το 2023.

6.9.3. Τάσεις μετακίνησης προς βιώσιμο / αργό τουρισμό το φθινόπωρο και την άνοιξη

Ο τουρισμός "ήλιος και θάλασσα" για διάφορους λόγους δεν είναι δυνατόν να είναι πλέον βιώσιμος στη Σίφνο. Η κοινωνία που εξαρτάται από αυτό το μοντέλο τουρισμού θα είναι πολύ ευάλωτη και θα διακινδυνεύσει τα πάντα σε περίπτωση μαζικής κατάρρευσης, όχι μόνο για ένα - δύο χρόνια (όπως κατά τη διάρκεια πανδημίας) αλλά μακροπρόθεσμα.

Προετοιμάστε την τοπική κοινωνία για τουρισμό "δροσιάς" και όχι για τουρισμό τα ζεστά καλοκαίρια, θα πρέπει να είναι βασικό στοιχείο της στρατηγικής για τον τουρισμό στα νησιά

Ο ανοιξιάτικος και ο φθινοπωρινός τουρισμός είναι πιο ασφαλής αυτή τη στιγμή. Η Σίφνος έχει κάποιες καλές ευκαιρίες για τέτοιου είδους τουρισμό, όπως η ύπαρξη 200 χιλιομέτρων μονοπατιών, μια πολύτιμη περιοχή Natura 2000, πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και μια ακόμη υπάρχουσα γεωργική δραστηριότητα που θα μπορούσε να συνδυαστεί με τον φθινοπωρινό/ανοιξιάτικο τουρισμό και τον αγροτουρισμό.

Η μεταρρύθμιση του μοντέλου είναι επείγουσα. Μπορεί να περιλαμβάνει:

- slow food / εκδηλώσεις πολιτισμού κουζίνας,
- σεμινάρια κεραμικής,
- ξενάγηση / οικότουρισμός στην περιοχή NATURA 2000, ανοιχτό εργαστήριο οικοσυστημάτων, αγροτουρισμός, πεζοπορία, ποδηλατικές εκδρομές, επίσκεψη και μελέτη βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής, κτίρια μηδενικών εκπομπών.

Η πανευρωπαϊκής σημασίας - αλλά ελάχιστα γνωστή μέχρι σήμερα - αρχαιολογική / πολιτιστική και παλαιά μεταλλευτική κληρονομιά της Σίφνου αυξάνει την ανάδειξη και προβολή του νησιού. Η παλιά εξόρυξη θα μπορούσε να αποτελέσει *βάση για βιομηχανικό τουρισμό και νέες καινοτόμες δραστηριότητες για την αποθήκευση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.*

6.9.4. Κίνδυνοι

Υπάρχει αυξανόμενο ενδιαφέρον για βιώσιμο τουρισμό αντί για μαζικό τουρισμό. Ταυτόχρονα, όμως, υπάρχει αυξανόμενη πίεση στη Σίφνο και σε πολλά άλλα νησιά ως αντίκτυπο των πολλών έργων κατασκευής νέων και πολυτελών ακινήτων, της έλλειψης κανονισμών για τη χρήση γης και του σχεδιασμού, των αδύναμων περιβαλλοντικών κανονισμών και της απουσίας παρέμβασης των αρχών. Η κλιματική κρίση θα διαφοροποιήσει τους προορισμούς και τις ανάγκες των ταξιδιωτών.

Σε έναν πλανήτη που θερμαίνεται είναι πιθανό οι περισσότεροι άνθρωποι να αναζητήσουν δροσιά αντί για ήλιο και ζέστη.

Μια ανοικτή και δομημένη συζήτηση για το είδος και το μέλλον του τουρισμού στη Μεσόγειο είναι απαραίτητη και σε τοπικό επίπεδο. Η απόδοση προτεραιότητας στον **οικοτουρισμό, αγροτουρισμό, πεζοπορικό τουρισμό** στη Σίφνο με βάση το υπαρκτό τοπίο, την περιοχή NATURA 2000 και την περιβαλλοντική σοφία του παρελθόντος (γνώση, όχι μόνο υλικά) απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση και συμμετοχικές μεθόδους με τη συμμετοχή όλων των διαφορετικών φορέων, τοπικών κοινοτήτων, επιχειρήσεων, δημόσιων αρχών, επιστημόνων, νέων, περιβαλλοντικών ομάδων.

Στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της στρατηγικής για τον τουρισμό, υπάρχει ανάγκη για βελτιωμένη βιώσιμη διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, της βιοποικιλότητας, της περιοχής NATURA 2000, καθώς και για τη διατήρηση του εκτεταμένου συστήματος αναβαθμιδών ως εργαλείο προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και ανάπτυξης νέων θέσεων εργασίας και οικονομικών δραστηριοτήτων για μια πιο ανθεκτική τοπική πράσινη οικονομία

6.10. Ο ρόλος της κοινωνικής οικονομίας στην πράσινη κοινωνική μετάβαση

Οι δυνατότητες και ο ρόλος της κοινωνικής οικονομίας στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της πράσινης μετάβασης για την Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένων των νησιών, είναι υψηλοί.

6.10.1. Η συμβολή της κοινωνικής οικονομίας στην ευημερία και την οικονομία

Η κοινωνική οικονομία απασχολεί περίπου **13,6 εκατομμύρια** άτομα- η αμειβόμενη απασχόληση κυμαίνεται μεταξύ **0,6% και 9,9%** στα **διάφορα κράτη μέλη** . Αυτό δείχνει την [άνιση ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας εντός της ΕΕ](#), αλλά αποκαλύπτει επίσης ότι **υπάρχει σημαντικό ανεκμετάλλευτο οικονομικό δυναμικό και δυναμικό δημιουργίας θέσεων εργασίας για την κοινωνική οικονομία σε διάφορα κράτη μέλη και περιφέρειες, εάν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα**. Η Ελλάδα αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Κάθε μέρα, περίπου **2,8 εκατομμύρια φορείς της κοινωνικής οικονομίας στην Ευρώπη** [προσφέρουν απτές και καινοτόμες λύσεις στις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε](#). Δημιουργούν και διατηρούν ποιοτικές θέσεις εργασίας, συμβάλλουν στην κοινωνική και εργασιακή ένταξη των μειονεκτουσών ομάδων και στην παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους, προωθούν τη **βιώσιμη οικονομική και βιομηχανική ανάπτυξη**, προωθούν την **ενεργό συμμετοχή των πολιτών στις κοινωνίες μας**, **διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας της**

Ευρώπης και αναζωογονούν τις αγροτικές και εγκαταλελειμμένες περιοχές της Ευρώπης.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, **πολλοί φορείς της κοινωνικής οικονομίας βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή της αντιμετώπισης της κρίσης.** Παρήγαγαν μάσκες προσώπου, υποστήριξαν την ψηφιακή διαδικτυακή εκπαίδευση, βοήθησαν ανθρώπους που είχαν ανάγκη και παρείχαν βοήθεια εγγύτητας στις τοπικές κοινότητες.

Τμήματα της κοινωνικής οικονομίας συμβάλλουν στην **πράσινη και ψηφιακή μετάβαση** παρέχοντας βιώσιμα αγαθά και υπηρεσίες και γεφυρώνοντας το ψηφιακό χάσμα. Τα συμμετοχικά επιχειρηματικά τους μοντέλα, τα οποία λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες των πολιτών, των εργαζομένων και άλλων ενδιαφερομένων, συμβάλλουν στην επίτευξη δίκαιων μεταβάσεων.

Η κοινωνική οικονομία συμβάλλει επίσης στην **ποικιλομορφία των εταιρικών μορφών στην Ευρώπη**, αυξάνοντας τις επιλογές των καταναλωτών και την ποιότητα των προϊόντων/υπηρεσιών. Η κοινωνική οικονομία συμβάλλει σημαντικά στο ΑΕΠ των χωρών στις οποίες είναι περισσότερο ανεπτυγμένη, π.χ. [κατά 10 % στη Γαλλία](#). Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο συμπεριλήφθηκε ως πυρήνας του οικοσυστήματος "εγγύτητα και κοινωνική οικονομία", ενός από τα **14 βιομηχανικά οικοσυστήματα που προσδιορίστηκαν στην επικαιροποίηση της βιομηχανικής στρατηγικής της ΕΕ**.

Η κοινωνική οικονομία **συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών για την παροχή ποιοτικών κοινωνικών υπηρεσιών με οικονομικά αποδοτικό τρόπο.** Συμπληρώνει επίσης τις προσπάθειές τους να εντάξουν τους νέους και τις μειονεκτούσες ομάδες (π.χ. άτομα με αναπηρία, ηλικιωμένους, μακροχρόνια άνεργους, άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο ή από φυλετικές ή εθνοτικές μειονότητες (ιδίως Ρομά), μονογονεϊκές οικογένειες) στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία γενικότερα.

Η κοινωνική οικονομία συμβάλλει στην οικοδόμηση **γεφυρών που συνδέουν τα άτομα με αναπηρία και ψυχολογικά προβλήματα με την απασχόληση στην ελεύθερη αγορά εργασίας και παρέχει υπηρεσίες απαραίτητες για την υποστήριξη της ανεξάρτητης διαβίωσής τους.** Επιπλέον, η κοινωνική οικονομία συμβάλλει στη βελτίωση της **ισότητας των φύλων.** Πολλές γυναίκες έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας μέσω των θέσεων εργασίας που δημιουργεί η κοινωνική οικονομία και, από την άλλη πλευρά, **οι κοινωνικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες φροντίδας που παρέχει η κοινωνική οικονομία επιτρέπουν στις γυναίκες να έχουν πρόσβαση στην ευρύτερη αγορά εργασίας.**

Ομοίως, η κοινωνική οικονομία συμβάλλει στην **επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ)** σε επίπεδο ΕΕ και σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η **κοινωνική οικονομία συμβάλλει ενεργά σε παγκόσμιο επίπεδο στη μείωση της φτώχειας, στην προώθηση της μετάβασης προς βιώσιμες πόλεις και κοινότητες, στην υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή και στη βιώσιμη χρηματοδότηση.** Ως εκ τούτου, οι συνεταιριστικές και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις

αποτελούν [βασικό πυλώνα της κοινωνικής και οικονομικής ανθεκτικότητας της Ευρώπης](#).

Η κοινωνική οικονομία έχει τη δυνατότητα να **αναδιαμορφώσει την οικονομία μετά την πανδημία COVID μέσω βιώσιμων και χωρίς αποκλεισμούς οικονομικών μοντέλων που θα οδηγήσουν σε έναν δικαιότερο οικολογικό, οικονομικό και κοινωνικό μετασχηματισμό.**

6.10.2. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο για την κοινωνική οικονομία

Πρόσφατα η ΕΕ ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία και έδωσε 2 χρόνια για τη διαμόρφωση των Εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία. Είναι αλήθεια ότι το χάσμα μεταξύ των ρυθμών ανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο βαθαίνει. Σε ορισμένες χώρες, όπως η Ισπανία και η Ιταλία, η πανδημία έδωσε μεγαλύτερη ώθηση, ενώ σε άλλες, όπως η Ελλάδα, η κοινωνική οικονομία παρέμεινε στο περιθώριο ή και αντιστράφηκε, καθώς πολλά από τα μέτρα που ελήφθησαν απέκλειαν είτε ρητά είτε σιωπηρά τα κριτήρια που είχαν τεθεί για την κοινωνική και συνεργατική οικονομία σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Η υφιστάμενη ευρωπαϊκή στρατηγική για την κοινωνική οικονομία και το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία “Χτίζοντας μια οικονομία που λειτουργεί για τους ανθρώπους: ένα σχέδιο δράσης για την κοινωνική οικονομία” είναι επίσης πολύ υποστηρικτικά.

Μπορείτε να διαβάσετε το **Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία στο κείμενο [εδώ](#).**

6.10.3. Πώς μπορεί να συνδεθεί η κοινωνική οικονομία με την κουλτούρα συνεργασίας που υπήρχε στη Σίφνο

Η τοπική εμπειρία - από τις άτυπες συνεταιριστικές δομές στην επίσημη έκφραση της κοινωνικής οικονομίας στη Σίφνο

Δύο στοιχεία καθόρισαν την εξέλιξη της κοινωνίας της Σίφνου στο πέρασμα των αιώνων:

- **Η άτυπη, όχι θεσμική, συνεργασία των ανθρώπων για την επίλυση των προβλημάτων τους και τη διαμόρφωση του μέλλοντος**, οι συζητήσεις στα καφενεία, η από κοινού εκτέλεση αγροτικών και άλλων εργασιών, η συνεργασία για τη συντήρηση μονοπατιών, εκκλησιών, κοινόχρηστων χώρων, σχολείων, η αλληλεγγύη προς τους πιο ευάλωτους ανθρώπους της κοινότητας, η διοργάνωση φεστιβάλ, γιορτών και εκδηλώσεων, ακόμη και κάλαντα, οι σχολές λογοτεχνίας στις αρχές του περασμένου αιώνα, τα μουσικά εργαστήρια που επιβιώνουν ακόμη, οι συνέργειες

μεταξύ διαφορετικών επαγγελματιών (κεραμίστες, μουλάρια για τη μεταφορά θάμνων και ξύλων για τους κλιβάνους, προμηθευτές πηλού για την κεραμική, κ.λπ.).

- Η αρμονική σχέση με τη φύση, μέσα από την ανάπτυξη ενός συνόλου δραστηριοτήτων που διαμόρφωσαν το τοπίο με συνεχή ανθρώπινη παρέμβαση. Το περιβάλλον και το τοπίο δεν είναι το αποτέλεσμα της απουσίας ανθρώπινης δραστηριότητας στη Σίφνο, αλλά αντιθέτως, της συνειδητής παρέμβασης του ανθρώπου, αλλά σε απόλυτη αρμονία με τη φύση.

Αυτά τα δύο καθοριστικά στοιχεία της σιφνιακής κοινωνίας, που μέχρι πρόσφατα καθόριζαν την ευημερία και την εξέλιξή της, βρίσκονται σήμερα υπό πίεση.

Το έργο GRAPE επιδιώκει να αναδείξει προτάσεις και λύσεις που θα ενισχύσουν τα όσα υπήρχαν στην κοινωνία αλλά και να τα αναδείξει και να τα συνδέσει με σύγχρονες διαστάσεις όπως η πράσινη και κοινωνική βιωσιμότητα καθώς και η κοινωνική οικονομία ως βασικό εργαλείο για την κοινωνική συνοχή και την ανθεκτικότητα της κοινωνίας απέναντι σε απειλές και πιέσεις.

6.10.4. Δυνατότητες για κοινωνική οικονομία στη Σίφνο

Υπάρχει κοινωνική συνείδηση και ευαισθησία σε σημαντικό αριθμό κατοίκων, καθώς και ισχυρές μνήμες συνεργατικής οργάνωσης της τοπικής κοινότητας μέσω κυρίως άτυπων δομών, όπως η φροντίδα του εξωτερικού κοινόχρηστου χώρου, των μονοπατιών, των παρεκκλησιών, οι γιορτές, οι κοινές γεωργικές δραστηριότητες. Όμως η κοινωνική οικονομία δεν αποτελεί σήμερα σημαντική πηγή οικονομικής δραστηριότητας και απασχόλησης στη Σίφνο.

Παρόλο που υπήρχε στη Σίφνο μια κουλτούρα συνεργασίας, κοινής δράσης και υπάρχουν καλές πρακτικές σε όλο τον κόσμο και μεταξύ των εταίρων του έργου, η κοινωνική οικονομία στη Σίφνο δεν έχει αναπτυχθεί. Ως εκ τούτου, υπάρχουν περιθώρια για την κοινωνική οικονομία και την καινοτομία σε πολλούς τομείς και ιδιαίτερα στη γεωργία, την ενέργεια και την πράσινη μετάβαση, καθώς και για την ανάπτυξη κοινωνικών υποδομών.

Με βάση την υπάρχουσα εμπειρία, τις καλές πρακτικές και τις αποτυχίες στη Σίφνο και σε άλλες περιοχές, η κοινωνική οικονομία θα μπορούσε να αποτελέσει μια λύση για την υποστήριξη του δήμου και της τοπικής κοινωνίας σε τομείς όπως:

6.10.4.1: Η συνεισφορά της κοινωνικής οικονομίας στην ανάπτυξη κοινωνικών δομών

Κοινωνικές υποδομές - μια κοινωνία φροντίδας

Από την κοινωνία της «αφροντισίας» προς έναν «φροντιστικό» κόσμο: “Η φροντίδα είναι μια κοινωνική διαδικασία που συνδέεται με όλες τις καθημερινές ανθρώπινες σχέσεις. Με τη στενή έννοια του όρου, η φροντίδα μπορεί να ιδωθεί ως πρακτική που ασκείται από κάποια άτομα για κάποια άλλα που δεν μπορούν να φροντίσουν τον εαυτό τους. Με την ευρεία έννοια, μπορεί να κατανοηθεί ως κοινωνική

δεξιότητα που τέμνεται με την αλληλεξάρτηση και την αλληλοβοήθεια, αποτελώντας συναίσθημα και δραστηριότητα που δεν μπορεί να υποβιβαστεί στα στενά όρια της εργασίας. Έτσι, από τη φροντίδα των παιδιών, των ηλικιωμένων ή των ανθρώπων με αναπηρίες μέχρι τη φροντίδα για το φυσικό περιβάλλον, και από την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη μέχρι τις κρατικές πολιτικές φροντίδας, η έννοια αυτή αναδύεται δυναμικά στην εποχή μας και προτείνεται ως μια οργανωτική αρχή για έναν κόσμο που μπορεί να πάει πέρα από την ατομοκεντρική λογική των σύγχρονων κοινωνιών.” Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ

Η κοινωνική φροντίδα και οι κοινωνικές υποδομές βασίζονταν στο παρελθόν κυρίως στην ίδια την οικογένεια και δευτερευόντως σε δίκτυα κοινωνικής αλληλεγγύης. Σε ορισμένες χώρες αναπτύχθηκε ένα κοινωνικό κράτος με ισχυρή παρουσία κρατικών δομών φροντίδας. Ακόμα όμως και σήμερα μεγάλο βάρος της κοινωνικής φροντίδας πέφτει στις πλάτες της οικογένειας, κυρίως των γυναικών αλλά και των παιδιών, χωρίς όμως να υπάρχει ιδιαίτερη στήριξη και αναγνώριση δικαιωμάτων. Όμως ακόμα και στις πιο οργανωμένες κοινωνίες, δημογραφικές και άλλες κοινωνικές εξελίξεις θέτουν ως αναγκαιότητα την μεταρρύθμιση των συστημάτων όπου υπάρχουν ή/και την ανάπτυξη καινοτόμων μοντέλων κοινωνικής φροντίδας εκεί που δεν υπάρχουν, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στη Σίφνο και σε πολλά άλλα νησιά.

Πρόταση: κοινοτική υγεία / κοινοτικά οργανωμένη υγεία, κοινωνική φροντίδα μέσα από συνεργατικές δομές, κοινωνικές υποδομές σε κοινοτική βάση

Στη Σίφνο όσο και σε πολλά άλλα νησιά, ακόμα και πιο μεγάλα, υπάρχουν σημαντικά κενά σε θέματα κοινωνικών υποδομών, ιδιαίτερα κοινωνικής φροντίδας ευάλωτων ομάδων (άτομα με αναπηρία, ηλικιωμένοι που δεν αυτοεξυπηρετούνται) καθώς και ευρύτερα παροχής υπηρεσιών υγείας, από την πρόληψη και πρωτοβάθμια φροντίδα, την διαγνωστική και τηλε-ιατρική μέριμνα μέχρι φυσικά την νοσοκομειακή περίθαλψη αλλά και την μετανοσοκομειακή φροντίδα και αποκατάσταση, την ψυχοκοινωνική υποστήριξη ή την ανακουφιστική φροντίδα.

Η απουσία μιας **ολοκληρωμένης κοινωνικής φροντίδας** έχει σημαντικό οικονομικό αλλά και κοινωνικό κόστος, όχι μόνο στις οικογένειες αλλά και στο ίδιο το σύστημα υγείας ακόμα και στα οικονομικά της “δημόσιας υγείας”. Οι οικογένειες καταβάλλουν μεγάλο κόστος για να:

- διασφαλίσουν κάποιο άτομο, συνήθως χωρίς κατάλληλη εκπαίδευση και γνώση, που θα **“φροντίζει” ένα ηλικιωμένο, άρρωστο ή με αναπηρία άτομο για ένα περιορισμένο ή μεγάλο χρονικό διάστημα**

- να μεταφέρουν ένα δικό τους άτομο εκτός κατοικίας και νησιού σε κατάλληλες δομές, ώστε να του παρέχονται εκεί υπηρεσίες φροντίδας (κέντρο αποκατάστασης, οίκος ευγηρίας κ.ά.)
- να πραγματοποιούν τακτικές ή και έκτακτες εξετάσεις, ακόμα και απλές, που θα μπορούσαν διαφορετικά να πραγματοποιηθούν τοπικά, αξιοποιώντας συστήματα τηλε-ιατρικής, αν υπάρχει φυσικά κατάλληλο προσωπικό και ανεπτυγμένο δίκτυο συνεργασίας με νοσοκομεία και κέντρα υγείας για αναφορά και υποστήριξη. Μια σημαντική θετική εξέλιξη είναι ότι κάποιες εξετάσεις μπορούν πλέον να γίνονται με τη συμβολή τοπικού βιο-χημικού εργαστηρίου, ώστε να μην χρειάζεται κάθε φορά η μετάβαση στην Αττική ή σε άλλο μεγαλύτερο νησί.

Αλλά και το κόστος στα δημόσια οικονομικά της υγείας είναι υψηλό αφού υπάρχει αυξημένο σε σχέση με την πρόληψη κόστος για νοσοκομειακή περίθαλψη αλλά και και υπερβολικά πολλές διακομιδές με ελικόπτερα και ταχύπλοα. Ενώ ένα μετέπειτα σοβαρό πρόβλημα υγείας θα μπορούσε πιθανόν να αποφευχθεί χάρη σε πρόληψη και κατάλληλη αγωγή υγείας, τελικά μπορεί να καταλήξει σε ένα σοβαρό ή και μοιραίο περιστατικό λόγω των αδύναμων κοινωνικών υποδομών, απουσίας προληπτικών πολιτικών και ανύπαρκτων ή ασθενικών δομών πρωτοβάθμιας υγείας.

Η κοινωνική οικονομία μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση και ανάπτυξη των κοινωνικών υποδομών και της κοινωνικής φροντίδας, ιδιαίτερα σε τομείς όπως η κοινοτική υγεία / κοινοτικά οργανωμένη υγεία, η πρόληψη ασθενειών και η διατήρηση της υγείας, η κοινωνικά οργανωμένη φροντίδα ηλικιωμένων και ευάλωτων ατόμων και η φροντίδα ή και νοσηλεία στο σπίτι

Δυνατότητες στη Σίφνο:

Η δημιουργία του συλλόγου Φίλων του κέντρου Υγείας Σίφνου δείχνει τις δυνατότητες που υπάρχουν για ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών με πρωτοβουλία και αυτοοργάνωση των ίδιων των κατοίκων. Μια τέτοια πρόταση θα μπορούσε να είναι η οργάνωση με τη συμμετοχή όλων των κατοίκων και φίλων της Σίφνου μιας κοινωνικής δομής φροντίδας **ηλικιωμένων που θα μπορούσε ίσως να ενταχθεί στο πλαίσιο ενός νέου μοντέλου κοινοτικά οργανωμένης υγείας, η οποία θα μπορούσε να παρέχει και υπηρεσίες φροντίδας ιατρικής και κοινωνικο-ψυχικής υποστήριξης κατ'οίκον.**

Στόχος είναι η ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και των υποστηρικτικών κοινωνικών πολιτικών, που δεν υπάρχουν σήμερα. Ιδιαίτερη έμφαση μπορεί να δοθεί σε δύο εμβληματικές δραστηριότητες που χρειάζεται η Σίφνος μέσω δομών κοινωνικής οικονομίας

- (1) **Δημιουργία ενός οίκου ευγηρίας με τη συμμετοχή των κατοίκων και την οικονομική ενίσχυση μέσω ετήσιας συνδρομής όλων των πολιτών που ενδιαφέρονται** με αντάλλαγμα την δωρεάν φιλοξενία μελών της οικογένειας
- (2) **Ανάπτυξη μοντέλου “κοινοτικής ιατρικής”,** αξιοποιώντας κατάλληλα μοντέλα από τη Γερμανία και την Β. Αμερική

Οικονομικοί πόροι: Η οικονομική βιωσιμότητα των δομών αυτών μπορεί να προέλθει από 4 πηγές

(α) συνεισφορά 1000 ατόμων με ποσό 200 ευρώ το χρόνο που θα εξασφαλίσει μεγάλο μέρος των λειτουργικών δαπανών του οίκου ευγηρίας

(β) επιπλέον δωρεές ατόμων και ιδρυμάτων

(γ) συμμετοχή σε είδος, δηλαδή φιλοξενία εθελοντών και ασκούμενων σχετικών επαγγελματιών από ευρωπαϊκές χώρες, τις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Αυστραλία - Νέα Ζηλανδία που θα βοηθάνε στην λειτουργία του οίκου ευγηρίας

(δ) διεκδίκηση πόρων από την περιφέρεια και την κεντρική διοίκηση για παροχή υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας που δεν παρέχει σήμερα στους νησιώτες το κράτος, εφαρμόζοντας πρακτικά πολιτικές διακρίσεων και μη ισότιμης πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες.

Προτεινόμενο κτίριο: Κατά αρχάς θα μπορούσε να εξεταστεί η συνεργασία με το ίδρυμα που διαχειρίζεται την περιουσία “Ψυχούλη” στα Εξάμπελα , που διαθέτει προσβάσιμο από το δρόμο κτίριο για να μπορέσει να αποτελέσει τον πυρήνα μιας επαρκούς κτιριακά δομής καθώς και εξωτερικό χώρο για να είναι η φιλοξενία κατάλληλη και προσαρμοσμένη στις συνήθειες και τις ανάγκες των ανθρώπων του νησιού.

Προετοιμασία: οι πρωταρχικές συζητήσεις που έχουν γίνει με πολλούς ανθρώπους από το νησί δείχνουν μεγάλη αποδοχή του σχεδίου, απαιτείται όμως συγκρότηση μιας ομάδας εργασίας που θα συγκεντρώνει όλο το σχετικό θεσμικό και οικονομικό πλαίσιο που θα πρέπει στη συνέχεια να οδηγήσει σε μια πρόταση κοστολογημένη ως προς την αρχική επένδυση, το ετήσιο κόστος λειτουργίας, κανονισμούς λειτουργίας, πρωτόκολλα, πρακτικές ανάγκες, δυνατότητες εξασφάλισης προσωπικού κατάλληλου για μια τέτοια δομή καθώς και οργάνωση συζητήσεων με τους κατοίκους και τους φορείς.

Εμπόδια:

Στο παρελθόν μια προσπάθεια που έγινε με το χώρο της Αγίας Αικατερίνης στις Καμάρες απέτυχε, ίσως όμως και λόγω ακαταλληλότητας του κτίσματος και του σημείου όσο και της πρώιμης ανάληψης της πρωτοβουλίας. Επίσης, μια αποτυχία σε ένα εγχείρημα οδηγεί συχνά στην πλήρη απόρριψή του ως ιδέα, ενώ απαιτείται καλύτερος σχεδιασμός και οργάνωση.

Καλά παραδείγματα από άλλες περιοχές:

[ΑΝΝΟΥΣΑΚΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑ](#)

Αννουσάκειο Θεραπευτήριο Κισιάμου. Λειτουργούν δύο τμήματα περίθαλψης:

(α) Παθολογική ή Γηριατρική Πτέρυγα και

(β) Πτέρυγα Περίθαλψης ασθενών που πάσχουν από άνοια.

Κάθε τμήμα έχει θαλάμους νοσηλείας - ως επί το πλείστον δίκλινους - είναι, εξοπλισμένο με θεραπευτικά κρεβάτια και κομοδίνα, οικιακό εξοπλισμό και κατάλληλη διακόσμηση. Κάθε τμήμα περίθαλψης διαθέτει ειδικά διαμορφωμένους κοινόχρηστους χώρους για τους σκοπούς περίθαλψης, καθιστικά, τραπεζαρίες, αίθουσες εργασιοθεραπείας, κινησιοθεραπείας- φυσικοθεραπείας και εκδηλώσεων. Οι χώροι είναι προσβάσιμοι και σχεδιασμένοι με κριτήρια την ασφάλεια και ελευθερία κίνησης των ατόμων που νοσηλεύονται. Υπάρχουν, επίσης, εξωτερικοί χώροι για εργασιοθεραπεία όταν επιτρέπει ο καιρός, αμφιθέατρο για εκδηλώσεις, χώροι δραστηριοτήτων και μικροί κήποι με παγκάκια για προσωπική χαλάρωση.

Κέντρο Αποθεραπείας και Αποκατάστασης Κλειστής Νοσηλείας “Ο Άγιος Σπυρίδων”. Αποτελεί πρότυπο ιατρικό κέντρο που στοχεύει στην παροχή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος εξατομικευμένης αποκατάστασης με έγκυρη διάγνωση, θεραπευτική παρέμβαση και σφαιρική κάλυψη των αναγκών των περιθαλπομένων. Διαθέτει 20 θέσεις νοσηλείας σε σύγχρονες εγκαταστάσεις, σε 10 δίκλινα διαμερίσματα, που διαμορφώνουν το μοντέλο της αυτόνομης διαβίωσης, δίχωρα ή μονόχωρα. Λειτουργεί από τον Αύγουστο του 2013, ως αυτόνομη δομή, από τις λοιπές δράσεις του Φορέα. Ως πάροχος υγείας του Ε.Ο.Π.Υ.Υ., μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, η παρεχόμενη νοσηλεία είναι δωρεάν για όσο χρονικό διάστημα ενδείκνυται κατά περίπτωση.

Φροντίδα στο σπίτι. Στον Τομέα της Ανοικτής Περίθαλψης λειτουργούν δύο προγράμματα “Βοήθειας στο σπίτι”, η δομή “**Βοήθεια στο σπίτι Κισιάμου**”, - συστάθηκε με την υπ’ αριθμόν Π4Β/1685/4-10-1995, απόφαση του Υπουργείου Υγείας και παρέχει τις υπηρεσίες της από τις 7 Δεκεμβρίου 1995 στους Δήμους Κισιάμου και Πλατανιά, (Δημοτικά Διαμερίσματα Κισιάμου, Μήθουνας, Κολυμπαρίου και Βουκολιών) και η δομή “**Βοήθεια στο σπίτι Καντάνου**”, που συστάθηκε τον Φεβρουάριο 1999 με την υπ’ αριθμόν Π48/55/5799/7-10-1997 Υπουργική Απόφαση, εδρεύει στο Κέντρο Υγείας Καντάνου και παρέχει υπηρεσίες στον Δήμο Καντάνου- Σελίνου και Πλατανιά, (Δημοτικά Διαμερίσματα Καντάνου, Ανατολικού Σελίνου και Βουκολιών). Το 2009 οι δύο δομές εντάχθηκαν στην πράξη «Ενέργειες ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και βελτίωσης της ποιότητας ζωής ηλικιωμένων και ατόμων που χρήζουν κατ’ οίκον βοήθεια που προκηρύχθηκε με την υπ’ αριθμόν 2503/15.04.2009 Προκήρυξη της Γεν. Γραμματείας της Περιφέρειας Κρήτης, (ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013) και από το 2011 εποπτεύεται και χρηματοδοτείται από την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, Ε.Ε.Τ.Α.Α.

Κινητή ιατρική μονάδα του Αννουσάκειου Θεραπευτηρίου. Στο πλαίσιο του προνοιακού του έργου στον τομέα της υγείας και της παροχής βασικών υπηρεσιών

πρωτοβάθμιας ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης διαθέτει μια ευέλικτη εξοπλισμένη Κινητή Ιατρική Μονάδα, που δίνει πρόσβαση στις υπηρεσίες ιατρικής μέριμνας και υποστήριξης σε κατοίκους που αλλιώς λόγω κοινωνικοοικονομικών και γεωγραφικών περιορισμών δεν θα καλύπτονταν επαρκώς οι ανάγκες τους. Η Μονάδα εγκαινιάστηκε τον Αύγουστο 2014 και απευθύνεται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, στον υγιή πληθυσμό όσο και σε αυτούς που αντιμετωπίσουν παθολογικά ή άλλα ψυχοκοινωνικά προβλήματα υγείας.

□ **Μονάδες φυσικοθεραπείας:** Το 1996 το Αννυσάκειο Θεραπευτήριο ενσωμάτωσε στις εγκαταστάσεις του εξοπλισμένο Φυσικοθεραπευτικό Κέντρο, για ηλεκτροθεραπεία, κινησιοθεραπεία, υδροθεραπεία, και αίθουσα γυμναστικής με πλήρη σειρά θεραπευτικών οργάνων για την παροχή υπηρεσιών φυσικοθεραπείας – αποκατάστασης τόσο σε εσωτερικούς όσο και σε εξωτερικούς ασθενείς. Σήμερα διαθέτει και 3 τρία εξοπλισμένα Παραρτήματα Φυσικοθεραπείας στις περιοχές: Βουκολιών, Παλαιόχωρας και Κανδάνου, για την εύκολη πρόσβαση των κατοίκων των ορεινών-δυσπρόσιτων περιοχών που βρίσκονται μακριά από τις αστικές υπηρεσίες υγείας, με συμβολικό ποσό συμμετοχής.

Οι δομές του Αννυσάκειου Ιδρύματος έχουν αναπτυχθεί από την Μητρόπολη Κισάμου και Σελίνου. Πέρα από τα προγράμματα αξιοποιούν τη συνεργασία με πανεπιστήμια και εθελοντές σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, από την Ελλάδα και το εξωτερικό, αλλά και παρέχουν δυνατότητα εκπαίδευσης σε φοιτητές, ιδιαίτερα από τη Νορβηγία και σχετικές σχολές, που μπορούν να ασχοληθούν στο Αννυσάκειο Θεραπευτήριο, στην Απασχόληση Ηλικιωμένων, στα προγράμματα “Βοήθεια στο σπίτι”, στην Κινητή Ιατρική Μονάδα, στο Κοινωνικό Οδοντιατρείο, στο Κοινωνικό Φαρμακείο, στο Κοινωνικό Παντοπωλείο, στα κοινωνικά Συσσίτια και σε άλλες κοινωνικές δραστηριότητες.

6.10.4.2. Ο ρόλος της κοινωνικής οικονομίας στην πράσινη και ψηφιακή μετάβαση διαφόρων τομέων και δραστηριοτήτων

- Διατήρηση της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς και ανάπτυξη του οικότουρισμού / βιώσιμης φιλοξενίας, διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων (πχ δημιουργία ΚΟΙΝΣΕΠ ή άτυπη συνεργασία ατόμων) σε συνεργασία με τον Πολιτιστικό Σύλλογο και άλλους πολιτιστικούς φορείς.
- Αναζωογόνηση της γεωργίας και την ανοικοδόμηση ολόκληρης της παραγωγής τροφίμων, ενισχύοντας τον Αγροτικό και Μελισσοκομικού Συνεταιρισμού.

Δημιουργία Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης ή συνεργασία με νέους από την περιοχή υπαρχουσών επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας (πχ ΑΝΕΜΟΣ ΑΝΑΝΕΩΣΗΣ) για

- Υποστήριξη της περιβαλλοντικής διαχείρισης, της έρευνας, της συλλογής περιβαλλοντικών δεδομένων και της παρακολούθησης

- Αναζήτηση χρηματοδοτήσεων και καινοτόμων χρηματοδοτικών εργαλείων για την υποστήριξη δραστηριοτήτων προς όφελος της κοινωνίας, του περιβάλλοντος και της μακροχρόνιας ευημερίας της Σίφνου, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης από το πλήθος,
- Προετοιμασία και υλοποίηση έργων για το κοινό συμφέρον, την υλοποίηση έργων προς όφελος της κοινότητας, του περιβάλλοντος και του κλίματος και
- Στροφή της οικονομίας προς πράσινη και κοινωνική κατεύθυνση
- προώθηση της ανταλλαγής γνώσεων, υποστήριξη της μη τυπικής εκπαίδευσης, της δια βίου κατάρτισης και της συνεργασίας με την τυπική εκπαίδευση

Τα ευρωπαϊκά δίκτυα κοινωνικής οικονομίας (REScoop.eu, REVES, Social Economy Europe, DIESIS Network) και μικρά νησιά (SMILO), δίκτυα στα οποία ο Άνεμος της Ανάνεωσης είναι ενεργό μέλος, θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ρόλο στην ανάπτυξη κοινών έργων στα οποία η Σίφνος μπορεί να συμμετάσχει για να καλύψει τις ανάγκες της για την προώθηση των πράσινων, κοινωνικών και ψηφιακών μεταβάσεων που απαιτούνται για την κοινωνία.

Η νέα ΚΑΠ και η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία έχουν ως κύριους στόχους τον περιβαλλοντικό/ψηφιακό μετασχηματισμό. Υπάρχουν επίσης πολλά ακόμη προγράμματα όπως το LIFE, το Erasmus, το HORIZON, το EUKI που μπορούν να βοηθήσουν την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση της Σίφνου αν δημιουργηθεί μια υποστηρικτική δομή (κοινωνικής οικονομίας).

6.10.5. Κίνδυνοι για την κοινωνική οικονομία στη Σίφνο

- Υπάρχει μια κακή εμπειρία στην Ελλάδα, καθώς πολλοί παλιοί συνεταιρισμοί απέτυχαν, μετατράπηκαν σε κέντρο διαφθοράς και "πελατειακό" σύστημα, επομένως η ιδέα των συνεταιρισμών και της κοινωνικής αυτοοργάνωσης έχει χάσει τη φήμη της. Όμως μια σειρά από νέες, καλά οργανωμένες δομές κοινωνικής οικονομίας (συνεταιρισμοί, ιδρύματα, κοινωνικές επιχειρήσεις κ.λπ.), με δημοκρατική διακυβέρνηση, που ακολουθούν τους βασικούς κανόνες και τις αξίες του συνεταιριστικού κινήματος υπάρχουν ήδη και αποτελούν ένα καλό παράδειγμα και για τη Σίφνο.

6.10.6. Εμπόδια για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας στη Σίφνο

- Η έννοια της κοινωνικής οικονομίας [αναγνωρίζεται ελάχιστα ή καθόλου σε τουλάχιστον 10 χώρες της ΕΕ](#) (Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, "Recent developments of the social economy in the European Union", των Monzon J. L. και Chaves R., 2017, σελ. 35 και 36), με την Ελλάδα να συγκαταλέγεται στις χώρες όπου ο ρόλος της αναγνωρίζεται μερικώς νομικά, αλλά στην πράξη απουσιάζει ένα υποστηρικτικό οικοσύστημα ή κυριαρχούν στην πράξη τα εμπόδια, τα προβλήματα και ο αποκλεισμός.
- Ανάμεσα στα άλλα εμπόδια είναι και η ενσωμάτωση στην πράξη των κριτηρίων του ιδιαίτερου μοντέλου της κοινωνικής οικονομίας που θα συνδυάζει τόσο το κοινωνικό συμφέρον όσο και τους οικονομικούς στόχους και που θα διαφοροποιεί προσκλήσεις και προγράμματα, θα αξιοποιεί τα κονδύλια που υπάρχουν τόσο στοχευμένα για την κοινωνική οικονομία (500.000.000 ευρώ στο ΕΣΠΑ 2014-2020, τα οποία όμως ελάχιστα κατευθύνθηκαν στις ανάγκες της κοινωνικής οικονομίας) όσο και οριζόντια σε δράσεις και προγράμματα (π.χ. πράσινη μετάβαση,

επενδύσεις, στήριξη της ανάκαμψης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια της πανδημίας, πρόσβαση σε κεφάλαια κίνησης, κοινωφελής εργασία κ.λπ.)

- Η αρνητική εμπειρία από το παρελθόν με την αποτυχία πολλών συνεταιρισμών, αντί να έχει οδηγήσει στην αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων της συνεργατικής οικονομίας, έχει διαμορφώσει μια απόρριψη των συνεργατικών μορφών επιχειρηματικότητας, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο σύγχρονος τρόπος οργάνωσης αυτών των επιχειρήσεων (για την αντιμετώπιση των αποτυχιών των μοντέλων, των πελατειακών σχέσεων, των αδύναμων δομών λήψης αποφάσεων και διαχείρισης, της άγνοιας των σύγχρονων εργαλείων λειτουργίας κ.λπ.)
- Πολλές από τις δυνατότητες της κοινωνικής επιχειρηματικότητας δεν αξιοποιούνται επαρκώς στην Ελλάδα, είτε λόγω των αδυναμιών των ίδιων των επιχειρήσεων είτε λόγω της ανυπαρξίας του οικοσυστήματος της κοινωνικής οικονομίας.
- **Η κοινωνική οικονομία και ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει στην ενδυνάμωση της κοινωνίας και στην πράσινη μετάβαση παραμένει άγνωστος σε πολλούς ανθρώπους**, οι οποίοι στην καλύτερη περίπτωση αντιμετωπίζουν τις κοινωνικές επιχειρήσεις ως εκείνες που αφορούν μόνο τα κοινωνικά ευάλωτα άτομα και περιορίζουν το ρόλο τους σε θέματα κοινωνικής ένταξης.
- Πολλοί καταναλωτές θεωρούν ότι ένας από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων είναι "να αλλάξουμε τον τρόπο που καταναλώνουμε" και "να αλλάξουμε τον τρόπο που παράγουμε και εμπορευόμαστε" και δηλώνουν ότι θέλουν να αγοράζουν πιο υπεύθυνα όσον αφορά τις πηγές των αγαθών και των υπηρεσιών που αγοράζουν, αλλά δεν γνωρίζουν απαραίτητα πώς να το κάνουν. **Σπάνια όμως αναγνωρίζουν το ρόλο της κοινωνικής οικονομίας στην παραγωγή περιβαλλοντικά υπεύθυνων αγαθών και υπηρεσιών** (π.χ. ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων, εγκατάσταση ηλιακών συστημάτων, παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μέσω ενεργειακών κοινοτήτων κ.λπ.)
- **Τα επενδυτικά κεφάλαια, σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, δεν είναι διαθέσιμα στους φορείς της κοινωνικής οικονομίας. Επίσης, είναι δύσκολο για τους φορείς της κοινωνικής οικονομίας να έχουν πρόσβαση σε δίκαιους τραπεζικούς δανεισμούς και προγράμματα που προκηρύσσονται, έστω και αν σε πρώιμο στάδιο δεν αποκλείονται ως μορφές επιχειρηματικότητας**, αφού όλοι οι Ευρωπαϊκοί Κανονισμοί των διαφόρων Προγραμμάτων τονίζουν την υποχρέωση των κρατών μελών να μην αποκλείουν τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας από τους δικαιούχους των Προγραμμάτων.
- **Οι δημόσιες αρχές δεν αξιοποιούν τις υπάρχουσες δυνατότητες/δυνατότητες** για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας σε δημόσιες συμβάσεις (όχι μόνο κοινωνικής αναφοράς) ή χρηματοδότηση, ούτε την ευελιξία που προσφέρουν οι ισχύοντες κανόνες της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις, ιδίως σε περιόδους κρίσης (πανδημίας, ενέργειας, οικονομίας κ.λπ.).

- **Καθώς δεν είναι επαρκώς γνωστοί και αναγνωρισμένοι, οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην προσπάθειά τους να αναπτύξουν και να διευρύνουν τις δραστηριότητές τους,** γεγονός που μετριάξει τον οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπό τους. Οι φορείς αυτοί χρειάζονται περισσότερη και καλύτερη υποστήριξη για να αναπτυχθούν και να ευδοκιμήσουν.
- **Δεν υπάρχουν κατάλληλα κοινωνικά και πράσινα ομόλογα και κεφάλαια από κοινωνικούς επενδυτές** στην Ελλάδα που να στοχεύουν σε επενδύσεις από επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας, πράσινης μετάβασης κ.λπ. Αν και υπάρχουν πολλές τέτοιες δυνατότητες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, υπάρχουν πάρα πολλά εμπόδια για να μπορέσουν οι ελληνικές επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας να έχουν πρόσβαση σε παρόμοια κεφάλαια με κοινωνικό και πράσινο πρόσημο, ενώ κάποιοι φορείς που θα μπορούσαν να παίξουν το ρόλο του διαμεσολαβητή και εγγυητή τέτοιων επενδύσεων, όπως η Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας, επικεντρώνονται κυρίως σε τοπικές δράσεις.
- Ακόμη και για τη νέα προγραμματική περίοδο και για το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, **επικράτησαν μόνο τραπεζικά κριτήρια,** γεγονός που αποκλείει πολλά καινοτόμα επενδυτικά σχέδια που δεν είναι άμεσα "κερδοφόρα" ή έχουν ιδιαίτερο κοινωνικό και πράσινο αντίκτυπο.
- Συχνά δίνεται υπερβολική έμφαση στα προγράμματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και προώθησης ταλέντων, αλλά αυτό δεν συνδέεται με μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που συνοδεύεται από δίκαιη πρόσβαση στα κατάλληλα χρηματοδοτικά εργαλεία, με αποτέλεσμα την αναποτελεσματικότητα στη διαχείριση των πόρων, ιδίως εκείνων του Κοινωνικού Ταμείου (περίπου 2,5 δισ. ευρώ στο ΕΣΠΑ 2014-2020).
- Πολύ συχνά, δίνεται επίσης έμφαση στην καθοδήγηση και τη συμβουλευτική, η οποία, ωστόσο, δεν λαμβάνει υπόψη το πρόβλημα της πρόσβασης σε κεφάλαια κίνησης και κοινωνικά επενδυτικά κεφάλαια, το οποίο αποτελεί βασικό διαρθρωτικό έλλειμμα στη χώρα μας τόσο για τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας όσο και για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις γενικότερα, με την πιθανή εξαίρεση των τεχνολογικών επιχειρήσεων και των νεοφυών επιχειρήσεων που στοχεύουν κυρίως σε τεχνολογικές εφαρμογές. οι οποίες δεν οδηγούν πάντοτε σε συμμετοχικότητα, αλλά μπορεί και να διευρύνουν το τεχνολογικό χάσμα (τεχνολογικός αναλφαβητισμός) που υπάρχει και οδηγεί στον αποκλεισμό ομάδων και ατόμων που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν από μόνοι τους τις εξελίξεις.

6.10.7. Οικονομικές και άλλες ευκαιρίες:

- **Όλοι οι κανονισμοί για την προγραμματική περίοδο 2021-2027 προβλέπουν την πρόσβαση των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας στα προγράμματα που έχουν προκηρυχθεί.** Προγράμματα όπως η πράσινη μετάβαση ή η ψηφιακή μετάβαση είναι πράγματι ανοικτά και για τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας. Τελικά, όμως, τα κριτήρια που εφαρμόζονται για την αξιολόγηση μπορεί στην πράξη να αποκλείσουν τις επιχειρήσεις που έχουν πληγεί από την πανδημία και την ενεργειακή κρίση. Για παράδειγμα, δίνοντας μεγάλη έμφαση στην ύπαρξη κερδών κατά το προηγούμενο έτος, ανεξάρτητα από τη βιωσιμότητα του προτεινόμενου επιχειρηματικού σχεδίου ή την ανθεκτικότητα που έχει επιδείξει μια εταιρεία μέσα από κρίσεις.

- **Η διευκόλυνση για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα παρέχει στα κράτη μέλη** σημαντικές ευκαιρίες για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων μέσω της κοινωνικής και χωρίς αποκλεισμούς επιχειρηματικότητας. Επιπλέον, ορισμένα κράτη μέλη έχουν προσδιορίσει την κοινωνική οικονομία και την επιχειρηματικότητα ως προτεραιότητες στα εθνικά τους σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Αυτό όμως δεν αντιστοιχεί στις προτεραιότητες του ελληνικού σχεδίου- το οποίο σε κάθε περίπτωση αποκλείει το 80-90% των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Ας ελπίσουμε ότι η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η συζήτηση που διεξάγεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ότι θα παρακολουθεί και θα υποστηρίζει τα κράτη μέλη στην εφαρμογή των αντίστοιχων σχεδίων τους, ώστε να είναι πιο δίκαια και χωρίς αποκλεισμούς, θα έχει αποτέλεσμα.
- Η κοινωνική οικονομία μπορεί να διαδραματίσει βασικό ρόλο στη μετάβαση προς πιο όμορφους, βιώσιμους και χωρίς αποκλεισμούς χώρους διαβίωσης και τρόπους ζωής, όπως προωθείται από το [Νέο Ευρωπαϊκό Bauhaus](#), προσφέροντας νέες διεπιστημονικές προσεγγίσεις και λύσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες και τις προσδοκίες των τοπικών κοινοτήτων.
- Το **SEED** είναι ένα από τα έξι ευρωπαϊκά έργα που υποστηρίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη δημιουργία **εθνικών κέντρων ικανοτήτων για την κοινωνική καινοτομία** σε ολόκληρη την ΕΕ. Κατά τη διάρκεια δύο ετών (Μάιος 2021-Μάιος 2023) οργανισμοί κοινωνικής καινοτομίας, ερευνητικά κέντρα, διαχειριστικές αρχές του ΕΚΤ και άλλοι εταίροι **σχεδίασαν κέντρα ικανοτήτων**, τα οποία μπορούν να βοηθήσουν τις χώρες τους να **προωθήσουν την κοινωνική καινοτομία**, μεταξύ άλλων μέσω της χρηματοδότησης από το ΕΚΤ+ και άλλα προγράμματα της ΕΕ.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα, προκειμένου να βελτιστοποιηθεί το δυναμικό της κοινωνικής οικονομίας στην ενιαία αγορά, "θα πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για την αναπαραγωγή επιτυχημένων εμπειριών σε διάφορα κράτη μέλη και, όπου είναι δυνατόν, για τη στήριξη της ανάπτυξης των κοινωνικών επιχειρήσεων από τοπικό σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μεταξύ άλλων μέσω της χρήσης ψηφιακών εργαλείων. Το πρόγραμμα προτείνει ένα σχέδιο δράσης με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικής καινοτομίας, τη στήριξη της κοινωνικής οικονομίας και την αύξηση της κοινωνικής και οικονομικής μετασχηματιστικής της δύναμης. Προτείνει μια σειρά δράσεων για την περίοδο 2021-2030. Βασίζεται στην πρωτοβουλία για τις κοινωνικές επιχειρήσεις (SBI) και στην πρωτοβουλία για την εκκίνηση και την κλιμάκωση".

6.10.8. Καλά παραδείγματα από τους εταίρους του GRAPE

Valle Camonica: Coltivare Valore (Καλλιεργώντας την αξία)

Ένα χαρακτηριστικό της κοιλάδας Camonica είναι η βαθιά ριζωμένη παρουσία ενός εκτεταμένου δικτύου κοινωνικών συνεταιρισμών που έχουν αναπτυχθεί και εργάζονται ενεργά σε συνέργεια μεταξύ τους και με τα θεσμικά όργανα, κυρίως με την Comunità Montana και την ATS Montana.

Στη Vallecamonica έχουν ήδη υλοποιηθεί διάφορα έργα για την επαναχρησιμοποίηση εγκαταλελειμμένων γεωργικών εκτάσεων (τα πιο πρόσφατα αναφέρονται εν συντομία. Coltivare Valore- Recupero Terra Vita- Coltiviamo il Futuro.) με υψηλούς και εύκολα διαμοιραζόμενους στόχους.

- Διατήρηση της αγροβιοποικιλότητας,
- ανάκαμψη των αυτοφυών ειδών,
- ενοποίηση θέσεων εργασίας που προορίζονται για μειονεκτούντα άτομα,
- βελτίωση της ποιότητας των αγροοικολογικών δεξιοτήτων του δικτύου.

Τα έργα που προτείνονται από τη Solco και τους συναφείς συνεταιρισμούς, που δεν ανήκουν απαραίτητα στην κοινοπραξία, έχουν κοινό στόχο τη **δημιουργία ή τη σταθεροποίηση θέσεων εργασίας για άτομα που δεν έχουν πρόσβαση στην κανονική αγορά εργασίας**: τα άτομα αυτά απασχολούνται, για διάφορους λόγους, σε συνεταιρισμούς "B" (Η κοινοπραξία Solco Camunia έχει ως μέλη: 3 συνεταιρισμούς τύπου "A", 9 συνεταιρισμούς τύπου "B" και 2 μικτού τύπου (A+B) συνεταιρισμούς). Αυτή η πτυχή είναι πολύ σημαντική, ιδίως σε κοινωνικό επίπεδο, διότι επιτρέπει στα **μειονεκτούντα άτομα να γίνουν χρήσιμα** και να ενισχύσουν τόσο τις δεξιότητές τους όσο και την αυτοεκτίμησή τους. Εξ ου και η σημασία της εξεύρεσης νέων και βιώσιμων ευκαιριών απασχόλησης μέσω του συνδυασμού γεωργικών πρακτικών και εργασιών που είναι δύσκολο να διαχειριστούν.

Η απασχόληση μειονεκτούντων εργαζομένων στους συνεταιρισμούς "B" (τύπος συνεταιρισμών στην Ιταλία) αντιπροσωπεύει έμμεσο εισόδημα από το ΠΣ στο σύνολό του, αν λάβει κανείς υπόψη τόσο την οικονομική στήριξη σε ευάλωτους ανθρώπους που διαφορετικά θα έπρεπε να πληρώσουν, όσο και τους φόρους που μπορούν να πληρώσουν τα εργαζόμενα υποκείμενα. Η αξία αυτή μπορεί να μετρηθεί εύκολα και με ακρίβεια με τη χρήση του "VALORIS". (Πρόκειται για ένα μοντέλο βασισμένο σε λογιστικά φύλλα που επιτρέπει να μετράμε με ακρίβεια και περιοδικά την εξοικονόμηση που εγγυάται η κοινωνική επιχείρηση στον δημόσιο φορέα).

7. Προηγούμενες πρωτοβουλίες της Σίφνου και του Ανέμου Ανανέωσης για την προώθηση της Πράσινης Κοινωνικής Μετάβασης

Δήμος Σίφνου

- Η Σίφνος προσχώρησε στην πρωτοβουλία του "Συμφώνου των Δημάρχων" και του "Δικτύου των 100 πόλεων για το κλίμα"
- Η Σίφνος έχει επιλεγεί μεταξύ των 88 νησιών για στήριξη από τη γραμματεία του προγράμματος "Καθαρή ενέργεια για τα νησιά της ΕΕ". Πρόκειται για μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια των περισσότερων από 2.200 κατοικημένων ευρωπαϊκών νησιών.
- Η Σίφνος συμμετέχει στο έργο GRAPE (συγχρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στο πλαίσιο του SMP-COSME-2021-RESILIENCE-SEM). Οι αποστολές κοινωνικής οικονομίας και η στενή συνεργασία με τους εταίρους του έργου προσέφεραν χρήσιμα εργαλεία για την ανάπτυξη του σχεδίου δράσης, τη δικτύωση και την ανταλλαγή καλών πρακτικών και τεχνογνωσίας.
- Η Σίφνος συμμετέχει επίσης στο πρόγραμμα SMILO MED

Άνεμος Ανανέωσης / Wind of Renewal

Ο Άνεμος της Ανανέωσης (WoR) είναι μέλος των δικτύων

- Δίκτυο REVES
- REScoop.eu
- SMILO δίκτυο μικρών νησιών
- Δίκτυο DIESIS

Η WoR έχει επίσης καλή συνεργασία με

- LE MAT Europe, ένα δίκτυο τουριστικών επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας
- HOSTEL WORLD
- Hosteling International

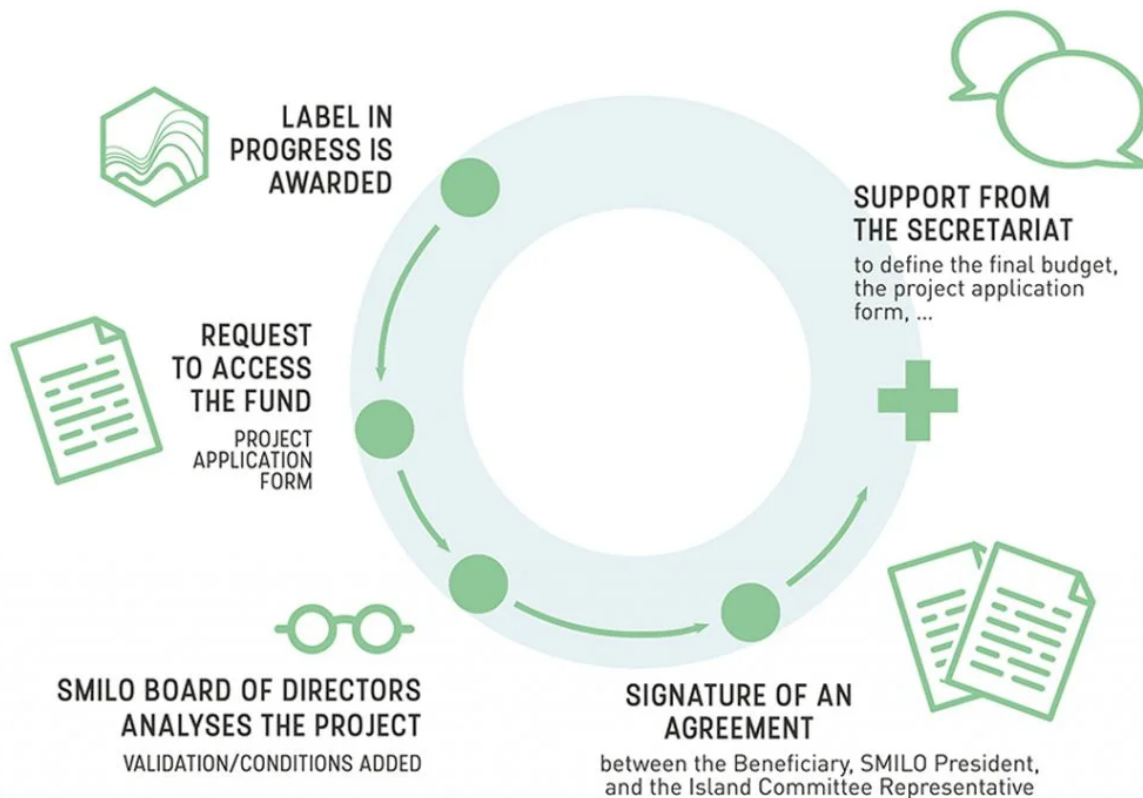
8. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΗΜΑΝΣΗΣ SMILO

Το σήμα SMILO είναι ένα εργαλείο για την προώθηση της αλλαγής, της μετάβασης προς τη βιωσιμότητα για ένα νησί. Βοηθά επίσης στην αναγνώριση των νησιών που συμμετέχουν σε μια διαδικασία συνεχούς βελτίωσης η οποία περιλαμβάνει διάφορα βήματα:

- σύσταση επιτροπής του νησιού που θα εκπροσωπεί όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς της περιοχής
- τηρώντας τη φιλοσοφία SMILO και δεσμευόμενοι στη διαδικασία πιστοποίησης
- ανάπτυξη μιας διάγνωσης της περιοχής καθώς και καθορισμός των ζητημάτων και των προτεραιοτήτων του νησιού
- την αξιολόγηση της ενδιάμεσης κατάστασής της για τον εντοπισμό των προσπαθειών που έχει ήδη καταβάλει το νησί, καθώς και της δέσμευσής του στη διαδικασία
- εφαρμογή μέτρων που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων προτεραιότητας του νησιού
- διεξαγωγή τελικής αξιολόγησης για την απόκτηση του σήματος
- διατήρηση των προσπαθειών για τη βελτίωση της βιωσιμότητας της περιοχής και τη διατήρηση της ετικέτας

Στη Σίφνο αποφασίστηκε ως μοντέλο για την Επιτροπή του Νησιού και στο πλαίσιο του έργου SMILO MED μια πιο ανοιχτή και συμμετοχική διαδικασία, βασισμένη στη συνεργασία με διάφορους φορείς, τη διοργάνωση συνεδρίων και εργαστηρίων, την ανάληψη μιας σειράς πρωτοβουλιών, σε συνάφεια με τους σκοπούς και τους στόχους του έργου GRAPE.

*Ταυτόχρονα, η **ανάλυση πλαισίου** και **SWOT** καθώς και η **σύνταξη του Πράσινου Κοινωνικού Σχεδίου Δράσης** θα βοηθήσουν τη διαδικασία για το σήμα SMILO για τη Σίφνο.*

Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, τα νησιά έχουν στη διάθεσή τους διάφορα εργαλεία:

- παρέχεται στρατηγική και τεχνική υποστήριξη μέσω της διαθεσιμότητας εμπειρογνομόνων/διαμεσολαβητών, δελτίων καλών πρακτικών, συμμετοχής σε τεχνικά εργαστήρια και διανοησιωτικές συναντήσεις.
- όταν είναι επιλέξιμα (κριτήρια ανάλογα με το έργο), μπορούν να έχουν πρόσβαση στο Ταμείο Νήσων για τη χρηματοδότηση μέτρων για την επίτευξη των στόχων προτεραιότητας

ΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΩΣΙΜΑ ΝΗΣΙΑ

Η Διακήρυξη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Μικρών Νησιών συνοψίζει τα θέματα που εξετάζει τα SMILO. Καθώς και το όραμα και τους στόχους που σκοπεύει να μοιραστεί η ένωση με τα μέλη και τους εταίρους της. Υπογράφοντας αυτή τη Διακήρυξη, ο εκπρόσωπος της νησιωτικής επιτροπής υιοθετεί κατ' αρχάς τη φιλοσοφία του προγράμματος και του δικτύου SMILO.

Είναι επίσης ένας τρόπος επισημοποίησης της ιδιότητας μέλους του δικτύου SMILO. Η Διακήρυξη επιτρέπει επίσης την υπογραφή από οποιοδήποτε άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο που επιθυμεί να ενταχθεί στο δίκτυο SMILO.

Η Διακήρυξη είναι προσβάσιμη μέσω των ακόλουθων συνδέσμων:

[Διακήρυξη για τη βιώσιμη ανάπτυξη των μικρών νησιών](#)

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Συμφωνία Συνεργασίας υπογράφεται από τον εκπρόσωπο της νησιωτικής επιτροπής όταν το νησί δεσμεύεται για τη διαδικασία σήμανσης. Το συμβόλαιο αυτό περιγράφει λεπτομερώς όλες τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνει το νησί και η ένωση SMILO καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας. Το βήμα αυτό αντιστοιχεί στην επίσημη αίτηση του νησιού για την απόκτηση του σήματος "Αειφόρο νησί". Η [συμφωνία συνεργασίας](#)

ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Η διάγνωση και ο στρατηγικός σχεδιασμός αποτελούν κρίσιμα βήματα στην εδαφική διαδικασία, τόσο για τη δημιουργία επιχειρήσεων που θα επιτρέψουν την καθιέρωση βιώσιμων πρακτικών που θα οδηγήσουν στην πιστοποίηση του νησιού, όσο και επιπλέον από την άποψη ότι οδηγούν σε μια κοινή αξιολόγηση μεταξύ των βασικών φορέων της νησιωτικής επιτροπής. Η εδαφική προσέγγιση πρέπει να ενσωματώνει τους βασικούς φορείς, τις ανθρώπινες δραστηριότητες και τα χερσαία και θαλάσσια ζητήματα...

Η δημιουργία της διάγνωσης του νησιού και του στρατηγικού σχεδίου επιτρέπει:

- αντικειμενική και κοινή αξιολόγηση των ανθρώπινων πρακτικών και δραστηριοτήτων και της διαχείρισης των νησιωτικών πόρων
- μέτρηση των περιθωρίων προόδου για την επίτευξη καλύτερης ισορροπίας μεταξύ της ανθρώπινης ανάπτυξης και της διαχείρισης των νησιωτικών πόρων.
- Καθορισμός στρατηγικών στόχων για την επίτευξη της διεθνούς αναγνώρισης του νησιού - Σήμα Βιώσιμης Νησιωτικής Ανάπτυξης.
- Μια ανακοίνωση οδηγιών είναι διαθέσιμη για να βοηθήσει τα νησιά να δημιουργήσουν τη διάγνωσή τους και να καθορίσουν το στρατηγικό τους σχέδιο.
- Οι στρατηγικές αρχές SMILO έχουν μια δομή-οδηγό για τα νησιά ώστε να καθορίσουν τους στόχους τους.

Επεξηγηματικό σημείωμα για την ανάπτυξη της διάγνωσης του νησιού και τον καθορισμό του στρατηγικού του σχεδίου

ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Αφού συσταθεί μια νησιωτική Επιτροπή, υπογραφεί η Διακήρυξη για τα βιώσιμα νησιά και η Συμφωνία Συνεργασίας, ολοκληρωθεί η Διάγνωση και το Στρατηγικό Σχέδιο και πραγματοποιηθεί η ενδιάμεση αξιολόγηση.

Ένας εισηγητής από την επιτροπή αξιολόγησης επιβλέπει την ολοκλήρωση των βημάτων και αναπτύσσει την αξιολόγηση.

Η αξιολόγηση αυτή επιτρέπει:

- Αναγνώριση των προσπαθειών που έχουν ήδη καταβληθεί από το νησί (οι οποίες προσδιορίζονται στη διάγνωση του νησιού) με τη δυνατότητα απόκτησης τομεακών βραβείων ανά θέμα, εάν επιτύχουν όλες οι κατευθυντήριες γραμμές ("[στρατηγικές αρχές](#)" έγγρ.)
- Πιστοποιεί ότι το νησί βρίσκεται ενεργά σε διαδικασία σήμανσης

Περισσότερα για τα κριτήρια αξιολόγησης [Φύλλο αξιολόγησης της νήσου](#)

ΤΑΜΕΙΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΑΞΕΩΝ / ΝΗΣΙΑ

Τα νησιά εφαρμόζουν πράξεις που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων προτεραιότητας που περιγράφονται στο στρατηγικό τους σχέδιο για τη βελτίωση της βιωσιμότητας. Μόλις τα νησιά είναι επιλέξιμα, μπορούν να έχουν πρόσβαση στο Ταμείο Νησιών για τη χρηματοδότηση πράξεων για την επίτευξη των στόχων προτεραιότητας.

Κανόνες πρόσβασης στο νησιωτικό ταμείο και στην αίτηση για το νησιωτικό ταμείο

ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Όταν τα νησιά έχουν επιτύχει όλους τους στόχους προτεραιότητας που έχουν τεθεί στο στρατηγικό τους σχέδιο, πρέπει να τους καταγράψουν στην [αίτησή τους για τη σήμανση](#).

ΤΕΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η τελική αξιολόγηση γίνεται επί τόπου από έναν ή δύο εισηγητές της επιτροπής αξιολόγησης, η οποία ελέγχει την επιτυχία των στόχων προτεραιότητας στο νησί. Αργότερα, μια συλλογική γνώμη από το σύνολο της επιτροπής αξιολόγησης προτείνεται στο Συμβούλιο Διοίκησης του SMILO που εκδίδει επίσημα το σήμα. Σε περίπτωση απόρριψης του σήματος, οι συστάσεις επιτρέπουν στο νησί να υποβάλει εκ νέου αίτηση.

Κριτήρια αξιολόγησης, κάντε κλικ στο παρακάτω φύλλο αξιολόγησης: [Φύλλο αξιολόγησης του νησιού](#)

ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΤΕΛΙΚΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ

Όταν τα νησιά λαμβάνουν το σήμα "Βιώσιμο νησί", αυτό ισχύει για πέντε χρόνια. Κάθε χρόνο, πρέπει να συντάσσουν μια έκθεση δραστηριοτήτων, η οποία να δείχνει τις προσπάθειες που καταβάλλουν για τα θέματα SMILO. Πράγματι, η προσέγγιση του SMILO είναι μια προσέγγιση συνεχούς βελτίωσης, οπότε μετά από πέντε χρόνια για να διατηρήσουν το σήμα τους, τα νησιά θα πρέπει να υποβάλουν εκ νέου αίτηση παρουσιάζοντας τα επικαιροποιημένα βήματά τους (Επιτροπή Νησιών, αν έχει αλλάξει, διάγνωση και στρατηγικό σχέδιο, εφαρμογή των δραστηριοτήτων και των στόχων προτεραιότητας).

Για την ενημέρωση των προσπαθειών που καταβάλλονται κάθε χρόνο, το νησί πρέπει να συμπληρώσει την [ετικέτα παρακολούθησης](#)

9. Αντί επιλόγου

Η κλιματική κρίση αλλάζει τα πάντα - αν δεν προετοιμαστούμε, θα οδηγήσει σε κατάρρευση της οικονομίας και της κοινωνίας. Οι προβλέψεις για τη Μεσόγειο είναι ότι σε 20-50 χρόνια οι ημέρες καύσωνα με θερμοκρασίες άνω των 37-40°C μπορεί να είναι ίσως τριάντα (30) το καλοκαίρι, από μία (1) κατά μέσο όρο σήμερα. Οι Νορβηγοί επιδιώκουν να γίνουν η Ελλάδα του Βορρά, να γίνουν ένας "δροσερός καλοκαιρινός προορισμός", αφού η Μεσόγειος θα είναι σχεδόν αβίωτη, ή τουλάχιστον πολύ ζεστή, με κύματα καύσωνα να πλήττουν την περιοχή πολλές ημέρες, με θερμοκρασίες που θα φτάνουν τους 42 και 45°C βαθμούς και ο τουρισμός να αλλάζει κατεύθυνση, από τον ήλιο και τη ζέστη, προς τη δροσιά.

Από την άλλη πλευρά, η ξηρασία κατέστρεψε πρόσφατα τη γεωργική παραγωγή στην Ισπανία, προκαλώντας βαθιά πολιτική, οικονομική και κοινωνική κρίση. Αλλά η ξηρασία είναι πιθανό να μην είναι η εξαίρεση αλλά η νέα κανονικότητα στη δική μας κλιματική ζώνη. Το εύκρατο μεσογειακό κλίμα εκτοπίζεται βορειότερα, πλησιάζουμε πλέον αυτό της αφρικανικής ερήμου.

Η αλλαγή του κλίματος αλλάζει επίσης το τοπίο, τη βλάστηση, τις ισορροπίες που έχουν διαμορφωθεί, τα εδάφη διαβρώνονται. Ενώ συζητάμε το ρόλο του εδάφους και των φυτών που απορροφούν τα αέρια που αλλάζουν το κλίμα, μπορεί να βρεθούμε να περιορίζουμε τις δυνατότητες του εδάφους να παίξει έναν τέτοιο ρόλο στο μέλλον.

- Μια παρόμοια παροδική κρίση στην Καλιφόρνια ήταν η αιτία της Μεγάλης Ύφεσης του 1929 που οδήγησε στην κατάρρευση της παγκόσμιας οικονομίας. Πρέπει να ξαναδιαβάσουμε προσεκτικά τα μεγάλα αριστουργήματα που περιέγραψαν την εποχή, όπως τα "Σταφύλια της οργής" ([John Steinbeck](#)).
- Κάτι παρόμοιο ήταν το έναυσμα για την έναρξη του εμφυλίου πολέμου στη Συρία, αλλά και για πολλές από τις κρίσεις στην αφρικανική ήπειρο.
- Ο έλεγχος των υδάτων προκάλεσε συνοριακές συγκρούσεις μεταξύ του Ιράν και του Αφγανιστάν μέσα στο 2023.
- Εκτός από τις συγκρούσεις σε μεγάλο επίπεδο, υπάρχουν επίσης συγκρούσεις στο εσωτερικό των κοινωνιών, το μέλλον διαφοροποιείται επίσης σε τοπικό επίπεδο.

Τι αλήθεια έχει απομείνει από τα 3 δίκτυα νερού, τη συνετή διαχείριση και τη δίκαιη κατανομή του νερού που ανέπτυξαν οι προηγούμενες γενιές στη Σίφνο (βλ. τη σχετική συζήτηση που οργανώσαμε στο Ίδρυμα Πρόκος, στις 22 Ιανουαρίου 2023, με τίτλο "Ιστορίες νερού στη Σίφνο, [από το παρελθόν στο παρόν και το αύριο](#)");

Όμως το μέλλον έχει πολλή ξηρασία και πρέπει, αναπόφευκτα, να ξαναχτίσουμε ένα ολοκληρωμένο μοντέλο νερού, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τους περιορισμούς που θα έχουμε. Το σοφό μοντέλο διαχείρισης του νερού που είχαμε στη Σίφνο ζητείται σήμερα σε όλο τον πλανήτη, το είχαμε και πρέπει να το αναπτύξουμε περαιτέρω αντί να το αφήσουμε να καταρρεύσει.

Το πιο σύγχρονο και πάνω απ' όλα σημαντικό για τη διαμόρφωση ενός βιώσιμου μέλλοντος είναι να μάθουμε από αυτό το σοφό παρελθόν όχι για να το αναπλούμε αλλά για να διαμορφώσουμε, ενσωματώνοντας σοφές τοπικές πρακτικές, ένα σύγχρονο μελλοντικό πλαίσιο με στρατηγικές, πολιτικές, εργαλεία και *τρόπους ζωής που θα διαφυλάξουν το νησί, την κοινωνία, το τοπίο, τη φύση, τους οικισμούς, τον πολιτισμό, τις αξίες, τους υλικούς πόρους για πραγματική ευημερία. Τελικά για την ευημερία και την ευτυχία μας.*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Ανάλυση SWOT για τη Σίφνο με στόχο τη διαμόρφωση ενός [Τοπικού Σχεδίου Δράσης Κοινωνικού Πρασίνου για το νησί](#)

Η ανάλυση SWOT είναι ένα εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού που χρησιμοποιούμε για να αναλύσουμε τα **Δυνατά σημεία**, τις **Αδυναμίες**, τις **Ευκαιρίες** και τις **Απειλές** για τη μετάβαση σε ένα πράσινο κοινωνικά βιώσιμο μοντέλο, αξιοποιώντας το συνεργατικό περιβάλλον,

Η ανάλυση αυτή θα βοηθήσει στη διαμόρφωση των στόχων του Σχεδίου Δράσης για την Πράσινη Κοινωνική Ανθεκτικότητα της Σίφνου και την επίτευξή τους, στο οποίο εργάζονται ο **Άνεμος Ανανέωσης** και ο **Δήμος Σίφνου** στο πλαίσιο του προγράμματος **COSME-GRAPPE "Τοπικό Κοινωνικό Πράσινο Σχέδιο Δράσης"** και επίσης του προγράμματος **SMILO MED "Αειφορική Διαχείριση των Φυσικών Πόρων της Σίφνου"**.

Κατά τη διάρκεια της ανάλυσης SWOT, μελετώνται τα δυνατά και αδύνατα σημεία της Σίφνου, καθώς και οι ευκαιρίες και οι απειλές που υπάρχουν.

Τα δυνατά και αδύνατα σημεία αφορούν κυρίως το εσωτερικό περιβάλλον της Σίφνου και της κοινωνίας της (π.χ. φύση, ανθρωπογενές απόθεμα, πολιτισμός, ανθρώπινο κεφάλαιο, κοινωνική οργάνωση, ικανότητες προσωπικού και στελεχών, ιδιότητες και χαρακτηριστικά της τοπικής κοινωνίας, οικονομικές δυνατότητες, συνοχή, παράδοση, επαφή με τις εξελίξεις και την καινοτομία κ.λπ.)

Αντίθετα, οι ευκαιρίες και οι απειλές αντικατοπτρίζουν παράγοντες του ευρύτερου περιβάλλοντος - φυσικού, κοινωνικού, οικονομικού, διοικητικού και πολιτικού, τους οποίους η Σίφνος θα πρέπει να εντοπίσει, να λάβει υπόψη της, να δει την προσαρμογή της στα νέα δεδομένα και να υιοθετήσει στόχους που ανταποκρίνονται σε αυτές τις σημερινές και μελλοντικές προκλήσεις.

Εδώ και μερικές εβδομάδες υπάρχει μια διαδικτυακή συνεργασία για να διαμορφωθεί αυτή η ανάλυση όσο το δυνατόν πιο συμμετοχικά, και στην πορεία η δημοσιοποίηση του πρώτου σχεδίου διάγνωσης θα επιτρέψει μια ευρύτερη συζήτηση και την τελική διαμόρφωση. Στην πρώτη επεξεργασία της ανάλυσης SWOT, αξιοποιήθηκαν στοιχεία που προέκυψαν από τη διοργάνωση διήμερων, τον Ιούνιο και τον Σεπτέμβριο του 2022, εργαστηρίων και θεματικών συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν με ευθύνη της Επιτροπής Αειφόρου Διαχείρισης Φυσικών Πόρων Σίφνου, παρεμβάσεις και εμπειρίες από προηγούμενες δράσεις στη Σίφνο, στοιχεία από έρευνες καθώς και από την πρόσφατη καταγραφή τοπικών ποικιλιών και σπόρων (Φεβρουάριος 2023) καθώς και παρατηρήσεις και προτάσεις κατοίκων του νησιού.

Με αφορμή τα δύο προγράμματα, κάθε μήνα συναντιόμαστε & συζητάμε ένα σημαντικό θέμα για τη Σίφνο, καταγράφουμε την υπάρχουσα εμπειρία, τις καλές πρακτικές, αναζητούμε μορφές οργάνωσης και νέες προτάσεις με σκοπό τη διαμόρφωση ενός Πράσινου και Κοινωνικού Σχεδίου Δράσης που θα προταθεί στο Δημοτικό Συμβούλιο για να διαμορφώσει μια μακροπρόθεσμη στρατηγική της κοινωνίας της Σίφνου:

- Δύο συνέδρια για τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων (Ιούνιος και Σεπτέμβριος 2022),
- Ένα εργαστήριο για την κοινωνική οικονομία (Σεπτέμβριος 2022 με τη συμμετοχή εκπροσώπων από ευρωπαϊκά δίκτυα αλλά και από μικρούς δήμους της Ισπανίας και της Ιταλίας),
- Ημερίδα και συζήτηση για την περιοχή NATURA της Σίφνου (Δεκέμβριος 2022)
- Ημερίδα με θέμα "Ιστορίες για το νερό στη Σίφνο - από το μέρος σε ένα βιώσιμο μέλλον" (Ιανουάριος 2023).
- Από τις 24 έως τις 27.2.2023 μαζί με τον Ροϊκό Θανόπουλο είχαμε μια πολύ ενδιαφέρουσα εμπειρία συστηματικής καταγραφής της μνήμης μιας βιώσιμης τοπικής γεωργίας και των τοπικών ποικιλιών/ειδών που καλλιεργούνταν στη Σίφνο, αλλά και, κυρίως, της συλλογής δειγμάτων τοπικών σπόρων, φυτών και δέντρων που καλλιεργούνται ακόμη και σήμερα. Είναι εντυπωσιακό και καταγράφουμε όλα αυτά τα πράγματα και τις συζητήσεις. Είναι χρήσιμο όχι μόνο ως μνήμη και πολιτιστικό υλικό αλλά και ως βάση για μια δυναμική αναγέννηση της γεωργίας στη Σίφνο.
- Συναντήσεις και συζητήσεις με πολλούς ενεργούς πολίτες της Σίφνου και μέλη φορέων και οργανώσεων.
- Για τη σύνταξη της ανάλυσης SWOT υπήρχε ένα κείμενο που αναρτήθηκε στο google drive, όπου όσοι ήθελαν να συμμετάσχουν, έκαναν σχόλια και παρατηρήσεις. Η τελική έκδοση ήταν μια σύνθεση όλων των απόψεων και προτάσεων. Στη συνέχεια το κείμενο δημοσιεύτηκε για επιπλέον σχόλια.
- Η ημερίδα "Συνέργειες προστιθέμενης αξίας στα τοπικά προϊόντα - Προτάσεις για βιώσιμη ανάπτυξη", που διοργάνωσε στις 26 Φεβρουαρίου 2023 ο Δήμος Σίφνου, προσέφερε μερικές ενδιαφέρουσες προτάσεις για τη γεωργία, τις συνέργειες και τους σπόρους τοπικών ποικιλιών: "Συνέργειες προστιθέμενης αξίας σε τοπικά προϊόντα - Προτάσεις για βιώσιμη ανάπτυξη - Γεωργία - Κτηνοτροφία - Αλιεία - Μελισσοκομία - Μεταποίηση". Στην ημερίδα συμμετείχαν πολλοί Σιφνιώτες και Σιφνιώτισσες, μεταξύ των οποίων αγρότες και κτηνοτρόφοι, οι οποίοι πήραν το

λόγο και εξέφρασαν τα προβλήματα και τις προτάσεις τους. Μίλησαν οι προσκεκλημένοι: **Στέλιος Βογιατζής**, Γενικός Γραμματέας της [Πανελληνίας Ένωσης Νέων Αγροτών](#), αιγοπροβατοτρόφος, για τα "προβλήματα και τις ευκαιρίες της βιώσιμης κτηνοτροφίας", **Γιάννης Σάρρος**, αρχισυντάκτης, δημοσιογράφος της εφημερίδας "[Εξοχή Χώρα](#)" για το "ρόλο των αγροτικών συνεργειών στην τοπική κοινωνία", **Γιώργος Ζακυνθινός**, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής με θέμα "Τοπικά προϊόντα, προτάσεις προώθησης και προστιθέμενης αξίας", ο **Ροΐκος Θανόπουλος**, γεωπόνος - ερευνητής, με θέμα "Ο ρόλος της καλλιέργειας τοπικών ποικιλιών και σπόρων για τη γεωργία στα νησιά", ο **Νίκος Χρυσόγελος**, πρόεδρος της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης "[Άνεμος Ανανέωσης](#)" με θέμα "Τι είδους γεωργία στη Σίφνο την εποχή της κλιματικής, οικολογικής και διατροφικής κρίσης".

Παρουσιάσαμε το πρώτο προσχέδιο, για περαιτέρω σχολιασμό και οριστικοποίηση σύντομα. Το σχέδιο αυτό μπορεί να βοηθήσει άλλα νησιά με παρόμοια χαρακτηριστικά τόσο στο Αιγαίο όσο και σε άλλες γεωγραφικές περιοχές, ιδίως μέσω του δικτύου μικρών νησιών SMILO.

Τα πλεονεκτήματα της Σίφνου

Φυσικό περιβάλλον - φυσικοί πόροι

- Το φυσικό περιβάλλον βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση (για ορισμένους μέτρια σε σύγκριση με το παρελθόν, για άλλους σε πολύ καλή ή και εξαιρετική), με εξαίρεση την καταστροφή των αλυκών στις παράκτιες περιοχές - διατήρηση μικρών ακόμα υγροτόπων σε χαράδρες, φυσικές πηγές (οι περισσότερες αλλά έχουν σταματήσει να τρέχουν νερά).
- Μια από τις πιο καλοδιατηρημένες περιοχές NATURA 2000 στα νησιά με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όπως κέδρους juniperus - juniperus αλλά και άλλα σημαντικά και κάποια ενδημικά είδη.
- Έντονη κατανόηση στο παρελθόν της ανάγκης για συνετή διαχείριση του νερού και δίκαιο διαμοιρασμό του, ώστε να είναι αρκετό για όλους και επαρκές για τη φύση.
- Στο παρελθόν υπήρχε ένα ανεπτυγμένο δίκτυο πηγών, δεξαμενών, πηγαδιών, γούρνων που βρίσκονταν κυρίως κατά μήκος των μονοπατιών (θα μπορούσαμε να το ονομάσουμε και "δίκτυο μονοπατιών νερού"), το οποίο με συλλογική ευφυΐα συνδύαζε τις υπάρχουσες φυσικές πηγές με συμπληρωματικές ανθρώπινες κατασκευές, διαμορφώνοντας μια εξαιρετική χαρτογράφηση των υδάτινων πόρων.
- Οι πηγές που παρείχαν πόσιμο νερό καλής ποιότητας προστατεύονταν από πιθανή ρύπανση ή καταστροφή.
- Το σημαντικό έργο του βιολογικού καθαρισμού των λυμάτων των κεντρικών οικισμών της Σίφνου βρίσκεται σε εξέλιξη, προκειμένου να μειωθεί η μόλυνση των υπόγειων υδάτων από λύματα και βόθρους.

Ανθρωπογενές περιβάλλον

- Δομημένο περιβάλλον και ανθρώπινες αρχιτεκτονικές που συνδέθηκαν αρμονικά με το φυσικό περιβάλλον, "βελτίωσαν" το φυσικό περιβάλλον (π.χ. ξερολιθίες, γεωργικές κατασκευές, οικισμοί, δεξαμενές-γέφυρες)

- Στο παρελθόν, η Σίφνος κάλυπτε το 100% των αναγκών της από τον άνεμο, τη βροχή και τον ήλιο και αξιοποιούσε τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που είχε στη διάθεσή της μέσω των πολλών ανεμόμυλων και ορισμένων νερόμυλων, των ιστιοφόρων πλοίων και ορισμένων μύλων για την άντληση νερού από πηγάδια.
- Όλα τα σπίτια και τα κτίρια διέθεταν δεξαμενές και δεξαμενές βρόχινου νερού, ενώ η επαναχρησιμοποίηση του νερού για άλλες χρήσεις ήταν μέρος της καθημερινής συμπεριφοράς των ανθρώπων.
- Η ανάγκη συλλογής του βρόχινου νερού καθόρισε επίσης τον τρόπο με τον οποίο χτίστηκαν τα σπίτια και οι οικισμοί.
- Εκτός από τους ανεμόμυλους, υπήρχαν, πριν από μερικές δεκαετίες, 4-5 νερόμυλοι, ίσως και περισσότεροι.
- Το δίκτυο ξηρολιθικών πετρωμάτων μήκους 2-3000 χιλιομέτρων που παίζει σημαντικό ρόλο στη γεωργία, στη διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους και στη δημιουργία μικρών βιοτόπων/οικοσυστημάτων εξακολουθεί να βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση. Οι αναβαθμίδες αποτελούν μέρος της σημαντικής παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς σύμφωνα με την UNESCO και αναγνωρίζονται όπως και το αγροτικό τοπίο ως σημαντικά πολιτιστικά και οικολογικά στοιχεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Στη μάχη για το κλίμα, η διατήρηση των ξηρολιθικών πετρωμάτων είναι ένα χρήσιμο εργαλείο που μπορεί να συμβάλει στη στρατηγική και τις πρακτικές προσαρμογής και άμυνας απέναντι σε ακραία καιρικά φαινόμενα (κλιματική προσαρμογή), αποτέλεσμα της κλιματικής κρίσης.
- Συντηρούνται ως επί το πλείστον σε καλή κατάσταση, περίπου 100 χλμ. σηματοδοτημένων μονοπατιών και επίσης περίπου 100 χλμ. μη σηματοδοτημένων μονοπατιών
- Μεγάλος αριθμός επισκεπτών/περιπατητών υψηλού πολιτιστικού επιπέδου, άνοιξη και φθινόπωρο εκτός καλοκαιρινής περιόδου.

Γεωργική δραστηριότητα - αγροτικό τοπίο

- Υπάρχει ένα ενδιαφέρον αγροτικό τοπίο που έχει διάφορα χαρακτηριστικά σοφής ανθρώπινης παρέμβασης και δημιουργίας (ξηροί ογκόλιθοι, ανεμοφράκτες από καλάμια, ποικιλία δέντρων), σημαντικά για ένα μικρό νησί, απομεινάρια μιας σημαντικής γεωργικής δραστηριότητας του παρελθόντος.
- Έγινε μια πρώτη καταγραφή 1200 γεωργικών κτιρίων κοντά σε μονοπάτια και δρόμους με ιδιαίτερη αξία (γεωργικές αποθήκες - στάβλοι, αλώνια, αχυρώνες κ.λπ.).
- Σήμερα, το ενδιαφέρον πολλών Σιφνιτών - όχι μόνο αγροτών στο επάγγελμα - αυξάνεται για τη διατήρηση και την καλλιέργεια τοπικών ποικιλιών - σπόρων που κάποτε έπαιζαν σημαντικό ρόλο στη γεωργική δραστηριότητα του νησιού. Έχει ξεκινήσει μια προσπάθεια καταγραφής και συλλογής τους.
- Σε πρόσφατη έρευνα που πραγματοποίησε ο ειδικός ερευνητής Ροϊκος Θανόπουλος σε συνεργασία με τους Άνεμο Ανανείο και Νίκο Χρυσόγελο με συνεντεύξεις και συλλογή σπόρων καταγράφηκαν διάφορα είδη σπόρων καλλιέργειών που φαίνεται να καλλιεργούνται ακόμη από μεμονωμένους αγρότες ή για οικιακή χρήση (σιτάρι, λαθούρι, άφκος, φασόλια, ξηρά καρπούζια, πεπόνια, σουσάμι κ.λπ.), καθώς και πολλές τοπικές ποικιλίες δέντρων (ρόδια, σύκα, μπουρνέλια, αχλάδια, αμύγδαλα, βύσσινα κ.λπ.) και φυτών (αμπέλια). Σπόροι από

καλλιέργειες που υπήρχαν στο παρελθόν, όπως 3 είδη βαμβακιού, κριθαριού κ.λπ. δεν έχουν ακόμη εντοπιστεί). Η εκστρατεία θα συνεχιστεί και θα υποβληθούν προτάσεις για την περαιτέρω ενίσχυση της διατήρησης και αξιοποίησης των διασωθέντων τοπικών ποικιλιών και σπόρων, της εκπαίδευσης, της συνεργασίας μεταξύ των αγροτών, της δημιουργίας ενός αποθετηρίου τοπικών σπόρων και ποικιλιών. Σύντομα θα υπάρξει σχετική τεχνική έκθεση από τον Ροϊκό Θανόπουλο, ενώ τα δείγματα που συλλέχθηκαν θα αναλυθούν και θα αξιολογηθούν και θα αποτελέσουν υλικό για την Εθνική Τράπεζα Σπόρων Θεσσαλονίκης. Στο μέλλον το αξιολογημένο υλικό θα δοθεί σε ενδιαφερόμενους για να συνεχίσουν την καλλιέργειά τους στη Σίφνο.

- Οι περισσότερες καλλιέργειες στη Σίφνο ήταν ξηρικές και μόνο στις περιοχές με νερό καλλιεργούσαν αρδευόμενα είδη. Επομένως υπάρχουν σπόροι και ποικιλίες που είναι αρκετά προσαρμοσμένες στις ξηρικές συνθήκες και στα νέα κλιματικά δεδομένα των περιορισμένων βροχοπτώσεων.
- Υπάρχουν μερικά πολύ λίγα ζώα σήμερα που μπορεί να ανήκουν σε παλαιότερες φυλές ζώων, κάτι που πρέπει να διερευνηθεί σε βάθος. Πριν από μερικά χρόνια καταγράφηκε από την "ΑΜΑΛΘΕΙΑ" ένας πολύ μικρός αριθμός αγελάδων που εικάζεται ότι ανήκουν στην εξαφανισμένη φυλή της αγελάδας της Κέας. Ωστόσο, δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία επιστημονική έρευνα για να διαπιστωθεί αν πρόκειται πράγματι για απομεινάρια αυτής της τοπικής φυλής. Το ίδιο πρέπει να γίνει και με τις κατσίκες και τα άλλα ζώα.
- Υπάρχει μια ισχυρή "κουλούρα της τοπικής κουζίνας", αλλά στο παρελθόν βασίζονταν στην αναπτυσσόμενη γεωργική δραστηριότητα και μάλιστα σε τοπικές ποικιλίες. Το φεστιβάλ κυκλαδίτικης γαστρονομίας Ν. Τσελεμεντές που πραγματοποιείται κάθε χρόνο στη Σίφνο θα μπορούσε να αποτελέσει μια καλή γέφυρα που συνδυάζει την καλλιέργεια τοπικών ειδών και την προώθηση της τοπικής κουζίνας που βασίζεται σε αυτά τα είδη.
- Φαίνεται ότι δεν υπήρχαν καλλωπιστικά δέντρα και φυτά κοντά σε σπίτια και οικισμούς για την εξοικονόμηση νερού και την προστασία των δεξαμενών από τις ρίζες.
- Ήδη αναπτύσσονται νέες πρωτοβουλίες που συνδυάζουν τη γεωργική παραγωγή με εκπαιδευτικές και ενημερωτικές υπηρεσίες για τους τουρίστες. Συνδυάζοντας τον πρωτογενή τομέα παραγωγής με τον δευτερογενή και τριτογενή, τον πολιτισμό και την τοπική γαστρονομία, η τοπική οικονομία, το εμπόριο και οι τοπικές επιχειρήσεις μπορούν να ενισχυθούν σημαντικά, ενώ παράλληλα εμπλουτίζεται η τουριστική ταυτότητα της Σίφνου.
- Ο Αγροτικός και Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός θεωρεί ότι υπάρχουν σημαντικές προοπτικές για τον αγροτικό τομέα της περιοχής, αν αυτές βασιστούν σε ένα νέο "μοντέλο" καλλιεργειών, με στροφή προς τα ποιοτικά αγροτικά προϊόντα, αφού αυτό είναι το συγκριτικό μας πλεονέκτημα λόγω της μικρής καλλιεργήσιμης έκτασης που διαθέτουμε για παραγωγή, αλλά και στη χρήση τοπικών ποικιλιών. Επίσης, ότι η κτηνοτροφία της Σίφνου έχει αρκετές δυνατότητες ανάπτυξης, λόγω της θέσης των τοπικών τυροκομικών προϊόντων στην αγορά (υψηλή ζήτηση), ενώ η μελισσοκομία, η οινοποιία και η αλιεία παρουσιάζουν σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης στο συνεταιρισμό.
- Η ανάπτυξη των θερμοκηπιακών καλλιεργειών, η υποστήριξη της καλλιέργειας πρῶιμων και μεσοπρῶιμων κηπευτικών, η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, η

καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών, η επέκταση των δενδρωδών και αρωματικών φυτών, καθώς και η προώθηση των βιολογικών καλλιεργειών, έχουν προσδιοριστεί ως βασικές προτεραιότητες για τον Αγροτικό και Μελισσοκομικό Συνεταιρισμό Σίφνου.

Κοινωνικά χαρακτηριστικά - κοινωνική συνοχή - συνεργατικό πνεύμα - κοινωνική οικονομία

- Κοινωνική συνείδηση και ευαισθησία σε σημαντικό αριθμό κατοίκων και έντονες μνήμες συνεργατικής οργάνωσης της τοπικής κοινότητας μέσω κυρίως άτυπων δομών, όπως η φροντίδα του εξωτερικού κοινόχρηστου χώρου, μονοπάτια, παρεκκλήσια, γιορτές, κοινές αγροτικές δραστηριότητες.
- Χαμηλό ποσοστό ανεργίας, ιδίως διαρθρωτικής ανεργίας
- Χαμηλός μέσος όρος ηλικίας των κατοίκων, με νέους άνδρες και γυναίκες να παραμένουν στο νησί ή να επιστρέφουν
- Ενδιαφέρον για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κυρίως την ηλιακή. Διοργάνωση πολλών εκδηλώσεων και συζητήσεων στο παρελθόν σχετικά με το πώς θα γίνει η Σίφνος ένα πράσινο νησί
- Αποτυπώνονται πολλά προγράμματα εθελοντικής εργασίας και περιβαλλοντικής δράσης στο παρελθόν που δημιούργησαν κάποια οικολογική συνείδηση σε συνδυασμό με τις μνήμες από το παρελθόν μιας αρμονικής σχέσης της τοπικής κοινωνίας και του φυσικού περιβάλλοντος.
- Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα επαγγελματών που ακολουθούν οι κάτοικοι της Σίφνου, ιδίως οι νέοι άνδρες και γυναίκες, αν και δεν υπάρχουν οι αντίστοιχες ευκαιρίες επαγγελματικής απασχόλησης για όλα αυτά τα επαγγέλματα, ιδίως τα μελλοντικά, στο νησί.
- Πολλά προγράμματα υλοποιούνται με τη συμμετοχή της Σίφνου (STARS4Water, GRAPE, SMILO, Erasmus, Horizon κ.ά.) που στοχεύουν στη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων της Σίφνου, στην απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων και στην ανάπτυξη σύγχρονων μορφών οργάνωσης μέσω της ανταλλαγής εμπειριών και καλών πρακτικών σε ευρωπαϊκό και μεσογειακό επίπεδο.
- Υπάρχει μια πλούσια πολιτιστική κληρονομιά με εξέχουσες προσωπικότητες της λογοτεχνίας, της ιστορίας, της ζωγραφικής, της ποίησης, που εμπνεύστηκαν από το νησί και το ανέδειξαν.
- Η Σίφνος είναι ένα ολόκληρο αρχαιολογικό μνημείο. Από τα αρχαιολογικά ευρήματα θεωρείται ότι η μεταλλουργία στο νησί άκμασε κατά την 3η χιλιετία π.Χ. Η Σίφνος ήταν ένα από τα πλουσιότερα μέρη του αρχαίου κόσμου κατά την αρχαϊκή και την πρώιμη κλασική περίοδο, χάρη στα μεταλλεία χρυσού και αργύρου και την ανάπτυξη της κεραμικής τέχνης. Το όνομα της "Παναγίας της Χρυσοπηγής", απηχεί τη φήμη τους ακόμη και σήμερα. Ενδεικτικά, οι Σιφνιοί ήταν οι πρώτοι που έκοψαν χρυσά νομίσματα και οι πρώτοι που χάραξαν και τις δύο όψεις των νομισμάτων. Επίσης, χαρακτηριστικό δείγμα της ακμής του νησιού είναι η ανακατασκευή, το 525 π.Χ., του γνωστού "Θησαυρού της Σιφνιάς" στο Ιερό των Δελφών. Σε μεταγενέστερες περιόδους, το πλήθος των αρχαίων Πύργων - με κορυφαίο παράδειγμα τον Λευκό Πύργο πάνω από τις Σωρές - που χρονολογούνται από την ύστερη κλασική και ελληνιστική περίοδο και είναι χτισμένοι κοντά σε ορυχεία, θεωρήθηκαν οχυρωματικές κατασκευές, που σχετίζονται με αυτά. Η πανευρωπαϊκής σημασίας -αλλά ελάχιστα γνωστή μέχρι σήμερα- αρχαιολογική/πολιτιστική κληρονομιά της Σίφνου αυξάνει τη φέρουσα ικανότητα ανάδειξης και προβολής του νησιού.

- Το νησί της Σίφνου, εκτός από την πλούσια αρχαιολογική και πολιτιστική ιστορία του, χαρακτηρίζεται από μια πολύπλοκη γεωλογική δομή με τη συμμετοχή αρχαίων πετρωμάτων, ηλικίας εκατομμυρίων ετών, καθώς και ιζηματογενών αποθέσεων που δημιουργούνται ακόμη και σήμερα, μοιάζοντας με ένα ενεργό γεωλογικό εργαστήριο. Οι σχηματισμοί από τους οποίους δομείται, η χαρακτηριστική γεωμορφολογική του κατασκευή, η ποικιλία των μεταλλευμάτων που περιέχει, κυρίως του αργύρου και του χρυσού που εκμεταλλεύτηκαν οι αρχαίοι πριν από χιλιετίες, τα ιδιαίτερα σημαντικά -και σε ορισμένες περιπτώσεις σπάνια- ορυκτά που φιλοξενεί, αλλά και οι "ζωντανές" μαρτυρίες-δείγματα της σύγχρονης εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου, συνθέτουν ένα γεωλογικό-τεχνολογικό "μωσαϊκό", το οποίο, σε συνδυασμό με την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά του νησιού, συγκεντρώνει όλες τις προδιαγραφές για την ένταξή του στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της UNESCO.
- Έχει δημιουργηθεί η Ενεργειακή Κοινότητα Σίφνου (με τη συμμετοχή του Δήμου Σίφνου), η οποία από το 2016 έχει εκπονήσει πρόταση για Υβριδικό Ενεργειακό Σταθμό για ενεργειακή αυτονομία με ΑΠΕ, ηλεκτροδότηση στους δρόμους και παραγωγή υδρογόνου για την κίνηση παράκτιου σκάφους. Η πρόταση αυτή έχει επαινεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και έχει συμπεριλάβει τη Σίφνο στην ευρωπαϊκή πρωτοβουλία "Καθαρά Νησιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης". Ωστόσο, η πρόταση δεν υλοποιήθηκε για διάφορους λόγους.
- Υπάρχουν προτάσεις για μικρότερα, πιο προσαρμοσμένα συστήματα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που σε συνδυασμό με αναβαθμισμένα προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας και την ανάπτυξη κτιρίων με μηδενική κατανάλωση ενέργειας, αξιοποιώντας την πλούσια παράδοση της τοπικής αρχιτεκτονικής που είναι πολύ κοντά στη βιοκλιματική αρχιτεκτονική μπορούν να καταστήσουν το νησί κέντρο επίδειξης βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής μηδενικών εκπομπών - κτίρια μηδενικών εκπομπών.

Αδυναμίες της Σίφνου

Πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα

- Δεν υπάρχει συνολικό σχέδιο για την καταγραφή και την προστασία των πηγών νερού, η έμφαση δίνεται κυρίως στα τεχνικά έργα και την αφαλάτωση, τα οποία είναι χρήσιμα αλλά δεν μπορούν να επεκτείνονται συνεχώς. Υπάρχει περιορισμένη παρέμβαση σε θέματα διαχείρισης της ζήτησης, παρά την υπάρχουσα νομοθεσία και τα προβλήματα διαθεσιμότητας νερού που προκαλούνται από τους καλοκαιρινούς μήνες με υψηλή ζήτηση και παρά τη συνειδητοποίηση από πολλούς ότι πρέπει να υπάρξει αλλαγή συμπεριφοράς.
- Πολλά πηγάδια είναι μολυσμένα και γενικά υπάρχουν λύματα που εισέρχονται στα υπόγεια ύδατα.
- Μόλις πρόσφατα, δημοσιοποιήθηκε ένα σχέδιο Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης για την περιοχή NATURA της Σίφνου, το οποίο βρίσκεται ακόμη σε διαβούλευση. Το σχέδιο προτείνει μερική προστασία της περιοχής NATURA, αφού επιτρέπει την κατασκευή εντός της περιοχής τουριστικών μονάδων μέχρι 150 κλινών και εστιατορίων μέχρι 150 τετραγωνικών μέτρων. Τόσο ο δήμος Σίφνου όσο και φορείς και πολίτες έχουν ζητήσει να αλλάξουν αυτές οι προτάσεις και να προστατευθεί αποτελεσματικά η περιοχή αλλά και να αποτελέσει μια υλική βάση για την ευημερία

ολόκληρου του νησιού, να ενισχυθεί η γεωργία με οικολογικές μεθόδους, η οργανωμένη οικολογική περιήγηση των επισκεπτών, να υπάρξει ένα ιδιαίτερο brand της περιοχής που θα δώσει συγκριτικά πλεονεκτήματα στα προϊόντα της περιοχής.

Πιέσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον

- Μέχρι σήμερα δεν υπάρχει κανένα σχέδιο χωροταξικής και οικιστικής οργάνωσης, με αποτέλεσμα - αυθαίρετα και σε κάθε περίπτωση χωρίς σχεδιασμό και κατάλληλη αδειοδότηση - να εμφανίζονται διανοίξεις δρόμων ακόμη και στην περιοχή NATURA 2000. Η έλλειψη χρήσεων γης αποτελεί σήμερα τον μεγαλύτερο κίνδυνο λόγω της ραγδαίας ζήτησης γης για τουριστικές δραστηριότητες και εξοχικές κατοικίες, ιδιαίτερα μετά την πανδημία και τις αλλαγές που προκάλεσε. Στην καλύτερη περίπτωση θα υπάρξουν κάποια αποτελέσματα όσον αφορά τη ρύθμιση των χρήσεων γης και τα πολεοδομικά σχέδια στα επόμενα 3-5 χρόνια, αλλά ο κίνδυνος είναι ότι έχουν δημιουργηθεί τέτοιες δράσεις που δεν θα είναι αναστρέψιμες. Σε αντίθεση με ό,τι επικρατεί σε πολλές άλλες χώρες, η χώρα και τα νησιά όπως η Σίφνος δεν έχουν χρήσεις γης που να εξασφαλίζουν μια ισορροπημένη και βιώσιμη ανάπτυξη. Οι Δήμοι θεωρούν ότι δεν διαθέτουν τα κατάλληλα εργαλεία για να μπορέσει η τοπική κοινωνία να καθορίσει την οικιστική και χωροταξική οργάνωση που επιθυμεί ώστε να διασφαλιστεί η αειφορία.
- Παρόλο που η κατασκευή του δικτύου αποχέτευσης στα χωριά προχωράει, η τοποθεσία και το μοντέλο επεξεργασίας λυμάτων δεν έχουν οριστικοποιηθεί. Οι προτάσεις που έχουν προωθηθεί για την αξιοποίηση φυσικών συστημάτων για την επεξεργασία λυμάτων, ακόμη και σε πιλοτικό επίπεδο, δεν έχουν προχωρήσει.
- Τον τελευταίο καιρό έχει καταγραφεί μεγάλη οικοδομική δραστηριότητα, κυρίως εκτός των χωριών, η οποία τροποποιεί σημαντικά το αγροτικό τοπίο και την κλίμακα που χαρακτήριζε το νησί. Στην πραγματικότητα, η δόμηση έρχεται να ανατρέψει την ισορροπία με άλλες δραστηριότητες, όπως η γεωργία και η κτηνοτροφία, αλλά και να προσδώσει άλλα χαρακτηριστικά.
- Παρατηρείται προοδευτική εγκατάλειψη και κατάρρευση των ξηρολιθίων, με αποτέλεσμα την αύξηση του κινδύνου διάβρωσης του εδάφους και την έλλειψη άμυνας έναντι ακραίων καιρικών φαινομένων.
- Λίγοι άνθρωποι γνωρίζουν πλέον πώς χτίζονται και αποκαθίστανται οι ξηρολιθικοί τοίχοι με βάση την τοπική τεχνική, ενώ οι μετανάστες (κυρίως Αλβανοί) που είναι οι κύριοι κατασκευαστές δεν γνωρίζουν πλέον πώς χτίζεται ένας ξηρολιθικός τοίχος με βάση την τοπική τεχνική και ποιος είναι ο ρόλος των ξηρολιθικών τοίχων στην οικολογική υγεία του εδάφους, τη διαχείριση των υδάτων και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
- Υπάρχει μια διαίρεση σχετικά με το σχεδιαζόμενο νέο λιμάνι στις Καμάρες. Αν δεν ληφθεί μέριμνα και δεν περιοριστεί στα απολύτως απαραίτητα, θα καταστραφεί η φυσική ομορφιά και ο χαρακτήρας του οικισμού και της παραλίας των Καμαρών.

Μεγάλα προβλήματα για τους γεωργούς/κτηνοτρόφους - Περιορισμένη γεωργική δραστηριότητα σήμερα - ορισμένες τοπικές ποικιλίες χάνονται για πάντα

- Ο τουρισμός και οι κατασκευές τείνουν να μονοπωλούν την οικονομική ζωή της Σίφνου εις βάρος άλλων δραστηριοτήτων που υπήρχαν ή μπορούν να υπάρξουν

με κατάλληλο σχεδιασμό που προβλέπει το μέλλον, με κίνδυνο αφενός να εκτεθούν περισσότερο σε οικονομικούς ή άλλους κινδύνους (π.χ. πανδημία) αλλά και να συρρικνωθούν άλλες οικονομικές δραστηριότητες (γεωργία, κτηνοτροφία) και αφετέρου να χαθούν ευκαιρίες σε πράσινους και κοινωνικούς τομείς που έχουν μεγάλη σημασία για το μέλλον.

- Σήμερα στον πρωτογενή τομέα δεν υπάρχει έντονη δραστηριότητα, η οποία οφείλεται, σύμφωνα με τα πορίσματα του Αγροτικού και Μελισσοκομικού Συνεταιρισμού, στη σημαντική έλλειψη υδάτινων πόρων, στο υψηλό κόστος παραγωγής και μεταφοράς αγροτικών προϊόντων και στην έλλειψη καλλιεργήσιμης γης.
- Με τη μείωση της γεωργικής δραστηριότητας, το μεγαλύτερο ποσοστό των προϊόντων για τρόφιμα και ζωοτροφές είναι εισαγόμενα είδη, αυξάνοντας την έκθεση σε επισιτιστικές κρίσεις, το κόστος ζωής, την εξάρτηση από τις εισαγωγές και την απώλεια της γνώσης που σχετιζόταν με την καλλιέργεια και την επαφή με τη φύση.
- Πολλοί από τους τοπικούς σπόρους/τοπικές ποικιλίες που είναι προσαρμοσμένοι στο συγκεκριμένο νησιωτικό περιβάλλον και χρήσιμοι για την τοπική ανθεκτικότητα έναντι της επιδείνωσης των κλιματικών συνθηκών (π.χ. καύσωνες, μειωμένες βροχοπτώσεις, παρατεταμένη ξηρασία κ.λπ.) είναι πιθανό να έχουν πλέον εξαφανιστεί και να μην μπορούν να καλλιεργηθούν.

Δυσκολίες που αντιμετωπίζει η διοίκηση -αλλαγές στα κοινωνικά χαρακτηριστικά -κοινωνική συνοχή - οικονομία

- Οι υπηρεσίες του σχετικά μικρού Δήμου δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις σημερινές προκλήσεις και να συμβάλουν στον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό για τη βιωσιμότητα, την ανθεκτικότητα, το πράσινο και την ψηφιακή μετάβαση της Σίφνου.
- Δεν υπάρχουν ανεπτυγμένες τοπικές δομές κοινωνικής οικονομίας, όπως σε άλλες μεσογειακές χώρες, εκτός από τον Πολιτιστικό Σύλλογο, τον Αγροτικό και Μελισσοκομικό Συνεταιρισμό, την Ενεργειακή Κοινότητα και συλλόγους όπως η SMARI (σύλλογος γυναικών) και ο Πολιτιστικός Σύλλογος Σίφνου.
- Η εφαρμογή της ενεργειακής πρότασης δεν έχει ακόμη αρχίσει λόγω των νομοθετικών και γραφειοκρατικών εμποδίων που πρέπει να ξεπεραστούν, καθώς και των αντιρρήσεων για το ίδιο το σχέδιο.

1.

1.

2. **Απειλές**

Η κλιματική και οικολογική κρίση

- Η κλιματική κρίση αποτελεί τη μεγαλύτερη απειλή για τα νησιά, δεδομένου ότι η περιοχή μας θεωρείται πλέον ζώνη όπου η ένταση της κλιματικής κρίσης έχει αυξηθεί κατά 20% σε σύγκριση με τη γενική μέση παγκόσμια αύξηση της θερμοκρασίας. Μεταξύ άλλων, αναμένονται περισσότερες ζεστές ημέρες ανά έτος, πιο έντονα και πιο συχνά ακραία καιρικά φαινόμενα, μείωση των βροχοπτώσεων, αυξημένος κίνδυνος διάβρωσης στην παράκτια ζώνη και σε απροστάτευτες εκτάσεις. Ανεξάρτητα από το πώς και πόσο συμβάλλει η Σίφνος στην κλιματική αλλαγή, συχνά μπορεί να πληγεί από ακραία καιρικά φαινόμενα που δεν έχει προκαλέσει. Οι σημερινές περιβαλλοντικές, τεχνικές και κοινωνικές υποδομές δεν μπορούν να αντέξουν τα ακραία φαινόμενα. Αν δεν ενισχυθούν αυτές και δεν αναπτυχθούν νέες λύσεις που θα αντέχουν στις πολυεπίπεδες κρίσεις του μέλλοντος (περιβαλλοντική, οικονομική, κοινωνική και οργανωτική ανθεκτικότητα απέναντι στις κρίσεις) και δεν υπάρξει μια σοβαρή πολιτική προσαρμογής στα νέα κλιματικά δεδομένα (στρατηγική προσαρμογής)
- Η εγκατάλειψη και η κατάρρευση των ξερολιθιών (αναβαθμίδων) όχι μόνο απειλεί τη γονιμότητα του εδάφους και τη βιοποικιλότητα, αλλά αυξάνει επίσης την έκθεση σε κινδύνους από ακραία καιρικά φαινόμενα.
- Οι ξερολιθιές / αναβαθμίδες ως φυσικό - ανθρωπογενές σύστημα ενάντια σε ακραία φαινόμενα όπως διάβρωση από τον άνεμο και τη βροχή, πλημμυρικά

φαινόμενα, κατάρρευση μικρών οικοσυστημάτων δεν εντάσσονται σήμερα στις προτάσεις που υπάρχουν για την ενίσχυση των μηχανισμών άμυνας - προσαρμογής στο κλίμα, όπως για παράδειγμα τα δάση, οι μεγάλοι υγρότοποι και άλλα φυσικά συστήματα. Απαιτείται επιστημονική τεκμηρίωση και μεταφορά αυτής της προσέγγισης σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, δεδομένου ότι η προσέγγιση αυτή αφορά το μεγαλύτερο ποσοστό των νησιών, αλλά δεν έχει επηρεάσει τα κέντρα λήψης αποφάσεων σε υπερτοπικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Κίνδυνοι για το ιδιαίτερο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον της Σίφνου από εξωτερικούς παράγοντες

- Οι πιέσεις στους φυσικούς πόρους και τον χαρακτήρα του νησιού αυξάνονται από ένα κύμα απόκτησης γης, εκτός οικισμών, σε αγροτικές περιοχές καθώς και από την οικοδόμηση μεγάλων περιοχών του νησιού, γεγονός που οδηγεί φυσικά σε πιέσεις για την επέκταση των δικτύων.
- Ναι, έχουν εγκριθεί να δρομολογηθούν, αλλά δεν έχουν ολοκληρωθεί σημαντικά έργα, όπως: το Ειδικό Περιβαλλοντικό Σχέδιο, το σχέδιο χωροταξικής και οικιστικής οργάνωσης, χρήσεων γης και η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη για την περιοχή NATURA, ο επανακαθορισμός των ορίων των οικισμών και ο συνολικός σχεδιασμός - χαρακτηρισμός και η κύρωση του δημοτικού δικτύου. Μέχρι όμως να ολοκληρωθούν και να εφαρμοστούν θα υπάρχει ένα κενό τουλάχιστον 3-5 ετών, και αν δεν υπάρξει η κατάλληλη νομοθετική ρύθμιση από την κεντρική διοίκηση ή ρυθμιστική παρέμβαση από το Δήμο, υπάρχει μεγάλος κίνδυνος οι σημερινές πιέσεις στα ακίνητα και οι αλλαγές στο τουριστικό μοντέλο της Σίφνου να οδηγήσουν σε εκ βάθρων αλλαγή των ισορροπιών και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της Σίφνου

Οικονομικοί κίνδυνοι

Η μεγάλη εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από τον τουρισμό (προϊόντα και υπηρεσίες) και η εισαγωγή σχεδόν όλων των αγαθών (τρόφιμα, συσκευές, έπιπλα) εγκυμονούν κινδύνους για την οικονομία και την κοινωνία (κατάρρευση της τοπικής οικονομίας, επισιτιστική ανασφάλεια, απώλεια θέσεων εργασίας και εισοδήματος για πολλούς ανθρώπους, αύξηση των τιμών) σε περίπτωση νέας οικονομικής κρίσης και κρίσης πόρων, συνέχισης του πολέμου στην Ουκρανία, νέας κρίσης υγείας και κυρίως μπροστά σε μια πιθανή κλιματική έκτακτη ανάγκη/κρίση.

Οργανωτικά - διοικητικά εμπόδια - εκπαίδευση - κοινωνική συνοχή / συνεκτικότητα

- Η αξιοποίηση υφιστάμενων ή μελλοντικών εργαλείων που θα βοηθήσουν στη μετάβαση σε ένα νέο βιώσιμο, πράσινο και κλιματικά ουδέτερο οικονομικό μοντέλο απαιτεί τόσο κατάλληλες υποστηρικτικές πολιτικές όσο και ανθρώπινο δυναμικό που δεν υπάρχει στη Σίφνο και θα πρέπει να υπάρξει κατάλληλη στρατηγική για την ανάπτυξη τεχνογνωσίας, ικανοτήτων και δεξιοτήτων.
- Το μοντέλο της επίσημης εκπαίδευσης και κατάρτισης που υπάρχει σήμερα αδυνατεί να μεταφέρει στις νέες γενιές τον πλούτο και τη σοφία των προηγούμενων σιφνέικων κοινωνιών και δεν επιτρέπει την ανταλλαγή καλών πρακτικών και εμπειριών, γεγονός που απαιτεί περισσότερες πρωτοβουλίες και καλύτερη γνωριμία με το τοπικό φυσικό, αρχιτεκτονικό και πολιτιστικό περιβάλλον, αλλά και

ενισχυμένη συνεργασία και αμοιβαία γνωριμία σε ευρωπαϊκό και μεσογειακό επίπεδο με περιοχές που έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά.

- Η απληστία ορισμένων επιχειρηματιών και η άγνοια ενός σημαντικού αριθμού πολιτών μπορεί να καθυστερήσει ή ακόμη και να ματαιώσει ορισμένα αναγκαία έργα (ενέργεια, χρήση γης), ενώ για ορισμένα άλλα έργα (λιμάνι Καμάρα, έργο αποχέτευσης) υπάρχουν αδυναμίες και λάθη στο σχεδιασμό που απαιτούν διόρθωση.
- Η κοινωνική οικονομία στην Ελλάδα αντιμετωπίζει σημαντικά εμπόδια και έλλειψη σαφώς υποστηρικτικών μηχανισμών, σε αντίθεση με την ευρωπαϊκή πολιτική που δίνει μεγάλη έμφαση στη στήριξη της κοινωνικής οικονομίας, με το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία και το Αποθετήριο Κοινωνικής Οικονομίας
- Έλλειψη οργανωμένων δράσεων και πρωτοβουλιών από τους τοπικούς φορείς σε θέματα ευαισθητοποίησης των πολιτών της τοπικής κοινωνίας σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου τους, την κατανοήση της σημασίας της και τη διασύνδεσή της με τη διατήρηση του τοπίου και της βιοποικιλότητας του νησιού.

Ευκαιρίες

Οι ευκαιρίες που προκύπτουν από την πράσινη στροφή για την αντιμετώπιση της κλιματικής, οικολογικής και επισιτιστικής κρίσης

Κλιματική κρίση, πράσινη μετάβαση και ένα νέο παράδειγμα για την οικονομία

- Η κλιματική κρίση οδηγεί σε αλλαγές στην οικονομία, σε στροφή προς πιο πράσινες και φυσικές λύσεις, έστω και με ρυθμούς δυσανάλογους προς την επιδείνωση της κρίσης. Οι περιοχές που έχουν διατηρήσει τον φυσικό και πολιτιστικό τους πλούτο σε σχετικά καλή κατάσταση μπορούν ευκολότερα να συμμετάσχουν στη μετάβαση σε ένα νέο, βιώσιμο και κλιματικά ουδέτερο μοντέλο και να επωφεληθούν τόσο από τις νέες αξίες και στάσεις ζωής που διαμορφώνονται όσο και από τα εργαλεία που υποστηρίζουν αυτή τη μετάβαση. Μέσα από συνέργειες και συνεργασίες μπορεί να αναπτυχθεί η τεχνογνωσία και το ανθρώπινο δυναμικό που απαιτούνται για την προώθηση της αειφορίας και της ευημερίας στη Σίφνο, γεφυρώνοντας την παραδοσιακή γνώση με τη σύγχρονη επιστημονική τεχνογνωσία. Μέσω των υφιστάμενων ευρωπαϊκών δικτύων η φωνή των μικρών νησιών όπως η Σίφνος μπορεί να μεταφερθεί στα κέντρα λήψης αποφάσεων - και πολλά τέτοια δίκτυα προσπαθούν να συμβάλουν σε αυτό (REVES, REScoop.eu, SMILO κ.λπ.)
- Οι πολίτες αναζητούν ποιοτικά και υγιεινά τρόφιμα, τοπικά προϊόντα, γευστικές εμπειρίες, ειδικά τρόφιμα που βασίζονται σε φυσικά/φυτικά προϊόντα.
- Η σοφία του παρελθόντος μπορεί να συνδυαστεί με τη σύγχρονη γνώση για να διαμορφώσουμε μια βιώσιμη, ανθεκτική και αποτελεσματική γεωργία, κατάλληλη για τη Σίφνο, τους αγρότες, τους καταναλωτές, το περιβάλλον και το κλίμα. Χρειάζεται μια ενιαία στρατηγική σε τοπικό επίπεδο, από το χωράφι και τον σπόρο μέχρι το τραπέζι και την υγεία, το περιβάλλον και το κλίμα.

Πράσινη μετάβαση στη Σίφνο και νέα ΚΑΠ

- Η νέα ΚΓΠ και η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία έχουν ως κύριους στόχους τον περιβαλλοντικό/ψηφιακό μετασχηματισμό. Υπάρχουν επίσης πολλά άλλα προγράμματα όπως το LIFE, το Erasmus, το HORIZON, το EUKI που μπορούν να βοηθήσουν την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση της Σίφνου, αν δημιουργηθεί μια υποστηρικτική δομή.
- Δεδομένου ότι η νέα ΚΑΠ έχει ως κύριους στόχους τον περιβαλλοντικό/ψηφιακό μετασχηματισμό, ο Αγροτικός και Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός εργάζεται για να συμπεριλάβει στους παραγωγούς - κυρίως νεότερους - "πράσινες" δράσεις τόσο στον πυλώνα I, που είναι άμεσες ενισχύσεις, όσο και στον πυλώνα II που αφορά τις επενδύσεις, δηλαδή τη διατήρηση της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, καθώς και την ένταξη φιλοπεριβαλλοντικών επενδύσεων. Πλέον οι αγρότες με τη δήλωση ΙΑΣ 2023, εκτός από όσα δήλωσαν τα προηγούμενα χρόνια, μπορούν να επιλέξουν και μια δράση από τον κατάλογο των οικολογικών σχημάτων που είναι αναρτημένος στον ΟΠΕΚΕΠΕ, όπως η εφαρμογή της αμειψισποράς (κάτι που παραδοσιακά γινόταν στη Σίφνο, οπότε υπάρχει καλή γνώση και εξοικείωση) ή η διατήρηση της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας και πολλά άλλα.
- Οι φιλοπεριβαλλοντικές επενδύσεις ευνοούνται ως πυλώνας II της ΚΓΠ με την ενσωμάτωση της "Πράσινης Συμφωνίας" που προβλέπει ότι το 35% των συνολικών πόρων θα πρέπει να κατευθύνεται προς αυτές τις κατευθύνσεις.

Πράσινη μετάβαση και βιώσιμος τουρισμός

- Η τοπική κοινωνία μπορεί να επιλέξει συνειδητά και οργανωμένα να προσελκύσει πιο βιώσιμα μοντέλα τουρισμού (περιπατητικός, οικολογικός, πολιτιστικός / ιστορικός, τεχνολογικός - π.χ. εξόρυξη, νερόμυλοι, ανεμόμυλοι, κεραμική - αρχιτεκτονικός, επιστημονικός, κοινωνικός κ.λπ.) που συνάδουν με τα ιδιαίτερα πολιτιστικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της Σίφνου. Αυτό προϋποθέτει να επηρεάσουμε τις αποφάσεις ή τις τάσεις που αναπτύσσονται και φέρνουν στη Σίφνο τουριστικά μοντέλα που θα αλλάξουν ριζικά το νησί και θα μπορούσαν να το μετατρέψουν σε κακό παράδειγμα μαζικού τουρισμού
- Δημιουργία ενός "**Γεωπάρκου Σίφνου**" για την ανάδειξη -σε παγκόσμιο επίπεδο- του γεωλογικού, φυσικού και πολιτιστικού πλούτου του νησιού, εμπλουτίζοντας το τουριστικό προϊόν με τη διεύρυνση των δραστηριοτήτων που θα έχει τη δυνατότητα να επιλέξει ο επισκέπτης, την κατάρτιση επισκεπτών ειδικού ενδιαφέροντος, την προσφορά υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και τη στήριξη της τοπικής οικονομίας.
- Δράσεις και έργα για την αξιοποίηση, προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής/φυσικής κληρονομιάς, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην ελεγχόμενη και περιορισμένη τουριστική ανάπτυξη του νησιού και στον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος μέσω της τριμερούς "πολιτισμός-τουρισμός-αιφορία", με στόχο τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα/αιφορία.
- Η αναβάθμιση και η προστασία των γεωαρχαιολογικών και αρχαιομεταλλουργικών χώρων, καθώς και η προβολή αυτής της ιδιαίτερης πολιτιστικής κληρονομιάς στο ευρύτερο κοινό, προσφέρει ευκαιρίες για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ιδίως μέσω συνεργατικών μορφών οργάνωσης κυρίως στον τομέα της προβολής και των ξεναγήσεων.

Από τη σοφία του παρελθόντος προς ένα σύγχρονο πράσινο, βιώσιμο μέλλον

- **Η Σίφνος μπορεί να μάθει από άλλα νησιά αλλά και από το δικό της παρελθόν** πώς μπορεί να συμβάλει στην προστασία του περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας, της γενετικής ποικιλότητας με βάση τα τοπικά είδη σπόρων και δέντρων.
- Μια σειρά από προγράμματα και δραστηριότητες που υποστηρίζονται από ευρωπαϊκά κονδύλια μπορούν να συμβάλουν στην αξιοποίηση της Σίφνου ως **ανοικτού οικολογικού εργαστηρίου** για τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης στη νησιωτική περιοχή, αλλά και για την ανάπτυξη λύσεων που βασίζονται στη φύση για την ανθεκτικότητα των νησιωτικών κοινωνιών απέναντι στην κλιματική και οικολογική κρίση, την κρίση υγείας αλλά και την οικονομική κρίση.
- Οι ζημιές που έχουν προκληθεί στο οικιστικό και φυσικό περιβάλλον της Σίφνου από αυθαίρετες παρεμβάσεις είναι προς το παρόν σχετικά μικρές, αν τις συγκρίνει κανείς με ό,τι έχει συμβεί σε άλλες περιοχές που βιώνουν σήμερα τις συνέπειες της εκτεταμένης διάβρωσης, του υπερτουρισμού, της υπερβολικής δόμησης και της υποβάθμισης των φυσικών τους πόρων. Ορισμένα βασικά περιβαλλοντικά προβλήματα στη Σίφνο μπορούν να περιοριστούν ή να αντιμετωπιστούν με τον καλύτερο τρόπο για το περιβάλλον και την κοινότητα, αξιοποιώντας εθνικούς-ευρωπαϊκούς πόρους αλλά και ασκώντας πίεση στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Τέτοια προβλήματα είναι, για παράδειγμα, η βελτιστοποίηση της μείωσης, επαναχρησιμοποίησης, κομποστοποίησης και ανακύκλωσης των απορριμμάτων, οι καθυστερήσεις σε κρίσιμες υποδομές και τομείς: η κάλυψη των ενεργειακών αναγκών με επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας από τους ίδιους τους κατοίκους ατομικά ή συλλογικά/ενεργειακή κοινότητα, η διαχείριση της ζήτησης νερού, η εφαρμογή της νομοθεσίας για τη συλλογή ομβρίων υδάτων, η ανάδειξη - προστασία των δικτύων ύδρευσης, η ολοκλήρωση του ΣΧΟΟΑΠ και των χρήσεων γης ώστε να μην μετατραπεί ολόκληρη η Σίφνος σε οικόπεδο, η προσαρμογή των σχεδίων για το λιμάνι του Καμαρά στα όρια- δυνατότητες του νησιού.
- Ο νέος **κανονισμός για την αποκατάσταση της φύσης** είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για την αποκατάσταση της φύσης της Σίφνου.

Από το πνεύμα της συνεργασίας σε μια σύγχρονη κοινωνική οικονομία δομές κατάλληλες για τη Σίφνο

- Η έντονη παρουσία στο παρελθόν του πνεύματος συνεργασίας και αλληλοβοήθειας μπορεί να αποτελέσει τη βάση για σύγχρονα μοντέλα ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής, της αλληλοβοήθειας και της επίλυσης των προβλημάτων που υπάρχουν σε θέματα κοινωνικών υποδομών (π.χ. οργάνωση δομών στήριξης ηλικιωμένων, φροντίδα ευάλωτων ατόμων, δημοτικό ιατρείο, ανάπτυξη εγκαταστάσεων υγείας κ.λπ.).
- Υπάρχουν πολλοί ευρωπαϊκοί οργανισμοί και δίκτυα συνεργασίας, ερευνητικά κέντρα και φίλοι της Σίφνου που μπορούν να βοηθήσουν τη Σίφνο με την εμπειρία και τις γνώσεις τους να επιτύχει τους στόχους της για

μια βιώσιμη ευημερία και να μπορέσει να αντέξει πολλαπλές κρίσεις. Μπορεί επίσης να αξιοποιήσει το σοφό παρελθόν σε πολλούς τομείς που σήμερα θεωρούνται εξαιρετικά καινοτόμοι και πράσινοι (βασικά χαρακτηριστικά της αρμονικής σχέσης με τη φύση, λύσεις με βάση τη φύση - οικολογικές υπηρεσίες, κοινωνική συνοχή, συνεργασία - κοινωνική οικονομία, βιώσιμη διαχείριση του νερού, κυκλική οικονομία, βιοκλιματική αρχιτεκτονική, "αργό φαγητό" κ.λπ.

- **Αν και η έννοια της επίσημης κοινωνικής οικονομίας δεν είναι γνωστή στη Σίφνο, όπως και σε άλλες παρόμοιες περιοχές, η συνεργασία με άλλα ευρωπαϊκά δίκτυα (π.χ. μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων όπως το SMILO και το GRAPE) μπορεί να βοηθήσει στη μεταφορά εμπειριών και καλών πρακτικών που θα βοηθήσουν την κοινωνία της Σίφνου να αναπτύξει παρόμοιες δομές κοινωνικής οικονομίας (στον πολιτισμό, τον τουρισμό, τις κοινωνικές υποδομές, την πράσινη οικονομία, τη διαχείριση των φυσικών πόρων, τη δημιουργία νέων επαγγελματών στην πράσινη μετάβαση κ.λπ.) ή να ενισχύσει τις υπάρχουσες (π.χ. Αγροτικός και Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός).**
- **Η ευρωπαϊκή πολιτική δίνει μεγάλη έμφαση στη στήριξη της κοινωνικής οικονομίας, με το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία**
- Στην Ελλάδα, η διαμόρφωση ενός σχεδίου δράσης για την κοινωνική οικονομία, με βάση τις ευρωπαϊκές υποχρεώσεις, έχει ξεκινήσει σε επίπεδο υπουργείου.
- Το **Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία** δίνει επίσης έμφαση στην πρόσβαση της κοινωνικής οικονομίας σε χρηματοδοτικά εργαλεία, τα οποία θα βοηθήσουν στη στήριξη της κοινωνικής οικονομίας και σε τοπικό επίπεδο, επομένως και στη Σίφνο.
- Τα ευρωπαϊκά δίκτυα κοινωνικής οικονομίας (REScoop.eu, REVES, Social Economy Europe, DIESIS Network) και μικρά νησιά (SMILO), δίκτυα στα οποία ο Άνεμος της Ανανέωσης είναι ενεργό μέλος, **θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ρόλο στην ανάπτυξη κοινών έργων στα οποία η Σίφνος μπορεί να συμμετάσχει για να καλύψει τις ανάγκες της για την προώθηση των πράσινων, κοινωνικών και ψηφιακών μεταβάσεων που απαιτούνται για την κοινωνία.**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Τι είναι το πρόγραμμα COSME - GRAPE;

Το έργο GRAPE, "Τοπικά κοινωνικά πράσινα σχέδια δράσης για μικρά και περιφερειακά μέρη", αποσκοπεί στη συνεργασία σε στρατηγικές κοινωνικής και πράσινης ανθεκτικότητας για την προώθηση τοπικών λύσεων σε τοπικά προβλήματα. Συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του προγράμματος για την ενιαία αγορά (SMP-COSME). Ξεκίνησε τον Μάιο του 2022 και θα ολοκληρωθεί τον Οκτώβριο του 2023.

Περιλαμβάνει 4 μικρούς ευρωπαϊκούς δήμους από αγροτικές, ορεινές και νησιωτικές περιοχές: Malegno (Ιταλία), Mirabella Imbaccari (**Ιταλία**), Bonares (Ισπανία), **Σίφνος** (Ελλάδα). Κάθε δήμος υποστηρίζεται από έναν τοπικό φορέα της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας (ΚΑΛΟ): **Sol.Co Camunia** (Malegno), **Fondazione di Comunità di Messina** (Mirabella Imbaccari), **COOPINTE** (Bonares), **Wind of Renewal** (Σίφνος). Αυτές οι τοπικές συμπράξεις υποστηρίζονται περαιτέρω από ένα ευρωπαϊκό δίκτυο, το **REVES - Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πόλεων και Περιφερειών για την Κοινωνική Οικονομία και το FAECTA**, το δίκτυο συνεταιρισμών της Ανδαλουσίας. Επικεφαλής αυτής της κοινοπραξίας είναι το **Κοινοτικό Ίδρυμα της Μεσσίνας / Fondazione di Comunità di Messina** (Σικελία, Ιταλία).

Το έργο αποσκοπεί στον εντοπισμό και την προώθηση ανθεκτικών στρατηγικών για την αντιμετώπιση των οικονομικών, ενεργειακών και κλιματικών κρίσεων σε τοπικό επίπεδο και στη χάραξη διαδρομών για μια βιώσιμη και δίκαιη πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, αναπτύσσοντας τοπικές λύσεις για τις τοπικές ανάγκες. Στο πλαίσιο αυτό, η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία συμβάλλει στην "εδαφική ανθεκτικότητα" μέσω του πειραματισμού καινοτόμων λύσεων που βασίζονται στην αλληλεγγύη, κινητοποιώντας τους τοπικούς φορείς να συνεργαστούν και να χρησιμοποιήσουν τους πόρους τους για να προσαρμοστούν στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν.

2.1. Τρεις φάσεις του προγράμματος

Το GRAPE αναπτύσσεται σε τρεις φάσεις:

- **Στην πρώτη, οι εταίροι συμμετείχαν σε τρεις αποστολές κοινωνικής οικονομίας (SEM), η πρώτη στη Mirabella (Ιούλιος 2022), στη συνέχεια στη Σίφνο (Σεπτέμβριος 2022) και στις Bonares (Νοέμβριος 2022).** Οι δραστηριότητες μάθησης από ομοτίμους και η ανάλυση περιπτώσεων μελετών/εμπειριών σε τοπικό επίπεδο παρέχουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για μια γόνιμη συνεργασία μεταξύ των εταίρων. Κάθε αποστολή περιλαμβάνει συνεδρίες αφιερωμένες στην παρουσίαση τεχνικών για την κατάρτιση ενός τοπικού σχεδίου δράσης και την ανταλλαγή καλών πρακτικών στις εμπλεκόμενες περιοχές, ώστε να αναπτυχθούν πιθανές συνέργειες μεταξύ των

εταίρων και η δυνατότητα αναπαραγωγής μιας συγκεκριμένης καλής πρακτικής σε διαφορετικές περιοχές

- Στη δεύτερη φάση, οι εταίροι συμμετέχουν στη σύνταξη τοπικών σχεδίων δράσης για την κοινωνική και περιβαλλοντική ανθεκτικότητα για κάθε περιοχή εταίρο. Το περιεχόμενο των σχεδίων δράσης προέρχεται από προτάσεις που εκπονήθηκαν κατά τη διάρκεια των αποστολών, χρησιμοποιούν συμμετοχικές μεθοδολογίες κατά την εκπόνησή τους προκειμένου να συμμετέχουν τοπικοί φορείς, συμπεριλαμβανομένων των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και των κοινωνικών οργανώσεων των πολιτών.

Η τρίτη και τελική φάση συνίσταται στη **συνδημιουργία μιας ψηφιακής εργαλειοθήκης με βάση την εμπειρία που συγκεντρώθηκε κατά τη διάρκεια του έργου και θα λειτουργήσει ως οδηγός για τους μικρούς δήμους που ενδιαφέρονται να αναπαράγουν τη διαδικασία που ακολούθησαν οι εταίροι κατά την από κοινού διαμόρφωση του Τοπικού Σχεδίου Δράσης για την πράσινη και κοινωνική μετάβαση και την προώθηση της ανθεκτικότητας των περιοχών.**

2.1.1. Στην Mirabella Imbaccari οι πρώτες συναντήσεις, σύγκριση κοινών προτεραιοτήτων και συζήτηση καλών πρακτικών

Η πρώτη αποστολή κοινωνικής οικονομίας στο πλαίσιο του έργου GRAPE πραγματοποιήθηκε στη Σικελία, στο Δήμο Mirabella Imbaccari, από τις 13 έως τις 15 Ιουλίου 2022. Σε αυτή την αποστολή - επίσκεψη μελέτης οι εταίροι είχαν την ευκαιρία να συναντηθούν πρόσωπο με πρόσωπο, όχι μόνο διαδικτυακά, και να αρχίσουν να ανταλλάσσουν εμπειρίες και δεξιότητες. Η αποστολή επικεντρώθηκε γύρω από μια σειρά βασικών στόχων:

- την εισαγωγική παρουσίαση από τις κοινότητες-εταίρους του έργου των δικών τους δυνατών και αδύνατων σημείων,
- προσδιορισμός κοινών προτεραιοτήτων για την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση σε κάθε κοινότητα,
- την ανταλλαγή υφιστάμενων ή σχεδιαζόμενων ορθών πρακτικών,
- την αξιολόγηση των συνεργειών και των όρων επαναληψιμότητας των προτεινόμενων πρωτοβουλιών και τέλος
- τη συζήτηση των πρώτων στοιχείων για τη διαμόρφωση ενός τοπικού σχεδίου δράσης.

Της συνάντησης προηγήθηκε η επεξεργασία και ανταλλαγή κειμένων και υλικού που περιγράφει την πραγματικότητα σε κάθε κοινότητα, προκειμένου να διευκολυνθούν οι συγκρίσεις και η ανταλλαγή απόψεων. Συγκεκριμένα, τα εισαγωγικά κείμενα περιλάμβαναν μια γενική περιγραφή του κάθε πλαισίου και της κοινωνικοοικονομικής δυναμικής του, την παρουσίαση των πρωτότυπων δράσεων και των τοπικών πρωτοβουλιών για τον μετασχηματισμό με στόχο τη βιωσιμότητα της κάθε κοινότητας και την ανάλυση των εσωτερικών και εξωτερικών δυνατών και αδύνατων σημείων της.

Κοινά στοιχεία

Η πρώτη ημέρα της συνάντησης στη Μιραμπέλα ήταν αφιερωμένη στην παρουσίαση των εταίρων και των αντίστοιχων πλαισίων τους, και στη συνέχεια στη σαφή οριοθέτηση των κοινών στοιχείων μεταξύ των διαφόρων περιοχών. Η δραστηριότητα αυτή επέτρεψε τον προσδιορισμό σημαντικών κοινών προτεραιοτήτων, όπως: η προστασία και η προώθηση της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς, η αποτελεσματική και βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων και ένα υγιές και βιώσιμο αγροδιατροφικό σύστημα. Μια τέταρτη προτεραιότητα, που συνδέεται με το θέμα "δίκαιη μετάβαση", προσδιορίστηκε ως προτεραιότητα που διαπερνά όλες τις πρωτοβουλίες και παρεμβάσεις που προβλέπονται στο σχέδιο δράσης. Με άλλα λόγια, κάθε πρωτοβουλία θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον κοινωνικό της αντίκτυπο, ώστε να μην αφήνει κανέναν πίσω, ιδίως τα πιο ευάλωτα κοινωνικά στρώματα. Από την άποψη αυτή, ο ρόλος της κοινωνικής οικονομίας είναι ακόμη πιο κρίσιμος για την εξασφάλιση ενός τέτοιου αποτελέσματος.

Η δεύτερη ημέρα ξεκίνησε με μια τεχνική συνεδρία σχετικά με τον τρόπο κατάρτισης τοπικών σχεδίων δράσης για την κοινωνική και περιβαλλοντική ανθεκτικότητα, παρουσιάζοντας ορισμένα βασικά στοιχεία για το σχεδιασμό τους. Η βραδιά ήταν αφιερωμένη στην περιήγηση σε τοπικές καλές πρακτικές, με την παρουσίαση πέντε τοπικών επιχειρήσεων από τον ψηφιακό και τον αγροδιατροφικό τομέα. Αποδείχθηκε χρήσιμο να μάθουμε απευθείας από τους τοπικούς φορείς για τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες για τη μετάβαση προς τη βιωσιμότητα.

Η αποστολή ολοκληρώθηκε με μια δημόσια συνάντηση, ανοικτή σε ολόκληρη την κοινότητα Mirabella Imbaccari, κατά την οποία εξηγήθηκαν οι στόχοι του έργου και τα αναμενόμενα επιτεύγματα.

2.1.2. Αποστολή κοινωνικής οικονομίας στη Σίφνο: εμπειριστατωμένη ανάλυση των πρωτοβουλιών των εταίρων επί τόπου

Στις Κυκλάδες, στο νησί της Σίφνου, φιλοξενήθηκε η δεύτερη Αποστολή Κοινωνικής Οικονομίας του προγράμματος GAPE. Η ανταλλαγή καλών πρακτικών στη Σίφνο και η βαθύτερη ανάλυση των πρωτοβουλιών και των έργων των εταίρων σχετικά με την προστασία και την προώθηση της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς, την αποτελεσματική και βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων, το υγιές και βιώσιμο αγροδιατροφικό σύστημα ήταν οι στόχοι αυτής της συνάντησης, η οποία πραγματοποιήθηκε από τις 20 έως τις 24 Σεπτεμβρίου. Οι προπαρασκευαστικές εργασίες για την εκπόνηση τοπικών σχεδίων δράσης αναπτύχθηκαν περαιτέρω.

Την πρώτη ημέρα, οι εταίροι συμμετείχαν σε κατ' ιδίαν συναντήσεις, οι οποίες οργανώθηκαν για να μάθουν περισσότερα για τις πρωτοβουλίες σε κάθε περιοχή και να συζητήσουν τις δυνατότητες αναπαραγωγής καλών πρακτικών από τη μία περιοχή στην άλλη. Οι ανταλλαγές μεταξύ εταίρων με παρόμοιες προτεραιότητες είναι ιδιαίτερα σημαντικές και προσφέρουν σημαντικές γνώσεις. Ορισμένες πολύ ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες προέκυψαν κατά τη διάρκεια αυτών των συναντήσεων, περιγράψουμε μερικές από αυτές.

Ανάπλαση, ανακύκλωση και βιώσιμη κινητικότητα

Όσον αφορά την προτεραιότητα "προστασία και προώθηση της τοπικής κληρονομιάς", το Κοινοτικό Ίδρυμα της Μεσσήνης και ο Δήμος Mirabella Imbaccari

μοιράστηκαν με τους άλλους εταίρους τη διαδικασία που οδήγησε στην ανακαίνιση και επαναλειτουργία του ιστορικού κτιρίου Palazzo Biskari, το οποίο αποτελεί πλέον κόμβο βιώσιμης ανάπτυξης για την ευρύτερη περιοχή.

Προσπαθώντας να επινοήσει λύσεις για ένα υγιές και βιώσιμο αγροδιατροφικό σύστημα, ο Δήμος του Malegno έχει ξεκινήσει την ανάκτηση εγκαταλελειμμένων πλέον εκτάσεων που κάποτε καλλιεργούνταν με αμπέλια, προκειμένου να προστατεύσει το έδαφος από την υδρογεωλογική αστάθεια και να προωθήσει την κοινωνική οικονομία με τη συμμετοχή ενός αγροτικού συνεταιρισμού που θα καλλιεργεί ελιές και σταφύλια.

Ο Δήμος Bonares παρουσίασε το μακροπρόθεσμο σχέδιό του για βιώσιμη κινητικότητα με στόχο τη μείωση της ρύπανσης και της κατανάλωσης ορυκτών καυσίμων. Όσον αφορά τις πιο ευάλωτες ομάδες, ο Δήμος εκπόνησε ένα μονοετές σχέδιο για την ενίσχυση της απασχόλησης, το οποίο χρησιμοποιεί κοινωνικές πτυχές ως κριτήρια αξιολόγησης των υποψηφίων, ευνοώντας έτσι τα άτομα που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες.

Ηλιακοί συλλέκτες, τεχνολογία LED, τοίχοι από ξηρή πέτρα

Όσον αφορά τον πυλώνα "αποδοτική και βιώσιμη χρήση των πόρων", οι δήμοι Mirabella Imbaccari, Bonares και Malegno παρουσίασαν τις εμπειρίες τους με στόχο να καταστεί ο δημόσιος τομέας πιο πράσινος και αποδοτικός. **Ηλιακοί συλλέκτες εγκαταστάθηκαν σε κτίρια που ανήκουν στη δημόσια διοίκηση, προκειμένου να αυξηθεί η αυτοπαραγωγή ενέργειας** (Mirabella, Bonares). Τέτοια κτίρια μονώθηκαν για να εξασφαλιστεί υψηλότερη ενεργειακή απόδοση, χρησιμοποιώντας μαλλί προβάτου, το οποίο διαφορετικά απορρίπτεται ως απόβλητο (Malegno). Η τεχνολογία LED χρησιμοποιήθηκε για τον φωτισμό των δημόσιων χώρων για μεγαλύτερη αποδοτικότητα και χαμηλότερη κατανάλωση (Bonares).

Ο Δήμος Σίφνου και ο Άνεμος Ανεμόρης μοιράστηκαν με τους άλλους εταίρους το σχέδιό τους για την **προστασία των ξερολιθικών τοίχων, μια δραστηριότητα στο πλαίσιο του έργου SMILO MED που εκπληρώνει τόσο την προτεραιότητα της προστασίας και της ανάδειξης της τοπικής κληρονομιάς όσο και την προτεραιότητα της αποδοτικής χρήσης των φυσικών πόρων, καθώς και την εφαρμογή πράσινων λύσεων που βασίζονται στη φύση**. Παρουσιάστηκαν επίσης καλά παραδείγματα βιώσιμης και ορθολογικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων από το παρελθόν, με την προστασία των πηγών, τη συλλογή του βρόχινου νερού σε δεξαμενές-δεξαμενές και την επαναχρησιμοποίηση του νερού. Επιπλέον, συζητήθηκε το πρόβλημα του υπερτουρισμού, τονίζοντας τις αρνητικές επιπτώσεις μιας ανθρώπινης πίεσης που μπορεί να καταστρέψει το ίδιο το νησί, αν δεν συνοδεύεται από συνειδητή και με σεβασμό χρήση των πόρων.

Κατά τη διάρκεια της πρώτης ημέρας της συνάντησης, πραγματοποιήθηκε εργαστήριο που επικεντρώθηκε στη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, την προστασία των ξερολιθικών τοίχων, των μικρών οικοσυστημάτων - υγροτόπων, την καλλιέργεια τοπικών ανθεκτικών ειδών και τη συνετή διαχείριση των υδάτινων πόρων. Στο εργαστήριο αυτό συμμετείχαν η τοπική κοινότητα, ο Αγροτικός και Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός και αρκετοί εκπρόσωποι τοπικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και κάτοικοι.

Σχέδια δράσης

Η δεύτερη ημέρα ήταν αφιερωμένη στην επεξήγηση των κύριων φάσεων κατάρτισης ενός τοπικού σχεδίου δράσης:

- τον καθορισμό ενός "σημείου αναφοράς" (δηλαδή, τι μπορεί, θεωρητικά, να επιτευχθεί),
- προσδιορισμός των αναγκών των κατοίκων (ενδιαφερόμενοι φορείς),
- ορισμός ενός ενοποιημένου δείκτη αναφοράς (που προκύπτει από το συνδυασμό των προηγούμενων βημάτων),
- συμμετοχικός σχεδιασμός των δράσεων που πρέπει να αναληφθούν, και
- σύνταξη τοπικού στρατηγικού σχεδίου.

Κάθε εταίρος συνέβαλε στην υποβολή προτάσεων για διαφορετικούς τύπους δράσεων που πρέπει να υλοποιηθούν σε τοπικό επίπεδο για να καταστούν τα επιμέρους αποσπάσματα λειτουργικά: οι προτάσεις αυτές επισημοποιήθηκαν κατά την τρίτη αποστολή στο Μποναρές.

Η αποστολή ολοκληρώθηκε με μια ξενάγηση στο χωριό Φάρος, όπου οι εταίροι επισκέφθηκαν ορισμένες από τις εμπειρίες διαχείρισης των φυσικών πόρων που συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου της πρώτης ημέρας.

2.1.3. Αποστολή κοινωνικής οικονομίας στο Bonares: ισχυρή παρουσία cluster

Η τρίτη και τελευταία αποστολή κοινωνικής οικονομίας στο πλαίσιο του έργου GRAPE πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2022 στην πόλη Bonares, μια κοινότητα με περίπου 6.000 κατοίκους, στην Ανδαλουσία της Ισπανίας.

Το εργαστήριο επικεντρώθηκε αρχικά στη διαδικασία εκπόνησης των τεσσάρων Τοπικών Σχεδίων Δράσης, ένα για κάθε εμπλεκόμενη περιοχή.

Οι συγκεκριμένες φάσεις μιας τέτοιας διαδικασίας εξηγήθηκαν και αναλύθηκαν κατά τη διάρκεια της πρωινής συνεδρίασης της πρώτης και της δεύτερης ημέρας. Συγκεκριμένα:

- **ανάλυση του περιεχομένου και του πλαισίου** που υπάρχει και μια πρώτη μακροπρόθεσμη υπόθεση σχετικά με την κοινωνική και περιβαλλοντική μετάβαση σε τοπικό επίπεδο,
- **έρευνα σχετικά με πιθανούς νομοθετικούς περιορισμούς** και πιθανούς οικονομικούς πόρους που μπορούν να επιτρέψουν στους δήμους να υλοποιήσουν το όραμά τους,
- **χαρτογράφηση και εμπλοκή βασικών τοπικών φορέων** που θα μοιραστούν το όραμα και τις ιδέες,
- **προσδιορισμός των προτεραιοτήτων παρέμβασης** υπό το πρίσμα των αναγκών, όπως αυτές προέκυψαν από το διάλογο με την Κοινότητα και τις αναγκαίες αναλύσεις σκοπιμότητας,
- **το τελευταίο βήμα συνίσταται στη σύνταξη του Τοπικού Σχεδίου Δράσης**, ενός εγγράφου που συγκεντρώνει και συνοψίζει τα αποτελέσματα από τις προαναφερθείσες φάσεις.

Η εφαρμογή αυτής της διαδικασίας, προσαρμοσμένης στο συγκεκριμένο πλαίσιο κάθε κοινότητας που συμμετέχει στο έργο ως εταίρος, επιτρέπει τη συλλογή και σύγκριση

της εμπειρίας κάθε περιοχής. Διευκολύνει επίσης την περαιτέρω ανάπτυξη ενός διαδικτυακού εργαλείου που μπορεί να υποστηρίξει άλλες ενδιαφερόμενες κοινότητες στην αναπαραγωγή της διαδικασίας, παρέχοντάς τους πληροφορίες και παραδείγματα.

Συνεργατικό

Η αποστολή κοινωνικής οικονομίας επέτρεψε στους εταίρους να έρθουν σε επαφή με την περιοχή Bonares και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Μία από τις πτυχές που εντυπωσίασε περισσότερο τους συμμετέχοντες ήταν το **συνεταιριστικό πνεύμα που χαρακτηρίζει ολόκληρη την τοπική κοινότητα και το οποίο έδωσε ζωή σε αρκετούς συνεταιρισμούς που δραστηριοποιούνται σήμερα σε πολλούς οικονομικούς τομείς** (γεωργία, μεταφορές, εκπαίδευση).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εμπειρία της COOPINTE. Η **COOPINTE** είναι ένας δευτεροβάθμιος συνεταιρισμός με περισσότερα από 20 χρόνια εμπειρίας: ιδρύθηκε από τον Δήμο Bonares μαζί με άλλους τοπικούς φορείς για να υποστηρίξει τις δραστηριότητες των μελών του και, ως εκ τούτου, δημιουργεί τοπική υπεύθυνη ανάπτυξη.

Τη δεύτερη ημέρα της αποστολής για την κοινωνική οικονομία, η προσοχή επεκτάθηκε στο περιφερειακό επίπεδο χάρη στην παρέμβαση των τοπικών εκπροσώπων του δικτύου **FAECTA που δημιουργήθηκε** από τους συνεταιρισμούς της Ανδαλουσίας. Το δίκτυο συμμετέχει ως εταίρος στο σχέδιο RAPE. Οι εκπρόσωποι του δικτύου τόνισαν πόσο βαθιές είναι οι **ρίζες του τομέα της συνεργασίας στην περιοχή της Ανδαλουσίας**, αποτελώντας έτσι έναν από τους πιο ανεπτυγμένους συνεταιριστικούς τομείς σε εθνικό επίπεδο.

Οι αρχές που εμπνέουν τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις μπορούν να συνοψιστούν ως εξής: προτεραιότητα στους ανθρώπους έναντι του οικονομικού κέρδους, κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη και συμμετοχή στην ανάπτυξη της κοινότητας.

Τέτοιες αρχές σκιαγραφήθηκαν κατά τη διάρκεια της ξενάγησης σε ορισμένα από τα παραδείγματα συνεργασίας της περιοχής.

Το πνεύμα συνεργασίας αναδύεται σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, όχι μόνο στο επιχειρηματικό πλαίσιο: η συνάντηση με ορισμένους εκπροσώπους οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και η εμπειρία ορισμένων πολιτιστικών παραδόσεων έδειξαν το υψηλό επίπεδο συνεργασίας και συνοχής που χαρακτηρίζει την τοπική κοινότητα στο σύνολό της.

Οι φορείς που συνεργάζονται στο πρόγραμμα, παρακινούμενοι από τις εμπειρίες που αντάλλαξαν από τις διάφορες περιοχές και από τη μεταξύ τους σχέση, επιστρέφουν στις δικές τους κοινότητες και μαζί με τους Δήμους, τις οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας εμβαθύνουν στην ανάπτυξη συμμετοχικών διαδικασιών όχι μόνο για την εκπόνηση Τοπικών Σχεδίων Δράσης για την Κοινωνική και Οικολογική Μετάβαση αλλά και για τις αλλαγές που είναι απαραίτητες για ένα βιώσιμο μέλλον των κοινωνιών τους.